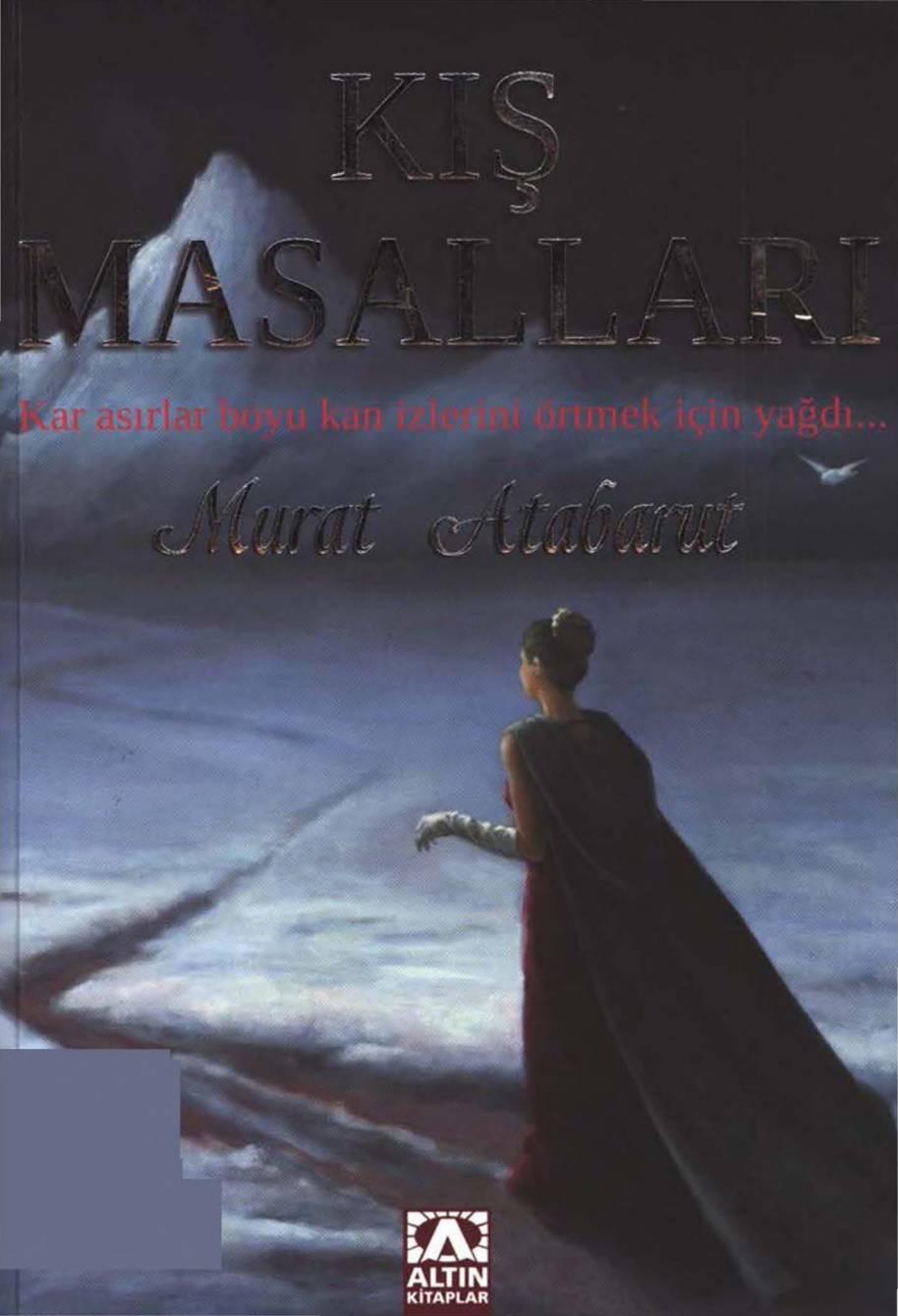
KIŞ MASALLARI

Kar asırlar boyu kan izlerini örtmek için yağdı...

Murat Atabarut

ALTIN KİTAPLAR

Yayın Hakları

© MURAT ATABARUT
ALTIN KİTAPLAR YAYINEVİ
VE TİCARET AŞ

Yayıma Hazırlayan

HÜLYA ŞAT

Tablo

SONER ÇAKMAK

Kapak Tasarımı

GÜLHAN TAŞLI

Baskı

1. BASIM / KASIM 2012
ALTIN KİTAPLAR YAYINEVİ
VE TİCARET AŞ

**BU KİTABIN HER TÜRLÜ YAYIN HAKLARI
FİKİR VE SANAT ESERLERİ YASASI GEREĞİNCE
ALTIN KİTAPLAR YAYINEVİ VE TİCARET AŞ'YE AİTTİR.**

ISBN 978 - 975 - 21 - 1593 - 4

ALTIN KİTAPLAR YAYINEVİ
**Göztepe Mah. Kazım Karabekir Cad.
No: 32 Mahmutbey - Bağcılar / İstanbul
Yayınevi Sertifika No: 10766**

**Tel.: 0.212.446 38 88 pbx
Faks: 0.212.446 38 90**

**http://www.altinkitaplar.com.tr
info@altinkitaplar.com.tr**

KIŞ MASALLARI

Murat Atabarut

Gürcistan Dostluk Derneği Genel Sekreteri Murat Kasap'a yürekten teşekkürlerimle...

Bu romanda yer alan olay ve
kişilerin bir kısmı hayal ürünüdür.

Kokaz

Tipi halinde yağan kar, saatlerdir açık kalan kapıdan sessiz ve mütecessis bir eski tanıdık gibi içeri girmiş, geniş taşlıkta küçük bir yığın oluşturmuştu. Sakince, ama inatla günlerdir yağıyordu; sarı boyalı bu büyük evin içinde süren koşuşturma ve heyecanlı konuşmaları anlayabilmek ve artan merakını dindirmek hevesiyle iri tanelerini siyah beyaz mermer kaplı holün içlerine, ortalara doğru, artan rüzgârın yardımıyla ulaştırmaya çalışıyordu şimdi.

Yetmişli yaşlarındaki hükümet tabibi Kâmil Refik Bey, geniş sofanın ortasındaki yuvarlak, ağır oymalı meşe masanın üzerine eğilmiş, yıllardır bir türlü işleklik kazandıramadığı yeni Türkçe harflerle raporunu yazıyordu:

"Ölüm sebebi, boyun kırılması. Tahminen sabaha karşı olmuş. Müteveffa şahıs kuvvetle muhtemeldir ki başka bir kişinin yardımı olmadan kendisini merdiven boşluğundaki avizeye asarak intihar etmiş."

Kalın gri yünlü paltosu saatlerdir hekimin üzerindeydi. Yüksek tavanlı evin içi dışarıdan daha soğuktu. Belli ki birkaç gündür ne sobalardan biri ne de şömine yakılmıştı. Sofaya getirilen sedyede cansız yatmakta olan bu uzun boylu ve iri

yapılı adamın hâlâ genç sayılabilecek bir yaşta canına kıyması, ortamdaki soğuğu daha keskin ve dayanılmaz hale getirmişti. Yaşlı tabip, soğuktan kızarmış olan burnunu çekti, kalın parmaklarıyla buz kesmiş devasa büyüklükteki kulaklarını ovuşturdu. Soğuktan buğulanmış gözleriyle başkomisere baktı. Başkomiser Hasan Lütfi, iki hastabakıcının sofaya getirdiği, sedyeye yerleştirilmiş cansız bedenin üzerine eğilmiş, kendi kendine alçak sesle konuşuyordu.

"Ah! Mehmet Bey, bunu neden yaptın? Neden canına kıydın?"

Hasan Lütfi'nin yardımcısı genç polis memuru Şinasi, amirini taklit edercesine, aynı biçimde ruhunun saatler önce ısıtmayı bıraktığı bedene doğru eğilmişti. Heyecanla atıldı.

"Amirim, siz Mehmet Bey'i tanırdınız, sizce neden olabilir? Neden kendini asarak hayatına son verdi dersiniz? Ve niçin üzerine bu merasim elbiselerini giymiş, bir de yüzüne sardığı şu şeffaf tül var? Acaba sizce?..."

Komiser heyecanlı ve genç memurun konuşmasını eliyle işaret ederek kesti.

"Evladım kâfi," dedi. "Bütün sualleri art arda sorma. Ben de bilmiyorum. Kendisini pek yakından tanımazdım, ancak şehirdeki herkes kadar bilirim. Çok kibar bir beyefendiydi. Doğma büyüme buralıdır. Bazen beyaz otomobiliyle karakolun önünden geçerdi. Göz göze geldiğimizde selamlaşırdık, galiba geçen yazdı, karakolun bahçesinde çay içiyorduk. O yine arabasıyla geçerken kendisini bizimle çay içmeye davet ettim, kırmadı geldi. Dereden tepeden konuştuk, çok alçakgönüllü ve hatırşinastı. Ertesi akşamüzeri tam çay saatimize pastaneden aldırdığı birkaç kilo pötifuru göndermiş karakola. Pastacının çırağı pötifur kutusuyla beraber Mehmet Bey'in bir de kartını

getirmişti. Önceki günkü çay ikramımıza teşekkür ediyordu. Kendisiyle başka ahbaplığım olmadı. Kartını hâlâ saklarım."

Genç polis memuru Şinasi'nin merakı daha da kamçılanmıştı. Diğer sorularının da cevabını bir çırpıda bekliyor, sorar gözlerle amirine bakmaya devam ediyordu.

Başkomiser Hasan Lütfi gözlerini çevirmeden devam etti. "Üzerindeki kıyafet," dedi. "Merasim elbisesi değil, o bir smokin pantolonu ve ceketi. Bak, beline ipek kuşağını da takmış, ama içindeki gömlek aslında ipek bir pijama üstü. Demek aceleyle giyindi sanki bir yere yetişecek gibi."

Sonra sedyede yatan bedenin üzerine biraz daha eğildi. Dikkatle yüzü örten ince mavi şifonu kaldırdı. Sadece birkaç saat önce ruhu bedenini terk etmiş adamın gözleri kapalıydı. Tek tük akların düştüğü saçları dağınıktı. Kalın bir perçem alnına dökülmüş, etli denebilecek dudakları belli belirsiz bir tebessümle kıvrılmıştı. Yüzü bir ölününkinden çok, sanki derin ıstırapla acı çekmekte olan sağlıklı bir insanı andırıyordu. Tecrübeli başkomiser, parmakları arasında uçuk mavi şifonla olduğu yerde dikleşti. Şifon eşarbı gözlerinin hizasına kaldırdı. Taşlığın açık kalan kapısından giren sert rüzgâr, ince ipek kumaşı havalandırdı. Hasan Lütfi'nin burun deliklerinden genzine o güne kadar duyduğu en güzel kokulardan biri doldu. Başkomiser gayriihtiyari, "Ne kadar güzel bir koku bu," dedi.

"Je reviens."(1) Bu kelimeler yaşlı kadının ağzından yavaşça dökülmüştü. Acı ve hafif bir tebessümle gülümseyerek... O ana kadar olanları kimseye hissettirmeden sessizce misafir odasının aralık kapısından izlemişti. Bu büyük ve soğuk odada soğuğu hiç hissetmeden, olan biteni ve konuşmaları takip ediyordu. Aynı sessizlikle sırtı pencereye dönük büyük kadife kanepenin

(1) 1932 yılında Worth firması tarafından çıkarılan bir parfüm. Fransızca, "Tekrar geleceğim" anlamına gelir.

kenarına ilişti. Evin duman rengi İran kedisi Kokaz[1] kanepenin diğer ucuna sıçradı. Polisler az önce bu odayı aradıkları için ikisinin de içleri rahattı, kimse bu odaya tekrar girip onları göremezdi. Aslında onları kimse göremezdi.

Yaşlı hükümet tabibi soğuktan uyuşan ellerini ovuşturarak öksürdü.

"Başkomiserim eğer benim yapabileceğim başka bir şey yoksa ayrılabilir miyim?"

Başkomiser Hasan Lütfi, gözleri hâlâ mavi eşarpta cevap verdi. "Zaten bizim de bir işimiz kalmadı burada, hep beraber çıkalım."

Üst katları inceden inceye kontrol etmiş olan iki polis memuru da geniş ahşap merdivenlerden sofaya gürültüyle indiler.

"Üst katlarda da kimse yok amirim."

Başkomiser, "Evet," dedi. "Mehmet Bey'in hanımı bir hafta önce küçük oğlunu da yanına alıp İstanbul'daki akrabalarına gitmiş, sonra da bu kar bastırınca mecburen kalmışlar orada. Bu elim haberi kendisine nasıl vereceğimi bilemiyorum, zavallı kadın!..." Az sonra hâlâ açık duran sokak kapısından taşlığa bir polis memuru daha girdi. Ayaklarındaki karı yere vurarak silkeledi.

"Bahçede hiç kimse yok başkomiserim."

Başkomiser sedyenin başındaki hastabakıcılara işaret etti. Beklemekten yorgun düşmüş, soğuktan dişleri birbirine çarpan iki genç adam, bir hamlede sedyeyi yerden kaldırıp açık sokak kapısına doğru yöneldiler.

Genç memur Şinasi çekinerek ağzında geveledi. "Şeyy... başkomiserim, bu eşarp sizce neden?..."

"Bilemiyorum, ama aklıma ne geliyor biliyor musun? Mehmet Bey belki de..."

---

(1) Kokaz *(Caucase)*: Fransızca, Kafkasya anlamına gelir.

"Evet, belki de?" diye atıldı heyecanla Şinasi.

"Belki de sabah kendisini bu vaziyette bulacak kişinin gazeteci çocuk olacağını hesaplamış olabilir. Ölünce yüzünün alacağı şekilden çocuğun korkacağını düşünmüştür. Zira önce de söylediğim gibi çok zarif ve ince düşünceli biriydi. Belki de bu yüzden yüzünü saklamak istemiştir. Bütün şehir onun hassas yapısını bilirdi. Evet... Bence hanımı ve oğlu dönmeden bizlerin onu bulmamızı istiyordu. Bu yüzden de sokak kapısını ardına kadar açık bırakmış. A, tabii, bir de kedi var. O kedisini pek severmiş, gazeteci çocuk söyledi; her sabah gazeteleri getirdiğinde üzerinde ropdöşambrı ve kucağında kedisiyle kapıyı her sabah Mehmet Bey açar, çocuğa da her hafta başı bolca bahşiş verirmiş."

Şinasi, "Kedi ortalarda gözükmüyor," dedi.

Başkomiser, "Dışarı çıkmış olmalı, belki karnı acıkmıştır. Döner nasıl olsa," diye karşılık verdi.

Hastabakıcılar ellerinde sedyeyle çoktan uzun bahçe yolunun sonuna varmışlardı. Ambulans demir bahçe kapısının önünde duruyordu. Şoför soğuktan donmamak için motoru çalışır durumda tutmuştu. Az önce evi ve bahçeyi didik didik aramış olan üç polis memuru neredeyse koşarak bahçe kapısına ilerlediler. Bu soğuk kış gününde bugüne kadar şahit oldukları en elim hadiselerden birinin vuku bulduğu bu kasvetli ve büyük eski evi bir an evvel terk etmek arzusundaydılar.

Hükümet tabibi Kâmil Refik bir elinde deforme, büyük meşin çantası, diğerinde de yeni yaktığı sigarasıyla iki yana sallanarak ağır adımlarla yürüyor, buz tutan bahçe yolunda kayıp düşmemek için topuklarını yere sertçe bastırıyordu. Başkomiser ve Şinasi onun peşi sıra yürüyorlardı. Şinasi'nin bir soru daha sormaya cesareti yoktu. Omuzlarını kaldırmış, uzun kirpiklerinin altından bahçede bir iz, işaret, delil arıyordu.

Doktor az ileride durdu. Bahçe yolunun ağaçlıksız tarafına dikmişti gözlerini. Sigara tutan parmaklarını kaldırarak bahçedeki boş, ağaçsız alanı işaret etti. "Başkomiserim, bir bakabilir misiniz?"

Başkomiserden önce Şinasi koştu hükümet tabibinin yanına. Ardından Hasan Lütfi seğirtti. "Buyrun doktor bey, hayrola!"

"Bakınız," dedi. "Burası herhalde Mehmet Bey'in arabasını koyduğu sundurma, ancak araba yerinde yok. Hem, yola açılan araba giriş kapısı da ardına kadar açık. Lastiklerin derin izlerini kar hâlâ kapatmamış, demek ki geceden sonra arabası çıkmış buradan. Zira kar sabahtan beri sinek kanadı yağdığından, lastik izlerinin tamamen kapanmaması tabiidir. Demek araba gece boyu yerindeymiş."

Başkomiser güçlükle gülümsedi. "Ne o tabip bey, şimdi de dedektifliğe mi soyundunuz? Ama haklısınız," dedi. "Latife ediyorum. Dedikleriniz doğru. Acaba birileri evin boş olduğunu düşünüp fırsattan istifade Mehmet Bey'in beyaz arabasını mı çaldı? Tuhaf, hem de pek tuhaf. Bu hadiseyi araştırmamız katiyetle lüzumlu görünüyor."

Yaşlı kadın ağır brokar perdenin arkasından hekimin ve polislerin bahçeden çıkışlarını izliyordu. Kokaz, onun kanepenin sırtını kavrayan ince, kemikli ellerine sürtünmeye çalıştı. Bir yandan mırıldanıyor, bir yandan da bu çok ama çok yaşlı kadının yavaş hareketlerini gözleriyle takip ediyordu.

Meşe oymalı geniş, bordo kadife kanepeye, tekrar yavaşça ilişti. Sırtını dayamadan dimdik oturuyordu artık. Zayıf, uzun boyluydu. Bembeyaz kıvırcık saçlarını ensesinde toplamıştı. İnce, kuru yüzü derin kırışıklarla doluydu. Donuk, gri mavi gözlerini tavandaki billur avizeye dikmişti. Üzerinde fazlasıy-

la demode, siyah, yünlü bir uzun elbise vardı, yakası ve kollarındaki beyaz danteller tamamen sararmıştı. Boynunun altına küçük bir mineli broş tutturmuştu. Naif bedeni ve tuhaf elbisesiyle sanki içinde bulundukları ellili yıllara değil de başka bir âleme ait gibi görünüyordu. Yorgundu, çok yorgun ve çok da üzgün. Uzun, hem de çok uzun zamandır hizmet ettiği bu ailenin bu en nazik ve sevilen ferdinin kendine kıymasına alabildiğine üzgündü, ama şaşkın değildi... Başını çevirmeden, yanında yatan kediyi sağ eliyle okşamaya çalıştı. Sonra buruk bir ifadeyle gülümsedi ve kendi kendine yavaşça tekrar etti. *"Je reviens, je reviens."* Gözlerini yavaşça kapattı. İnce boynunun üzerindeki başını kanepenin yüksek sırtına dayadı.

Teresa

Joseph Haydn'ın büyük bir portresi Viyana Staatsoper'in[1] balkonundan kolonadlı girişin üzerine sallandırılmıştı. Bina ışıl ışıl aydınlatılmıştı. 1932 yılının bu karlı mart gününde Joseph Haydn'ın 200. doğum yıldönümü sebebiyle gerçekleştirilecek konserlerin gala gecesiydi. Orta Avrupa'nın en kıymetli incisi Viyana'nın bütün sosyetesi ve tertiplenen bir dizi konser için Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden gelen sanatsever kalabalık yavaş yavaş Viyana Staatsoper'e toplanmaya başlamıştı. Az önce binanın tam önünde duran siyah Mercedes'ten inen genç çift, gözleri binanın ihtişamlı görüntüsünde, giriş kapısına doğru yavaşça ilerliyorlardı.

Adam yirmili yaşlarının sonunda ve uzun boyluydu. Üzerinde siyah smokini, vizon yakalı siyah kaşmir paltosu vardı. Gözlerini yanındaki genç kadından ayıramıyordu. Olağanüstü güzellikteki genç kadın, yanındaki adamın koluna sıkıca girmiş, beyaz eldivenli diğer eliyle de kavalyesinin kolunu tutmuştu. Gözlerinin içi parlıyordu, küçük kar taneleri dağınık biçimde toplanmış açık kumral dalgalı saçlarının üzerine düşüyor ve

(1) Viyana Staatsoper: Viyana devlet opera binası

lambaların ışığında başının üzerine yerleştirdiği tiara'nın[1] elmas ve incilerinden daha derin ve ihtişamlı parıldıyordu. Gök mavisi gözlerini yanındaki genç adamdan ayırmadan konuştu. "Seni çok özledim Mehmet."

Mehmet, "Benim canım sevgilim," dedi. "Ben de! Neredeyse beş aydır görüşemiyoruz." Dudaklarını genç kadının boynuna yaklaştırdı, hafifçe öptü, onun kokusunu ciğerlerine çekti. Sonra aniden başını kaldırdı. "Benim küçük Teresa'm. Bu senin her zamanki kokun değil, ama her zamankinden de güzel."

Yeni kokusunu sevgilisinin beğenmesinden memnun, içinden, iyi ki bu yeni parfümü denemişim, diye geçirdi. *"Je reviens."*

Tek tük atıştıran karın altında opera binasının kapısına yöneldiler. Mehmet biletlerini kapının iki yanında duran silindir şapkalı adamlardan birine uzattı. Adam abartılı bir selamla onları içeri buyur etti. İki genç âşık yavaşça fuayeye ilerlediler. İçerideki birbirinden şık giyimli neşeli kalabalık hep bir ağızdan konuşuyordu. Kalabalık fuaye tıpkı bir arı kovanı gibi uğulduyordu. Girişte dedikodu yapan, yaşlarına göre fazlaca genç işi giyinmiş iki hanım bu güzel çifti hasetle süzdüler. Tombulca olanının gözüne ilişen Teresa'nın başına yerleştirdiği tiara, kıskançlığını daha da körükledi. Karşısındaki kuru sarışın kadına, dudaklarını büzüp kaşlarını kaldırarak baktı. "Şu genç kadın Teresa değil mi? Pek kibirli görünmüyor mu sence? Yanındaki, Türk âşığı olmalı."

Diğer kadın konuşulanların duyulması endişesiyle sadece başını sallayarak arkadaşını onayladı. O sırada gözleri birbirinden başkasını görebilecek durumda olmayan âşıklar, neşe içinde fuayenin geniş kapılarından içeriye süzülüyorlardı. Teresa

(1) Bir tür taç

aylar sonra âşık olduğu adama kavuşmanın iç rahatlığıyla sordu. "Anlatsana, neler yaptın bunca zaman Türkiye'de?"

Mehmet, "Sevgilim," dedi. "Neler yaptığımı az çok biliyorsun. Sana neredeyse her gün her şeyi yazdım. Benim için senden ayrı kalmak ne kadar zor oldu bilemezsin. Ben buradayken de her gün görüşemiyorduk, ama biliyordum ki sadece birkaç sokak ötemdeydin. Oysaki, bu son beş aydır ben Bursa'dayken Viyana şehri bana sanki Kafdağı'nın ardı gibi geldi. Burada yaşadığım yıllar içinde öylesine alışmışım ki Viyana'ya. Aslında ilk birkaç yıl buraları pek sevememiştim. Belki biraz da ağır tahsil hayatım yüzünden, ama seninle tanıştıktan sonra buralar benim cennetim oldu."

Mehmet eğilip Teresa'nın beyaz eldivenli elini öptü. Duyulan son gonk sesiyle localarına doğru ilerlediler. Aceleyle yerlerine oturdular. Herkes salonda ve localarda çoktan yerini almıştı. İki sevgili sohbete dalıp son gongu ancak fark etmişti. İlk eser Haydn'ın piyano sonatıydı. Mehmet, Teresa'nın elleri avuçlarında, sevgilisine kavuşmanın heyecanıyla yoğunlaşan duyguları eşliğinde eseri yalnızca kulaklarıyla dinlemiyor, bütün benliğiyle hissediyordu. Eserin kısmen neşeli ve canlı bölümleri çalındığında kendisi ve Teresa'nın geleceğini düşünerek umutla sevgilisinin ışıldayan gözlerine bakıyor, ama piyanonun tuşlarına daha geniş aralıklarla dokunulduğu, daha derin ve duygusal bölümlere geçildiğinde, aniden değişen bir ruh haliyle bakışları loş salonun derinliklerinde kayboluyor, memleketinde haftalardır babasıyla yaşadığı tartışmalar ve sıkıntılı konuşmalar anında beynini işgale başlıyor, buğulanan gözlerini açarak sıkıntılı, zorlu, çözümsüz düşünceleri zihninden uzaklaştırmaya çalışıyordu.

Neden hayatta her şey bu denli zordu? Son beş yılda bütün kalbini, beynini, bedenini, ruhunu gem vurulamaz biçimde

işgal eden büyük aşkını istediği gibi yaşamasına neden izin verilmiyordu?

O gece Mehmet bütün konseri müziğin iniş çıkışlarına göre değişen duygularıyla dinledi. Aynı anda öyle çok şeyi düşünmüştü ki, bu muhteşem konser onu istemeden yormuş, geçen saatlerde içinden bir türlü çıkamadığı güç durumunu neredeyse umutsuz kılmıştı.

Mehmet uzun bir yolculuktan sonra o sabah Viyana'ya varabilmişti ve Teresa'ya aylar sonra sadece birkaç saat öncesinde kavuşmuştu. Ama onun karakteri icabı hep zihninin en derin ve loş köşelerinde gezinen düşünceleri, içinde bulunduğu anın keyfini yaşayabilmesine yine fırsat vermiyordu ne yazık ki.

Teresa klasik müziği tutkuyla severdi. Bu nedenle konseri zevkle izliyor, sevgilisiyle göz göze geldiklerinde mutluluğunu onun ellerini sıkarak ve meleksi içten gülümsemesiyle ifade ediyordu. Konser bitiminde Mehmet yoğun düşünceleri yüzünden yorgun, Teresa ise alabildiğine mutlu ve keyifliydi. Genç adam vestiyerden paltosunu aldı. Yerlere kadar uzanan siyah kapını, biricik aşkının omuzlarına yerleştirdi. Staatsoper'in kapılarından yine birbirlerinin kolunda çıktılar. Kar tamamen durmuştu. Teresa'nın siyah Mercedes'i opera binasının karşısında onları bekliyordu. Şoför arabayı ısıtmak için motoru çoktan çalıştırmıştı. Birlikte arabaya doğru yürürlerken Mehmet hâlâ dalgındı. Konsere girerkenki neşesi, yerini sessiz bir durgunluğa bırakmıştı. Teresa, sevgilisinin sıkça bir uçtan diğerine değişen ruh hallerine, beyninde fırtınalar kopan bu adamın ani sükûnetlerine alışmıştı yıllardır. Onu bu aşka en çok bağlayan da genç adamın hangi durumda olursa olsun kendisine karşı asla değişmeyen sağlam ve derin aşkıydı. Yoğun duygu ve

düşüncelerini aynı anda yaşayabilen bu derin adamın aşkı, son beş yıldır Teresa'nın sanki var olma sebebi olmuştu.

Son derece sıkıntılı geçen ilk gençlik yıllarının ardından, bu beraberlik onun ömrünün sonuna kadar demir atmak istediği bir limandı sanki. Mehmet'in ruhunda kopan küçük ama sürekli fırtınalar zaman zaman Teresa'nın sığındığı bu limanın sularını kabartıyor, oluşan girdaplar onu bu yoğun ilişkinin daha derinlerine çekiyor, genç kadın kendini kurtarmaya çalışmayıp aksine bu büyük aşkın derin denizinde sevgilisiyle birlikte kayboluyordu. Sonra aklı, içtenliği, sevgisi ve neşesiyle Mehmet'i de yanına alarak tekrar yüzeye çıkıyorlardı.

Teresa, Mehmet'in düşünceli ifadesini fark etmekte gecikmedi. "Mehmet konsere bayıldım. Bu biletleri alabilmeyi nasıl başardın? Üstelik de bütün locayı kapatmışsın. Umarım bizi o görgüsüz Amerikalılardan zannetmezler."

Mehmet, "Sadece seninle yalnız olmak istedim Teresa," diye cevap verdi.

"Teşekkür ederim canım. Bak, kar durmuş, haydi eve kadar yürüyelim." İpek ayakkabılarını uzun eteğinin altına saklayarak konuşmaya devam etti. "Ben de bugün biraz yoruldum, aslında temiz hava ikimize de iyi gelecek."

Mehmet, bu güzel olduğu kadar akıllı ve anlayışlı kadının dudaklarına küçük bir öpücük kondurdu. Ağır adımlarla Teresa'nın Belvedere Sarayı'nın karşısındaki dairesine doğru kol kola yürümeye başladılar. Mehmet içinde bulunduğu huzursuz ruh haliyle Teresa'yı üzmeye hakkı olmadığını hatırladı. Aniden konser öncesi neşesini tekrar kazandı ya da kazanmış gibi yaptı.

Mehmet, "Canım benim," dedi. "Biz daima beraber olacağız." Bu cümleyle sanki kendi kafasındaki düşüncelere bir nok-

ta koymak istiyordu. Sonra artan çocuksu neşesiyle devam etti. "Veruşka nasıl?"

Teresa, "Ooo," dedi. Hafifçe nazlı, kıskanmış gibi yaparak. "Biliyorsun sana onun da zaafı var."

Mehmet artık coşkulu genç adam kimliğine tekrar bürünmüştü. Yanında yavaşça yürümekte olan sevgilisine sımsıkı sarıldı. "Başka kimin zaafı varmış bakalım bana?"

Teresa'yı coşkuyla öpüyordu şimdi, yaklaşmakta olan çift atlı arabanın eğitimli atlarının ritmik nal sesleriyle birbirlerinden isteksizce ayrıldılar.

Teresa, "Şu turistler," dedi. "Kara kışa rağmen Viyana'yı bu saatlere kadar geziyorlar." Birlikte arabanın gözden kayboluşunu izlediler.

Uzunca bir yürüyüşten sonra Teresa'nın sıcak ve konforlu dairesindeydiler. Salon, Belvedere Sarayı'na ve sarayın parkına bakıyordu. Kapıyı Vera açtı onlara. Girer girmez Teresa'nın hafif çamurlanmış eteklerine ve kar suyundan tamamen ıslanmış ipek ayakkabılarına gitti gözleri. Genç kadın sadık yardımcısını yukarı kaldırdığı kaşlarıyla hiçbir yorum yapmaması için uyardı.

"Sevgili Vera," dedi. "İşte bana kaçtır sorduğunuz Herr Mehmet karşınızda." Eliyle arkasından içeri girmekte olan genç adamı gösterdi. Lafını bitirmeden Mehmet'e fark ettirmeden üzerindeki ıslak ayakkabı ve giysilerden kurtulmak için yatak odasının bulunduğu bölüme yöneldi.

"Siz biraz sohbet edin ben şimdi geliyorum," diyerek arkasındakilere seslendi.

Vera'nın gözleri Mehmet'in içeri girmesiyle bir anda parıldadı. Genç adamın karşısında belli belirsiz bir reverans yaptı.

Mehmet, orta yaşlı kadının elini dudaklarına götürdü. "Sevgili Vera," dedi. "Sizi tekrar görmek ne güzel."

Vera, "Sizi de öyle," dedi. Sonra kendi diliyle ilave etti. *"Dobra paşalavat."*[1]

Mehmet, "Sevgili Vera," dedi. *"Pajasta*[2]... benim Rusça bilmediğimi yine unuttunuz. Ayrıca biliyorsunuz, benim soyum Rus değil, biz Gürcü'yüz."

Vera, "Lütfen bağışlayın," dedi. "Biliyorum tabii, ama nedense sizi her gördüğümde hatırıma çocukluğum ve Batum'da bulunan yazlığımızdaki güzel günlerim geliyor."

Mehmet, bu hep dalgın gözlerindeki ince kederi yalnızca kendine sakladığı için hayranlık duyduğu kadının elini tutarak onu teselli etmek istedi. Vera hemen kendini toparladı. Her haliyle beğendiği genç adamın karşısında içinde kalan son kadınsı hislerin belli belirsiz kırıntısıyla hafifçe alnına düşen perçemini düzeltti.

"Teresa üzerini değiştirirken size kendi yaptığım konyaktan bir kadeh ikram edebilir miyim?"

Birlikte, Vera önde Mehmet arkada binanın ön cephesini tümüyle kaplayan salona ilerlediler.

Vera ya da Teresa'nın onu çağırdığı şekliyle Veruşka, yirmi yıldır genç kadının yanındaydı. Geçen uzun yıllarda daha bir çocukken tanıdığı Teresa'nın sırdaşı ve can yoldaşı olmuştu. Ayrıca genç kadının evinin idarecisi konumundaydı. Onun hikâyesi o dönemdeki diğer beyaz Ruslarınkinden pek de farklı değildi. İhtilal öncesi Rusya'sında güzel bir hayat yaşamıştı. Babası da, kocası da çarın sevilen subaylarındandı. Mutlu bir evliliği olmuş, ancak doğan erkek çocuğunu menenjit hastalığından kaybetmişti. Birkaç sene sonra Rus İhtilali'nin patlak

(1) Rusça, "Hoş geldiniz."
(2) Rusça, "Lütfen."

veren ilk kıvılcımlarıyla kocası onu İstanbul'a göndermiş, kendisini orada güvende beklemesini istemişti. Vera, İstanbul'da iki yıl lüks bir otel odasında beklemiş, ancak ikinci yılın sonunda sevgili eşi yerine onun Bolşeviklerle girdiği bir çatışmada öldüğünü bildiren bir telgraf gelmişti Rusya'dan. Vera, İstanbul'da biriken otel masraflarını mücevherlerini satarak ödemiş, daha sonra kuzininin yanına, Viyana'ya gelmişti. Hiç parası kalmamıştı. Kontes kuzini Viyana Devlet Orkestrası'nda piyanist olarak iş bulmuştu. Ayrıca özel piyano dersleri veriyor, kendi yetişemediği öğrencileri ise Vera'ya yönlendiriyordu. İşte Vera da dönemin meşhur playboylarından birinin kızı olan Teresa'yla böyle tanışmıştı. Önce bu melek kadar güzel küçük kızın piyano hocası, daha sonra da annesiz büyüyen genç kızın her şeyi olmuş ve onunla bu dairede birlikte yaşamaya başlamıştı.

Vera elinde, üzerinde Brüksel dantelinden bir örtü olan gümüş tepsiye yerleştirilmiş konyak karafı ve kristal kadehlerle salona geri dönüp, "Bakınız," dedi. "Bu seferki konyak fevkalade oldu. Şeffaf rengini temin etmek için içine cevizin zarından atıyorum." Vera kristal karaftaki içkiye bakarak gülümsedi. Mehmet ve Vera küçük konyak kadehlerini karşılıklı kaldırırken, Teresa güzelliğinden emin, salonun girişinde bir süredir Mehmet'e gülümseyerek bakıyordu. Üzerine Fortuny[1] tasarımı Bizans motifleriyle süslü bir kaftan giymiş, saçlarını açık bırakmıştı. Mehmet her defasında tekrar âşık olduğu güzelliği içine sindirmek istercesine seyrediyordu artık Teresa'sını.

Türkçe, "Ya Rabbim, ne kadar da güzel," dedi kendi kendine. Teresa, Mehmet'in söylediklerinin ne anlama geldiğini anlamakta zorlanmadan tatlı bir alaycılıkla tekrar etmeye çalıştı.

---

(1) Mariano Fortuny: 1806-1946 yılları arasında bir modaevi olan ve daha çok Doğulu desenlerle kumaş üreten, kumaşlarının ulaşılmaz güzelliği ile meşhur tasarımcı.

Vera hemen bir kadeh de Teresa'ya konyak doldurdu, kendi kadehinden bir yudum aldıktan sonra izin isteyerek âşıkları salonda yalnız bıraktı.

Mehmet hızla Teresa'nın yanına gidip ona sıkıca sarıldı. Elleri ipek kadife kaftanın altına gizlenmiş güzel vücudunu hatırlamaya çalışıyordu şimdi. Bir süre birbirlerine sarılmış olarak kaldıktan sonra yan yana pencereye dönük olan kanepeye oturdular. Göz göze her geldiklerinde tekrar aynı hasretle öpüşerek o geceki konseri konuştular. Teresa, Mehmet'in Türkiye'deyken neler yaptığını sormaya cesaret edemiyordu. Bir süre sonra Teresa boşalan konyak kadehlerini doldurmak üzere ayağa kalktı. Vera konyak karafının bulunduğu tepsiyi salonun girişinde, büyük Çin masanın üzerine bırakmıştı. Mehmet kanepede yalnızdı ve pencereden karşıdaki parkta yükselen Belvedere Sarayı'nı karanlıkta seçebiliyordu. Bu sırada Teresa kendisinden uzaklaştığı için, göz göze gelmeyeceklerini bilmenin verdiği cesaretle aniden konuşmaya başladı.

"Teresa, babamla konuştum. Evlenmemize asla razı olmayacağını söyledi. Hatta eğer seninle evlenirsem beni evlatlıktan reddedecekmiş."

Bu sözler ağzından kesik kesik dökülmüştü, adeta bir makine gibi konuşuyordu. Teresa duydukları karşısında sanki bedenine bir ok saplanmışçasına irkildi. Titreyen eliyle kristal konyak karafının kapağını güçlükle yerine oturtabildi. Aşağılık bir mahlukmuş gibi böylesine reddedilmek çok ağırdı. Mehmet hadiseyi birkaç kelimeyle çok açık ifade etmiş, böylece kendisine taşıması çok ağır gelen bu yükü Teresa'nın omuzlarına yükleyivermişti.

Teresa kendini toparlamaya çalıştı. "Demek ki herr general -Mehmet'in babasından bahsederken hep böyle derdi- beni

tanımadan reddediyor, ama sen üzülme askerler hep böyle önyargılı olurlar. Kim bilir belki onun da kendine göre haklı nedenleri vardır."

Mehmet hiddetle ayağa fırladı, içinde hapsetmeye çalıştığı öfkesi yine dışarı taşmıştı. Teresa'nın bu sonsuz hoşgörüsü onu kendi kendisinin gözünde küçültüyor, babasına karşı duyduğu öfke gitgide şiddetlenerek açığa çıkıyordu.

"Nasıl? Nasıl benim hayatıma böylesine hükmetmeye çalışabilir? Kendisi yıllardır metresiyle birlikte Ankara'da yaşıyor. Zavallı annem yıllardır onun bu aşikâr ilişkisini görmezden gelmeye çalıştı. Ve en sonunda içinde biriktirdiği üzüntüyü taşıyamaz hale gelip öldü. Bize hiçbir zaman babam hakkında en ufak bir menfi şey söylemedi. Şimdi de sen dul ve bilhassa yabancı olduğun için evlenmemize ve birlikte olmamıza set çekiyor. Ondan nefret ediyorum. Yüzünü dahi görmeye tahammülüm kalmadı." Bunları söylerken öfkeden gözleri yaşarmış, yüzü kıpkırmızı kesilmişti.

Teresa, Mehmet'in yanına yaklaşıp terli alnına bir öpücük kondurdu. Sevdiği adamın ellerini tutarak, "Lütfen sakin ol," dedi. "Şimdi çok yorgunsun, haydi konyağını bitir ve git. Bunları yarın konuşuruz."

Mehmet, "Nasıl?" dedi. "Bu gece kalmayacak mıyım?"

Teresa o anda kendini Mehmet'in babasının gözleriyle görüyordu nedense. Her şeyine aylardır hasret olsa da sevdiği adamla o gece yatağını paylaşamazdı. Kendini istenmeyen, hafif bir kadın gibi hissetmişti.

"Sevgilim," dedi. "Ben de yorgunum, yarın bütün gün ve gece sadece ikimizin."

Mehmet küçük konyak kadehini başına dikti. O anda kendini arzulanmayan, zayıf bir erkek olarak hissetmişti. Orada daha fazla kalırsa gururu derinden yaralanacaktı. Kadehi en

yakınındaki sehpanın üzerine bıraktı. Sevgilisini öpmeye bile cesareti yoktu.

"Peki, yarın görüşürüz."

Teresa onu giriş kapısına kadar geçirdi. Paltosunu eline tutuşturdu, parmaklarının tersiyle yanağını okşadı. "Göreceksin, her şey iyi olacak."

Aslında söylediklerine kendi dahi inanmıyordu. Mehmet'in arkasından tekrar salona döndü. Geniş art nouveau koltuğa kendini bıraktı. Birkaç dakika önce Mehmet'in söylediği sözler beyninde çınlıyordu. Sevdiği adamın babası eğer kendisiyle evlenirse oğlundan vazgeçmeyi bile göze alabiliyordu. Bu, Teresa'nın hayatında maruz kaldığı en ağır hakaretti. Hayatı boyunca pek çok tatsızlık ve üzüntü yaşamıştı, ama asla istenmediği ve aşağılandığı olmamıştı. İlk defa böylesine mutluydu. Mehmet, hayatını son beş senede hiçbir boşluk bırakmamacasına doldurmuştu. Onun daha önce tanıdığı iki erkeğe, yani babasına ve kocasına hiç benzemediğini düşünüyordu. Az da olsa tanıdığı erkeklerden tamamen farklıydı. Onu asla kaybetmek istemiyordu.

Teresa küçük bir kızken babasını çok severdi. Yarı İspanyol yarı Alman olan adam olağanüstü bir çekiciliğe sahipti. Yalnız Viyana'daki değil, neredeyse tüm Avrupa'daki güzel hanımların gözdesiydi. Richard Fernandez ya da Viyanalı hanımların taktığı isimle Don Richard. İflah olmaz bir kumarbaz ve karşı konulmaz bir çapkındı. Daha Teresa'nın annesiyle beraberken bile baştan çıkarmadığı kadın kalmamıştı. Tiyatro ve sahne aktrisleri, prensesler ve Avrupa'yı yeni yeni keşfeden Amerikalı zengin hanımlar. Teresa'nın annesi, kızı yedi yaşına gelene kadar sabretmiş, ancak kocasından intikamını onun en yakın

arkadaşıyla Arjantin'e kaçarak almıştı. Don Richard aylarca ağlayıp kendini içkiye vurmuş, sonra Güney Fransa sahillerindeki tatlı hayatına ve Monte Carlo'nun kumar masalarına geri dönmüştü.

Teresa neredeyse Vera'yla bir başına büyümüştü. Genç kızlık heyecanlarını hep Vera'dan aldığı eski Rus terbiyesiyle içinde bastırmaya çalışmıştı. Babası senede birkaç defa Viyana'daki eve gelir, kızını bir çocuğun yaşına uymayacak son derece pahalı hediyelere boğardı. Teresa, babasına hayran olmakla birlikte, içinde bulunduğu ruh haliyle ondan çok da uzaktı. O yokken babasını durmaksızın Vera'ya şikâyet eder, ama ziyaret haberini alır almaz haftalar öncesinden hazırlanmaya başlar, kendisini ona güzel, güçlü göstermeye çalışır, bencil adamın yerine getirmediği babalık görevlerini hemen unutup onu affederdi.

Teresa'nın on sekizinci yaş gününde, babası ona asla unutamayacağı bir hediye vermişti: bir telgrafla bildirilen ölüm haberi.

Don Richard bütün parasını tüketmişti. Paris'teki dairesinde bulunan antika eşyaları, dansöz sevgilisine aldığı yakut küpelerin borcuna mahsuben Place Vendôme'un en pahalı mücevhercisi tarafından haraç mezat sattırılmıştı. Monte Carlo kumarhanelerine biriken borçlarını ödeyemediğinden, birkaç aydır Deauville'de kumar oynuyordu. Sicilyalı, karanlık işler yapan bir adama küçük bir servet borçlanmıştı. Adamın verdiği mühlet dolmasına rağmen hâlâ borcunu ödeyememişti. Sonunda Paris yakınlarındaki Boulogne ormanında alnına sıkılan tek kurşunla ölü olarak bulunmuştu. Kimi intihar, kimiyse cinayet demişti.

Teresa aldığı bu acı haberle yıkılmış, yılda sadece birkaç defa mektuplaştığı annesine, Arjantin'e bir telgraf çekmişti.

Birkaç gün sonra gelen cevap onu büsbütün harap etmiş, o günden sonra bir daha asla annesiyle görüşmemişti. Zira Don Richard tamamen çaresiz ve parasız kalınca yıllar önce evlenip Arjantin'e yerleşen eski karısını arayarak yardım, yani para istemişti. Ancak eski karısı kendisine red cevabı vermişti.

Teresa'nın annesinin olağanüstü güzel ve bir o kadar değerli mücevherleri vardı. Bunların bir kısmı, bir Macar kontesi olan annesinden kalmış ama birçoğunu da Don Richard karısına delicesine âşık olduğu evliliklerinin ilk yıllarında hediye etmişti. Zamanla bunların bir kısmı Don Richard'ın kumar borçlarını ödemek üzere satılmıştı. Teresa'nın annesi ikinci eşinden Buenos Aires'te bir erkek çocuk sahibi olsa da, aslında Viyana'daki kızını hiç unutmamış, ancak yeni hayatını devam ettirebilmek için onu istemese de bir başına bırakmıştı.

Teresa'ya annesinden kalan tek hatıra o gece başına taktığı tiara'ydı. Genç kız on altı yaşına geldiğinde annesiyle Paris'te buluşmuş, birlikte hasretlerini birbirlerine açıkça ifade edemedikleri beş gün geçirmişlerdi. Seyahatin sonunda annesi Teresa'ya anneannesine ait olan tiara'yı hediye etmişti. Genç kız, Paris'ten ayrılırken, annesinin eline tutuşturduğu iki yıl önce doğan erkek kardeşinin fotoğrafını da annesinin fotoğraflarıyla birlikte yırtıp atmıştı. Nihayetinde on sekizinci yaş gününde babasının ölüm haberini alınca, onu müşkül durumundan kurtarmak için hiçbir yardıma yanaşmayan annesini de babasıyla beraber gömmeyi tercih etmişti. Tek akrabası artık o günden sonra yalnızca Vera olmuştu. Teresa babasının, kızı adına bankaya yatırdığı, belki unuttuğu belki de kızının geleceğine karakterinden beklenmeyecek bir sorumlulukla sahip çıkma düşüncesiyle el sürmediği parayla birkaç yıl rahatça yaşamıştı sevgili Vera'yla Belvedere Sarayı'nın karşısındaki dairesinde.

Teresa olağanüstü güzellikte bir genç kızdı. İyi eğitimli ve zarifti. Viyana'nın bütün bekârları peşindeydi. Ancak o, Rus göçmeni bir Musevi'ye gönlünü kaptırmıştı. Teresa yirmi bir, Raymond kırk bir yaşındaydı. Ve onun da hiç kimsesi yoktu. Teresa'nın güzelliği adamın başını döndürmüştü. Ayrıca, Teresa adamın Viyana sosyetesine girmesi için büyük bir imkândı. Adam, genç kızı birbirinden kıymetli hediyelere boğuyordu. O ise bunların pahaca çok yüksek olanlarını nazikçe geri gönderiyor, diğerlerini kabul ediyordu.

Teresa'nın delicesine sevdiği iki beyaz Pekin köpeği vardı. Bu köpekler ona, babasının on beşinci yaş günü hediyesiydi. O günden sonra Teresa onları yanından hiç ayırmamış, gittiği her yere beraberinde götürmüştü. Ilık bir bahar öğleden sonrası Teresa'yı telefonla arayan Raymond onu kendisiyle bir yürüyüşe ve kahve içmeye davet etti. Teresa da bu daveti kabul etti. Raymond ve Teresa, Karlsplatz'a doğru yürüyorlardı. Evlenme arzusunu genç kadına defalarca hem ortak dostları aracılığıyla hem de doğrudan ifade eden Raymond, o gün de bu arzusunu tekrar getirmeye kararlıydı. Tam lafa girecekken genç kızla birlikte yürüyen iki köpek karşı kaldırımda gördükleri bir sincabı kovalamak için Teresa'nın elindeki sarı ve beyaz ipek kurdelelerden örülmüş tasmayı hızla çektiler ve elinden kurtulup karşı kaldırımdaki sincaba doğru koşmaya başladılar. O sırada karşıdan gelmekte olan bir otomobil iki köpeğe birden çarptı. Hayvanlar havaya fırlayarak birkaç metre öteye düştüler.

Teresa donmuş, dehşet içinde olanlara kilitlenmişti. Yerinden kımıldayamıyordu. Raymond köpeklere çarpan arabaya doğru fırladı, şoför arabayı durdurmuş şaşkın, ileride kanlar içinde cansız yatan köpeklere bakıyordu. Raymond otomobilden inen şoförün burnuna sert bir yumruk attı, adam karşılık vermeye çalışınca da profesyonel bir dövüşçü gibi perişan edene kadar şoförü dövdü.

Teresa küçük bir şok içindeydi. Raymond'la birlikte yakındaki bir kafeye oturdular. Genç kız gözyaşlarına boğulmuştu. Bir yandan da dikkatsiz şoförün cezasını verdiği için Raymond'a teşekkür ediyordu. O güne kadar pek umursamadığı ama tamamen de reddetmediği bu adam bir anda genç kızın kahramanı olmuştu. Neden sonra, Teresa, Raymond'un ellerinde sıyrıklar olduğunu fark etti. Adam bu ufak tefek yaraları hiç önemsemiyordu. Teresa yara bereyi temizlemek üzere mendilini adamın eline sarmıştı ki Raymond diğer eliyle genç kızın mendili tutan eline yapıştı ve ona, "Teresa," dedi. "Benimle evlen. Lütfen evlen ve seni bu hayatta her şeyden korumama müsaade et."

Teresa biraz da o günün heyecanı ve yaşadığı duygu yoğunluğuyla Raymond'un evlenme teklifini kabul etti.

Raymond olağanüstü hırslı, para ve gösterişe aşırı derecede düşkün biriydi. Evliliklerinin ilk ayları çok güzel geçti. Ancak duydukları, Teresa'yı gizliden gizliye endişelendiriyordu. Arkadaşları, Teresa evlendikten sonra konuşmaya başlamışlardı. Raymond'un bir silah tüccarı olduğu, hatta Avusturya aleyhine casusluk yaptığı söyleniyordu. Raymond şehirdeki bütün davetlere güzel ve genç karısıyla katılıyor, yeni girdiği bu çevreden son derece memnun görünüyordu. Ancak bir gece eve döndüklerinde Teresa, Raymond'a kulağına gelenlerden bahsetti. Adam sinirden çığlına dönmüştü. Teresa'ya, "Böyle söylentilere nasıl inanırsın!" diye kükredi. Büyüyen tartışmanın sonunda genç kadına ilk ve son tokadını attı. Raymond'un güçlü elinin sert darbesiyle Teresa'nın aynı anda hem kaşı hem de dudağı patlamıştı.

O günden sonra hiçbir şey eskisi gibi olmadı. Teresa o geceden sonra kocasıyla odalarını bir daha hiç birleşmemek üzere ayırdı. Daha sonraları evlilikleri sadece sosyal bir beraberlik şeklinde devam etti. Raymond bu kadarına da razıydı.

Güzel eşi sayesinde Viyana'nın kaymak tabakasında kazandığı bu sosyal zaferden vazgeçmeye hiç mi hiç niyeti yoktu. İşi icabı buralarda görünmek, daha da önemlisi yeni dostluklar kurmak ziyadesiyle işine geliyordu. Ancak Teresa yönünden durum farklıydı. Kendisi için tamamen yüzeysel olan bu yaşam ruhunu doldurmaya yetmiyordu. Fazlasıyla bunalmıştı. Bir gün kocası Londra seyahatindeyken Vera'yla birlikte şahsi eşyalarını toparlayarak Belvedere Sarayı'nın karşısındaki kendi dairesine geri döndü ve boşanmak için mahkemeye başvurdu. Raymond, Londra'dan döndüğünde olayı garip biçimde gayet sakin karşıladı. Ancak boşanmayı kabul etmedi.

Böylece bir yıl geçti. Bütün Viyana bu ayrılığı konuşuyordu. Raymond boşanmaya asla yanaşmıyordu. Teresa çok üzgündü ve boşanabileceğinden neredeyse umudunu kesmiş olduğu için kendini adeta evine kapatmıştı.

Bir sabah Vera'yla karşılıklı çay içerken oturduğu dairenin kapısında iki polis belirdi. Hizmetçi kız onları hemen içeri almıştı. Polisler, Teresa'ya kocasının evinde ölü bulunduğunun haberini verdiler. Adam arsenikle zehirlenmişti. Teresa'yı günlerce sorguya çeken polis, sonunda eski kocasının ölümüyle hiçbir alakası olmadığı kararına vardı. Ölümünden sonra Raymond'un gerçekten silah kaçakçılığı yaptığı ortaya çıkmıştı. Adamın bütün banka hesapları müsadere edildi. Ancak kıymetli gayrimenkulleri halen evli olduğu tek mirasçısı Teresa'ya kalıyor ve genç kadın hatırı sayılır bir servetin sahibi oluyordu. Viyana polisi Teresa'nın suçsuzluğuna kesinlikle kanaat getirmiş, söz konusu olaya birçok gazetede defalarca yer verilmişti. Nihayetinde, sayfalarında güzel bir kadının resmini kullanmak hepsinin işine geliyordu.

Ne var ki Viyana'nın kaymak tabakası çok acımasızdı. Genç kadının suçsuzluğunu bilmelerine rağmen bu güzel, üstelik de

zengin kadının yüzüne gülerken arkasından konuşuyor, kocasının ölümünde onun parmağı olduğunun dedikodusunu yapıyorlardı.

Bütün Viyana bu dedikodularla çalkalanırken Teresa, Mehmet'le tanışmış, iki genç birbirlerine delicesine âşık olmuştu. O yıllarda Mehmet, Viyana'da Technische Hochschule'de mühendislik tahsilini yeni bitirmişti. İki gencin aşkı yıllarca devam etti. Mehmet çeşitli bahanelerle Viyana'daki kalış süresini uzattıkça uzatıyordu. Memleketine yaptığı her seyahatinde bu yabancı ve dul kadınla beraberliğine şiddetle karşı çıkan babasını ikna etmeye çalışıyor, ancak başarılı olamıyordu. Sonunda paşa babası Mehmet'e bir ültimatom vermiş ve derhal memleketine dönmesini neredeyse emretmişti. Beş ay boyunca Mehmet babasını aşkının ciddiyetine ve yapmak istediği evliliğe ikna etmeye çalışmış, ancak başarılı olamamıştı işte.

O gece Teresa kendini yorgun hissediyordu, çok yorgun ve kırgın. Bedenini bir yığın halinde bıraktığı geniş koltukta sabaha karşı uykuya sığınmayı başarabilmişti. İçeride, Teresa'nın hâlâ yatmadığının farkında olan Vera da geceyi uyumadan, *Suç ve Ceza*'yı kim bilir kaçıncı defa orijinal dilinden okuyarak geçirmişti. Günün ilk ışıklarıyla odasının şiddetle soğuduğunu fark edebildi. Salona, Teresa'ya bakmaya gittiğinde onu koltukta uyur buldu. Hemen içeriden kalın bir battaniye getirdi. Yavaşça battaniyeyi genç kadının çenesine kadar çekerek üzerini örttü. Sıcak battaniye Teresa'nın kendini daha iyi hissetmesini sağlamıştı. O gece hava soğuk, çok soğuktu. Belki de yaşadığı en soğuk geceydi.

Kokaz

Artık gün iyice ağarmıştı. Kokaz, iyiden iyiye soğuyan odada yaşlı kadına sokularak ısınmaya çalışıyordu. Kadın hâlâ kanepeye iliştiği noktada oturuyordu. Saatlerdir kapalı duran gözlerini açtı. Yanına iyice sokulan kediyi yavaşça okşadı. Olan biten her şeyi bilmek ne garip bir duygu, diye düşündü kendi kendine. Her şeyi bilmek, ama değiştirememek ve değiştirememiş olmak. Uzun, upuzun eteklerini düzeltti. Gözlerini şefkatle yanında yatmakta olan kediye çevirdi. Loş oda günün ilk ışıklarıyla yavaşça aydınlanırken, kışın solgun güneşine bahçeyi tamamen kaplamış olan karın beyazlığı isteksizce yardım ediyordu. Yüksek tavanlı geniş odanın tabanına serilen renkleri yıllar içinde solmuş İran halısı bütün zemini kaplıyordu. Halının üzerinde bitki motifleriyle birlikte ceylanları avlayan aslanlar resmedilmişti. Yaşlı kadın o anda Teresa'yı hatırladı. Zayıf ve narin yaratıkların daha güçlü ve acımasız olanlara daima yenilmesi ne hazindi.

Odaya sekiz on koltuk ve devasa boyutlarda bir kanepeden oluşan Avusturya yapımı meşe oymalı ağır bir koltuk takımı yerleştirilmişti. Tavanda, kristallerinin çoğu zaman içinde dö-

külmüş büyük bir avize asılıydı. Pencere dizisinin karşısında, tavana kadar yükselen sanki yıllardır yakılmamış dev bir çini soba duruyordu. Ne ortadaki büyük mermer masanın üzerinde, ne de diğer sehpalarda aksesuvar vardı. Odanın yıllardır boyanmamış gri mavi duvarlarında seneler içinde yerlerinden sökülmüş büyük tabloların izleri açıkça fark ediliyordu. Eski günlerinde gürül gürül yanan sobanın oymalı kapağının deliklerinden süzülen ince odun dumanı artık yerlerinde olmayan büyük tabloların etrafında isten bir çerçeve oluşturmuşlardı. Bu is çerçeveler, artık yerlerinde olmayan sanat eserlerinin geçmişteki varlığına dumandan hayaletler gibi tanıklık ediyorlardı.

Yaşlı kadın gözlerini hüzünle odada dolaştırdı. Odanın yan duvarında satmaya kıyılamamış bir tek tablo kalmıştı. Ev sahibinin en zor günlerde bile vazgeçemediği bu tabloyu yakından görmek üzere yerinden kalktı. Yanına kıvrılmış yatan Kokaz da onun peşinden kanepeden yere atladı. Yaşlı kadın gözlerini hafifçe kısarak büyük yağlıboya tabloyu seyretmeye koyuldu. Tabloya aktarılan tanıdık manzara karşısında buruk gülümsedi. Tabloda Kafkas Dağları görünüyordu; ihtişamlı, olağanüstü güzellikte, bazen de ürkütücü... İnsana evrende ne kadar küçük ve önemsiz olduğunu sessiz bir dille tekrar eden Kafkas Dağları.

Ressam dağların yamaçlarına dikkatsiz gözlerden sakladığı yaylar betimlemişti. Tabloda hâkim olan turuncu ve tuğla renkleri belki bir gün doğumunu tasvir ediyordu, belki de batımını... Ancak, o anda karşıdaki pencerelerden odaya tereddütle sızan güneş ışınlarının tabloya yansımasıyla daha çok bir gün doğumu intibaı uyandırıyordu. Tabloda ağaçlar net biçimde seçilmiyordu. Ancak, derin karaltılar oluşturan yoğun boyayla tabloya vurulan fırça darbeleri Kafkas Dağları'nı süsleyen

ormanları hatırlatıyordu. Bu tablo muhtemelen 19. asır sonlarında kuvvetle muhtemel Rus bir ressam tarafından yapılmıştı. Tablodaki dağlar karlarla kaplıydı. Gün doğumuyla renk kazanan gökyüzü, geri planda yoğun kar bulutlarıyla kaplıydı. Belli ki Kafkas Dağları'nda bir kış günüydü.

Bütün masalların başladığı, bütün masal kahramanlarının ardında kaybolduğu Kafdağı'nda.

Kafdağı'nın Masalı

Evet, bütün masallar Kafdağı'nın ardında başlar.

Guria[1] diyarı öyle bir diyardır ki kışları burada sanki iki mevsim birden yaşanır. Deniz kıyılarına yaklaşıldığında ılıktır hava, ama dağlarda kar bir kere yağmaya görsün...

Beyaz Arap atı narin toynaklarını, buza kesmiş kara ürkekçe saplıyordu. Hem ırkının alışık olmadığı bu keskin soğuk hem de sırtındaki kıymetli yükün farkındalığıydı onu böylesine çekingen yapan. Sırtındaki on altı, on yedi yaşlarındaki genç, kemiksiz bir et yığını gibiydi; hayvanın üzerinde iniltiyle soluk alıyor, her nefes alışında ince bıyıklarına tutunan kar şekil değiştiriyor, sıkça soluduğunda bamtelinden dudaklarına doğru su olup sızıyordu. Genç adamın siyah kalpağı kısık gözlerine kadar inmişti. İki gündür anlatılmaz acılarla defalarca kasılan bedeni, yarı cansız bir varlık gibiydi. Bileklerinden ipek urganla eyerine bağlıydı. Belinin etrafına kat kat Acem ipeğinden bir kuşak dolamış, bu kuşak da eyere sıkıca tutturulmuştu. Bitkin delikanlı ancak böylelikle beraber büyüdüğü atına sabitlenebilmişti.

(1) Gürcistan'ın güneybatısında bir bölge

Küçük kafilenin başını Dedopali[1] Tamara çekiyordu. Atının üzerinde dimdikti. Siyah pelerinini ince bedenine sıkıca dolamıştı. Başını siyah bir yün şalla sarmıştı. Şaldan fışkıran asi kızıl bukleleri ıslanmış, yüzünün iki yanına yapışmıştı. Derin kahverengi gözleri endişeli ama kararlıydı. Hem yağan tipiden yüzünü korumak hem de arkadaki at üzerinde bitkin ilerleyen oğlunu kollamak için başını sık sık arkaya çeviriyor, zaman zaman da gözleri, en arkadan gelen ana gibi sevdiği dzidada'nın[2] kaygılı ve yorgun gözlerini görmezden gelmeye çalışıyordu. Dzidada bir Megrel atına binmişti. Küçük kafilenin yorgun ve yaşlı bireyi gözlerini öz torunu gibi sevdiği genç tavad'dan[3] ayırmıyordu, sonunda dayanamadı:

"Dedopali, devam etmek istediğinizden emin misiniz? Koyulduğumuz bu yolculuk çok tehlikeli. Ya başımıza..."

Genç kadın, adeta uğuldayan rüzgârla yarışırcasına bağırdı.

"Ne olursa olsun yola devam edeceğiz, tek şansımız bu, istersen sen dön. Sana gücenmem dzidada." Bu son cümle öylesine sevecen çıkmıştı ki dudaklarından, dzidada az önceki önerisinden ötürü hafifçe utanarak başını öne eğdi.

Ormandan tepeye tırmandıkça sis aşağılarda kalmaya başlamış, kar hırsını almış ve yavaşlamıştı. Üç atlı artık ağaçlıksız bir yaylada at sürüyorlardı. Dzidada atını Dedopali'sinin yanına sürdü.

"Yaklaşmış olmamız lazım köylülerin tarifine bakılırsa," dedi. "Taş kule yayladan sonraki ilk yüksek tepenin üzerindeymiş dediler. Yabancılar yaklaşırken ihtiyar Dedamitza'nın[4] yırtıcı kuşları, gelen gezginleri havadan izlermiş."

---

(1) Kraliçe
(2) Dadı
(3) Gürcistan'da derebeyi, yabancı dillerde prens ya da dük olarak tercüme edilir.
(4) Evren (Romanda özel isim olarak kullanılmıştır.)

Dedamitza civar köylülerin çekindiği, hatta bazılarının korkup nefret ettiği yaşı bilinmez bir kadındı. Kimileri doksanını geçmiş, kimileri ise yüz yaşının çok üstünde olduğunu söylerdi. Seveni olmasa bile sayanları vardı. Onlar Dedamitza'nın en az iki yüz yıldır yaşadığına inanırlardı. Civar köylüler onun, bilenlerin çoktan öldüğü bir zamanda kuzeyden, Kafkas Dağları'nın zirvesinden geldiğini hikâye ederler, kimileri ise onun yurdunun çok daha uzaklarda, Sibirya'da olduğunu söylerdi. Gerçek ne olursa olsun Dedamitza yaptığı ilaçlarla birçok yaralıyı iyileştirmiş, yürüyemeyenleri yürütüp, kısır kadınların bebek sahibi olmasını sağlamıştı. İşte onun bu şifacılığına tanık olanlar ya da yakınları fayda görenler ona saygı duyarlardı, ama çoğunluk onun bir cadı olduğuna inanırdı.

Dedamitza'nın son on, on beş yıldır yanında bir kız çocuğu peyda olmuştu. Kimileri bu kızın Dedamitza'nın kızı olduğunu söylüyordu, ama tüm hurafelere karşın bu ihtiyarın kocamış yaşında çocuk sahibi olması imkânsızdı. Bazıları ise bu kızın köle tüccarları tarafından kaçırıldıktan sonra çok zayıf ve hasta olduğu için ormanda terk edilmiş bir çocuk olduğunu, Dedamitza'nın da ona acıyıp yanına aldığını anlatırlardı. Ne olursa olsun bu kız, birlikte yaşadığı ihtiyar cadının gizli ilimlerine vâkıf ve analığı kadar korkulan, tekinsiz bir figür olarak kabul edilmişti. Dedamitza'nın barınağı, Guria prenslerinin asırlar önce inşa ettirdikleri taş bir kuleydi. Bu kule düşmanlara karşı gereken savunmayı sağlayamadığı gibi bu diyarı düşmanın yıkımından ve halka yaptıkları aylar süren eziyetten kurtaramamıştı. Bu hazin hatıranın üzerine tavad'ın bizzat kendisi tarafından kule yarısına kadar yıkılmıştı. İşte Dedamitza'nın barınağı bu uğursuz mekândı. O burada kızı ve yırtıcı kuşlarıyla beraber yaşıyordu. Köye indiğini gören hiç olmamıştı. Onun yüzünü görenler sadece şifasız dertleri olan, yakınlarına derman arayan ve yeterli cesareti bulan köylülerdi.

Dedamitza'nın kulesinden her sabah dört kara kuzgun uçardı dört ayrı yöne. Sanki dağları, ormanları, ırmakları, hatta Karadeniz'i Dedamitza'nın gözleriyle görürlerdi.

Kar yavaş yavaş hızını artırırken gökyüzünde tekrar şiddetlenen rüzgâra karşın hızla uçan dört kara kuzgun göründü. Bunlar şüphesiz ki Dedamitza'nın dört yöne doğru uçurduğu kuzgunlardı ve küçük kafileyi fark etmişlerdi. Bazen yükselip gözden kayboluyorlar, bazen de davetsiz misafirlerin başlarına doğru pike yapıyorlardı. Sanki onların cesaretini ve kararlılığını sınıyorlardı.

Dzidada başını omuzlarının arasına gömmüştü. Gözleri yarı kapalı dua ediyordu. Genç adam önündeki atın üzerinde neredeyse bir külçe gibiydi. Sadık atı Varksvlavi'nin[1] üzerinde yarı uyku, belki de koma halinde bilinçsizce ilerliyordu. En önde ilerleyen Tamara, atını hızlanması için mahmuzladı. Neden sonra, yağan tipinin altında taş kule göründü. Dört kuzgun artık gözden kaybolmuştu.

Kısa zaman sonra kulenin önüne varmışlardı. Girişte kapı yerine kalın keçeden bir perde asılıydı. Önce Tamara atından indi. Yorucu yolculuğun bittiğini binicisinin üzerinden inmesiyle anlayan at önce burnundan derin bir nefes verdi, bunu ikinci ve üçüncüsü izledi. Ancak hayvan durduğu yerde huzursuzlanmıştı. Aniden ön ayağıyla birkaç defa yumuşak karı eşeledi, diğer atlarda da bir gerginlik vardı. Dzidada çoktan Varksvlavi'nin yularını yakalamıştı bile.

Tamara kule girişindeki kalın perdeyi aralayıp içeri doğru ilerledi. Loş mekâna yukarıdan hafif bir ışık sızıyordu. Soğuk kışın soluk akşamüzeri ışığı ve odanın dip tarafında duvarda asılı iki meşale mekânı aydınlatmaya yetmiyordu. Birden ne-

(1) Yıldız (Romanda özel isim olarak kullanılmıştır.)

rede olduklarını seçemediği kuşların kanat hışırtısı ile irkildi. Sonra meşalelerin altında ince bir siluet fark etti. Bu, genç ve narin bir kızın bedeniydi. Üzerinde kahverengi bir giysi vardı ve iki omzunun üzerine iki kuş tünemişti. Biri ak bir şahin, diğeri de delici gözleriyle bu beklenmedik misafiri izleyen bir baykuştu.

Kız yumuşak bir sesle sordu.

"Ne istiyorsunuz? Neden geldiniz?"

"Biz Dedamitza'yı görmek için geldik."

"Peki ya neden?"

"Oğlum hasta, dadıyla beraber dışarıda. Eğer onları içeri almazsanız donacaklar."

İki meşalenin arkasındaki siyah perdenin gerisinden kısık bir ses duyuldu.

"Al içeri onları Buneba."[1]

Tamara koşarak oğlunun yanına gitti.

"Haydi dzidada, Rostom'u attan indirelim."

İki kadın, bitkin cüsseyi atından aşağıya indirmeye çalışırken arkalarında genç kızın varlığını hissettiler. Şimdi bu narin bedenli genç kız da kendilerine yardım ediyordu. Üçü güçlükle hastayı içeriye taşıdılar. Bir ara hafifçe gözlerini açan genç adam, karşısında gördüğü iri mavi gözlere tanımak istercesine baktı ama sonra kalan tüm gücünü ayaklarına verdi. Tamara ve dzidada delikanlının kollarını boyunduruk gibi omuzlarına aldılar. Ağır bedeni, karlı zeminde yarı sürükleyerek dördü birden yavaşça girdiler içeriye. Genç Tavad Rostom, dzidada, Tamara ve Buneba. İçinden sopalar geçirilmiş keçe perde kendiliğinden kapanmıştı arkalarından. Yağan tipinin altında kalan atlar birbirlerine yaklaştı. Genç kız hemen dışarı fırladı.

---

(1) Doğa (Romanda özel isim olarak kullanılmıştır.)

Üç hayvan yine huzursuzlanmıştı. Buneba sırasıyla üçünün de alınlarını okşadı, hayvanlar hemen sakinleştiler. Onları kar altında bırakmaya gönlü razı olamazdı Buneba'nın. Hayvanları kuleye bitişik damın altına soktu, önlerine kuru ot attı. Sonra tekrar kulenin keçeyle örtülü girişine doğru yöneldi. Karın üzerinde öylesine hafif yürüyordu ki sanki Skartvelo[1] halkının o yarı uçan dansını yapar gibiydi. Kar onun ayak izlerini yavaşça örtüverdi. Kar ve genç kız sanki birbirini kadim zamanlardan beri tanıyan iki sevgili dost gibiydi.

Buneba içeri girdiğinde dzidada yalnızdı. Genç adam, annesi ve Dedamitza iç odaya geçmişlerdi. Dzidada, genç kızı gözlerine sinen korku ve endişeyi silemeden süzmeye çalıştı. Kızın açık olan uzun ve gür saçları omuzlarına dökülüyordu. Rengi Kafkas Dağları'nın kayın ormanlarının dallarının renginde, açık kahverengiydi. İri gözleri de tıpkı Kafdağı'nın göğü gibi açık durgun bir mavilikte bakıyordu. Neredeyse şeffaf bir teni vardı, çıplak kollarının üzerinde yer yer mavi damarları seçiliyordu, ayakları da çıplaktı.

Dzidada uzun yıllardır çocuklarla itinayla ilgilenmenin verdiği alışkanlıkla sordu: "Ayakların üşümüyor mu senin bu soğukta?"

Kız belli belirsiz gülümsemekle yetindi. Dzidada ısrarla devam etti.

"Soğuğu çok mu seviyorsun?"

"Hayır, o beni seviyor..."

Dzidada anlam veremediği bu cevaba kafasını yoracak halde değildi. Sabahtan beri yoldaydılar. Üşümüştü, aklı fikri içerideki genç tavad'ındaydı.

İç odadan Dedamitza'nın mırıltıları geliyordu, bedeninin ta derinliklerinden çıkan mırıltılı dualar. Biraz sonra genç ada-

(1) Gürcü dilinde Gürcistan'ın adı

mın öksürükleri duyuldu. Dzidada endişeyle içeriye gitmek üzere ayağa kalktı. Genç kız elini yavaşça ihtiyar kadının elinin üzerine koydu. "Merak etme annem onu iyileştirecek."

Kulenin tepesindeki delikten sızan zayıf ışık artık tamamen kaybolmuştu. Belki bir saat sonra iki meşalenin arasındaki perde aralandı. Önden Dedamitza, dzidada ve genç kızın hiç konuşmadan bekleştikleri loş odaya doğru ilerledi. Ardından da annesinin omzuna yaslanmış genç adam belirdi. Zor da olsa yürüyebiliyordu ancak açık kahverengi gözleri hâlâ yarı kapalıydı.

Dzidada canı kadar sevdiği bu ana oğula doğru atıldı. Yüzüne geniş bir gülümseme yayıldı. Dedopali Tamara'nın yüzünde her zamanki sakin durgun ifade vardı. Gülümseyecek gücü hâlâ bulamamıştı.

Rostom onun tek evladıydı. Çocukluğundan beri birkaç günde bir ağır nöbetler geçiren, yaşı büyüdükçe nöbetlerinin de şiddeti artan, her an kaybetmekten korktuğu tek oğlu. Son zamanlarda nöbetleri gittikçe ağırlaşmıştı. Dakikalarca yerde kaskatı kesiliyor, ıstırapla titriyor, kasılıyor, bu sırada ağzından beyaz bir köpük geliyordu. Onu her böyle görüşünde sanki kendi de ölüp tekrar diriliyordu Tamara'nın. Ne Tiflisli hekimler, ne Mtskheta'lı papazlar, ne de Acem şifacılar onun bu derdine çare bulabilmişti.

Dedamitza'nın şifacılığını, dzidada çevre köylerden gizliden gizliye soruşturmuş, insanların ağzından türlü güçlükle laf almış, sonunda da artık kalan tek çare olarak Rostom'u buraya getirmeyi Tamara'ya önermeye tereddütle de olsa cesaret edebilmişti. Çaresiz kadın bu son çareyi küçük bir umutla da olsa derhal kabul etmişti.

Ancak buraya gizlice gelmişlerdi. Rostom'un babası Tavad Giorgi de oğlunun üzerine titriyor, onun bu çaresiz derdine

şifa bulmak için elindeki her imkânı seferber ediyordu yıllardır. Ancak şüphesiz ki tek vârisini tekinsiz şöhretini duyduğu bu kadının ellerine emanet edip belki de hayatını riske atmayı asla düşünemezdi.

Dedopali Tamara, dzidada, genç tavad, biraz önce bedeninden harcadığı yüksek enerjiyle yorgun düşen Dedamitza ve Buneba taş kulenin büyük odasında sessizce oturuyorlardı. Odayı tek aydınlatan iç odanın kapısının iki yanında asılı duran meşale ve büyük ocakta yanan ateşti. Öylece konuşmadan oturdular bir müddet.

Rostom çökmüş omuzlarını artık yavaş yavaş kazandığı gücüyle yeniden doğrulttu. Başını taş duvara yasladı. Kendinde değilken getirildiği bu yeri tanımaya çalışıyordu, hâlâ konuşmaya gücü yoktu.

Önü çift fişeklikli çoha'sını[1] iki eliyle çekerek düzeltti. Gözleri önce annesininkilerle karşılaştı. Tamara her zamanki gibi dimdik, ocağın karşısındaki kütüğün üzerinde oturuyordu. Gözleri daha az endişeliydi artık. Dikkatle oğlunu izliyordu. İnce dudakları ifadesiz biçimde kıvrılmıştı. Her zamanki olağanüstü sakin hali geri gelmişti. Dzidada bir köşede hâlâ gözleri kapalı dua okuyor, Tanrı'ya genç tavad'ı kendilerine bağışladığı için şükrediyordu. Dedamitza'nın arkası dönüktü, sanki diğerlerinin göremediği nesnelerle gözleriyle konuşuyordu. Bütün bunları bitkin bir ifadeyle takip etmeye çalışan Rostom, o anda odanın en dibinde oturan Buneba'yı fark etti.

Kız arkası dönük biçimde demir bir tünekte yan yana duran iki kuşuna fısıltı gibi bir şarkı mırıldanıyordu. Bir yandan da işaretparmağıyla kuşların göğsünü yavaşça boyunlarından ayaklarına doğru okşuyordu. Buneba başını Rostom'a doğru çevirdi, sonra ona doğru iki adım attı. "Şimdi daha iyi misin?"

---

(1) Kafkas halkının giydiği ceket

Rostom, kızın sesini bütün benliğinde duydu, adeta parmak uçlarına kadar tesir edip hafifçe ürpertmişti bu ses onu. Buneba tahta masadan aldığı kantzi'ye[1] önündeki çanaktan yoğun bir sıvı döküp Rostom'a uzattı. "Bunu iç iyi gelecek."

Rostom elini kantzi'ye doğru götürürken kızın ince uzun parmaklarını fark etti. Tırnakları Karadeniz'in kıyıya çarptığı sedefli deniz kabukları gibi neredeyse şeffaf ve pırıl pırıldı. Bu köhne yerle, genç kızın bedeninin kusursuz temizlik ve berraklıklığı tezat haldeydi. Saçları ocağın ışığında pırıl pırıl parlıyordu. Genç kız sanki saflık ve temizlik sıfatlarının kişilik bulmuş hali gibiydi.

Rostom, Tanrım, ne kadar güzel ve berrak, diye düşündü kendi kendine. Sonra kantzi'yi alıp başına dikti. Boğazından midesine doğru Kafdağı'nın türlü bitkilerinden yapılıp keçinin ağız sütüyle karıştırılan merhem gibi sıvının aktığını hissetti. Dağ bitkilerinin serinletici rayihası genzine doldu.

Dedopali Tamara ayağa kalktı.

"Artık dönmemiz lazım."

Dzidada itiraz edecek gibi oldu. "Ama gece yarısı oldu neredeyse, şimdi nasıl yola çıkarız, ya kurtlar?"

"Başka çaremiz yok. Sabaha kaleye varırsak yokluğumuzu fark etmezler." Bu yolculuk için mecali var mıdır, diye soran gözlerle oğluna baktı.

Dzidada tekrar "Kurtlar?" derken Buneba alçak sesle onun konuşmasını böldü. Kızın konuşması, sanki tatlı bir rüzgârla Çoluk Nehri boyunda fısıldayan söğütler gibiydi.

"Kurtlar size bir şey yapmayacak," dedi Buneba.

Sonra çoktan ayağa dikilmiş Dedopali Tamara'ya döndü.

"Pelerininizi bana verin."

---

(1) Gürcülerin kullandığı, çoğunlukla boynuzdan yapılan, boynuz biçimli içki kadehi

Kadın biraz şaşırdı.

"Aslında ben size yol kardan rahatlayınca daha kıymetli hediyeler gönderecektim. Dedamitza, oğlumu kurtardı, eğer nöbetleri bir daha gelmezse dileyin benden ne dilerseniz, ama şimdilik pelerini al."

Dedopali yerlere kadar inen yünlü kumaştan yapılmış pelerininin boyunbağını çözdü. Kıza uzattı. Kız tutmadı bile. Kumaş şimdi taş zeminde ölü bir yarasa gibi duruyordu. Buneba ocağın gelberisiyle pelerini yerden kaldırdı. Giysi göründüğünden daha ağırdı, iç kısmı astar yerine kurt kürküyle kaplıydı.

Kız, pelerini ocağa attı. Kafkas kurtlarının postu ile yapılan pelerin bir ateş topuna dönüverdi.

"Artık gidebilirsiniz," dedi. "Kurtlar size bir şey yapmayacak." Buneba, Dedopali'ye bir çoban kepeneği verdi. "Yolda bunu giyersin."

Kar tamamen durmuş, rüzgâr sanki laf olsun diye hafif hafif esiyordu. Dolunayın ışığı karlı dağları adeta gri bir maviye boyuyordu. Kafile artık dönüş yolundaydı. Dzidada hiçbir şey düşünemeyecek kadar yorgun, bütün dikkatini ve gücünü atını sürebilmek için kullanıyordu. Rostom ise her geçen dakika daha da iyileşiyor, gücünü topluyor ve uzaklardaki dağlara bakıyordu. Aklında sadece Buneba vardı. Ağaçların karaltısında onun siluetini hayal ediyordu. Çoluk Nehri vadiden kayalara çarparak akıyordu. Hızla akan suyun uğultusunun az da olsa onlara ulaşması yaylaya yaklaştıklarının habercisiydi.

Yorgun kafilenin önünde Dedopali Tamara derin düşüncelere dalmıştı.

İçinde garip bir rahatlık vardı. Dedamitza'nın oğlunu bu illetten kurtardığını hissediyordu. Sadece birkaç saat önce olan-

lar aklından çıkmıyordu. Dedamitza neredeyse yarı komadaki genç tavad'ı ve annesini kulenin iç odasına aldığında genç adamı annesinin karnına yatırmıştı. Ellerini gencin boynuna, çene altına doğru yerleştirmişti. Daha sonra alçak sesle bir şeyler mırıldanmaya başlamıştı. O, bilinmez bir duayı terennüm ettikçe tavad küçük titremelerle sarsılıyordu. Buz gibi odanın ısısı sanki gitgide artıyordu. Daha sonra Dedamitza ayağa kalktı gri gözleri çizgi halini almıştı. Sanki ilerleyen yaşıyla gözlerine Kafdağı'nın bulutları yerleşmiş gibiydi.

Yavaşça dönerek bir tür dansa başlamıştı. Geniş daireler çizerek odanın içinde dönüyor, incecik, zayıf omuzlarını sırayla öne eğiyor, yumruk yaptığı kemikli ellerini hafifçe göğsüne vuruyordu. Her hareketinden sonra başını yukarı kaldırıyordu. O anda Dedopali odanın tavanı olmadığını fark etmişti. Çatı tamamen açık, gökyüzü yıldızlarla kaplıydı. Dedopali yıldızlara doğru kaldırdı gözlerini ister istemez. Önünde dans eden hayal, bu kara giysili ince kadın, sanki gökteki yıldızların ışığıyla gittikçe daha da aydınlanıyordu. Bir süre sonra ağır adımlarla bir tür dans icra eden bu zayıf yaşlı kadın da gökteki yıldızlardan biri gibi göründü Tamara'nın gözüne. Sanki yıldızların gökteki hareketlerini tekrar ediyordu şimdi. Tanrım, diye düşündü. O sanki göğün bir parçası ya da toprağın veya belki de Kafdağı'nın...

Tamara yüzüne atıştırmaya başlayan kar taneleriyle düşüncelerinden sıyrıldı. Karışık, bilemediği duygular içinde, anlayamadığı bir endişeye kapılmıştı az önce olanları, yaşadıklarını gözünde canlandırırken. Sağ eliyle boynundan hiç çıkarmadığı altın haçını sıkıca kavradı.

Küçük kafile kaleye sabah gün ağarırken varabilmişti. Tavad Giorgi kalede bulunmadığından kimsenin sorusuna maruz kalmadan kalenin geniş kanatlı kapısından içeri süzüldüler.

Atlarını emektar seyise bırakıp sessizce kendilerine ait bölümlere ilerlediler. Rostom ve annesi taş merdivenlerden çıkıp konaktan içeri girmişlerdi. Oğluyla yalnız kalan Tamara zorlu yolculuktan yorgun düşmüş gözleriyle sevgili oğluna baktı. Genç tavad'ın bir gün önceki bitkin ifadesinden eser kalmamıştı. Tamara, oğlunu alnından öptü. Hafif gülümsemesiyle ona artık tamamen iyileşeceği teminatını verir gibiydi. Daha sonra ağır adımlarla odasına yürüdü. Rostom hemen sedire uzandı, bir gece önce büyük ocağın içine yerleştirilmiş kütükler çoktan bir kül yığını haline gelmişti. Gün ışımıştı, pencereden dışarı Buneba'nın dağlarına bakmak istedi Rostom. Kar durmuştu, her yer bembeyazdı. Yamaçtaki çam ağaçlarının kuvvetli dalları güneşin ilk ışıklarının yaydığı sıcağın yardımıyla üzerlerindeki kar yığınlarından kurtulmaya çalışıyorlardı. Ağır kar yığınları toz gibi aşağı döküldükçe, ağaçların yükten kurtulan dalları bütün güçleriyle göğe doğru yaylanıyorlardı.

Rostom penceresinin önünde hafif bir kıpırtı hissetti. Bu bir kuştu. Beyaz bir şahin. Buneba'nın omzunda önceki gece hayal meyal gördüğü şahindi bu. Bir an göz göze geldiler, kuşun gözleri Kafdağı'nın göğünün mavisiydi. Kuş ani bir hareketle havalandı ve parlak gökte gözden kayboldu.

Buneba'nın yanındaki iki alıcı kuştan biri bütün gece Rostom'u, annesini ve dzidada'yı izleyen şahin, diğeri de karanlık geceleri denetleyen baykuştu. Buneba, dağlar karla kaplanınca şahinini gece uçururdu. Beyaz olduğu için en iyi avcıların bile karda gözünden kaçması kolaydı.

Rostom dün geceyi hayal meyal hatırlıyordu ama neler olduğunu anlamıştı sanki. Çocukluğundan beri bir masal gibi dzidada'dan ya da nalbandın olağanüstü güzel baklavalar ya-

pan Kırımlı karısından dinlediği şifacı Dedamitza'ya gitmiş olmalıydılar. Dedamitza'nın kendisine tam olarak ne yaptığını hatırlamıyordu ama ne olursa olsun kendini o güne kadar hiç hissetmediği kadar iyi hissediyordu. Belki de nöbetleri artık mazide kalmıştı. Yıllar yılı hiç kimsenin; hekimlerin, papazların yapamadığını Dedamitza bir gecede başarmış olabilir miydi? Rostom'a artık yavaşça tatlı bir rehavet çökmeye başlamıştı.

Ertesi gün ne dzidada ne de Tamara ortada göründüler. Tamara sık aralıklarla oğlunun odasına girip durumunu kontrol etti. Genç adam gün boyu sakin bir ifadeyle derin bir uykuya gömülmüştü.

Tavdgiridze'lerin,[1] Guria'da birkaç kalesi vardı. Tavad Giorgi bunların en büyüğünde ve stratejik konumu en yüksek olanında ailesiyle birlikte yaşıyordu. Kale kompleksi, askeri kışla, mahkeme kararlarının yine bizzat tavad tarafından alındığı bir idari bina, kale muhafızlarının ve hizmetkârların bölümleri, ahırlar, işlikler ve depolardan oluşuyordu. Yüksek taş surların içindeki en görkemli bina ailenin yaşadığı saray konumundaki iki katlı yapıydı. Burası dışarıdan bakıldığında hiçbir ihtişam izi taşımıyordu. Kafkas Dağları'nın tavad'ları halkları üzerinde mutlak hâkimiyete sahip, ancak aslında görkemli servetleri olmayan yöneticilerdi. Onların saygınlığı Batılı emsallerinin aksine ihtişamlı hayatları ya da büyük servetlerinden değil hanedanlarının yüzlerce yıldır kesintisiz devamlılığından kaynaklanıyordu.

(1) Gürcistan'ın en eski ve soylu ailelerinden biridir. Kökleri 12. asırda Bagratid'lere dayanır. 14. asırdan sonra tarih sayfalarında yer alırlar. 16. asırda Osmanlı hâkimiyetine geçen Güneybatı Gürcistan'ın Kobuleti Bölgesi'ne hükmetmişlerdir. Osmanlı idaresi altında aile Hıristiyan ve Müslüman kollara ayrılmıştır. Hıristiyan kola Çarlık Rusya tarafından prenslik unvanı verilmiştir.

Dedopali Tamara, Tavad Giorgi'nin sevgili eşiydi. On sekiz yılda ona tek bir erkek evlat verebilmişti. Aralarında kuvvetli bir sevgi bağı vardı. O güne kadar birbirlerinden önemli hiçbir hadiseyi saklamamışlardı.

O gün batan güneşle beraber Tavad Giorgi kaleye döndü. Üzeri karla kaplı çizmelerini, ayaklarını yere vurarak taş konağın girişinde silkeledi. Geniş basamakları tırmandı. Acem tarzı işlemeli taş kemerlerle çevrili verandaya ulaştı. Buradan, konağın ana bölümü olan çok geniş ve yüksek tavanlı bir salona geçiliyordu. Salonda fazla eşya yoktu. Bir tarafta gereğinde idari toplantıların da yapıldığı kalın, ahşaptan upuzun bir masa vardı. Masanın iki başındaki deri döşemeli koltuklar yüksek sırtlı ve kolçaklıydı. Deri döşemenin üzerine, koltukların sırtlarına Tavdgiridze ailesinin armaları ince bir bıçakla acemice oyulmuş, daha sonra da kırmızı kökboyasıyla renklendirilmişti. Masanın iki uzun kenarında arkalıksız banklar vardı, masanın üzerinde duran iki büyük gümüş şamdan, odayı loş da olsa aydınlatıyordu. Bu şamdanlar Tavad Giorgi'ye Şervasidze[1] prensinin düğün armağanıydı. Tavdgiridze'ler uzun yıllardır Şervasidze prensleriyle iyi ilişkiler içindeydiler.

Geniş taş odada küçük bir oda büyüklüğünde dev bir ocak vardı. Bunun üzerine olağanüstü güzellikte bir Acem halısı asılmıştı. Odanın zemine ise canlı renkleriyle bütün taş döşemeyi kaplayan, kenarları soğuğu engellemek için üst üste bindirilmiş parlak renkli Kafkas halıları yayılmıştı. Geniş odanın güney cephesindeki dar, yüksek pencerenin önüne uzun bir kerevet yerleştirilmişti. Üzerinde sırt dayamak için Acem ve

(1) Şervaşidze (Chackba-Kaçba): Ailenin geçmişinin Şirvanşahlar'a dayandığı söylenir. Abhazya'nın yönetici hanedanlık ailesidir. 18. asırda Şervaşidze prensleri Müslüman olmuşlardır.

Hint kumaşlarından türlü renkli yastıklar vardı. Bu çok yüksek tavanlı salonun eşyaları bundan ibaretti.

Tavad Giorgi gün boyu at üstünde yaptığı yolculuktan dolayı yorgun, masanın başındaki kolçaklı iskemleye çöktü. Oldukça uzun boyluydu. Gürcülere özgü açık kahverengi gözleri, koyu kahverengi, omuzlarına kadar inen saçları ve gür bıyıkları vardı. Kalpağını çıkarıp masanın üzerine koydu. Kalın çoha'sı hâlâ üzerinde, ısınmak için ocağa döndü.

Odadaki dört kapıdan biri sessizce açıldı. Tamara dimdik içeri süzüldü. Kocasına daha çok gözleriyle gülümseyerek yavaşça yanına yaklaştı. Giorgi'nin ellerini tuttu. "Sana anlatacaklarım var," dedi.

Neredeyse saatler boyu, önceki gece yaşadıklarını Giorgi'ye anlattı. Sesinin tonu en can alıcı bölümlerde bile değişmedi. Durağan, rahatlamış, kararlı bir tonda kocasma adeta günah çıkarmıştı. Giorgi dikkatle her kelimeyi dinledi. Bazen kaygıyla, bazen kızgın, bazen sevgili Tamara'ya bir kere daha hayranlık duyarak. Sonunda, "Şimdi nasıl?" dedi. "Rostom iyi mi?"

"Evet, iyi. Şimdiye kadar hiç olmadığı kadar iyi. Son üç günü çok hasta geçirmesine, üstelik de dün geceki zorlu yolculuğa rağmen. Yalnız..." Duraksadı. "Dedamitza'ya bir an evvel giderek hazırladığım armağanları bizzat kendisi götürmekte ısrar ediyor."

Birkaç hafta sonra Rostom sağlığına tamamen kavuşmuştu. Dedamitza'ya şükran armağanları da hazırdı artık. Bir kese gümüş para, Tamara'nın birkaç altını, Dedamitza ve kızı için yünlü ve ipekli kumaşlar.

Oğlunun yoğun ısrarı üzerine Tamara, bunların onun tarafından yıkık kuleye götürülmesini isteksizce kabul etti. Şubat ayının son haftasıydı. Alçaklarda kar yalnızca kuytulara sakla-

nıp güneşin acımasız oklarından kendini koruyabilmişti ama dağlar hâlâ bembeyazdı.

Gün ağarırken Rostom beraberindeki hediyelerle atının üzerinde gururla yola çıktı. Gururla, çünkü yalnızca kendini hayata döndüren ihtiyar kadına yaptıklarının bedelini ödemeyecek, daha önemlisi haftalardır aklından çıkmayan güzel genç kızı cömertliği ile sarhoş edecekti.

Sabırsız kardelen çiçekleri, yüksek yaylalarda çoktan başlarını çıkarmışlardı. Kar, yaklaşan baharı geniş dallı sedirlerin altında biraz yorgun ve endişeli ama değişmez kaderinin bilincinde usul bir uykuda bekliyordu.

Varsksvlavi beyaz bir Arap atıydı. Bembeyazdı, sadece ağız ve burnunun kenarlarıyla narin toynaklarının etrafı siyahtı. O da, efendisi gibi gurur ve keyifle yaylayı seyrediyordu. Rostom haftalardır hayalindeki yolculuğun tadını çıkarmak için atını mahmuzlamıyordu. Birden sakin at kişnedi, uzun yelesini savurarak başını tek tük beyaz bulutların birbirine sokulduğu mavi göğe çevirdi. Dört kara kuzgun başlarının üzerinde geniş daireler çizerek hızla dönüyorlardı. Rostom gülümsedi. "Doğru yoldayız demek ki, bunlar ihtiyar cadının kuzgunları olmalılar."

Sabırsızlığına yenilip can dostunu dağlara doğru sertçe mahmuzladı. Kuzgunların gözetiminde, biraz da önderliğinde geniş çıplak tepeye, Dedamitza'nın yıkık kulesine ulaştılar.

Yaşlı kadın barınağının önünde yaktığı ateşin üzerine yerleştirdiği bir kazanda kaynattığı otları karıştırıyordu. Rostom bu hafifçe bükük silueti tanıdı. Yanına vardığında genç kızı ortalarda görememenin heyecanıyla yüksek sesle bağırdı.

"İhtiyar, ben geldim." Kadın başını kaldırmadı.

"Ben Rostom."

Sadece birkaç hafta önce kendisini hayata döndüren, şifa veren bu yaşlı kadını, ona olan can borcunu neredeyse unutmuştu, aklında sadece kızı görmek vardı.

"Kızın nerede?"

"Ne yapacaksın onu?"

"Size hediyelerim var, ama önce onu görmek isterim."

İhtiyar kadın başını hafifçe kaynayan kazandan kaldırdı. Kafdağı'nm sisleri çökmüş gri gözleriyle genç adama baktı. "Buneba burada yok. İhtiyar Iraklıya yemek götürdü bugün. Sedir ağaçlı yolu izlersen eski bir çoban barınağı görürsün. Iraklı orada yaşar."

Sonra yine başını kaynayan kazana çevirdi, yaptığı şifalı çorbayı karıştırmaya koyuldu.

Dedamitza'nın lafı bitmeden Rostom atını ağaçlıklı yola doğru mahmuzlamıştı bile. İhtiyar kadına şükranlarını sunmayı tamamen unutmuştu, aklında sadece Buneba'yı bir an önce görebilme arzusu vardı.

Çok geçmeden tahtaları çürümüş çoban kulübesinin önünde, atından çevik bir hamleyle atladı. Sert adımları, henüz yeşeren ayrıkların başını küçük çamur gölcüklerine yatırıyordu. Kapıyı vurmadan açtı. Buneba tek göz kulübede, odanın yegâne eşyası olan tahta bir kerevete oturur biçimde uzanmış ihtiyar adamın başucunda bir kütüğe ilişmişti. Adama tatlı sesiyle bir şeyler anlattığını duydu Rostom. Buneba kapının sesiyle başını bu beklenmeyen misafire doğru döndü, ilk anda Rostom'la göz göze geldiler.

Rostom'un dimdik bedeni kızın açık mavi gözbebeklerinde yansıyordu şimdi.

Rostom kızı görünce, hatırladığımdan da güzelmiş, diye düşünmekten kendini alamadı.

Bir süre hareketsiz birbirlerine baktılar. İhtiyar Iraklı da kapının sertçe açılmasından irkilmişti. İnce, zayıf boynunun

üzerindeki başını ileriye, kulübenin kapısına doğru uzattı. Buneba, gözleri neredeyse görmeyen adamın ak saçlı başını eliyle okşadı.

İhtiyara şefkatli sesiyle, "O bir asker," dedi. "Anam birkaç hafta önce şifalı ilaç yapmıştı ona."

Yabancının gelmesiyle endişeye kapılan ihtiyarın gerilmiş dudakları gevşedi.

"Ben gidiyorum şimdi," dedi Buneba. "Yarın yine gelirim." Rostom önde, Buneba arkada kulübeden çıktılar.

Rostom, kızın ihtiyara yaptığı açıklamaya neredeyse gücenmişti. O bir tavad'dı, asker değil. Ayrıca kızda bıraktığı intiba bu kadarcık mıydı? Anasının şifalı şurubunu içen ve onun dualarından iyileşmek için medet uman herhangi biri? Oysa kendisi haftalardır genç kızı düşlüyordu. Son kozunu oynamak için kıza yaklaştı.

"Sana hediyeler getirdim."

Kız ilgisizce Rostom'un gözlerine baktı. Anasının bildiği, Dedamitza'nın şifa dağıttıkları onlara bazen hediyeler getirmişlerdi daha önce de, ama bunlar ya yumurta tavukları ya da bir çuval tuz veya bir tulum peynirdi. Ne Buneba ne de Dedamitza et yerlerdi. Bunu bilen fakir köylülerin armağanları da kısıtlı olurdu.

Rostom'un atının terkisinde bir hurç bağlıydı. Buneba'nın hediye lafına ilgisizliği genç adamı şaşırtmıştı. O anda kızın ilgisini çekecek bir konu arıyordu, sonra ilk aklına geleni sordu.

"Neden buradasın sen, o ihtiyar kim, baban mı?"

Kız gülümsedi. Bu yakışıklı ama cahil bulduğu genç adama şefkatle baktı.

"Hayır, Iraklı benim dostum."

Rostom, kızın kayıtsızlığına içerledi ve gergin bir kahkaha patlattı.

"Ne yani, bu bir ayağı çukurdaki ihtiyardan başka dost bulamadın mı?"

"Gördüğün her şey," dedi genç kız. "Sen bile dostum olabilirsin, ama o başka. Onun bana ihtiyacı var."

"Nasıl yani?" dedi Rostom.

Kızın güzelliğini gözleriyle hapsetmek istiyordu adeta.

"Benim ona vefa borcum var. Ben daha bir bebekken o tek keçisinin sütünü her gün benimle bölüştü."

Rostom etkilenmişti, ne demek istediğini pek anlayamadığı bu kıza karşı cesaretini toplayıp çapkınca devam etti.

"Demek senin kalbin de yüzün kadar güzel desene."

Buneba hafifçe kızardı ama sükûnetini bozmadan devam etti.

"Hayır, güzel olan onun kalbi. Vefayı borç verenlerin kalbi güzeldir yalnızca."

"Neyse," dedi Rostom. "Senin de kalbin güzel ve üstelik kendin de çok güzelsin."

Kız dinlemeden yavaşça devam etti. Gözlerini Rostom'un açık kahverengi gözlerine saplayarak, "Hem unutma," dedi. "Vefa ve sevgi hiç yalnız dolaşmazlar kalbimizde. Onların herkesten gizledikleri bir kardeşleri daha vardır: KİN."

Rostom bu bilge kızın neredeyse tehditkâr ama bilgece konuşmasından büyülenmiş gibiydi. Onunla başa çıkamayacağını anlayıp atına doğru yürüdü, hayvanın eyerine bağladığı küçük hurcu kızın çıplak ayaklarının önüne attı. Deri sırımla bağlı düğümü çözerken kızın gözleri Rostom'un eğik başına, dalgalı siyah saçlarına, düğümü sabırsızca çözmeye çalışan ellerine kilitlenmişti. Genç adam inatçı düğüme bir küfür savurdu.

Rostom önce gümüş ve altın dolu keseyi kıza uzattı, sonra Hint ipek topunu. Mor atlas kumaşın altın simleri son kışın

buğulu ikindi güneşinde parlıyordu. Son olarak da hurçtan bir top Afgan yünlüsü kumaş çıktı.

Rostom gülümsedi. "Bak bu kumaş kraliçelere layık, sana getirdim."

O ana kadar durgun olan kızın gözleri parladı. Rostom'un boş eline tutuşturduğu para kesesini yere attı.

"Bu... bu çok güzel," dedi.

Metrelerce uzunluğundaki kumaş topunu kucağına aldı, göğsüne bastırıp ihtiyar adamın yattığı kulübeye doğru koşmaya başladı. Bilge kız birden çocuklaşmış, canlı bir genç kız olmuştu. Nefes nefese kapıyı açtı, kendisine yetişip ahşap kapıyı tutan Rostom'u fark etmedi bile.

"Bak Iraklı, sıcacık yün bir kumaş bu, bunu birkaç kat üzerine örtersek artık üşümezsin."

İhtiyar adam biraz hemen hiç görmeyen gözleri, biraz da doksana varan yaşı yüzünden söylenenleri ve olayları zor algılıyordu.

Kız yumuşak ve sıcacık kumaşı ihtiyar adamın boynuna kadar örtünce yüzü güldü. Sakallı çenesini iki yana oynatıp yumuşacık yünlüyü okşadı.

Rostom şaşkındı, çok şaşkın.

Kız bir ceylan gibi ona doğru seğirtti, Rostom'un az önceki koşuşturma yüzünden bu soğukta ateş gibi yanan yanağına bir öpücük kondurdu. Sonra sevinçle dışarı koştu. Varksvlavi'nin başını okşadı, bakışlarını kulübenin kapısında hâlâ dikilmekte olan Rostom'a çevirdi. Ona bir gülücük daha gönderdikten sonra taş kuleye kıvrılarak giden yola doğru koşmaya başladı. Az ileride aniden durdu, arkaya, hâlâ kulübenin kapısında kendisini şaşkın gözlerle izlemekte olan Rostom'a döndü ve seslendi.

"Sonra tekrar gel, olur mu?"

Cümlesini bitirir bitirmez bir dağ ceylanı gibi sekerek gözden kayboldu.

Kızın beyaz şahini de kulübenin damından bir pike yapıp dostunun peşinden uçarak onu takip etti. Rostom şaşkın haldeydi; önce ihtiyara döndü, adamın yıllanmış gözlerinin içi gülüyordu. Sonra dışarı çıktı, ayrıkotlarının üzerine dağıttığı hurcunu topladı, tekrar atına yükledi. Varksvlavi'nin yularından tutup yürümeye başladı. Aklından türlü düşünceler geçiyor, yaşadıklarını anlamaya çalışıyordu. Kalbi hâlâ küt küt atıyordu. Buneba sanki beyninde, kalbinde, her yerindeydi; onu bütün varlığıyla düşünüyordu, o bambaşkaydı. Anlaşılmazlığı, güzelliğinin de önüne geçmişti. Daha önce ne Batum Limanı'nda tanıştığı sıcak deniz dilberlerine ne de fırıncının güzel, tombul ve her şeye karşı obur kızına benziyordu.

Genç bir kız kendisine verilen bunca hediyeye nasıl kayıtsız kalabilir, diye düşündü; bir yandan da çamurlanmış para kesesini çoha'sına sürerek temizlemeye çalışıyordu. Rostom uzun süre bu düşüncelere dalmış bir halde yürüdü, sonra birden hatırladı; ama o beni öptü, diye düşündü kendi kendine.

Birden kendine güveni geri geldi. Soğuyan havadan korunmak için kabalağını[1] başına iyice geçirdi. Kalın yünlüden çoha'sını düzeltti, sırtını dikleştirdi. Şimdi Kudianoba[2] şenliklerinde ateşin üzerinden atlandığı gibi, yağan ince karın altında kar kümelerinin üzerinden sıçrayarak ilerliyordu. Çoluk'a akan derelerden birinin kıyısından geçiyordu. Batan güneşin son ışıklarında kendilerini suda güçlükle seyreden baharın ilk nergislerinin bükük başları, bu pek neşeli ve kibirli gence doğru döndü rüzgârın yardımıyla.

(1) Kafkas erkeklerinin başlığı
(2) Eski Gürcistan'da bir şenlik

Geçen aylar boyunca, Rostom, Buneba'yı çeşitli bahaneler uydurup ziyaret etti. Önceleri kaleden ayrılırken tek başına ava çıkacağını söylüyordu, ama birkaç defadan sonra avdan döndüğünde ellerini hep boş görenler beceriksiz bir avcı olduğuna kanaat getirmişlerdi. Bu yorumlar gururunu kırmış, daha sonraki defalar Batum Limanı'na gittiğini uydurmuş. Orada sıcak deniz dilberleri olduğunu hatırlayan ihtiyarlar kabalaklarını düzeltip bıyık altından gülmüşler, köyün gençleri ise bindiği Arap atı üzerinde, pek bir havalı gözüken bu yaşıtlarını kıskanmışlardı.

Buneba'yı görmek artık Rostom'un vazgeçilmezi olmuştu. Onunla geçirdiği her anın tadını çıkarıyor, okuma yazması olmayan bu genç kız, Rostom'a ormanı dolduran ağaçlar, hayvanlar ve Kafdağı hakkında türlü hikâyeler anlatıyordu. Rostom, kızın ağzından çıkan her kelimeyi dikkatle dinliyor, ancak bazen Buneba'nın güzelliğine dalan gözleri onun anlattıklarını kaçırmasına sebep oluyordu.

Bahar ve yaz günleri böylece gelip geçti. Artık tatlı rüzgârlar yavaşça sonbaharın gelişini haber veriyordu. Dedopali Tamara ılık bir akşam birden rahatsızlandı. Dzidada ve birkaç hizmetkâr kadınla birlikte şarap küplerinin ağızlarını mühürlüyorlardı. Tamara birden olduğu yere yığılmıştı. Uzun boylu genç kadını diğerleri güçlükle terastan içeri taşıdılar. Oymalı karyolasına yatırdılar, sağ eliyle kalbini tutuyordu. Rengi bembeyazdı; geniş pürüzsüz alnını ter damlacıkları kaplamıştı. Dzidada koşarak konaktan çıktı, evin alt katındaki sütlüğün yanındaki odasına vardığında kalbi heyecandan duracak gibiydi. Kızı gibi sevdiği hanımının bu ani derdine çare olacağını umduğu bir iki kocakarı ilacını alıp tekrar konağa koştu. Yatak odasının oymalı kapısı aralıktı. İçeriden gelen bağrışmalar hayra alamet değildi. Tamara yatağında hareketsiz yatıyordu, canı çoktan onu terk etmişti.

Tamara öldüğünde Rostom ve Tavad Giorgi kalede değillerdi. Dzidada bütün cenaze hazırlıklarına baş oldu. Öldüğü günden gömüleceği güne kadar ölünün odasında iki mum yakıldı. Duvardaki gümüşlü ikonanın durduğu rafta da iki mum sürekli yanıyordu. Rafa bir parça ekmekle bir gümüş kantzide şarap da konmuştu. Konağın kapısı ölünün gömüleceği güne kadar açık tutuldu. Önce kasabanın ileri gelenleri, ardından kale etrafındaki ahşap tomruklardan yapılmış evlerde yaşayan halk birer birer son ziyaretlerini yaptılar Dedopali'lerine. Dzidada gelen ziyaretçileri iki gün boyunca kabul etti. Fırsat buldukça sütlüğün yanındaki küçük odasına koşuyor, orada sevdiği hanımının ruhunun huzur bulması için kendi dinince dualar ediyordu gizlice.

Tavad Giorgi ve Rostom üç gün sonra sabaha karşı kaleye döndüler. Sevdiklerinin bu ani kaybı onları perişan etmişti. Saat öğleden sonra ikiyi bulduğunda tabutu konağın önüne taşıdılar. Tavad Giorgi sanki geçen yarım günde kocamış, şakaklarına zamansız kasım karı gibi düşen aklar, birkaç saatte sanki artmıştı.

Rostom için bu ölüm ilk yakın kaybıydı; ne hissedeceğini, nasıl davranacağını bilmiyor, sessizce bir köşede oturuyordu.

Tamara o akşamüzeri kalenin burçları içindeki tavad ailesinin küçük mezarlığına gömüldü. Giorgi gün battığında odasına çoktan çekilmişti. Penceresinden akşam güneşinin kızıla boyadığı tepelere baktı. Sanki bedeninden bir parçayı kaybetmişti; kolunu, bacağını, kulağını ya da başka bir uzvunu. Ama Tamara beyninde bütün canlılığıyla yaşıyordu. Demek ki dedikleri doğruymuş, diye aklından geçirdi. Her sevilenin ölümüyle insanın kalbinin, beyninin bir parçası da ölüp gidiyor, ama neyse ki ölenin de bir parçası onu sevenin benliğinde yaşıyor. Gözlerini kısıp dağların moraran kızıl ışığında hatıralara daldı. Tamara'nın tabutun içindeki beyaz pudralı yüzünün ha-

yaline renk gelmişti. Şimdi o zarif gülümsemesiyle Kafdağı'nın ardından kendisine bakıyordu. Bu hayalin hiç bitmemesi için gözlerini tamamen kapattı.

Rostom konağın altındaki sütlükte bir köşeye büzülmüş yapayalnız oturuyordu. Burası daha çok yazları peynir yapımı için kullanılan bir odaydı. Kesilmiş sütün keskin kokusu duvarlara sinmişti.

Dzidada elindeki tespihi, duvarda asılı duran gürgen ağacından yapılmış küçük dolabına koydu. Biraz önce duyduğu dışarıdan gelen tıkırtının sebebini öğrenmek için odasının yanındaki sütlüğe yöneldi. Kapı aralıktı. Rostom bir köşede yerde oturuyordu, başını uzun ince parmaklı ellerinin arasına almıştı. Dzidada ona şefkatle baktı. Yanına yaklaştı. Onu yüreklendirmek için kimliğini vurgulayarak alçak sesle konuşmaya başladı.

"Genç tavad, kendini kahretme sakın, annen şimdi en güzel yerde, cennette. O pek aceleci davrandı. Benim bile önüme geçti." Bunu söylerken gözleri buğulanmıştı. Derin bir nefes alarak devam etti.

"Şimdi orada, meleklerin arasında."

Rostom başını kaldırarak dzidada'ya, "Sen nereden biliyorsun bunları?" diye sordu. "Kasabada birçok kişi senin Hıristiyan bile olmadığını söylüyor. Annemden çekindikleri için düşüncelerini dile getiremiyorlardı Tanrı bilir."

Dzidada büyük kara gözleriyle Rostom'a baktı. Kırışıklarla dolu alnının bitiminde hâlâ siyah çungiri[1] yayı gibi uzanan kaşlarını yukarı kaldırdı.

"Unutma," dedi. "Ben bir Azeri'yim."

"Peki, annem senin Hıristiyan olmadığını biliyor muydu?"

(1) Telleri at kılından yapılan eski bir Gürcü yaylı çalgısı

"Elbette," dedi. "O benim kızım gibiydi. O beni bu dünyada öğrendiklerim ya da inandıklarımla yargılamayacak kadar olgundu. O benliğimi, hissettiklerimi sevip sayardı. Nasıl, başıma giydiğim başlığa karışmazsa, başımın içindekilere de karışmazdı."

Dzidada'nın yumuşak konuşması, tatlı ses tonu Rostom'u rahatlatmıştı. Bu kötü günün kâbusu beyninden yavaşça silinirken, üzüntünün boşalttığı yere hemen Buneba'nın hayali yerleşivermişti.

Rostom alçak sesle sordu.

"Ya Buneba, o da senin gibi Müslüman mı? Bu yüzden mi babam ve annem onunla görüşmemden hoşlanmıyorlar? Bu yüzden mi annesinin ve onun hakkında köyde ileri geri konuşuyorlar? Sonra da muhtaç olduklarında onların kapısına koşuyorlar?"

Rostom'un sorusunun cevabını dzidada'nın kendisi de bilmiyor, hatta düşünmekten çekiniyordu, ama tavad'ın dik sesi onu da cesaretlendirmişti. O güne kadar düşünmeye dahi çekindiği şey dudaklarından dökülüverdi.

"Onlar hiçbir dine inanmıyorlar," dedi. Sonra sessizce ilave etti. "Belki de hepsine ya da her şeye inanıyorlar."

Tamara'nın ölümünden birkaç hafta sonra kalede ve Kobuleti[1] kasabasında hayat normale dönmüştü.

Rostom yine gizlice Buneba'yı görmeye başlamıştı. Genç tavad, Buneba'ya âşık olmuştu ama kızın bilgece konuşmalarından ve rahat davranışlarından biraz da çekiniyordu.

Yıkık kuleye ziyaretlerini gizli tutmaya özen gösteriyordu Rostom. Zira Dedamitza ve kızına hem ailesi hem de kasaba

(1) Tavdgiridze ailesinin önce Guria Prensliği'ne bağlı, sonra da bağımsız olarak hükmetmiği kasaba

halkı tarafından çekinerek ve huzursuzlukla bakıldığının farkındaydı.

Tavad Giorgi neredeyse bir yıl konaktan çok gerekli olmadıkça hiç dışarı çıkmadı. Sadece bazı kararlar almak için mecbur kaldığında insanlarla görüştü. Rostom bu durumdan pek rahatsız değildi. Hem kasabayla ilgili ufak tefek kararlar alınırken onun fikri soruluyor, hem de Buneba'ya yaptığı masum ziyaretleri rahatça sürdürebiliyordu. Buneba onun en yakın dostu, aşkı, her şeyi olmuştu. Ona her sokulduğunda heyecanlanıyor, ensesi, alnı ter içinde kalıyor, ama ona bedeninin arzuladığı biçimde yaklaşmaya bir türlü cesaret edemiyordu.

Böylece neredeyse bir yıl geçti. Bir gün Tavad Giorgi odasının penceresinden giren capcanlı güneş ışığıyla uyandı. Gecelik entarisinin üzerine zubuni'sini[1] giydi. Yattığı odadan geniş sofaya çıktı, burası da yazın güneşiyle cıvıl cıvıl aydınlıktı. Upuzun ahşap masanın üzerinde duran büyük bronz meyvelikteki haristvala[2] üzümünden bir tane koparttı. Havaya atıp ağzıyla yakaladı. Tatlı üzümü damağında ezerek geniş oymalı çift kanatlı kapıdan terasa çıktı. Damağına tadı yayılan üzümün güzel rayihasını genzinde hissetti. Yüzünü güneşin geldiği dağlara çevirdi, sıcacıktı güneş. Yazın tatlı, ılık rüzgârı aklaşmış uzun saçlarını savurdu, uykudan terli ensesini ferahlattı. Tavad kış uykusundan uyanan bir Kafkas dağ ayısı gibi mahmur, keyifli, kanının damarlarında gürül gürül aktığını tekrar hissederek var gücüyle gerildi. Karısının ölümünden sonra geçen bir yıla yakın müddette dünyayla ilişkisini kesmişti. Galiba doyasıya tutulabilen yaslar birdenbire ve hemen hiç iz bırakmadan terk edebiliyordu insan beynini.

(1) İç gömleği
(2) Öküzgözü üzümü

Birkaç gün sonra Tavad Giorgi ve Rostom, Guria prensinin kalesine doğru yola çıktılar. Rostom, Buneba'yı bir süre göremeyeceği için keyifsizce bu yolculuğa razı olmuştu. Babasının konuyla ilgili dikkatini çekmekten çekiniyordu. Paskalya yortuları Guria'da daima görkemli kutlanırdı. Paskalya'da evlerin, konakların avlularına salıncaklar kurulur, genç kızlar şen kahkahalar atarak bu salıncaklarda sallanır, bir yandan da civardaki gençleri kaçamak gözlerle süzerlerdi. Kasabaların dışında cesaretli gençler yumruk dövüşleri yapar, ancak birbirlerini fazla hırpalamazlardı.

Giorgi ve Rostom'un ziyareti yüzünden kaledeki hazırlıklar daha da itinayla yapılmıştı. Konağın büyük salonuna kuşsütü eksik bir yirmi, yirmi beş kişilik ziyafet masası kurulmuştu.

Masada çanaklar dolusu meyveler, yemişler, çeşitli taze otlar, haşlanmış tavuklar, çeşit çeşit Tuşeti[1] peynirleri, üzerinde tereyağı ve peynirin erimekte olduğu sıcak haçapuri'ler[2], şaşlıklar, lezzetli kürekkemiğinin kızartılmış soslu etleri, Çoluk'a dökülen soğuk ırmakların yağlı alabalıkları ve tabii oval tepsilerin içinde ağızlarına dağ otları tıkılmış, ateşte bütün olarak çevrilmiş domuz yavruları. Böyle sofralarda parmak değecek boş yer kalması ikramda kusur sayılırdı Gürcü davetlerinde.

Odanın bir kenarında şarkıcılar şarkı söylüyor, genç ya da daha az önemli misafirler yanan ocağın başında ellerinde yiyecek dolu tabakları, birbiri ardına içtikleri Gürcü şaraplarıyla onlara eşlik ediyorlardı. O dönemde tavad'lar ile Aznavur[3] prensleri arasındaki dostluk çok önemliydi. Birlikten kuvvet doğardı. Yüzyıllardır Tavdgiridze ailesinin mülkü olan Kobuleti toprakları, Guria'nın bir parçası durumundaydı. Bu yüzden

(1) Gürcistan'da peynirleri ile ünlü bir bölge
(2) Pide
(3) Tavad'dan küçük bir asalet unvanı

Guria prensleri, Tavdgiridze tavad'larıyla hep iyi geçinip, onların bağımsız olma arzularını politik biçimde kontrolde tutmaya çalışırlardı.

İşte o gece Tavad Giorgi, ev sahipleri Guria prensinin yeğeni Darejan'ı ilk defa gördü. Kız, çok genç ve güzeldi. Ev sahibi misafirlerle yemek yerken, genç kız birkaç defa masaya yaklaşmış, dolu şarap sürahilerini servis etmeleri için köle kızlara uzatmıştı. Giorgi bir bahaneyle masadan kalkıp salonun gerisinde neşeli şarkılara iştirak edip el çırpan başseyisten kızın kimliği hakkında bilgi almıştı. Kız, Giorgi'den nerdeyse yirmi beş yaş küçüktü. Herkesin sevdiği ve genç yaşına rağmen ağırbaşlılığı sayesinde saydığı bir kızdı.

Tavad Giorgi, genç kızdan gözlerini alamıyordu. Kız da geçen yıllara rağmen yakışıklılığından bir şey kaybetmemiş olan bu adama kaçamak gülümsemelerle cevap verir gibiydi. Birkaç kantzi daha şarap yuvarladıktan sonra tamada'nın[1] bitmeyen konuşmaları sabırsız Giorgi'nin heyecanını daha da kamçılamıştı. Tamada susar susmaz ev sahibine döndü ve birden konuşmaya başladı.

"Şu gogona'nın[2] yeğeniniz ve evli olmadığını öğrendim. Müsaadeniz olursa onun karım olmasını isterim."

Ev sahibi şaşkınlığını gizlemek için başını hafifçe öne eğdi. İki parmağıyla ağzında biriken alabalık kılçıklarını çıkarırken vakit kazanmaya çalışıyordu. Yeğeni Darejan'la göz göze geldiğinde kızın gözlerinin parladığını fark etti. Kız uzaktan uzağa elde ettiği bu zaferden pek memnun, hafifçe mahcup gülümsüyordu.

Kız, Keyhusrev Gurieli'nin kızıydı. Bir yıl kadar önce babası ve annesi ölmüştü. Amcasının yanında yaşıyordu. Tavad

(1) Gürcü sofralarında kıdemli dostlardan seçilen, sohbeti idare eden sofra başı
(2) Genç kız

Giorgi olağanüstü bir kısmet, diye aceleyle düşündü şaşkınlık içindeki amca. Adam Skartvelo'nun en soylu ailelerinden birinin başıydı. Yakışıklı, güçlü ve Gürcüler için hâlâ genç sayılabilecek kırklı yaşlarının ortalarındaydı. Guria'da sevilen ve sayılan biriydi.

Gerçi Tavad Giorgi teklifini pek de usulüne uygun yapmamıştı ama yetim ve öksüz yeğeni için çok iyi bir kısmetti. Guria prensi başını kaldırdı. "Benim için şereftir."

Rostom bu ani gelişmeden şaşkın, elindeki kantzi'sini babasına doğru kaldırdı. Buneba'yı o anda daha büyük bir ihtirasla aklından geçirdi.

Darejan ve Tavad Giorgi, hemen evlendiler, genç kız kocasının kalesine taşındı. Neşeli ve nazik doğasıyla hemen herkesin gönlünü kazandı. Dzidada bile ona görevlerini öğretmek için sıcak olmasa da yakın davranıyordu.

Düğün gecesinde ilk çocuğuna hamile kalan genç Dedopali Darejan, Tavad Giorgi'ye evliliklerinin ilk iki yılında önce Maksim, bir yıl sonra da Mamuka adında iki erkek çocuk daha verdi.

Rostom'un Buneba'ya ziyaretleri kasabada kulaktan kulağa konuşulur olmuştu geçen zaman içinde. Herkes ihtiyar cadı Dedamitza ve kızı Buneba'nın genç tavad'ı büyülediğinde hemfikirdi. Dzidada kulağına gelen söylentilerin artık Tavad Giorgi'ye ulaşmasından korkuyor, bütün ilgisini iki küçük oğluna veren tavad'ın hezeyana kapılıp yanlış bir şey yapmasından endişeleniyordu. Kimse Rostom ve Buneba'nın buluştuklarında ne yaptıklarını bilmiyordu.

Kimine göre dinsiz kız, bedenini genç tavad'a fütursuzca teslim ediyor, kimine göreyse Dedamitza ve kızı, Rostom'a kara ilimlerini öğretip onu da iblisin hizmetine sokmak için uğraşıyorlardı. O gün dzidada, Rostom'la konuyla ilgili konuşmaya kesin kararlıydı. Gün ağarırken Rostom'un odasının kapısını

vuruyordu. Ancak genç adam daha güneşin ilk ışıklarıyla sevgilisinin kulesine atının üzerinde dörtnala yola çıkmıştı bile.

O gün Rostom da kararlıydı, artık kendini liman dilberleriyle avutmak istemiyordu. Sevgilisine, dokunmaya kıyamadığı sevgilisine tamamen sahip olmaya kesin kararlıydı.

Ağustos sıcağı yaylaları tembel bir mahmurluğa sürüklerken tabiat sanki zorlu geçen bir kışın ardından sıcak havanın bayramını yapıyordu. Kar sadece dağların zirvesinde varlığını sürdürebiliyor, orada umarsızca gelecek kışı bekliyordu.

Öğle üzeri yıkık kule göründü. İhtiyar Dedamitza bir yabankeçisinin toynakları arasına saplanan taşları temizlemekteydi. Varksvlavi'nin nal seslerinden ürken hayvan Dedamitza'nın elinden kurtulup kayın ormanına doğru aksayarak seğirtti. Dedamitza başını kaldırdı, gelenin kim olduğunu artık atının nal seslerinden anlıyordu. Bu ziyaretler belki de en çok onu rahatsız ediyor, endişelendiriyordu. Buneba'nın bu neredeyse dört yıllık arkadaşını görmezden gelmeye çalışıyor, Rostom ve Buneba kayın ormanına, küçük çavlana ya da karlı tepelere gittiklerinde onları kara kuzgunlarından biriyle izliyordu. Ancak, Rostom'un o günkü ziyareti onu her zamankinden daha fazla rahatsız etmişti. Yaklaşan Rostom'a bakan gözleri daha da sislendi. Kafkasların fırtınalı yağmurunu getiren sisi şimdi onun bedenini ve kalbini sıkıştırıyor, bu berrak, pırıl pırıl havada her yeri; çayırları, güneşte parlayan dağları ve en önemlisi de gelecek günleri karanlık, kapkaranlık gösteriyordu.

Gelecekle ilgili hissetmekten korktuğu her şeyi ve engel olamayacağı korkunç felaketi birkaç saniye içinde görmüştü Dedamitza. Hiçbir şeyi değiştirmeye gücünün yetmeyeceğini bilmenin verdiği âcizlikle bedeni titriyordu. "Çoluk," dedi. "Hep akacak, ne yaparsam yapayım onu durduramam. O çok güçlü ve kader kadar acımasız." Kulesinin taş duvarına sırtını dayadı. Gözleri karaağacın gölgelediği ufka kilitlenmişti.

Rostom'un kuleye yaklaştığını fark eden Buneba çoktan kapının önüne çıkmıştı. Rostom atını aniden dizginledi. Ağzındaki gemin baskısından huzursuzlanan hayvan kişnedi. Ne olmuştu efendisine? Rostom dizginlere daha da sıkı asılınca hayvan şaha kalktı, ön ayakları havada, arka ayaklarıyla iki adım geriledi. Yakın dostunun bu sert davranışına şaşırmış bir halde yelesini savurarak başını salladı.

Rostom, Buneba'ya, "Haydi," dedi. "Bugün atımla gezdireyim seni."

Buneba, "Ama ikimiz ağır gelmez miyiz?" diyecek oldu.

Rostom onu beklemeden yüksek sesle lafını kesti. "Haydi, senin ağırlığının bir susineğinden fazla olduğunu sanmam."

Kızı belinden tuttuğu gibi atın terkisine aldı. Kız gülerek eyere tutundu, anasına el sallamak istedi ama Arap atı çoktan uzaklaşmıştı bile.

Buneba'nın arkasından neredeyse dehşetle bakan Dedamitza yalnızca yaşadığı anı değil gelecekte olacakları da görür, hatta beyni ve bedeniyle hissederdi. Birden gelecek günlerin uğursuz kaderini benliğinde hissetti ve bu duygunun verdiği ıstırapla kulübenin önüne çömeldi. Karnına aniden korkunç bir sancı saplanmıştı.

Ellerini midesine götürürken bu kez aynı sancı ensesine saldırdı ve en korkuncu da kalbine saplanan sancı oldu. Dedamitza bir an kasıldı, gözlerinden yaşlar dökülürken çoktan uzaklaşmış olan atın arkasındaki toz bulutuna baktı. At ağır yükünü rahatça taşıyor, ancak balçık toprakta derin nal izleri bırakıyordu.

Dedamitza dalgın dalgın atın nal izlerini seyretti, şimdi ezilen toprak kan kırmızısıydı. Kendini güçsüz dizlerinin üzerine bıraktı. Ilık ağustos ikindisinde bütün bedeni tir tir titriyordu. Beline kadar uzanan bembeyaz kıvırcık saçları ılık

rüzgârda savruldu. Kalın bir tutam saç yüzüne çarptı. Kendi saçının teması Dedamitza'nın yüzünün buruşuk derisini bir kırbaç darbesi gibi yakmıştı. Kollarını göğe kaldırdı, inandığı bütün kutsallara; gökyüzüne, hızla toplanmakta olan koyu gri bulutlara, kayın ormanlarına, kulenin hemen yanında başlayan gürgen sırasına, toprağa, toprağın altındakilere ve tabii Kafdağı'na umutsuzca yakardı. Kaderin şifası olacak merhemi öğretebilen hiçbir ilim yoktu. Hıçkırıklara boğuldu. Toprağa eğilen başını kaldıracak gücü bulamıyordu kendinde.

Yıkık, uğursuz kulenin tepesine tünemiş dört kara kuzgun acı çığlıklar attılar.

Rostom atını küçük çağlayanın başında durdurdu. Ağustos güneşinde sıcak kayanın üzerinde çiftleşen kertenkeleler birbirinden ayrılıp peş peşe kayanın yarıklarında gözden kayboldular.

Rostom terli attan atladı, sonra iki eliyle Buneba'yı kavrayıp indirdi. İnce pamuklu giysisinin altında kızın diri bedenini avuçlarında hissetmişti. Hiç konuşmadan Buneba'ya sarıldı, kendine doğru çekti. Kızın saçlarını ilk defa kokluyordu. Buneba'nın şeffaf teninden görülen mavi damarlar kan akışının hızlanmasıyla atmaya başlamıştı. Rostom'un sıcak nefesi Buneba'nın yüzünde, boynunda bir yaz fırtınası gibi dolaşıyordu. Buneba doğanın bozulmamış bir parçasıydı. Hissettiklerine ve yaşayacaklarına yumuşak bir heyecanla kendini bıraktı.

Sadece kızın gür kahverengi saçları Rostom'u durdurmak istercesine parmaklarına dolanıyordu. Buneba'nın o ana kadar hiç tatmadığı bir hazla başı dönüyordu. Başını arkaya attı, beyaz şahini ikisinin üzerinde telaşla dönüyordu. Rostom, kızın ince elbisesini omuzlarından aşağıya sıyırdı. Buneba gülümserken ılık yaz rüzgârları bütün bedeninde esti. Rostom, Buneba'yı be-

linden kavrayıp dikkatlice yassı, geniş bir kayanın üzerine yatırdı. Kendi üzerindeki kat kat giysiyi bir çırpıda çıkardı. Genç kız kayanın üzerinde Karadeniz'in büyülü denizkızları kadar çıplak ve onların hepsinden daha güzeldi.

Rostom kızın güzelliği karşısında büyülenmiş, gözlerini ondan ayırmadan narin bedeninin üzerine uzandı. Kızı acımasızca hapseden kollarına tezatla dudakları Buneba'nın çıplak bedeninde onu incitmekten çekinircesine yavaşça dolaşıyordu artık. Buneba o anda sanki dört mevsimi aynı anda yaşıyordu. Karın yumuşaklığını, baharın iç gıcıklayan esintilerini, yazın kavurduğu kayaların yakan sıcaklığını ve sonbaharın bütün doğaya getirdiği tatlı rehaveti aynı anda bütün hücrelerinde hissetti. Hırçın Çoluk Nehri sanki artık keskin kayaların arasından değil onun yumuşak bedeninin içinden akıyordu.

Rostom kaleye dönerken tatlı hayaller içindeydi. Yılın bu aylarında güneş bir türlü oyundan kopup evlerine giremeyen çocuklar gibi olurdu. Uykuya çekilirken kâh muzipçe dağların arasından ufak su birikintilerine oklarını fırlatır, kâh ağaç yapraklarının en ince aralıklarından sızıp zümrüt yeşili çimlerin üzerinde ışık lekeleri oluştururdu. Ve dağlar... Güneş onların karşısında batarken, ağustos ayının kendine verdiği enerjiyle sanki onların kibriyle alay ederdi. Göğü önce ala, sonra mora boyar, her geçen dakika değiştirdiği renk tonlarıyla Tiflis'in en kabiliyetli ressamlarıyla yarışırdı.

Rostom yanaklarını tombul bir çocuğunkiler gibi şişirerek gülümsedi. Atının üstünde gözlerini kıstı, keyifle dik boynunun üzerinde başını hafifçe yana yatırdı. Buneba artık bütünüyle onundu. Böylesine sevdiği, hayran olduğu, hatta bazen çekindiği bu narin kızın bedeniyle bir olmak sanki onu kendi gözünde de yüceltmişti.

Düğünlerde söylenen neşeli bir şarkının sözleri dolanmıştı diline. Yaşadığı günün rehaveti içinde kasabaya yaklaştı. Tavdgiridze'lerin kasabası civarındakilere göre büyük sayılırdı. Sınırından yaz kış akan ince bir ırmak geçerdi. Gündüzleri kadınlar bu ırmağın boyunda türkü söyleyip şakalaşarak çamaşır yıkarlardı. Evler bir hayli büyük ve düzenliydi, bir o kadar da sevimli. Çoğu iki katlıydı ve hemen hepsi tomruktan yapılmıştı. Evlerin alt katları ahırdı, batan güneşle birlikte inekler ve muzip zıplamalarıyla keçiler aceleyle ağıllarına koşarlardı. Kale ilerideki tepenin üzerine kurulmuş; sırtını Kafkas Dağları'nın denize doğru uzattığı kollarına, yüzünü kıblenin ılık rüzgârlarına vermişti. Taştan yapılmış surlar belli bir geometrisi olmadan tepenin zirvesinde inişli çıkışlı bir halka oluşturuyordu. En yukarıda tavad konağı, sırasıyla aşağıya doğru ufak kilise ve bir iki bina daha vardı. Konakta çoktan yakılmış mumların ışığı dar uzun pencerelerden sızıyordu.

Ulu kayın ağaçlığında gecenin yaklaşmasıyla hareketlenen baykuşlar dalların arasındaki kısa uçuşlarına başlamışlardı bile.

Rostom rahvan ilerleyen atının üzerinde seyrine daldığı manzaranın tadını çıkarırken, her şey ne kadar güzel, diye düşünüyordu. Genç yaşında hayat kendisinden hiçbir şeyi esirgemiyordu. Alabildiğine mutluydu, hissettikleri sonsuza kadar devam edecek gibiydi.

Kaleye vardığında kapının üzerindeki burçtan uyarılan iki nöbetçi kalın tahta kapıları açtılar. Rostom yaşıtı ve arkadaşı bu iki delikanlıya gönülden selam verdi. Alacakaranlığın içinde beliriveren ufak tefek Kazak seyis, Rostom'un atını alıp ahırlara yöneldi. Varksvlavi kesik kişnemeleriyle kendisiyle özel ilgilenen bu dostuna sanki gün boyu olanları anlatıyordu kendi dilinde.

Rostom çakıllı yokuştan konağa doğru yöneldi. Babası Darejan'la evlendikten ve iki bebeğin bitmek bilmez ağlamala-

rı konakta çınladığından beri, konağa bitişik dışarıdan taş bir merdivenle çıkılan bölümde kalıyordu Rostom. Burası daha önce Tavad Giorgi'nin dul anasının kaldığı bölümdü, birbirinden geçilen üç büyük odadan oluşuyordu.

Konağın taş kolonlu terasında babasını gördü. Giorgi pek neşeliydi, terasa çıkan geniş taş merdivenin başında ellerini yumruk halinde beline dayamıştı. Bu haliyle bir Mısır firavunu kadar görkemliydi.

Giorgi, Rostom'a seslendi. "Evlat, haydi hemen içeri gel, lezzetli yiyecekler seni bekliyor."

Rostom adımlarını konağın merdivenlerine çevirdi.

Terasa çıktığında babası elini Rostom'un omzuna koydu. Beraberce mumların ve yavaş yavaş başlayan akşam serinliğini kırması için birkaç gündür hava kararınca yakılmaya başlanan ocağın ateşinin aydınlattığı büyük sofaya girdiler.

Maksim annesinin kucağındaydı, Darejan'ın sütü Mamuka'ya da yetmediğinden Mamuka iç odada sütannesinden emiyordu. Darejan, Rostom'u görünce nazikçe gülümsedi ve kucağında bebeğiyle ayağa kalktı. Rostom da onu başım eğerek selamladı. İki hizmetkâr kız üzerinde şimdiden türlü yiyeceklerle dolu tahta masaya küçük adımlarla koşuşturarak yeni tabaklar taşımaya devam ediyorlardı. Bu tatlı aile tablosu, Rostom'un bu en keyifli gününü taçlandırmıştı.

"Gel," dedi Giorgi oğluna. "Önce seninle birer şarap içelim."

Giorgi uzun masanın yanındaki tahta sıranın ocağa yakın tarafına oturup sağ elini dizine koydu. Parmağındaki iri altın yüzük ocağın ışığında parlıyordu, sol elindeki gümüş kantzi'yi bir dikişte bitirdi Rostom. Babasının az ilerisine, aynı sıraya ata biner gibi oturmuştu. O da babası gibi bir dikişte kantzi'deki şarabı bitirdi. Keyifle başını babasından yana çevirdi. Giorgi konuşmaya başladı.

"Bak Rostom," dedi. "Ben bile sevgili annenin ölümünden sonra ikinci defa ailemi kurdum, hatta seni de iki erkek kardeş sahibi yaptım."

Bunu gururla söylerken bir yandan da gülümseyerek Darejan'a şefkatle bakıyordu. Genç kadın da tatlı gülümsemesiyle ona karşılık verdi. Küçük Maksim, annesinin altın sarısı bukleleriyle oynuyordu. Giorgi devam etti.

"Evet, bu iki çocuk aslında benim değil de senin öz evlatların olmalıydı. Hayatının pek eğlenceli geçtiğini duyuyorum."

Oğlunun limandaki Akdenizli dilberlerle yaşadığı gecelik maceralardan haberdar olduğunu keyifle ima ederek ekledi.

"Yaşıtların çoktan ailelerini kurdular. Sen benim vârisimsin, bu toprakların hükümdarı olacaksın, sorumluluklarının başında soyumuzun devamı da var."

Rostom'un yüzüne bugün talih bıkmadan gülümsüyordu. Tam da onun istediği konuyu, üstelik de kendi hiç çaba sarf etmeden babası açıyordu. Acaba, diye düşündü, bu tatlı küçük kâhin Buneba, ta oralardan babasının düşüncelerine de hükmedebiliyor olabilir miydi?

Keyifle gülümsedi, aç karnına başına dikip bitirdiği şarabın da tesiriyle yanakları al al olmuştu. Kendine güvenle bacaklarının üzerinde yaylanarak ayağa kalktı, çoha'sını düzeltti, yüzündeki geniş tebessümle babasının gözlerinin içine bakarak konuşmaya başladı.

"Baba," dedi. "Ben de tam senin söylediklerini düşünmekteydim bir zamandır, ama sen benden evvel davrandın. Ben de artık ailemi kurmak isterim. Hem de gönlümün çoktandır sahibi olan biriyle."

"Yaa," dedi Tavad Giorgi. "Benim hiç haberim yok. Yoksa Bejanidze'lerin ziyafetinde gözlerini ayıramadığın küçük kız mı çaldı kalbini?" Sonra yüzünü buruşturup muzipçe ilave etti. "Yüzü pek ablak değil mi?"

Rostom şaşırmış ama zevce namzetinin babasının pek de beğenmediği bu kız olmamasına sevinmişti. Buneba, babasının görüp görebileceği bütün kızlardan daha alımlı ve güzeldi. O anda kızın incecik boynu üzerinde bir çiğdem çiçeği gibi duran narin yüzü geldi gözlerinin önüne. İri gök mavisi gözleri, olgun sonbahar üzümünün şeffaf pembeliğindeki dudakları, bukleli açık kahverengi saçları ve incecik bedenini saran beyaz teni... Bunları düşündükçe aynı gün yaşadıklarını beyni ve bedeni de hatırladı. İçini saran ürpertiyle konuşmaya başladı. Yüzüne yayılan geniş bir gülümsemeyle, "Hayır baba," dedi. "Benim zevce namzetim Buneba."

Giorgi'nin gözleri büyüdü, tökezleyerek ayağa kalktı.

"Sen aklını mı kaybettin be çocuk!" diyebildi. "Demek kulağıma gelenler doğru, senin onunla dost olduğunu, sık sık da görüştüğünüzü söylüyorlardı. Ben anasından ilaç alıyorsun diye önemsemeıniştini, ne de olsa Dedamitza seni iyileştirdi ama o cadının kızını nasıl babam Mizar Bey'in nice zorlu zaferler sonunda inşa ettiği bu kaleye getirmeyi düşünebilirsin! Belli ki bu kız seni büyülemiş, beynini ele geçirmiş."

Konuşurken ocağın ateşinin ışığında beyaz dişleri parlıyordu. Gür bir perçemin yüzüne düşürdüğü gölge, ağzından saçılan tükürükler az önce Kafdağı'nın masallardaki krallarına denk bu yüzü şimdi korkunç bir tirana dönüştürmüştü.

Rostom'un omuzları çöktü. İnce, güçlü bedeni babasının ağzından fırlayan canavarlar tarafından ısırılıyor, yaralanıyordu şimdi.

"Baba," dedi. "Sen Buneba'yı görmedin bile. Nasıl oluyor da?..."

Tavad Giorgi elini oğluna doğru kaldırarak lafını kesti, sonra da, "Yeter!" diyerek masaya vurdu. "Yeter! Konuşma artık."

Konuşmanın şiddetinden Darejan'ın kucağındaki Maksim ağlamaya başlamıştı.

"Hepiniz çıkın," diye kükredi tavad. Önce hizmetkârlar çıktı. Darejan dimdik, kucağında bebeği, yavaşça odasının kapısına süzüldü.

Rostom hâlâ oradaydı, ayakta donup kalmıştı. Kendini toparlamaya çalışarak tekrar konuşmaya başladı. Sesi daha yüksek ama yine de ölçülüydü.

"Baba," dedi. "Ben Buneba'ya âşığım, tıpkı senin yıllar önce anneme olduğun gibi."

Giorgi'nin sesi alçalmıştı, bu kez öfkesinin esaretinden kurtulmaya çalışıyordu.

"Sakın," dedi. "O cadının kızını Tamara'yla eş tutma. O benim dedopalim'di, o bir melekti. Tanrı bu yüzden onu genç yaşında, sabırsızca yanına aldı. Senin âşık olduğunu söylediğin o kızsa dinsiz bir dağ kızı. Orada anasıyla neler yaptığını kimse bilmiyor. Belki de onları kendi topraklarımdan çok daha önce sürmeliydim. Ektikleri nifak tohumlarını ezip iblisin esaretindeki o iki cadıyı buradan uzaklaştırmalıydım."

Rostom, babasının bir anlık sessizliğinden yararlanıp atıldı.

"Baba," dedi. "Dedamitza benim neredeyse hayatımı kurtardı, unutuyor musun?"

Giorgi tekrar bankın köşesine oturdu. Yüzünü alev alev yanan ocağa çevirdi. Kısılmış gözleriyle ateşin derinliklerine doğru sanki alevlerin tutsağı olmuş gibi bakıyordu. Dişlerinin arasından konuşmaya başladı.

"İblisin cadıları," dedi. "Neden seni iyileştirdikleri şimdi anlaşılıyor, amaçları kalemizi içten fethetmekmiş. Ona sahip olup bütün halkımızı şeytanın bilgileriyle zehirlemek, soyumuzu, hanedanımızı kurutup yok etmek. Demek ki sen de bunlara alet oluyorsun. Ben yıllardır bir yandan başımızı Kafkasların ta-

vad'larına karşı dik tutuyorken diğer taraftan da türlü hesaplar yapıp, açgözlü köle tacirlerinden evlatlarımızı koruyorum. Osmanlı paşasıyla iyi münasebetler kurmaya çalışmam da cabası. Sense kalemizi, halkınızı cadılara teslim edeceğini fark edemiyorsun. Bir daha asla o yıkık kuleye gitmeyeceksin. Asla ne o ihtiyar cadıyı ne de kızını göreceksin. Şimdi dışarı çık ve beni yalnız bırak!"

Artık ocağın önünde ayağa kalkmış ve Rostom'a tamamen sırtını çevirmişti.

Rostom şaşkındı, bir süre daha ayakta öylece durakaldı. Daha sonra kapıya doğru yürüdü. Taş terasa çıktı, ağır ağır merdivenleri indi. Dzidada merdivenlerin yanındaki bankta adeta küçülmüş gibi oturuyordu, belli ki konağın üst katından gelen yüksek sesli konuşmaları duymuştu. Rostom ona bakınca gözlerindeki şefkat ve endişeyi fark etti. Ardından, konağın yanındaki kendi bölümüne çıkan merdivenlere yöneldi. Geniş ahşap kapıyı hızla açtı, küçük sofayı geniş adımlarla kat edip yatağının bulunduğu odaya vardı. Kendini şiltenin üzerine bir külçe gibi attı. Sinirden burun delikleri inip inip kalkıyordu. Hava kararmış olduğu için odasındaki mumu yakmışlardı, gözlerini tavana dikti. Ne düşüneceğini, ne yapacağını bilmiyordu. Bir süre yatağında sırtüstü öylece kaldı. Karnına bir ağrı saplanmıştı. Bir süre sonra gözlerini yumdu, biraz sakinleşince Buneba'nın hayali gözünün önüne geldi. Gözlerini yumup uykuya sığındı.

Rüyasında ne Buneba'yı ne de gün içinde yaşadığı bir uçtan diğerine değişen olaylarla ilgili bir şey gördü. Garip bir rüyaydı gördüğü; hava ılık ve boğucuydu, gökyüzü karanlık ya da bulutlu değil, ama uğursuz bir kızıl kahverengiydi. Babası ve köy halkından birkaç kişi köyün karşı yamacındaki üzüm bağlarını baltalarla söküyorlardı. Güçlükle koparılan kökler birbiri ardına darmadağın toprağın üzerine atılıyordu. Daha koruk halindeki

üzümler ayaklar altında eziliyordu. Sanki doğaya karşı anlamsız bir katliama şahit oluyordu. Sonra birden bulutların toplanmasıyla kuvvetli bir sağanak başladı. Çamurlu sular asmaları kökleyen babasının ve köy halkının ayaklarının arasından vadiye doğru hızla akıyordu artık. Aşağı doğru bakınca bu çamur ırmağının köy evlerini sardığını gördü. Doğa sanki sebepsiz yere yerinden hunharca sökülen asmaların intikamını alıyordu. Kendisi hareketsiz tepede durmuş, babası ve etrafındakilerin bu garip saldırganlığını ve doğanın naif intikamını izliyordu.

O geceyi takip eden birkaç hafta boyunca Rostom babasıyla göz göze gelmemeye ve az konuşmaya özen gösterdi. Buneba'yı görmeye uzun süre gitmeye cesaret edemedi, ancak kesin kararlıydı, Buneba'dan asla vazgeçmeyecekti. Gerekirse oraya gidip yıkık kulede hep onlarla birlikte yaşarım, diye düşündü kendi kendine.

Eylül ayının son haftasıydı, Tavad Giorgi karısını alıp Guria prensinin en küçük kız kardeşinin düğününe gitmişti. İki ufak çocuklarını sütanneye ve tabii dzidada'ya bırakmışlardı.

Rostom, babasına vekâleten kasabada kalmıştı. Bu birkaç günlük yalnızlığın kendisine iyi geleceğini düşünüyordu. Babasının yokluğunda birçok sorumluluk da kendisine kalıyordu. O yüzden çok istemesine rağmen Buneba'yı görmeye gidemezdi.

İkindi vakti sevgili atını kendi elleriyle tımar etti. Ahırda onunla Buneba hakkında sohbet etti ve yıkık kulede Buneba'yla yaşayacakları zaman kendisini de yanına alacağına dair söz verdi. At keyifle kulaklarını ileri geri oynattı, sanki Rostom'un yaptığı tatlı sohbeti anlamış gibi hafifçe kişnedi.

Rostom ahırdan uzaklaşıp konağa doğru yaklaşırken dzidada'nın konağın önünde, her zaman oturduğu tahta bankta olduğunu fark etti. Dzidada bankın üzerine, yanma koyduğu küçük

bir çuvaldan aldığı fındıkları pirinç bir fındıkkıranla kırıyor, kabuğundan ayırdığı yemişleri toprak bir kavanoza dolduruyordu. Rostom'u görünce gülümsedi.

"Biraz fındık ister misin?"

Rostom çocukluğundan beri taze fındığa bayılırdı. Hemen dzidada'nın yanına, banka ilişti. Dzidada'yı oldum olası çok severdi, ancak annesinin ölümünden sonra ona bakmak, yakınında olmak erken kaybettiği anasının acısını hatırlatıyordu, ama ilk defa Buneba ve annesinin barınağına onunla beraber yıllar önce gitmiş olduklarını hatırladı. Bu ortaklık kendini ona daha da yakın hissettirdi o anda.

"Dzidada," dedi gözlerini yaşlı kadının solgun gözlerine dikerek.

"Biliyor musun ben Buneba'ya âşığım ve onunla evleneceğim."

Dzidada, Rostom'un kendisine konuyu açacağını tahmin ediyordu. Zamanını bekliyordu, ama bu kadar direkt ve net bir itiraf yine de şaşırtmıştı yaşlı kadını. Ne demesi gerektiğini düşünürken gözlerini köyün küçük kilisesine dikti. Kısık dudaklarının arasından konuşmaya başladı.

"Tahmin etmiştim, ama bunun imkânsız olduğunu sen de biliyorsun değil mi?"

"Sen de mi? Neden? Neden?" diye bağırdı Rostom.

Dzidada elini hafifçe genç adamın dizine koydu.

"Oğlum, o kız dinsiz. Tavdgiridze'lerse Hıristiyan'dır ve dinlerine çok bağlıdırlar. Dinsiz bir genç kızı baban asla kalenin hanımefendisi olarak buraya getirmene müsaade etmez. O da kendince haklı belki de."

"Nasil böyle konuşabiliyorsun dzidada? Sen Hıristiyan bile değilsin, babamı korumak sana mı düştü şimdi de?"

"Bana," dedi dzidada. "Hiçbir dini kınamamam öğretildi ama benim kitabımda da..."

Rostom lafının bitmesini beklemeden, "Kendi dininden olmayanlara yaşam hakkı yok," diye tamamladı onun sözlerini.

"Hayır," dedi dzidada. "Benim dinim kendinden önceki bütün dinleri sayar ve kabul eder. Ancak, onların dini yok. Neye dua ettiklerini ne kendileri ne de başkaları biliyor, bu başka."

"Nesi başka?" diye atıldı Rostom. "Onlar ana kız doğaya yakarıyorlar. Bizler ise doğayı yarattığına inandığımız varlığa, arada ne fark var ki? Sonuçta dualar, yakarışlar yine aynı hedefe ulaşmıyor mu?"

Dzidada kendini topladı, tahta bankta sırtını dikleştirdi, ikna edici olmaya çalışıyordu.

"Bak genç tavad," dedi. "Bizler din adamı değiliz, sadece kitaplarımızın buyurduğunu uygular, ona uygun biçimde yaşamaya gayret gösteririz. Bana anlattıklarını sorgulamak bizlere düşmez."

"Neden düşmesin? Siz Buneba ve anasının inançlarını pekâlâ yargılayabiliyorsunuz ve üstelik onları kınıyorsunuz da."

"Ben kınamıyorum Rostom," dedi dzidada. "Sadece olabileceklerden çekiniyorum o kadar, hatta babanın öfkesinin sana ya da o zavallılara zarar vermesinden korkuyorum. Bütün kasabada o cadının ve kızının seni büyülediğini konuşuyorlar. Geçen pazar ayinden sonra köylüler papaza bu iki cadıdan nasıl kurtulmaları gerektiğini soruyorlardı. Papaz Aleksander'in yüzü asıktı, bir şeyler geveleyip onları yatıştırmaya çalıştı kanımca. Ancak ne konuştuklarını uzaktan tam duyamadım. Ne onları ne kendini zora koş, daha çok gençsin. Unutursun başkasını seversin."

"Hayır," dedi Rostom. "Ben onu istiyorum."

Dzidada, "Ahh!" diyerek iç çekti. "Sen bana Tamara'nın yadigârısın. Sen üzülürsen ya da sana kötü bir şey olursa artık bu

kocamış halimle dayanamam. Keşke her şey başka türlü olabilse, sen de sevdiğine kavuşabilseydin. Senin için dua edeceğim."

"Sen," dedi Rostom. "Nasıl dua ediyorsun? Nerede, kiminle?"

"Ben her yerde dua edebilirim," dedi dzidada. "Benim dinimde her yerde, yalnız başına dua edilebilir ve bir papaza ihtiyacımız olmaz. Dileğimizi, yalvarışımızı doğrudan iletebiliriz Allah'a. İstersen bir gün sen de benimle dua edebilirsin."

Bir haftanın sonunda Tavad Giorgi ve karısı Darejan düğünden döndüler. Gelirken de birkaç küfe elmayla daha tam olmamış bir sepet Trabzon hurmasını yanlarında getirdiler ev halkına.

Babasının yokluğunda onun görevlerini layıkıyla yerine getiren Rostom'u kasaba halkı çok seviyordu. O dönemde Gürcistan'da koşulsuz bir feodal düzen vardı. Tavad'ların hükmettikleri geniş topraklar, üzerinde yaşayan halkla birlikte bu kişilerin şahsi malı sayılırdı.

Tavad her haneden vergi alır, gerektiğinde halktan ordu teşkil eder, halk arasındaki anlaşmazlıklarla ilgili olaylar hakkında çoğu zaman bizzat kendileri hüküm verir, suçluları istedikleri biçimde cezalandırırlardı. Tavad'lar bazı bölgelerde kendilerinin bir üstündeki krallara kısmen bağımlıydılar. Gürcistan'da yüzün üzerinde böyle prenslik ya da dükalık vardı. Ancak arazilerin dağlık yapısı ve her bölgenin çok verimli olmayan toprakları, neredeyse bu mutlak yetkili hükümdarların zenginliğini saygınlıklarının seviyesine taşıyamıyordu.

Tavad'lar iktidarlarını sürdürebilmek için hayli ince bir politika izlemek mecburiyetindeydiler. Bir taraftan birbirleriyle bitmek tükenmek bilmeyen sürtüşmeleri, diğer taraftan bölgenin büyük bölümünün kontrolünü elinde tutan Osmanlı

İmparatorluğu'nun enselerinde hissettikleri nefesi sürekli tetikte olmalarını gerektiriyordu. Osmanlı, bu yerel idarecilere fazla müdahale etmiyordu aslında. Gayet yumuşak bir politikayla onları izliyor, daha önce İranlıların ya da Moğolların uyguladığı ağır yaptırımları da uygulamıyorlardı. Bu da halk arasında Osmanlı'ya ve tabii ki İslam'a karşı bir tepki yaratmıyordu.

Osmanlı'nın Batı Gürcistan'daki ılımlı varlığı rahatsız edici değildi, zira bölgedeki her klan bir diğerini yabancı olarak görüyordu. Osmanlı'nın kendinden olmayanlara tanıdığı serbestlik kısa zamanda bölge halkının sempatisini kazanacak ve neredeyse Acara'nın tamamı Müslüman olacaktı.

Rostom uzun zaman önce yaşanan o geceki tartışmadan sonra babasına biraz mesafeliydi. Genç tavad, babası Tavad Giorgi'nin en sadık ve halk arasında çekinilen, hatta korkulan iki adamının gözlerini, Buneba'ya olan aşkını ve onunla evlenmek istediğini haykırdığı o geceden sonra hep üzerinde hissediyordu. Bu adamların her ikisi de dilsizdi. Biraz bu yüzden, biraz da kasabalılarla yüz göz olmamak için kaleden çok seyrek çıkarlardı. Kalenin etrafına yayılan kasabada bile zorunlu işleri olmadıkça onları kimseler görmezdi.

Bıçak atmakta olağanüstü ustaydılar. Soylarının Kazak olduğu söylenirdi, ailelerini tanıyan bilen yoktu. Henüz tüysüz iki delikanlıyken Giorgi tarafından kaleye getirilmişlerdi. Daha o zamandan, bıçak fırlatmadaki maharetleri akıl almaz derecedeydi. İşte bu neredeyse tabiatüstü maharetlerinden ötürü Tavad Giorgi onlara Elva[1] ve Karişhali[2] isimlerini vermişti. Kimisi onların Dağıstanlı iki kardeş olduğunu söylüyordu, kimisi de iki

(1) Yıldırım
(2) Fırtına

İranlı hadım. Aslında bu söylentiler pek de hakikati yansıtmıyordu. İkisi de çok sessiz hareket ederlerdi. Tıpkı attıkları acımasız ve hızlı bıçaklar gibi. Ansızın omzunuzun dibinden geçtiklerini görebilirdiniz. Bu sinsice hareket biçimleri halkı daha da korkutur, dillerine ne kadar vâkıf olduklarını bilmeseler de onların yokluğunda bile bir anda arkalarından beliriverecekleri endişesiyle haklarında konuşmaktan çekinirlerdi.

Bu okuma yazma bilmeyen iki insan azmanından biri, birkaç sene önce nalbandın kızına vurulmuştu. Kızcağız arkasında ya da gölgesinde oturduğu bir ağacın yanında aniden bitiveren bu genç adamın korkusundan tek başına gezemez olmuştu. Ancak genç kız bir gün kaçan bir keçinin peşinden kalenin arkasındaki tepeye tırmandı. Keçinin dağa tek başına gitmesine müsaade edilemezdi. Zira etraf yaban hayvanlarıyla doluydu. İşte bu yüzden genç kız da korkusunu unutup keçisinin peşinden gitmişti. Hayvan bir süre sonra gözden kaybolmuştu. Kız da keçinin dolaşabileceği yerleri aramaya koyulmuştu, çok geçmeden keçi biraz ilerisinde belirivermişti. Hayvan, sarp tepenin yamacında, dik kayaların arasında keşfettiği lezzetli otları keyifle yiyordu. Kız yaramaz keçisini bulmanın sevinciyle onu ürkütmeyecek tonda bir şarkıyı alçak sesle söyleyerek dikkatli adımlarla hayvana yaklaşmaya çalışıyordu. Tam o anda karşısında aniden Elva'yı gördü. Bu, iki dilsiz kardeşin büyük olanıydı. Yüzüne yapışık simsiyah saçları ve kara gözleri vardı. Gür kara bıyıklarının altında dudakları hemen hiç görünmüyordu. Dev gibi bedeniyle kızın karşısına dikilmişti. Kızla yalnız ve bu kadar yakın olmaktan için için çekiniyordu aslında. Elinden geldiğince yumuşak ve yavaş olmaya çalışarak kıza sıkıca kapalı durumdaki sağ elini uzattı.

Kız korkudan dehşete düşmüştü, belli ki peşinden gizlice gelmişti Elva. Kim bilir neler yapacaktı kendisine. Önce bir dağ-

keçisi gibi maharetle tırmandığı kayalıktan şimdi geri geri koşmaya çalışıyordu. Korku ve dehşet içinde birden bastığı yorgun bir kayanın çıkıntısı aniden koptu. Kız dengesini kaybetti, dik ve sivri kayaların oluşturduğu yamaçtan aşağıya hızla yuvarlandı. Derin yarın başladığı küçük düzlüğe sırtüstü düştü. Gözleri yerinden fırlayan Elva, yuvarlanan kızın peşinden, düştüğü dar düzlüğe kadar bir dağkeçisinin maharetiyle hızla koştu. Kalın tabanlı çizmelerinin topukları kayalara her basışımda kırılan küçük taş parçaları tıkırdayarak aşağı yuvarlanıyordu. Kızın yanına geldiğinde zavallıyı kollarına aldı. Narin bedenin kalbini dinlemek için onu kulağına doğru kaldırdı. Cansız kızın kırılan boynu arkaya düştü. Yuvarlanırken taşların kestiği kol ve bacaklarından akan kan hâlâ ılıktı.

Dilsiz devin gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Bu hiç zarar vermek istemeyeceği narin yaratığın ölümüne sebep olmak ona bugüne kadar yaşamadığı bir ıstırabı tattırmıştı. Ağzından çıkardığı garip hırıltılı çığlıklar Kafdağı'nda yankılandı. Kızı tekrar yere yatırdı. Biraz önce uzatmaya çalıştığı yumruk halindeki elini açtı, avucunun içinde inci bir kolye vardı. İncecik gümüş bir zincire takılı bu inciyi sadece ömründe bir kez gittiği Batum Limanı'nda Rum bir denizciyle değiştokuş etmişti. Bir yıl boyunca kendi elleriyle yaptığı iki düzine bıçak karşılığında bu yamuk yumuk inciyi almıştı. Âşık olduğu kıza hiçbir zaman veremeyeceği hediyeyi kızın göğsünde birleştirdiği avuçlarına sıkıştırdı. Gözünden akan yaşları kendinden bile utanarak dirseğiyle sildi.

Elva bu tarifsiz kederini kimselerle paylaşamadı, dilsiz yoldaşıyla bile. Ne var ki bu olay onu sanki daha kaba ve acımasız yapmıştı. Ruhu, barındırdığı son şefkat kırıntılarını da o uğursuz kayalıkta terk etmişti.

Ertesi gün öğle üzeri kızın cesedi bulundu, dik yamacın altındaki dar düzlükte sırtüstü yatıyordu. Donuk beyaz teni, hafifçe bir yana eğilmiş başı ve göğsü üzerinde birleşmiş elleriyle kutsal Meryem'in ikonalardaki tasvirlerini hatırlatıyordu. Köylüler kızın avuçları arasında tuttuğu inciyi görünce büsbütün şaşırdılar ve azizler tarafından kutsanmış olabileceğini düşündüler. Belki de Tanrı onun ruhunu yanına almıştı. Zaman içinde bu talihsiz kızın bir azize olduğu fısıldanmaya başlandı Tavdgiridze'lerin kasabasında.

Kokaz

Yaşlı kadının gözleri hâlâ tablodaydı. Bu tablo ona yaşanmış kadim bir hikâyeyi hatırlatmıştı. Onu derinden etkileyen o trajik Kafdağı masalım. Kendi ailesi gibi sevdiği bu ailenin fertlerinin hayatlarına yüzyıllardır istikamet veren ve onların gelecekteki kaderlerine neredeyse yedi kuşak boyunca hükmedecek olan o meşum hikâyeyi.

Artık öğlen olmuştu. Yaşlı kadın bütün geceyi geçirdiği misafir odasından çıktı. Önceki gün polislerin koşuşturduğu holün parke döşemeleri ayak izleriyle doluydu. Kadının arkasından kapının aralığını patileriyle genişleten kedi de hole çıkmıştı. Yerdeki ayak izlerini kokladı. Bir gün önce çok sevdiği sahibinin ölü bedeninin konduğu sedyenin durduğu noktayı başını titreterek dikkatle kokladı. Patileriyle zemini kazımaya çalıştı. Tekrar tekrar kokladı, burnuna ölümün kokusu gelmişti besbelli. Kediler yarı bu dünyaya yarı öteki dünyaya ait varlıklardı. Onlar bizim göremediklerimizi rahatça görüp hissedebiliyorlar ve bazen cisimsiz enerjilerle dostluk kurabiliyorlardı. Yaşlı kadın, kedinin umutsuzca kendini helak etmesine üzüntüyle baktı. Kokaz, sahibinin öldüğünü kabullenemiyordu bir türlü. Onu bulabilmenin son umuduyla koşarak ahşap merdivenlerden üst kata çıkıyordu şimdi. Merdiven holünün tavanından iki kat bo-

yunca sarkan dev bronz avize hafifçe sallanır gibi geldi yaşlı kadına. Belki aralık kalmış bir kapı ya da pencereden içeri giren rüzgârdı avizeyi sallayan ya da ona öyle gelmişti belki de...

Yaşlı kadın yorgun ama hafif adımlarıyla kedinin arkasından üst kata çıkan merdiveni tırmanmaya başladı. Avize gerçekten de kendisini taşıyan metrelerce uzun zincirin ucunda yavaşça sallanıyordu. Bir gün önce istemeden de olsa çocukluğunu gördüğü Mehmet'in ölümüne yardım etmişti. O da bu eski evde oturan eski aile gibi yorgundu. Gövdesinden sonbaharda yapraklarını dökmüş bir gürgen ağacının dalları gibi sayılamayacak kadar çok bronz kol çıkıyordu. Bu kolların arasında yine bronzdan dökülmüş küçük kartal heykelcikleri vardı. Belki de şahin ya da başka bir yırtıcı kuş. Avizeyi yapan usta, kuşların gözlerine kırmızı camlar monte etmişti. Sanki tepeden evde olan biteni ıstırap içinde izliyorlardı. Gözleri kan çanağına dönmüş bronz kuşlar.

Kokaz üst kat holünün halısız döşemesinde koşarak kapalı bir kapının önünde miyavlamaya başladı. Belli ki bu çok sevdiği sahibinin yatak odasıydı. Gittikçe sesini yükselterek miyavladı, miyavladı. İçeride kimse yoktu.

Teresa

Evet, eğer evde olsaydı kapıyı mutlaka açardı, diye düşündü Teresa. Son bir defa daha kapının zilini çaldı. Mehmet'in dairesinin olduğu apartmanın kapıcısı, Teresa'nın içeriye girdiğini fark etmemiş, ancak cevapsız kalan zil seslerini giriş katındaki odasından duymuştu. Üst kata çıktı, daire kapısının önünde Teresa'yı gördü ancak onu tanıyamadı. Genç kadın bu eve bir iki defa gelmişti sadece, o da Mehmet hasta olduğunda ziyarete.

Kapıcı, "Buyrun efendim," dedi. "Birine mi baktınız?"

"Evet," dedi Teresa. "Herr Mehmet'i aramıştım, ama sanıyorum kendisi evde yok." Sabahın bu erken saatinde bekâr bir erkeğin evine gelmiş olma fikrini kendine yakıştıramamıştı. Bir an evvel oradan ayrılmak istiyordu.

Yaşlı kapıcı, ısrarla genç kadının yüzüne bakmaya devam ederek konuştu. "Aslında kendisini dün öğle üzeri gelirken gördüm, elinde bir bavul vardı. Beni görünce uzun bir süre tekrar burada kalacağını söylemişti. Hatta bana birkaç aydır yokluğunda evine göz kulak olduğum için bahşiş de vermişti. Bayağı neşeliydi," dedi ihtiyar adam. "Siz nesi oluyorsunuz acaba?"

Teresa, "Bir dostu," diye geçiştirdi.

Yaşlı kapıcı binanın merdivenlerinde konuşmaya devam etti. "Sonra," dedi. "Garip bir şey oldu. Gece geç saatte şiddetli

bir kapı çarpmasıyla uyandım. Gazete okurken dalmışım, malum yaşlılık; ne olduğunu anlamak için odamın kapısını açtığımda karşımda çoktan merdivenleri inmiş olan Herr Mehmet'i gördüm. Yüzü çok asıktı. Aynı gün öğlenki halinden eser yoktu. Bana tren tarifesini sordu. Viyana'dan hemen ayrılacağını ve ülkesine, Türkiye'ye yola çıkacağını söyledi. Avusturya'dan doğuya doğru gidecek ilk trenle ayrılmak istiyordu. Ben de tren tarifesinin bulunmadığını söyledim kendisine ama o daha cümlemi tamamlamadan gözden kaybolmuştu zaten. Garip değil mi, zaten aym gün gelmişti. Gençlik..." Yaşlı kapıcı içini çekti.

Teresa duydukları karşısında Mehmet'in karakterini çok iyi bildiğinden fazla şaşırmamıştı, ama yine de heyecanını yaşlı kapıcıya belli etmemek için hayli çaba sarf ediyordu.

"Teşekkür ederim," dedi. "Aslında kabahat benim, kendisine telefon etmeliydim. Geçerken uğramak istemiştim."

Hızla merdivenleri indi. İncecik silueti, binanın giriş holüne büyük kapıdan sızan sabah ışığında kayboldu. Yaşlı kapıcı bir sabah rüyası kadar güzel bu genç kadının ardından bakakalmıştı.

Birkaç hafta sonra Teresa, Mehmet'ten bir mektup aldı. Habersiz ayrıldığı için Teresa'dan özürler diliyor, ona olan aşkını defalarca dile getiriyordu. Viyana'dan ani verdiği kararla ayrılıp birkaç vasıta değiştirerek günler sonra İstanbul'a varabilmişti. Babası daha çok vakit geçirdiği Ankara'dan Bursa'ya yakın zamanda gelecekti. Mehmet bu defa babasını Teresa'yla evliliğine kesinlikle ikna edeceğini yazıyordu. İstanbul'da Mehmet'in Viyana'da beraber okuduğu Fehmi adında çok yakın bir arkadaşı vardı. Viyana dönüşünde birkaç gün onun Şişli'deki dairesinde kalmış, hem onunla dertleşmiş hem de bu en aziz dostunun nişanlısıyla tanışma fırsatını bulmuştu. Bursa'ya gitmek için pek de acelesi yoktu. Babasıyla tekrar görüşecek, Teresa'yla olan

beraberliğinin devamı ve meşruiyeti, yani evlilikleri konusunda ısrar edecekti. Kararı kesindi, ancak babasını ikna etmekte bu sefer de muvaffak olamayacağını içten içe biliyor ve bu bariz yenilgiyi ertelemeye çalışıyordu. Zaten paşa babası birkaç aydır Ankara'daydı, Bursa'ya hiç gelmemişti. Böyle yazıyordu Mehmet, Teresa'ya olan uzun, çok uzun ve durumunu açıklamaya çalışan mektubunda.

Paşa babası gerçekten de aylardır Ankara'daydı. Orada birlikte yaşadığı kadınla ikinci bir hayatı vardı ya da belki hakiki hayatı oydu. Bursa'ya işlerini takibe geliyor, üç oğlunun da hayatına müdahale edip onlara neyi yapıp neyi yapmamaları gerektiğini en sert biçimde bildirip birkaç gün kaldıktan sonra tekrar kendi hayatına, Ankara'daki evine dönüyordu. Verdiği talimatları oğullarına yazdığı uzun mektuplarla pekiştiriyor ve onları uzaktan uzağa ama yakın bir ilgiyle takip ediyordu. Ardı arkası kesilmeyen direktiflerini çoğu defa mektuplarla bildirmeyi tercih ediyordu paşa baba. Zira gayet az konuşur ve yüzünde her zaman mutsuzluk sınırında ciddi bir ifade olurdu.

Mehmet

Paşa baba, oğullarının hayatına en küçük ayrıntısına kadar hükmederdi. Bu sert ve hükümran karakter biraz da çocukluğundan beri yaşadığı stresli hayattan kaynaklanmıştı. 1878 doğumluydu; 93 Harbi diye bilinen Osmanlı-Rus Savaşı'nda Batum ilinin Artvin kazasında dünyaya gelmişti. Babası, annesi, amcası ve onun eşi Batum'dan önce Artvin'e göç etmişler, burada beş yıl kaldıktan sonra Bursa'ya yerleşmişlerdi. Göç, memleketlerinde varlıklı ve imtiyaz sahibi bu aile için bile zor olmuştu. Günlerce Batum'un bakımsız hanlarında gecelemişler, ancak kendilerinden çok daha güç şartlarda göçe mecbur kalan soydaşlarına yardımcı olmaya çalışıp, limanda umutsuzca kırık dökük de olsa bir tekne bulma umuduyla bekleyen halka günlerce sıcak yemek ve ekmek dağıtmışlardı. Artvin'de kaldıkları süre boyunca bir Ermeni'nin şehirdeki büyük taş evini kiralamışlar, beş yıl bütün aile o evde yaşamışlardı. Bu dönemde dünyaya gelmişti Mehmet'in babası. Daha sonra da birçok soydaşının yaptığı gibi Bursa'ya yerleşmeye karar vermişlerdi. Hiç yokluk çekmemişlerdi. Memleketleri Gürcistan'ı terk ederken tenekeler dolusu altın yanlarında getirmeye muvaffak olmuşlardı çünkü. Altınları tam yirmi dört adet tenekede geçirmişlerdi gümrükten. Tenekelerin diplerini altınla doldurup üzerini peynirle

kapatmışlar, sonra da bunları bir bir lehimlemişlerdi. Her tenekenin üzerine bir de peynir imalathanesi etiketi yapıştırmışlardı. "Varksvlavi Peynirleri." Bu isim ailenin reisi durumundaki Mehmet'in dedesi Süleyman Bey'in aklına gelmişti.

Süleyman Bey; karısı, erkek kardeşi ve yengesiyle göç etme hazırlıkları içindeydi. Bir yandan güzel memleketlerini terk etmenin hüznü, diğer yandan pek de bilmedikleri yabancı topraklarda onları bekleyen belirsiz geleceğin endişesi beyinlerini, kalplerini kemiriyordu haftalardır.

Bütün siyasi karışıklık dönemlerinde olduğu gibi göç yıllarında, özellikle de göçün geçiş köprüsü konumundaki Batum ve civarında hırsızlık ve eşkıyalık kol geziyordu. Aylar süren tereddütlerden sonra doğdukları toprakları terk etme kararı alan bu dört kişilik küçük aile yeni ülkelerinde kendilerinin ve istikbalde genişleyecek ailelerinin gelecek garantisi olacak altınlarını ne pahasına olursa olsun yanlarında götürmeye kararlıydılar. Bunu da kimseye hissettirmeden yapmaları zaruriydi. Peynir tüccarı rolü oynamak iyi bir fikir gibi görünmüştü paşa babanın babası Süleyman Bey'e. Bir de bu hayali peynir imalathanesine isim bulmaları lazımdı. "Varksvlavi" ismi işte o anda gelmişti Süleyman Bey'in aklına. Bu isim çocukluğundan beri ailesinde bir efsane gibi dinlediği büyük büyük dedesinin neredeyse tabiatüstü olarak hikâye edilen beyaz Arap atının ismiydi. Büyük dede Rüstem Mehmet Bey'i Kafkaslar'da yıldırım hızıyla sırtında taşıyan atın şimdi de dededen kalma altınları güven içinde umutla göç edilen yeni bir memlekete ulaştırabilmesi temenni ediliyordu.

Varksvlavi bir asır sonra bu çok kıymetli yükü de taşımayı bir vazife bilmişti ve sevgili dostuna sonsuz sadakatini bir defa daha ispatlayarak altınları Rostom'un torunlarının yeni yurduna kazasız belasız ulaştırmayı da başarmıştı. Kadim ailenin bu

kolundan yıllar içinde geriye kalan bu birkaç fert ile onların çocuk ve hatta torunları, Varksvlavi'nin görünmez eyerinde neredeyse uçarak taşıdığı bu aile yadigârı altınlarla bir asra yakın bir süre rahatça yaşayabileceklerdi. Bunun bilincinde olan dört kişilik küçük aile, Artvin'de kaldıkları beş yıllık süre boyunca birbirine kenetlenmişti. İki erkek kardeş ve eşleri bu zaman zarfında tamamen kapalı bir hayat yaşamışlar, kimseyle pek görüşmemiş, yeni dostluklar tesis etmekten çekinmişlerdi. İki erkek kardeşin aynı yılda birer çocuğu olmuştu. Bunlar ileride birbirleriyle evlendirilecek olan Mehmet'in babası ve annesiydi.

Artvin'den sonra aile, memleketleri Acara'dan daha az yeşil olan Bursa'ya yerleşmiş, burada iki fabrika kurmuştu. Bunlardan biri çeltik fabrikası, diğeriyse un fabrikasıydı. Büyük büyükannelerinin tamamen bir tesadüfle memleketlerinde başlattığı un ticareti ailenin ananevi mesleği halini almıştı.

Yalnızca göç travması değildi bu küçük ailenin içine kapanmasına neden olan. Acara'nın Ortsva köyüne yerleştikten sonra alınmış bir kadim karardı. Kimseye güvenmeden ve fazla samimiyet tesis etmeden yaşamak. Bu güven sorununun neticesinde iyice kabuğuna çekilen ailede iki erkek kardeş, çocuklarım birbiriyle onların arzularını hiç dikkate almadan evlendireceklerdi. İşte bu neredeyse zoraki evlilik Mehmet'in babasının hiçbir zaman mutlu olamamasının sebebi olacak, ancak yine de ona evlilik mefhumu hakkında katı bir model teşkil edecekti. "Evlilikler icap ettiği gibi olmalı; eşler tanınan, bilinen yakın çevreden seçilmeliydi, yabancılardan zarar görülebilirdi."

Mehmet'in işi zor, hem de çok zordu. Paşa baba, Mehmet'in Teresa'yla evliliğine asla razı gelmezdi. Mehmet maddi anlamda babasına tamamen bağımlıydı. Paşa baba, Mehmet'in erkek kardeşlerine çok güzel ve büyük birer ev yaptırmıştı. Mehmet'e de bir Bizans kalıntısı üzerine inşa ettirdiği kendi evini vermişti.

Babalarının, düzenli ve aksatmadan gönderdiği aylıklarla üç erkek kardeş yıllardır çok rahat bir hayat sürüyorlardı. Maddi bakımdan genç yaşlarından beri alabildiğine özgürdüler, babaları onlara her türlü imkânı sağlamıştı. Ancak hayata karşı bu neredeyse sınırsız özgürlüklerinin bedeli, babalarının koyduğu aşılması imkânsız kaidelere kayıtsız şartsız itaatti...

Annelerinin ölümünden sonra neredeyse Ankara'ya bütünüyle yerleşmişti Mehmet'in babası. Daha karısının sağlığında başlayan münasebeti artık daha rahat devam ediyordu. Ancak bu mevzuu asla çocuklarıyla konuşmaz, onlarla yüz göz olmazdı. Aynı hanımla yıllardır süren ilişkisinin konu edilmemesi için çocuklarına mesafeli durmayı tercih ederdi.

Teresa

Mehmet'in Teresa'yla Viyana'daki tek gecelik görüşmesinin üzerinden iki ay geçmişti. Mehmet, Teresa'ya sık sık yazıyordu. Aylardır özürler diliyor, kendinin bile tam olarak inanamadığı vaatlerde bulunuyordu.

Viyana'da bahar nisan ayıyla başlardı ve bu ayda artık soğuk ve kar şehri terk etmiş olurdu. Ancak o hafta kar son bir cesaretle şehre geri gelmiş, ince bir tabaka halinde yolları olmasa bile parkları beyaz bir örtüyle kaplamıştı. Teresa bu son karı hep çok hüzünlü bulurdu. Kış boyunca bütün Orta Avrupa'yı neredeyse esir eden bu tabii gücün son var olma çırpınışları, ömrünün çoktan nihayetine gelmiş yaşlı insanların son yaşama gayretleri gibi gelirdi hep ona. O gün önce birkaç sergi salonunu ziyaret etmiş, sonra da evinin karşısındaki Belvedere Sarayı'nın bulunduğu parkta saatler süren bir yürüyüş yapmıştı tek başına. Neden sonra, ayaklarının ve kalın manşonunun içindeki ellerinin buz kestiğini fark ederek eve dönmeye karar vermişti. O gün evdeki hizmetçiler izinliydi. Vera da bir akrabasını ziyarete gideceğini söylemişti sabahtan.

Teresa dairesinin kapısını anahtarıyla açtı. Birkaç dakikada kar bulutlarını kolayca kovan güneşin canlı ışınları salonun yük-

sek pencerelerinden içeri girmiş, giriş holüne kadar bütün evi aydınlatıvermişti. Mantosunu çıkarmak için yatak odasına doğru yönelirken holün zemininde güneşte parlayan bir ışık çizgisi gözüne takıldı. İçeriye dolan parlak güneşten rahatsız olan gözlerini kısıp yere eğildiğinde bu parlak çizginin salonun içine doğru giren beyaz bir ipek kurdele olduğunu fark etti. Holün mermer zemininden salonun parke döşemesine uzanan bu kurdeleyi takip etti. Kurdele art nouveau tarzı mobilyaların ayakları arasında narin bir suyılanı gibi uçuyor, kıvrılarak ilerliyordu.

Teresa kurdeleyi şöminenin yanındaki büyük komodinin aralık çekmecesine kadar takip etti. Adını tam koyamadığı tuhaf bir heyecanla çekmeceyi açtı. Beyaz kurdele küçük, oymalı bir anahtara düğümlenmişti. Teresa anahtarı eline aldı. O anda beyaz kurdelenin, anahtara atılan düğümünden sonra tekrar komodinin çekmecesinden dışarı çıktığını fark etti. Kurdele bu defa oturma salonundan Teresa'nın beyaz kuyruklu piyanosunun durduğu küçük salona doğru ilerliyordu. Teresa anahtar elinde tekrar bu kurdeleyi takibe başladı. Küçük salonu boydan boya kat eden kurdele uzun koridorun bitiminde genç kadının yatak odasının bulunduğu tarafa doğru ilerlemekteydi.

Teresa koridorun sonundaki kapıya vardı. Beyaz ipek kurdele bir hayalet gibi kapının altından içeriye uzanıyordu. Kapıyı açtı; burası kendi yatak odasıyla koridorun arasında bulunan ve Teresa'nın Boudoir[1] olarak kullandığı odaydı. Odanın ortasında XVI. Louis dönemine ait bir dore masa vardı. Beyaz kurdele şimdi de bu masanın üzerine doğru süzülüyordu. Teresa birden masanın üzerindeki büyük sedef sandığı fark etti. Kurdele, masanın üzerine yerleştirilmiş Teresa'nın ilk defa olarak gördüğü ve pencereden gelen ışıkla sanki peri padişahına aitmiş gibi duran sedef sandığa dolanıyordu.

---

(1) Hazırlanma, süslenme odası

Teresa bir sandığa, bir de elinde tuttuğu küçük anahtara baktı. Anahtar sandığa ait gibi duruyordu. Kendisinin olmayan, ama evine sanki bir sihirle gelmiş bu eşyayı kurcalamaya tereddüt ediyor, ancak artan merakına mâni olamıyordu. Sonunda elinde tuttuğu anahtarı sandığın kilidine yerleştirdi ve çevirdi, kilit açılmıştı; sandığın kapağını kaldırdı. Sedef sandığın içinde kırmızı kadife bir kutu vardı. Çekinerek büyükçe kutuyu eline aldı ve yavaşça açtı. Gördüğü şey karşısında gözlerinden aniden yaşlar süzülmeye başladı.

Artık büyülenmiş gibi kadife kutunun içine yan yana yerleştirilmiş iki altın broşu seyrediyordu. Bu broşlar Teresa'mn yıllar önce dikkatsiz bir şoför tarafından öldürülen iki Pekin köpeğinin tasvirleriydi. Figürler olağanüstü ince bir kuyum işçiliğiyle altından imal edilmişlerdi. Daha küçük ebatlı olanın gözleri mavi safirdi. Daha irice olan broşta ise erkek köpek detaylı biçimde tasvir edilmiş, gözlerine iki küçük yakut konmuştu. Ayaklarına kadar uzanan tüylerinin parlaklığı sayısız küçük pırlantayla ifade edilmişti. Dişi köpeğin boynunda kırmızı, erkek olanınkinde ise mavi mineden birer tasma vardı. Bu her iki tasmayı birbirine kum incilerinden oluşan bir inci sırası bağlıyordu. Bu broşlar göğüse yan yana takıldığında iki figürün arasındaki inci sırası bir garland oluşturuyordu.

Teresa yıllar önce ölen, ancak yokluklarına bir türlü alışamadığı sevgili köpeklerine hep böyle kırmızı ve mavi tasmalar takardı. Şimdi onları tasvir eden broşlar elinde, neredeyse hıçkırarak ağlıyordu. Neden sonra sedef sandığın içinde başka şeylerin de olduğunu fark etti. Broşları masanın mermer tablasına bıraktı. Onları sanki gerçek köpekleriymiş gibi okşadı. Sonra sandığın içindekilere yönlendirdi bakışlarını. Sandıkta bir plak vardı, dışarı çıkardı. Die Stimme Seines Hern'in[1] amblemi

(1) Türkiye'de Sahibinin Sesi olarak bilinen ünlü plak firması

olan, gramofona bakan köpeği hemen tanıdı. Plağın kapak tasarımı alışılagelmişin dışındaydı. Ne olduğunu bilmediği bir dille yazıldığı için anlayamamıştı. Plağın karton kabına iliştirilmiş bir de zarf vardı. Üstündeki elyazısını derhal tanıdı. Mehmet'e aitti. Gözleri tekrar buğulandı, mektubu açtı okumaya koyuldu.

Mehmet mektubunda Teresa'ya duyduğu özlemi uzun uzun dile getiriyordu. Öncelikle, o gün 5 Nisan'dı. Yani ikisinin tanışmalarının altıncı yıldönümü. Mehmet hiç görmediği ancak geçen yıllarda Teresa'dan mütemadiyen duyduğu iki sevgili köpeğini bir broş haline getirtmiş, defalarca Kapalıçarşı'daki Ermeni ustaya gitmiş, hayvanların mükemmel biçimde işlenmesi için ustaya İtalyan Bucellati firması tarafından üretilen gümüş bir köpek figürünü model olarak bırakmıştı. Hatta Teresa'nın köpeklerine her zaman taktığı mavi ve kırmızı tasmaların da bu mücevher köpeklere mine olarak işlenmesini istemiş, Ermeni usta bu çok titiz müşterisini memnun ederek karşılığını fazlasıyla almıştı.

Mehmet mektubunda, "Senin sevgili köpeklerini ölüm bile ayıramamıştı. İnşallah biz hem bu dünyada hem de öbür dünyada hep beraber olacağız," diye yazmıştı. Sedef sandığa yerleştirilen plak Türk sanat müziğinin çok sevilen ve sayılan üstadı Münir Nurettin Selçuk'a aitti. Teresa müziği çok severdi, ancak büyük aşkının hep bahsettiği ve pek çok sevdiği Türk musikisi hakkında hiçbir fikri yoktu. Bu taş plaktaki şarkı, yanında olmayan sevgilisinin hiç olmazsa nağmelerini getirmiş olacaktı Viyana'daki daireye. Teresa bir elinde tanışma günü hediyesi broşları, diğer elinde taş plak ve mektupla gramofonun bulunduğu yatak odasına geçti. Geceleri mutlaka bir plak dinler sonra uyurdu. İçeri girdiğinde odanın her tarafına dağıtılmış, her komodinin her sehpanın üzerine, hatta koltuklara ve yatağa bile dikkatle yerleştirilmiş beyaz gül sepetleri karşısında tekrar

heyecanlandı. Hayretler içinde gramofonun yanına yerleştirilen bir zarfı fark etti. Zarfı açınca tekrar Mehmet'in elyazısıyla karşılaştı.

"Sevgilim bu yirmi üç gül sepeti seninle henüz tanışık olmadığımız bensiz geçen yirmi üç yıl için küçük bir hediye." Altı sene önce Teresa Mehmet'le tanıştığında yirmi üç yaşmdaydı.

Teresa buğulanmış gözleriyle güçlükle yerleştirdi taş plağı gramofona. Broşları elinde, pencerenin önündeki recamier kanepede gül sepetlerinden arta kalan boş yere oturdu. Çok geçmeden ılık, derin bir ses odayı doldurdu. Bu duyduğu ilk Türk sanat müziği eseriydi Teresa'nın. Şarkı ona biraz Arap, biraz Fars, biraz da Bizans müziğini hatırlattı ilk duyuşta, ama en çok 19. yüzyıl İtalyan opera tenorlarının söylediği Belcanto'ya benziyordu. Teresa şarkıyı biraz da sevgilisine duyduğu özlemle sanki güftesini de anlıyormuş gibi dinliyordu artık.

Mehmet hediyesini haftalarca uğraşarak İstanbul'da hazırlamış, sonra bunları yerleştirebileceği güzel bir kutu arayışına başlamıştı. Sonunda ünlü sedefkâr Vasıf Sedef'i Beşiktaş'taki atölyesinde ziyaret ederek ondan sedef bir sandık satın almıştı. Böylelikle hediyesinin kutusu da en az kendisi kadar zarif olacaktı. İstanbul'da yaşayan arkadaşı Fehmi bir işi için Viyana'ya gidecekti. Ondan rica etmişti sedef sandığı ve içindeki hediyeyi Viyana'ya götürmesini. Fehmi sandığı Mehmet ve Teresa'nın aşkının en büyük şahidi Vera'ya teslim etmiş, o da bu hediyeleri Mehmet'in kendisine bir mektupla izah ettiği biçimde Teresa'nın dairesine hüzünle karışık bir memnuniyetle yerleştirmişti. O sabah da Teresa'nın eline vazgeçemeyeceği yeni resim sergisi davetiyelerini tutuşturup onun erkenden evden ayrılmasını temin etmişti. Vera çok sevdiği Teresa ve Mehmet'te bir nevi kendi yarım kalan aşkını tamamlamaya çalışıyordu yıl-

lardır. Uzun yıllar önce tekrar kavuşacağına emin olarak ayrıldığı, ancak Rusya'nın karlı steplerinde çarı için dövüşürken bu dünyadan ayrılan biricik sevgilisiyle yarım kalan aşkını... Şimdi kendi odasından dinlediği, Teresa'nın gramofonundan yayılan bu tanıdık hüzünlü, ama bir o kadar da yumuşak ve tatlı melodi İstanbul'da geçirdiği bekleyiş dolu uzun, upuzun ayları hatırlatmıştı ona. Sonra Viyana'ya gelişi, beş parasız günleri ve piyano derslerinin hayatını kurtarışı... Vera kendine göre sevindiği, üzüldüğü, kısaca duygulandığı her anını piyanosuyla paylaşırdı. Yerinden insiyaki olarak kalktı. Yavaşça salona yürüdü. Ve piyanonun taburesine oturdu. Hassas kulakları ve kalbiyle Teresa'nın odasından gelen, sadece tınısı tanıdık bu hiç duymadığı melodiye yavaşça ve ürkekçe piyanosunun tuşlarında iştirak etmeye başladı.

Teresa salondan gelen hafif piyano sesini fark etmiş, tuşlarda gezinen parmakları tahmin etmekte gecikmemişti. Sevgili Veruşka'nın evde olması ona güven vermişti. Bir yandan odasında çalan taş plak ve salondaki piyanonun tuhaf ahenkli düetini dinliyor, diğer yandan da Mehmet'le olan ilişkisini düşünüyordu. Neden bu kadar zordu birbirini böylesine seven iki insanın beraberliği, neden kader onların aşkına böyle aşılmaz bir set çekiyordu? Neden? Neden?

Aynı anda Mehmet de bu soruyu sesli biçimde sormaktaydı. Pera Palas Oteli'nin barında bir içki için buluştuğu üç arkadaşına. Mehmet o hafta İstanbul'a gelmiş, Pera Palas Oteli'ne yerleşmişti. Burada bir süre kalıp, arkadaşı Fehmi ile nişanlısına evlendiklerinde oturabilecekleri güzel bir ev bulmalarında yardımcı oluyordu. O sabah aynı otelde Teresa'nın iki arkadaşının da olduğunu öğrenmişti. Bunlar birbiriyle çok yakın dost olan iki kişiydi. Biri bir Kamboçya prensiydi. Paris'te okumuştu,

müzikle yakından ilgiliydi. Yıllardır Avrupa'da yaşıyor, oranın kültürü ve âdetlerini gayet iyi biliyordu. Adam bir medyumdu. İnsanların gözünün içine bakınca geçmiş ve geleceğini hemen anlar, ancak menfi olarak hissettiklerini asla dile getirmezdi. Ona Viyana'da dostları Javi diye hitap ederlerdi. Zira ismi aslında fevkalade uzun ve telaffuzu neredeyse imkânsızdı.

Ufak tefek ve çekik gözlerinde anlaşılmaz bir derinlik olan adamın yanındaki arkadaşı ise Alfonso adında İtalyan bir opera dekoratörüydü. Soyu aslında Bizans'a dayamyordu. Ataları hep Bizans imparatorlarının elçiliğini yapmışlar, imparator da bu aileye tatlı söz üstatları anlamına gelen bir lakap yakıştırmıştı. Bu lakabın İtalyancaya tercümesini de dört asırdan fazladır soyadı olarak kullanıyorlardı. Fatih Sultan Mehmet'in Konstantiniye'yi almasıyla bu Bizanslı aile de vazifeli oldukları İtalya'da kalmış, bir daha geri dönmemişlerdi. Alfonso adındaki bu adam da yakın arkadaşı Javi gibi medyumdu. Her iki adam da Mehmet ve Terasa'nın bir türlü mutlu sona kavuşamayan aşkını biliyorlardı.

Mehmet, Fehmi ve bu iki konuk, Pera Palas Oteli'nin loş barında sohbet ediyorlardı şimdi. Mehmet içini dostlarına döküyor, "Neden?" diye soruyordu. "Benim ve Teresa'nın birlikte mutlu olmamıza kader engel oluyor yıllardır?"

Javi, Mehmet'in açık kahverengi gözlerine uzun uzun baktı. Onun durgun bakışlı gözbebeklerinde, asırlar öncesinden kendisine genleriyle birlikte intikal etmiş olan değişmez kaderi gördü. Çekik gözlerindeki manayı karşısındakilere ima etmekten çekinerek gözlerini iyice kıstı.

Javi, "Mehmet," dedi. "Tanrı bazı kanları taşıyan ailelerin fertlerini ayrıcalıklı olarak bu dünyaya gönderir. Onların vasatiyeden daha farklı bir biçimde yaşamasını uygun görmüştür. Ancak bu kadim aileler şanslı görünseler de aslında kendilerine Tanrı tarafından layık görülmüş olan imtiyazları kullanırken son

derece itinalı olmaları gerekir. Zira bu dünyada yaşayan pek çok kişi yalnızca kendi yaptıklarından sorumlu olarak kendi hatalarının bedelini öderken, bu kadim ailelerin fertleri bazen asırlar boyu atalarının günahlarını taşırlar. Bu tür ailelerde ruhlar defalarca aynı kanı taşıyan fertlerin bedenine can verir. Ancak bazen asırlar öncesinde terk etmiş oldukları bedenlerde yaşarken isteyerek ya da istemeyerek sorumlusu oldukları bütün kötü hadiselerin vebalini ve bunun yaratacağı ıstırabı da nefes verdikleri bu yeni bedene taşırlar," dedi.

"Biz hepimiz senin ve Teresa'nın ne denli hassas ve kimseye zarar vermeyen insanlar olduğunuzu biliyoruz, ancak belki senin bu çektiklerinin asıl sorumlusu büyük dedelerinden biridir."

Mehmet, Javi'nin konuşmasından çok etkilenmişti. Konuşmaya başladığında bir anlamda onu tasdik ediyordu.

"Biliyor musun sevgili Javi, maalesef bizim ailemizde bugüne kadar yaşanmış olanlar arasında kulağıma gelen, sonu mutlu ve güzel bitmiş tek bir hikâye yok. Babam ailemizin geçmişi hakkında asla konuşmaz ve konuşturmaz. Türkiye'de üstlendiği hassas vazifeler onun zaten Gürcü kökenini unutmasını ve unutturmasını icap ettirdi. Benim kulağıma çalman hikâyeler ise rahmetli annemin nasihatleriyle bütünleştirdiği yaşanmış anekdotlar gibidir. Belki de söylediğin gibi ben ya da bizler ailelerimize yöneltilen bir lanetin yükünü hâlâ taşıyorum, ama söyleyin bana yalvarırım, bu lanet ve ıstırap ne zaman, nasıl ve kiminle bitecek?"

Javi bu soruya cevap vermeye cesaret edemiyordu. Gözlerini sıkıca kapatmış, başım nefti rengi kadife perdeleri olan pencereden tarafa çevirmişti.

Mehmet bir cevap bulma umuduyla Javi'nin bakışlarını nafile arıyordu. Başını Alfonso'ya çevirince, onun bir bıçak kadar keskin ve delici mavi gözleriyle karşılaştı. Alfonso arkadaşı

Javi'den daha açıktı, diğeri kadar hassas ve kırılgan bir ruh haline sahip olmadığı için daha dolaysız hatta bazen düşüncesizlik sınırında konuşabilirdi.

"Caro Mehmet," dedi. "Neyi merak ettiğini gayet iyi anlıyorum. Evet, Javi haklı, belki biraz da başkalarının hayatını ya da bitmemiş aşkını yaşıyorsunuz ve onlardan birinin vebali veya da hatta laneti sizin birlikte atan kalplerinize ortak bir hayatta nefes alma imkânı vermiyor. Ve sizleri belki de asırlar önce yazılmış bir alın yazısına mahkûm ediyor olabilir. Unutma ki her şeyin bir sebebi olduğu gibi, bir de nihayeti vardır ve bu nahoş alın yazısı da bir yerde artık tamamen silinip ortadan kaybolacaktır." Mehmet, Alfonso'nun sözlerinden umutlanmıştı. Durgun ve yaşından daha olgun bakan gözlerine belli belirsiz bir pırıltı yerleşmişti. Heyecanla Alfonso'ya sordu. "Belki de bizimle bu uğursuz kader son bulacaktır."

Alfonso delici bakışlarını belli belirsiz Mehmet'ten kaçırmaya çalıştı. "Ümit edelim Caro Mehmet, ümit edelim," dedi.

Mehmet aldığı yetersiz cevaptan tatmin olamamıştı. Tekrar atıldı konuya, tekrar baştan almayı deneyerek istediği cevabı duymaya çalışıyordu. Sabırsız ve umutsuzca, "Yani sevgili dostlarım, sizlerin dediğine göre benim ve Teresa'nın bir lanetin esaretindeki ruhlarımız asırlardır birleşmeye çalışıyor. Peki bunu bizlerin bedeninde başarıp başaramayacaklarını bilmenin bir yolu yok mu?"

Mehmet aynı soruyu tekrar, dolaylı olarak soruyordu. Fehmi sohbetin başından beri konuşulanları heyecanla takip etmekteydi. Bakışları dünyanın iki ucundan gelip tuhaf bir biçimde yolları kesişmiş bu iki medyum arkadaşın arasında gidip geliyordu. Mehmet'in çaresiz ve neredeyse umutsuz heyecanına üzülüyor, ancak cevabı en az onun kadar kendisi de merak ediyordu.

Javi, Alfonso'nun Mehmet'e sert ve ümit kırıcı biçimde cevap vermesinden çekindiği için sözü ondan aldı. "Mehmetçiğim birbirini arayan bu ruhlar aslında birbirlerinin bir tür ikizi gibidirler. Onların kavuşabilme ihtimali ancak bu sürekli devinen alın yazısının hangi noktadan kaynaklandığını araştırıp bulmak ve bu ıstırabı belki de asırlar öncesine gidip dindirmekle mümkün olabilir. Eğer bir lanet varsa bunun sebebi, zamanı ve yaşanan olaylar tekrar gün ışığına çıkarıldığında, uzun zamandır eziyet çekmiş bu zavallı ruhlar huzur bulurlar ve çoğu zaman dünyaya geldikleri, şeklen de birbirine benzeyen bedenlerle sıkıca kucaklaşarak son nefeslerine kadar bu dünyada artık son defa yaşarlar. Onların birbiriyle defalarca hep aynı renklerde karşılaşmış olan gözleri yaşamları boyunca birbirinden başkasını görmez olur. Ve bir daha dünyaya tekrar başka bedenlerle gelmeyip ilahi huzuru sonsuza dek tadarlar," dedi.

Mehmet'i bu dolaylı cevap sarsmıştı. Bu cevabın içinde ulaşması ve öğrenilmesi imkânsız gibi görünen sorular vardı. Teresa ve kendisi için bu şartlarda kavuşma imkânı pek zordu. Viskisinden koca bir yudum aldı. Pera Palas Oteli'nin o çok sevdiği barı bir anda kendisine pek kasvetli göründü. Hava almak için otelin Haliç'i seyreden terasına çıkmak üzere üç arkadaşından müsaade istedi.

Javi, Alfonso ve Fehmi küçük yuvarlak bar masasının çevresinde birbirlerine bakmaya cesaretleri olmadan oturuyorlardı. Mehmet'i kardeşi gibi seven Fehmi konuşmaya başladı. "Arkadaşlar," dedi. "Mehmet'in gözlerinde gördüğünüz istikbali ne derece çekinerek ifade ettiğinizi anladım, ama şimdi o hazır burada değilken lütfen bana hissiyatınızı açıkça söyleyin. Mehmet ve Teresa birlikte ve mutlu olabilecekler mi?"

Javi yavaşça konuşmaya başladı. "Fehmi," dedi. "Mehmet'in ailesinde yaşanan bir felaket ve buna bağlı bir lanet var. Bu la-

net, ancak yedinci kuşakta ortadan kaybolabilecek ve üzülerek söylüyorum ki, sevgili dostumuz lanetten sonraki altıncı kuşağı sürüyor."

Javi, Pera Palas Oteli'ndeki odasında yalnızdı artık. O gece hem çok sevdiği yakın dostu Teresa'nın hem de Mehmet'in makûs talihini hissetmiş, hatta görmüştü. Geniş odasındaki pirinç karyolasında otururken kendini yorgun ve çaresiz hissediyordu. Başını öne eğdi, gözleri yan yana getirdiği küçücük ayaklarına giydiği pırıl pırıl rugan ayakkabılarına takıldı. Tavandaki bronz avizenin ışıkları ayakkabılarının burnunda bir optik aynaya yansırmışçasına parlıyordu.

Bu derin ve neredeyse siyah pırıltı ona çocukluğunda saraylarının bahçesinde yakılan fenerleri hatırlattı. Javi, medyumluğunun daha küçükken farkına varmıştı. Yedi yaşma bastığında, bir kaplan kadar güçlü olması için babası ona bir kaplan yavrusu hediye etmişti. Bu yaramaz yavru bir gün saray bahçesinde kalın ahşaptan yapılmış bir çardağın üzerine tırmanmıştı. Bir türlü aşağıya inmek bilmiyor, kendisine uzatılan ellere hırlayıp çardağın orta bölümlerine kaçmaya çalışıyordu. Birden ayağı kaydı ve çardaktan aşağı yuvarlandı. Türünün özelliği sayesinde hayli yüksek olan çardaktan dört ayak üzerine yere düşüşü Javi'nin uzun yıllar sonra bile sanki dünmüş gibi gözlerinin önünden gitmiyordu. Kaplan yavrusunun çardağın ortasından avluya düşmesi ve tam altına isabet eden bronz heykelin sivri başlığının bir mızrak ucu gibi hayvanın karnına saplanması aslında saniyeler sürmüştü. Ancak tüm bunlar Javi'ye saatler gibi gelmişti. Javi, yavru kaplan daha çardağın üzerine tırmanırken hissettiği, hatta gördüğü felaketi önleyememenin verdiği ıstıra-

bı hiçbir zaman aklından çıkaramanıştı. Bu olaydan sonra haftalar boyunca kendisini odasına kapatmış, yemeden içmeden kesilmişti.

Javi biraz daha büyüdüğünde onun bu duru görüsünün farkına varan aile fertleri birçok konuda kendisine fikir danışır, onu sıkıştırır olmuşlardı.

Hamileyken çocuklarının kız mı yoksa erkek mi olacağını merak eden kız kardeşler, şifa bulup bulamayacaklarını soran hasta akrabalar, hayata bağlılıkları gençliklerinden bir nebze bile eksilmemiş ne kadar ömürleri kaldığı konusunda endişelenen yaşlı büyükanne ve büyükbabalar, hatta ayarlanmış evliliklerinde düğün gecesine kadar damadı göremeyen genç kuzinlerin müstakbel kocaları hakkındaki bitmek bilmeyen soruları Javi'nin yaşamının doğal bir parçası haline gelmişti. O hep iyi, güzel şeyler hissetmeye, görmeye çalışır, gelecek hakkında gördüğü kötü olayları ise ya mümkün olduğunca soranlardan saklar ya da kendisinden medet uman bu kişilere hafifleterek anlatmaya çalışırdı. İşte o gece yine hissettiklerinden ve geleceğe dair gördüklerinden huzursuz ve üzgündü. Zavallı genç adam, diye düşündü kendi kendine. O anda gözlerinin önüne Teresa'nın pırıl pırıl parlayan gözleri geldi. Sevgili, güzel, kırılgan ve bir melek kadar iyi kalpli Teresa. Gözlerini yumdu. Kalpleri birer masal kahramanı kadar temiz bu insanların yüzyıllar önceki bir lanetin kurbanı olacak aşkları, hatta hayatlarının engellenemez acı kaderlerinin üzüntüsü önce boğazını bir ejderhanın sivri tırnakları gibi tırmaladı. Sonra kalbini hafifçe sıkıştırdı. Yüzü buruştu, çekik gözleri iyice kısılarak birer siyah çizgi halini aldı. Gözlerinden muson yağmurlarında palmiye yapraklarından süzülen damlalar gibi akan yaşlara artık mâni olamıyordu.

Kokaz

Yaşlı kadın, Kokaz'ı kucağına almaya çalıştı. Gri tüylü kedi, kadının incecik kemikli parmaklarının arasından yere kaydı. Hava kararmaya başlamıştı. O gün polislerin eve tekrar gelme ihtimalleri vardı ancak beklenen olmadı. Zira olayın cinai bir yanı olmadığı katiyet kazanmıştı. Kar da bir önceki günden daha kuvvetli yağıyordu.

Kokaz üst kattan çatı katına çıkan merdivenlere yönelmişti şimdi, artık sevgili sahibini bulmak ümidinde değildi. Onun ruhunun bu dünyayı çoktan terk ettiğinin farkındaydı, ancak Mehmet'in gezdiği, dolaştığı yerlerde sanki hatırasını bir kere daha yaşayabilmek maksadıyla artık yavaş adımlarla geziniyordu. Yaşlı yeni dostu da en az onun kadar sessiz ve hafifti. Çatı katma çıkan ahşap merdivenlerden ikisinin de ayak sesleri duyulmadan tırmanıyorlardı geniş meşe basamakları.

Merdivenin ara sahanlığındaki pencereden yaklaşmakta olan kış akşamının donuk ışığı giriyordu içeri. Yaşlı kadın pencereden dışarı baktı. Lapa lapa yağan kara rağmen kararmakta olan gökyüzü sanki bulutsuzdu. Uzaklarda, ta uzaklarda Uludağ görünüyordu. Neredeyse Kafdağı kadar güzeldi. Kim bilir onun da ne masalları vardı kendine göre, ama asırlardır özlem dolu aşkların yaşandığı kadim Kafdağı'nın masalları asla bitmezdi...

Kafdağı'nın Masalı

Rostom, babası ile aralarında geçen tartışmadan sonra bir süre Buneba'yı görmeye gitmekten kaçındı. Ancak birkaç hafta sonra özlemi dayanılmaz hale gelmişti. Bir gece sabaha karşı gizlice kaleden ayrıldı. Birkaç saat sonra gün ağardığında Buneba ve Dedamitza'nın yaşadığı yıkık kuleye varmıştı.

Kuleye yaklaşmasıyla tepesinde uçmaya başlayan kara kuzgunları fark etti. Ancak kuzgunlar her zaman yaptıkları gibi onun başının üzerinde daireler çizmiyorlar, bu kez Rostom'un biraz önce içinden geçtiği ağaçlık alanın üzerinde pike uçuşları yapıyorlardı nedense.

Rostom kendi kendine gülümsedi. Artık kara kuzgunlar da beni tamdı, benimle ilgilenmiyorlar. Gelişim artık onları endişelendirmiyor, diye düşündü. Varksvlavi'nin ayak seslerini tanıyan Buneba dışarı çıktı. Haftalardır hasret olduğu yüzü görmenin sevinciyle yüzüne geniş bir gülümseme yayıldı. Rostom atından indi, sevgilisine koştu. Onu, kucaklayarak çıplak ayaklarını yerden kesti. Bir süre birbirlerine öylece sarıldılar.

Konuşmaya önce Rostom başladı.

"Buneba," dedi. "Beni affet, haftalardır seni görmeye gelemedim, ama bir sürü dertle uğraştım." Babasının kendisini Buneba'yı

görmekten men ettiğini itiraf etmeyi kendine yedirememişti. Sonra devam etti:

"Ama belki her günüm ve gecem seni düşünerek geçti." Başını bir köpek yavrusu gibi kızın boynuna gömmeye çalıştı. Onun duru, serin, iç ferahlatıcı kokusunu ciğerlerine doldurdu. Sonra Buneba'yı yere bıraktı. Kız, Rostom'la göz göze gelebilmek için başını kaldırdı. Yüzünde hâlâ aynı içten gülümseme vardı.

"Ben de seni çok düşündüm. İlk kar düşmeden geleceğini biliyordum."

Sonra birlikte kulenin önündeki içi çürümüş tomruğa oturdular. Buneba'nın elleri avuçlarında konuşmaya devam etti Rostom.

"Senden ayrılmak istemiyorum. Hep birlikte olalım. Her an yanımda ol ve beni hayalinle baş başa bırakma. Bütün ömrüm boyunca seninle beraber olmak istiyorum. Bir yolunu bulup seni en kısa zamanda yanıma almak tek emelim."

"Nasıl?" dedi Buneba. "Ben burada anamla yaşıyorum, seninse bambaşka bir hayatın var diğerleriyle. Ben bu dağları, kayaları, ağaçları nasıl bırakırım, onlardan nasıl ayrılırım? Burada mutluyum. Dedamitza her sabah dört yöne kuzgunlarını uçurur, onlar hiç de güzel haberler getirmezler insanların yaşadığı yerlerden. Ben buradan bir yere ayrılamam."

Rostom, kızın parmaklarına bir öpücük kondurdu. Buneba'nın bu telaşlı hali hoşuna gitmişti. En kısa zamanda babasını ikna edip sevgilisini yanma alacaktı. Eğer babası, kızı kaleye kabul etmezse kendisi gelip bu yıkık kulede onunla yaşamaya kesin kararlıydı. Kızı haftalar sonra karşısında görünce ona olan aşkının hiç eksilmeyip daha da arttığını hissetti. Babasıyla o gece kaleye varınca tekrar konuşmaya karar verdi ve Buneba'yı ne pahasına olursa olsun bırakmamaya yemin etti. Verdiği kararın heyecanıyla orada daha fazla duramadı.

Tekrar atına atlayıp dönüş yoluna koyulurken arkaya baktı. Kız tatlı gülümsemesiyle ona el sallıyordu. Buneba'nın içini anlam veremediği bir hüzün kaplamıştı. Gözleri anasını aradı. Yaşlı kadın etrafta yoktu. "Herhalde kocayemiş toplamaya gitti," dedi kendi kendine. Oysa o sırada Dedamitza kulenin tepesinde, yıkık mazgalların arasına diz çökmüş endişeli kuzgunlarından kendilerini kulenin az ilerisindeki kayınların kuytusuna gizleyen tekinsiz yabancıların haberlerini alıyordu.

Elva ve Karişhali, Rostom'u takip etmişler, Dedamitza'yla kızının yaşadığı o uğursuz kulenin yakınına kadar sokulmuşlardı. Sonra kimseye görünmeden Rostom'un peşinden kalenin yolunu tutmuşlardı. Rostom'un gidişini kulenin tepesinden izleyen Dedamitza'nın içini tarifsiz bir ıstırap kapladı. Aylardır boğazma oturan sıkıntı şimdi onu adeta boğuyordu. Çoğu yıkılmış olan taş basamaklardan aşağı indiğinde Buneba'yı uyur buldu. Kız, Rostom'un ona getirdiği yemişlerden biraz yemiş, ot yatağında tatlı bir uykuya dalmıştı.

Dedamitza kalbi sıkışarak bu canından çok sevdiği varlığı izledi. Kadere karşı duramayacağını bilmek, kendini çaresiz hissetmek ve uzun zamandır gerçekleşeceğinin farkında olduğu yaklaşan felaketin karşısında hiçbir şey yapamamak ölümden de beterdi.

Rostom kaleye döndüğünde akşam olmuştu. Geniş avluda babasını görünce uzaktan selamladı. Giorgi onu fark etmedi bile, sert adımlarla gözetleme kulesine doğru yürüyordu. Rostom, babasıyla yapacağı konuşmayı enine boyuna düşünebilmek için birkaç gün sabretmeye karar verdi. Dilsizler, kaleye Rostom'dan önce gelmişler, tavad da yuvarlak gözetleme kulesine onları görmeye gitmişti. Oğlunun o gün nerede olduğunu merak ediyordu.

Giorgi soran bakışlarını iki dilsize yöneltti. İki adam bellerindeki kuşağa bağlı birer deri keseyi taş zemine boşalttılar. Keseler Karadeniz'in incecik kumlarıyla doluydu. Kulenin döşemesine dökülen kumları elleriyle itinayla yaydılar. Sonra bir ressamın maharetiyle bıçaklarının keskin ucuyla kumların üzerine o gün gördüklerini hızla çizdiler. İnce bir tabaka şeklinde eski taş zemine yaydıkları kumun üzerine biri, yıkık taş kuleyi tasvir etti ustaca, diğeri ise aynı anda kulenin önünde el ele oturan Rostom ve Buneba'yı, tabii bir de Dedamitza'yı. Bu onların kendilerini konuşmadan ifade etme biçimleriydi.

Efendileri nefret kusan gözlerle iki dilsizin çizdiği kumdan tasvirlere baktı ve anlatılmak isteneni bir çırpıda anladı belli ki.

Rostom vazgeçemeyecekti Buneba'dan. O iki cadı oğlunun ruhunu esir almışlardı. Belki de onu babasma düşman etmeye çalışıyorlardı. Giorgi'nin gözlerinde korku, nefret ve ıstırap şimşekleri çakıyordu. Birden belinden gümüş saplı kamasını çıkardı. Kamayı önce Dedamitza'nın kumdaki tasvirine, sonra da Buneba'nınkine sapladı. Elva ve Karişhali, efendilerinin emrini anlamışlardı.

O yıl anlaşılan kar, Kafdağı'nı pek çabuk özlemişti. Her zamankinden sıcak geçen yazda güneş, enerjisini çabucak tüketmiş, daha kasım başında tepeler, yaylalar bembeyaz olmuştu. Dağların yaz kış yeşil çamları ilk karla yapraklarını daha bir dikleştirmişlerdi sanki. Kuru yapraklarından daha ilk donla soyunan ağaçlar derinleşmeye başlayan uykularında çamların ve kayınların bu kendini beğenmiş görüntülerini adeta dalgın bir gülümsemeyle izliyorlardı. Bahar gelince genç, capcanlı yapraklarıyla caka satmanın sırasının kendilerine gelmesini yüzlerce yılın dingin sabrıyla beklemeye koyulmuşlardı bile. Kuş cıvıltılarının yerini keskin şıkırtılarıyla dolduran dereler aceleyle Çoluk'a varmaya çalışıyorlardı.

Rostom'un Buneba'ya yaptığı ziyaretin ertesi gününün akşamüstüydü. Dedamitza yıkık taş kulenin önünde yalnızdı. Önce hafifçe esen rüzgâr uğursuz ama tanıdık bir kokuyu haber verdi burun deliklerine, sonra çok geçmeden iki karaltıyı endişeyle seçti gözleri. Kayın ağaçlarının arasından kuleye doğru yaklaşan iki dilsizin heybetli karaltılarını. Ayağa kalktı, kucağına doldurduğu otlar ince karın üzerine döküldü. Kendisine yaklaşmakta olan iki adama doğru birkaç adım attı. Gözlerinde korku ya da telaş yoktu. O bu anı aylar önce hissetmiş, hatta görmüştü.

Kadere ancak hâlâ doğanın bir parçası olduğu bilincini kaybetmemiş bir canlı böyle sükûnetle boyun eğebilirdi.

Başı dikti, başına sarılı duran şalı uçmuş, sertleşen rüzgârla savrulmuştu ak saçları.

İki dilsiz onun bu sakin görüntüsü karşısında durakladılar. Dedamitza o anda ihtiyar bir cadıdan çok, Çoluk'un kenarında en zayıf rüzgârlara bile direnemeyip dalları uçuşan bir söğüt ağacı gibi görünmüştü gözlerine.

Onun bu masum görüntüsüne aldanmamalıyım, diye düşündü Karişhali. Belindeki bıçaklardan birini çekti, Dedamitza'ya doğru fırlattı. Yıllardır en iyi dostu olan bıçak onun emrine itaat etmemişti bu defa. Titreyen elleri hedefi ilk kez şaşırmıştı. Keskin çelik, Dedamitza'nın şakağını hafifçe sıyırarak geçti. Rüzgârla uçuşan saçları ihtiyar kadının inceden kanayan şakağına bir tomar halinde yapıştı. Dedamitza hiç sarsılmadan dimdik duruyordu hâlâ ayakta. Onun bu hali iki dilsizin yok etme içgüdüsünü daha da kamçılamıştı. Birbirlerine baktılar, bu ihtiyar büyücü hedefi asla şaşmayan bıçaklara da mı hükmediyordu yoksa? İçlerinde kabaran korku ve nefret karışımı bir his heyecanla tutuşan kalplerini daha da körükledi. Art arda birer bıçak daha fırlattılar. İlki Dedamitza'nın karnına saplandı. Uzun yıl-

lardır damarlarında durgun akan kan yavaşça, önce bedenine sonra ince karla örtülü toprağa boşalmaya başladı. Diğerinin hemen ardından gelen bıçak boğazını delip ensesinden çıktı ve sonuncusu kalbini atardamarlarından ayırdı. İhtiyar kadın karın üzerine yavaşça yığıldı, tek bir ses çıkarmadan sadece gözlerini derinden gelen bir yalvarışla Kafdağı'nın bulunduğu yöne çevirmişti. Kızının kuleye hemen dönmemesi için yakarıyordu. Hiç acı duymuyordu, sadece kulaklarında şiddetli bir ses, kış rüzgârının uğultusu vardı. Çok sevdiği karla kaplı kayın ormanına son defa baktı. İrileşen kar tanelerini yüzünde hissediyordu. Kısa bir süre sonra ruhu bedenini terk ederken bulutların arkasında bu korkunç olayı uzaktan izleyen Güneş Kız,(1) dert yanmak için anasının yanına çekiliyordu. Ortalık yavaşça kararmaya başlamıştı, ancak yaylaları ve tepeleri saran kar isteksizce etrafı kasvetli grimsi bir aydınlığa boyamıştı.

Dedamitza'nın kara kuzgunları karın üzerinde çoktan bedeni soğumaya başlamış kadını dostlarının tepesinde acı çığlıklar atarak uçuşuyorlardı.

Çok geçmeden gözü dönmüş dilsizler peş peşe attıkları bıçaklarla onların da canını aldılar. Bıçaklar kuşların bedenine saplanınca acımasız çeliğin ağırlığı onları da karın üzerine, dostlarının etrafına çekiyordu.

Buneba o gün yine yine Iraklıyı ziyarete gitmiş, ona topladığı kocayemişlerden götürmüştü. Akşama doğru içini saran sıkıntıyla yaşlı dostunu bırakıp yıkık kuleye dönüyordu. Ak şahini kuleye yaklaştıkça huzursuzlanmış, tiz çığlıklar atarak önden uçmaya başlamıştı.

Buneba kuleye iyice yaklaşınca karların üzerindeki dört küçük, bir büyük lekeyi fark etti. Çıplak ayaklarıyla karların üze-

(1) Gürcü mitolojisinde hava karardığında Güneş Kız'ın annesine dert yanmaya gittiği düşünülür.

rinde koştu. Anasının cansız bedeninin dört bir tarafından sızan kan, karın üzerinde donmadan evvel ince kırmızı yılankavi yarıklar oluşturmuştu. Esen rüzgâr Dedamitza'nın açık gözlerini donarak birbirine yapışan saçlarıyla örtmüştü.

Buneba, anası bildiği bu kadının cansız bedeninin yanında kendini dizlerinin üstüne bıraktı. Onun kemikli ince omuzlarının üzerinde yana düşen başını göğsüne bastırdı. İçinden çağlayanlar koparak ağladı, haykırdı. Dedamitza'nın başı kucağında, gözlerini kaldırınca dört ölü kuzgunu fark etti. Genzi tekrar yandı, hıçkırıklarını bastıramıyordu. "Neden? Neden? Kim?" diye düşündü. Cevap ararcasına başını Kafdağı'nın olduğu yere çevirdi. Hüzünlü koca dağ şahit olduğu korkunç olayın üzüntüsüyle başını karanlığa sakladı. Kar şiddetlenmeye başlamıştı bile, güçlükle ayağa kalktı Buneba. Üzüntüsü bütün bedenini sarmıştı. O güne kadar hiç bilmediği bir ıstıraptı bu. Bedeni, ruhu bu acıyla sanki donakalmıştı. Tam o anda yavaşça karnına doğru inen bir ılıklık hissetti. Bakışlarını indirince, kalbine saplanan bıçağın sapının, dolunayın çekinerek aydınlattığı gecede parıldadığını gördü. İleride Karişhali'nin karaltısını fark etti. Giorgi'nin acımasız muhafızı ona bakıyordu, üzerindeki çoha Rostom'unkini andırıyordu. Ona ölümü sevgilisi göndermiş olamazdı, ama belli ki onlardan biriydi. Kalbi kanını artık ince bedeninden dışarı pompalıyordu. Buneba anasına, kuzgunlara acıyla baktı. Onların hiçbir suçu yoktu. İçini saran düşünceleri tıpkı sökülen ağaçların intikamını alan heyelanlar ya da yataklarına düşen tomrukları sürükleyen nehirler gibiydi. Hiç bilmediği bir duygu tüm bedenini kapladı. Boşalan kanının yerine tüm damarlarını patlatırcasına doldurdu. Artık ona o güne kadar tanımadığı kin hükmediyordu. Kalan son gücüyle başını Kafdağı'na çevirdi. "Siz ki bu olanlara tanıklık ettiniz, bize bunları yapanların yedi göbeğine lanet olsun."

Karların üzerine yığılırken kalbi artık gayretini bırakmıştı. Buneba'nın ölmeden önceki son yakarışı bütün sevdiklerinin canını alan bu ailenin laneti olmuştu. Ruhu bedenini bu lanetle terk etmişti ve kuşaklar boyu Tavdgiridze ailesinin bu kolunu rahat bırakmayacaktı.

Buneba ince karın üzerinde cansız sırtüstü yatıyordu artık. O sırada henüz soğumamış olan bedeninde hâlâ atmaya çalışan küçük bir kalp daha vardı, nelerin yaşandığından habersiz atan küçük kalp de birkaç dakika sonra durdu.

İki dilsiz o güne kadar çok can almışlardı, ama birer cadı olduklarına inansalar da bu iki kadının ölümü onları fena hırpalamıştı. Bu uğursuz yerde daha fazla kalmamak için kaçar gibi atlarına koştular. Bir an evvel oradan uzaklaşmak istiyorlardı. Yol boyunca Buneba'nın ak şahini adeta yaptıklarını kafalarına kazımak ister gibi başlarının üzerinde dönüp acı çığlıklar kopardı. O bu acımasız katliamın canlı şahidiydi.

Kulenin tepesine tüneyen baykuş ise, gündüzleri de uçup insanların türlü kötülüğüne ve acımasızlığına şahit olmadığı için şükretti. Yağan karın Dedamitza, dört kuzgun ve Buneba'nın bedenlerini hızla örtmesini derin bir üzüntüyle izledi. Kocaman gözlerini çoktan gökyüzündeki tahtına kurulmuş aya çevirdi. Bütün gece sevdiği canlar için ağıt yaktı durdu. Kar onun gözlerine yansıyan ölü bedenlerin hatırasını bir an önce silmek ister gibi lapa lapa yağdı.

Aynı gece Rostom'un yıllar yılı unutulan derdi tekrar baş gösterdi. Kasılmaları bu kez daha hafif olsa da ateşi yüksekti. Dzidada bütün gece türlü kocakarı ilaçlarıyla ateşini düşürmeye çalışıp durdu.

Ertesi gün, onu izleyen günler ve haftalar boyu Rostom ateşler içinde yandı. Ara sıra gözlerini açıyor; tek bir söz söy-

lemeden durgun bakışlarını başından bir an olsun ayrılmayan dzidada'ya yöneltiyor, onun ısrarla yaptığı çorbaları, şifalı şurupları güçlükle yutuyordu.

Rostom hemen hemen bütün kışı hasta yatağında geçirdi. Kış sonunda biraz iyileşir gibi olsa da bedeninde o güne kadar tanımadığı bir halsizlik vardı; çok az yemek yiyor ve çok zor uyuyordu. Uykusunda sürekli gördüğü kâbuslar onu rahat bırakmıyordu. Rüyalarında Buneba ve Dedamitza'nın başlarını üzüm asmalarının üzerinde görüyordu. Sanki bedenleri asmaya dönüşmüştü. Rüyasında babası Giorgi geliyor, asmaları baltayla kesip köklerini yerinden söküyordu. Topraktaki köklerin söküldüğü çukurlardan çıkan kahverengi sular yamaçtan aşağı doğru akıyor, Rostom bu katliamı durdurmak üzere koşmaya çalışıyor, ama bir türlü yerinden kıpırdayamıyordu. Genç adamın siyah çizmeli ayaklarının etrafında çamur gölcükleri oluşuyordu.

Rostom hasta yattığı kış boyu defalarca aynı kâbusu görüp durdu. Her seferinde kan ter içinde uyanıyor, çoğu defa dzidada'yı hayal meyal fark ediyordu. İhtiyar dadı Rostom'un alnına koyduğu sirkeli bezleri değiştirirken bir yandan da dualar okuyordu.

Erken gelen kış Kafkas Dağları'nı çabuk terk etmişti. Mart ayının başıydı. Rostom birkaç gündür konaktan dışarı çıkmaya başlamıştı. Aklı fikri Buneba'daydı. Onu ne kadar çok özlemişti. Acaba sevgilisi de kendisini özlemiş miydi? Rostom, Buneba'ya hasretini nadir gördüğü sakin rüyalarda giderebilmişti. Ancak Buneba rüyalarında hiç konuşmuyor, durgun, hatta kırgın gözlerle bakıyordu. Acaba Rostom'un kendisini terk ettiğini mi düşünmüştü? Ama o bilgeydi, birbiri ardına gelen mevsimleri bekleyebilen doğanın sabrı vardı onda.

Rostom kalede tavad babasını her gördüğünde gözlerini kendisinden kaçırdığını fark etmekte gecikmemişti. Mağrur

adam bu kış sanki zamana yenik düşmüş gibiydi. Yorgun ve neşesiz görünüyordu. Son dönemlerde konağın bütün neşesi Mamuka ve Maksim olmuştu. Paytak adımlarla geniş salonda oradan oraya koşuyorlar, tombul yanaklarını daha da şişirerek herkese gülücükler dağıtıyorlardı. Anneleri Darejan tam bir dedopali olmuştu. Evlatlarına son derece bağlıydı. Onları küçük birer tavad olarak itinayla yetiştiriyordu. Hemen hemen kendi yaşıtı olan üvey oğlunun bozulan sağlığına üzülüyordu, ancak emektar dadının itinalı ilgisi hastayla meşgul olma yükünü onun üzerinden almıştı. Onu asıl düşündüren, büyük bir aşkla bağlandığı kocasının keyifsizliğiydi. Tavad Giorgi kış başından beri hiçbir şeyle ilgilenmiyor, sadece zorunlu işlerini ve görüşmelerini yürütüyordu. Neşesi hiç yoktu. Küçük oğullarına bile çok az alaka gösteriyor, çocuklar biraz keyifsizlense onları hemen annelerinin kucağına veriyordu. Darejan onun bu durumunu son günlerde Osmanlı paşasıyla zaman zaman yaşadığı gerginliğe bağlıyordu.

Nisan sonunda Rostom tamamen iyileşmişti. Babasının kalede olmadığı bir günden istifade ederek bir an önce Buneba'yı görmeye karar verdi. Haftalar boyu hasta yatmış, bir türlü babasıyla konuşmaya fırsat bulamamıştı. Kazak seyisten Varksvlavi'yi getirmesini istedi. Sevgili atının ritmik nal sesleri avluda yankılanınca yüzü güldü. Hayvanın suratını hasretle okşayıp öptü, sonra sırtına atladı. Aylardır ahırına kapalı kalmıştı atı. Sadece küçük, mecburi gezintilere çıkarılıyordu. Yeşil çayırlarda alabildiğine koşamamıştı. Rostom'un dostu, sırdaşı Varksvlavi efendisini sırtında hisseder etmez, aylardır kapalı kalmanın verdiği hasretle tırısa kalktı, kalenin açık kapısından ok gibi fırladı. Beyaz at, efendisinin yönlendirmesine fırsat kalmadan yıldırım hızıyla yıkık kulenin yolunu tuttu.

Rostom ve Varksvlavi rüzgârı, baharı bütün hücrelerinde duymak istercesine sanki yaylalarda uçuyorlardı. Rostom atının üzerine oturmuyordu; doğaya, temiz havaya ve en çok da Buneba'ya hasret, atının dörtnala gidişine mümkün olduğunca hız veriyordu.

Varksvlavi ve Rostom küçük yolculuklarına eriyen karların oluşturduğu bir su birikintisinin kenarında kısa bir ara verdiler. Eriyen karların buz gibi suyundan içerken genizleri yandı ikisinin de. Rostom düzlükte su içerken, taze yapraklarını henüz donanmaya başlayan gürgenin dallarından izlendiğini fark etti. Kendisini izleyen Buneba'nın beyaz şahiniydi. Kuş bembeyaz tüyleriyle sanki Kafkasları terk eden kardan bir yumak gibiydi. Ak şahinin tıpkı Kafkas halkınınki gibi delici açık kahverengi gözleri sanki donuk bir kızıla çalmıştı. Kuş, bakışlarını kendisine çeviren Rostom'a doğru keskin, ince bir çığlık attı ve ayakları üzerinde yaylanıp yıkık kulenin olduğu yöne doğu havalandı. Rostom atına atlayıp kuşun peşinden kuleye doğru yoluna hızla devam etti.

Artık yıkık kule karşısındaydı. Asırlık taş yapı adeta hesap sorar gibi öylece dikiliyordu. İki camsız penceresini oyulmuş kara gözlere benzetti Rostom. Giriş deliğine kapı olarak ihtiyar Dedamitza'nın astığı kalın eski keçe yerinden kopmuş, kış boyu esen rüzgârlarla kim bilir nerelere sürüklenmişti. Bir anda Rostom'un içi ürperdi. Atından indi, Varksvlavi'yi korumak istercesine hayvanı kulenin uzağında bıraktı. Gözlerini bu terk edilmiş gibi duran kuleden ayırmadan yürümeye başladı. Kulede hiçbir hayatiyet belirtisi yoktu.

O an dört kara kuzgunu hatırladı, onlar da ortalarda gözükmemişti o gün nedense. Kulenin açık, perdesiz kapısına yaklaştı. Kış sonunda kulenin içini kendilerine yuva edinen iki tilki

Rostom'un ayak seslerinden ürküp telaşla dışarı fırladılar. Rostom başını kapıdan içeri uzattı.

Aylardır yanmayan ocağı, küller de sessiz hayaletler gibi terk etmişlerdi. Yağan yoğun karın etkisiyle bacadan kopan birkaç taş parçası ocağın içine düşmüştü.

Dedamitza'nın şifalı macunlarını, şuruplarını sakladığı toprak kavanozların dizili durduğu tahta raf, duvardan kopmuş, taş zemine düşen toprak kavanozlar parça parça olmuştu. Tahta kerevete serili ot yatak yere saçılmıştı. Tarlafareleri tavandan akan kar sularıyla ıslanan kumaşı kemirip içindeki otları kış azığı etmişlerdi kendilerine.

Taş kulenin ıssızlığı Rostom'un içini ürpertti. Buneba, yaşlı anası neredeydi kim bilir? Dışarı koştu, kulenin arka tarafına, odunluğa, her yana baktı. Mazgalların gölgesinde kendilerini baharın güneşinden koruyabilmiş birkaç avuç kar erimemek için birbirlerine sokulmuştu. Kulenin önündeki düzlüğe aylardır usanmadan yağan kar, kışın soğuğunda öylece bırakmaya kıyamadığı Dedamitza'nın, Buneba'nın ve dört kara kuzgunun cansız bedenlerini sarıp sarmalamıştı. Kış sonunda da eriyen karla birlikte bu naif bedenler de yaylayı bir daha hiç dönmemek üzere sessizce terk etmişlerdi.

Rostom endişeden ve meraktan ne düşüneceğini, ne yapacağını bilemez haldeydi. Deli gibi koşarak terk edilmiş kulenin içine bir kere daha baktı. İçerisinin perişan manzarası karşısında üzüntüsünden sanki bütün iç organlarının mengeneyle sıkıldığını hissediyordu. Mutlaka bir felaket olmuştu. Belki de o devirlerde Kafkasya'ya korku ve dehşet saçan köle tüccarları kaçırmıştı güzel sevgilisini. Kafkas köylerinde güzel kızları olan köylüler köle tüccarlarının tellalları civara geldiğinde çocuklarının yüzüne yanmış odun karası çalarlar, böylelikle güzellikle-

riyle nam salmış ırklarının evlatlarını bu insan tacirlerinin gözlerinden saklamaya çalışırlardı.

Rostom bu endişelerle dolu bir halde atına atladı. Kaleye doğru yola çıktı, sürekli Buneba ve anasının başına neler gelmiş olabileceğini düşünüyordu.

Acaba, diye düşündü atını dörtnala yayladan aşağı sürerken. Acaba buraları terk mi ettiler? O anda babasının sözlerini hatırladı. Yoksa babası Giorgi, ana kızı topraklarını terk etmeye mi zorlamıştı? Kötü düşünceler beynine tıpkı bir karabasan gibi hücum ediyor, gitgide kendi kendini besleyerek büyüdükçe büyüyordu.

Artık olabileceklerin en kötüsünü düşünmeye başlamıştı bile. Yoksa babası onları barınaklarından sürmekten daha da kötüsünü yapmış ya da yaptırmış olabilir miydi?

Varksvlavi ince bir çamurun kapladığı yaylada yayından fırlamış bir ok gibi koşuyor, sert nal vuruşlarından sıçrayan çamur beyaz atlı prensin atını kara lekelerle kirletiyordu.

Akşamüzeri kaleye vardıklarında beyaz Arap atı kurumuş ter ve çamur içindeydi. Rostom'un gelişini kapının üzerindeki yuvarlak kuleden gören dilsizler onun nereden döndüğünü tahmin etmişlerdi. Birbirlerine bakıp gözlerini yere doğru çevirdiler. Uzun süredir bir türlü unutamadıkları o uğursuz günün hatırasından huzursuz olmuşlar, belki de hayatlarında ilk defa ürkmüşlerdi.

Rostom; Buneba ve Dedamitza'nın ortadan kaybolmalarından babasının sorumlu olduğunu düşünüyordu ve ondan hesap sormaya kararlıydı. Konağın taş merdivenlerini ikişer ikişer çıktı. İçeri girdiğinde sofada Darejan'ı gördü. Genç kadın ayakta kasabanın yaşlı hekimiyle alçak sesle bir şeyler konuşuyordu. Rostom'un gürültüyle tahta kapıları açıp içeri girdiğini görünce ona eliyle yavaş olmasını işaret etti.

Ne var ki, Rostom'un yol boyu kafasında kurduklarından gözü dönmüştü. "Babam nerede? Nerede o?" diye bağırdı.

Darejan koşarak onun yanına geldi, omuzlarından usulca tuttu.

"Rostom, Giorgi attan düştü," dedi. "Beli sakatlanmış, gün boyu acı içinde kıvrandı. Hekimi onun ağrılarını kesecek ilaçlar verip belini sardı. Şimdi bitkin uyumakta. Tanrı'ya iyileşmesi için dua ediyorum."

Bu cümleyi söylerken gözleri buğulanmıştı. Darejan'ın söyledikleri Rostom'da hiçbir etki yaratmamıştı. Gün boyu babasına karşı öylesine bir kinle dolmuştu ki, ölüm haberine bile üzülebilecek durumda değildi sanki.

Hızla konaktan çıktı. Kendi bölümüne gitti. Kapıyı kapattı, kendisini boğulacak gibi hissediyordu.

Tavad Giorgi birkaç gün kendini bilmez durumda yattı. Hekimin verdiği uyuşturucu ilaçlar onu sürekli uyur halde tutuyor, böylelikle kötü biçimde zedelenen belinin ıstırabını duymuyordu.

Bir haftanın sonunda Giorgi'ye verilen afyonlu şurupları yavaş yavaş azaltıp kesmişlerdi. Tavad'ın attan düştüğü günün ertesinde bir ulak gönderip Tiflis'in en iyi hekimini kaleye çağırtmıştı Dedopali Darejan. Hekim ancak bir hafta sonunda gelebildi Tavdgiridze'lerin kasabasına.

Giorgi ilaçların azaltılması neticesinde birkaç gündür dalgın uykusundan daha sıkça uyanır olmuştu. Ancak bel ağrısı şiddetini biraz azaltsa da geri dönmüştü bedenine.

Hekim gelir gelmez Giorgi'nin yattığı odaya girmiş, onu inceden inceye neredeyse bir saat boyunca muayene etmişti. Giorgi biraz bitkinlikten, biraz da zarar gören omurganın verdiği acıdan ötürü güçlükle konuşabiliyordu.

Âlim hekim muayenesini bitirdikten sonra sofaya çıkmış, orada kendisini endişeyle bekleyen Darejan'la konuşmaya baş-

lamıştı. Rostom ise o güne kadar sadece birkaç defa babasının durumu hakkında bilgi almış, yanına girmek içinse uyuduğu zamanları tercih etmişti. Zira babasının Buneba'ya yapmış olabilecekleri içini nefretle doldurmuştu. Ancak, hekimin söyleyeceklerini de duymak istiyordu. Hızla odaya girdiğinde hekim tavad'ın durumu hakkında bilgi vermeye devam ediyordu.

Hekim yetmişli yaşlarında, bir deri bir kemik bir Yahudi'ydi. Kısa boyluydu, seyrek uzun saçları yağlıydı. Tel tel dağılmış bıyık ve sakalları içtiği çok fazla tütün yüzünden neredeyse safran sarısı olmuştu. Bu ihtiyar adam görüntüsüyle pek itimat telkin etmese de Tiflis'in en namlı hekimiydi. Çukuruna kaçmış neredeyse bir nohut büyüklüğündeki gözlerini Darejan ve Rostom'un yüzleri arasında gezdirerek bedeninden beklenmeyecek kalın bir sesle konuşmaya başladı.

"Size," dedi. "Gerçeği açıkça söyleyeceğim. Prens attan fena düşmüş, belkemiğinde kırıklar var. Bunların bir kısmı zamanla iyileşecek, ama artık hiçbir zaman yardımsız yürüyemez. İyileşmesi çok yavaş olacağı için sabır göstermeniz lazım. Onun artık eskisi gibi olmasını beklemeyin. Garip olan, o yaman binicinin attan nasıl böyle düştüğü. Olay hakkında bir bilginiz var mı?"

Soran gözlerle Darejan'a bakıyordu. Darejan gözlerini hafifçe yere doğru indirerek alçak sesle konuşmaya başladı.

"Garip, uğursuz bir olay aslında. Tavad bundan kimseye bahsedilmesini ve bu konuda konuşulmasını istemiyor. Ben, o gün onunla ava çıkan iki adamından soruşturdum olayı, sonra kendisi de teyit etti. Ama konuyu bir daha asla açmamamı bana tembih etti." Hekim üsteledi.

"Benim bilmek isteme sebebim, tavadın bu hale sadece düşmenin neticesinde mi, yoksa daha önceden var olan bir derdin düşmeyle tetiklenmesinden mi geldiğini anlamak."

Darejan çekinerek konuşmaya devam etti. Sesini biraz daha alçaltmıştı şimdi.

"Söylediğim gibi, tavad o gün iki adamıyla beraber avdaydı. Öğleden sonra kasabadan hayli uzakta, dağların altındaki yaylada dörtnala at koşturuyorlarmış. Ansızın kayın ağaçlarının arasından ok gibi fırlayan bir ak şahin tavadın atının gözüne saldırmış. At aniden şaha kalkmış, tavad atını kontrol etmeye çalışırken ak şahin bu kez de tavad'ın gözüne saldırmak istemiş. Tavad onu iki eliyle boynundan yakalamış, ancak boşta kalan at ürkmüş, hızla ileri fırlamış. Yere düşen Giorgi'nin sırtı bir kayaya çarpmış, ak şahini kendinde olmadığı o anlarda bile ellerinden bırakmıyormuş. Cansız kuşu elinden zorla çekip almışlar. Kuşun açık gözleri kan kırmızıymış."

Cümlesini bitiren Darejan yalvarır gözlerle Rostom'a baktı. "Lütfen," dedi. "Bunları anlattığımı sakın bilmesin."

Hekim hikâyeden pek etkilenmişe benzemiyordu. Ancak Rostom duydukları karşısında allak bullak olmuştu. Kafkas Dağları'nda şahinler yaşardı, ama ak olanına rastlanmazdı. O, Buneba'nın ak şahiniydi. Ve sevgili dostunun intikamını almak istemişti besbelli. Duydukları karşısında Rostom'un fikri artık kesinleşmişti. Buneba ve anasını hiç şüphe yok ki babası ya öldürtmüş ya da belki onların canını kendi elleriyle almıştı.

Bu korkunç düşüncelerle sofayı terk etti. Darejan arkasından bakakalmıştı üvey oğlunun. Rostom artık orada daha fazla kalamazdı, hemen bir iki parça eşyasını toplamak üzere kendi bölümüne koştu. Geniş avluyu saran kalenin duvarları, taş binalar, küçük kilise akşamüstü ışığında sanki cehennemin ta kendisi gibi geliyordu ona. Şimdi her şeyden, o güne kadar bildiği, inandığı, sevdiği her şeyden ölesiye nefret ediyor, bir an önce buradan kurtulmak istiyordu.

Taş merdivenleri ikişer ikişer çıktı, sofayı geçti, odasına daldı. Oda karanlıktı, mumları henüz yakmamışlardı, pencerenin kalın perdelerini bir hamlede açtı. Batan güneşin altında küçük

kasaba tıpkı kabûslarındaki gibi çamura bulanmış göründü gözüne.

Rostom birkaç parça giysisini ve tahta bir kutuda sakladığı parasını yatağının üzerine attı. Dedesinden babasına kalan, Tavad Giorgi'nin de Rostom'a on sekiz yaşına girdiğinde armağan ettiği altın kabzalı kamasını yanına almayı düşündü. Fakat kendisine burayı, ailesini ve babasını hatırlatacak hiçbir şeyi yanında götürmek istemiyordu. Kamayı tekrar yerine, tahta dolabın içine bıraktı ve üzerini bir kumaş topuyla örttü. Yatağının üzerine attıklarını deri bir heybeye doldurup odasından fırladı. Merdivenlerin alt basamağında tamdık bir karaltı ayakta onu bekliyordu. Dzidada göğsü üzerinde avuçlarını birbirine kenetlemişti. Giorgi ve Rostom'un tartıştığı o geceden beri kaleye çöken huzursuzluğun, hatta uğursuzluğun en çok farkında olan kişiydi. Tamara'nın yadigârı Rostom'un bu hali onu derin üzüntülere boğuyordu, ama delikanlının bu isyanının sebebini düşündükçe içini kaplayan sıkıntı daha da büyüyor, korkuya dönüşüyordu.

Rostom elinde deri heybesiyle dzidada'nın karşısında durakladı. Yaşlı kadın endişeyle, "Rostom oğlum nereye gidiyorsun?" diye sordu. Sesi alçak ve şefkat doluydu.

"Dzidada, artık ne bu kalede yaşamaya ne de babamın varlığına tahammül edebiliyorum. Buneba ve ihtiyar anasının ortadan kaybolmasından sorumlu kişi babam. Artık bunu içten hissediyorum, hatta tamamen eminim. İki masumu o öldürttü. Bunları bilerek artık burada yaşayamam dzidada. Önüme durmaya kalkma sakın."

Dzidada'nın sesi boğuklaştı.

"Rostom," dedi. "Kim, coşmuş Çoluk'un önüne çıkabilir ki? Lakin nereye gideceksin? Ne yapacaksın?"

"Tiflis'e," dedi. "Ancak ne nerede kalacağımı, ne de nasıl yaşayacağımı düşündüm. Zaten umurumda da değil. Yeter ki buradan kurtulayım bir an evvel."

"Rostom, sen bana annenin emanetisin, hiç olmazsa yola sabah çık."

"Hayır, şimdi bu uğursuz kaleyi terk edeceğim, geceyi yol üzerindeki çoban barınaklarından birinde geçiririm, burada boğuluyorum."

Dzidada, Rostom'un kararlılığını anlamıştı, onu durdurmak imkânsızdı. Ufak tefek yaşlı kadın onu kendinden beklenmeyecek bir güçle sıkıca tuttuğu elinden sürükleyerek konağın alt katında, sütlüğün yanındaki odasına götürdü, kapıyı kapattı.

"Biliyorum," dedi. "Gideceksin ama senin yanına seni koruyacak bir şey vermek isterim."

Üzeri kurt yenikleriyle dolu küçük ahşap dolabın incecik boğum boğum kemikli parmaklarıyla açtı. En büyük serveti küçük Kuranıkerim'i eline aldı. Üç defa öpüp başına götürdükten sonra kitabı delikanlıya uzattı.

"Bunu hiç yanından ayırma, seni her yerde her şeyden korur," dedikten sonra kitabı Rostom'un ellerine tutuşturdu. Sonra elleri avuçlarında, deri kaplı Kuran'ı genç adamın dudaklarına götürdü. Bu kalpten verilen armağan genç adamı derinden etkilemişti. O da dadısının yaptığını tekrar ederek kitabı üç kere öpüp başına koydu. O güne kadar bildiği her şeye karşı inancı sarsılan Rostom'a eskimiş derinin kokusu sıcak, samimi ve tanıdık, hatta koruyucu geldi. Neredeyse ruhunun yeni sığınağını o kitapta bulacağını daha ilk anda hissetti. İkisinin de gözleri hafifçe buğuluydu şimdi. Dzidada konuşmaya başladı.

"Tiflis'e gidince ölen kız kardeşimin kocası Ahmet'i bul. Eski hamamın yanında bir han işletir, sana mutlaka yardımcı olacaktır," dedi.

Rostom bir elinde deri heybesi ve çoha'sının içine, göğsüne yerleştirdiği elyazması Kuranıkerim'le o gece atına atlayıp doğduğu toprakları uzun zaman geri dönmemek üzere terk ediyordu.

Rostom, Tiflis'te üç yıl yaşadı. Bu süre içinde, daha Tiflis'e ilk ayak bastığında güçlükle arayıp bulduğu dzidada'nm kayınbiraderinin hanında kaldı.

Burası onun ikinci yuvası gibi olmuştu. Ahmet'in Tiflis'in Müslüman âlimleri arasında çok geniş bir çevresi vardı. Bunlar haftada bir, bazen iki defa handa toplanıp derin felsefi sohbetler yaparlardı. Rostom da geçen zaman içinde bu sohbet meclislerinin müdavimi olmuş, kendisine önceleri çok zor gelen bir alfabeden Müslümanların dini kitabını okumuş, öğrendikçe artan bir iştahla derinlemesine incelemiş ve en nihayette Müslüman olmuştu.

Kobuleti'den ayrıldığından beri yanından hiç ayırmadığı Kuranıkerim, onun en yakın dostu ve sığınağıydı artık.

Tavad Giorgi, oğluna ulaklarla defalarca bazen davetkâr, bazen de tehditkâr mektuplar göndererek onu Kobuleti'ye geri çağırsa da Rostom, babasına kısa ve ölçülü mektuplarıyla bunun imkânsızlığını yazıyordu.

Rostom'un Tiflis'te, Ahmet'in hanında kendine kurduğu basit ama dingin düzen onu dünyevi hazlardan ve eğlencelerden bir hayli koparmış, artık olgunlaşmaya başlayan bedeniyle ruhunun dengesini sağlamasına yardımcı olmuştu. Rostom'un servet ve iktidar hırsının zaman içinde gitgide azalması ileride çocuklarının da karakterinin oluşmasında belirgin rol oynayacaktı.

Ilık bir bahar günü Rostom, Ahmet'in hanının revaklı avlusunda gözlerini avlunun ortasındaki taş havuza gürül gürül su

akıtan aslan yüzü biçimindeki çeşmeye kilitlemiş, düşlere dalmıştı.

Buneba'yı kaybedeli yıllar geçmişti. Onun narin hayali hâlâ en beklenmedik anda karşısına dikiliyor, bazen açık mavi gözleriyle kendisine sevgi dolu bakıyordu. Rostom hâlâ onun tatlı sesini kulaklarında duyuyor, kumral saçlarının iç açıcı kokusunu solumaya çalışıyordu. Bazen de Buneba sitemkâr, hatta tehditkârdı Rostom'un hayallerinde. İşte o zaman genç adamın kulağında hep aynı cümle çınlıyordu.

"Rostom unutma. Vefa ve sevgi hiç yalnız dolaşmazlar kalbimizde. Onların herkesten sakladıkları bir kardeşleri daha vardır: KİN."

Acaba genç kız ne demek istemişti? Eğer sevgi dolu bu saf yaratığın kalbinde kin varsa, ona karşı da duymuş muydu? Rostom, Buneba ve anasının, babası tarafından öldürtüldüğünü hissediyor, biliyordu. Artık soluk alıp vermeyen Buneba'nın bedeniydi ama acaba ruhu Rostom'a karşı kin besliyor muydu ya da besleyebilir miydi?

İstemeden de olsa Buneba'nın ve annesi Dedamitza'nın ölümünden sorumlu olduğunun farkındaydı. Bu vicdan azabı kalbinin kuytu bir köşesinde barınıyor ve her bulduğu fırsatta Rostom'a sevgilisinin ölümünden sorumlu olduğunu bıkmadan haykırıyordu.

Onu bu derin düşüncelerinden parke taşlı yoldan gelen nal sesleri uyandırdı. Çok geçmeden, siyah bir Abhaz atına binmiş olan süvari başını eğerek hanın kemerli kapısından girdi. Genç adam attan avluya çevik bir hareketle atladı. Yaptığı uzun koşu yüzünden yorgun düşen atın geminin iki yanında beyaz köpükler birikmişti.

Rostom oturduğu revak gölgesinden çıkıp avlunun ortasına, süvariye doğru yürüdü. Genç adam, onu hemen tanıdı ve

selamladı. Bir adım yaklaştı ve vurgusuz, düz bir biçimde konuşmaya başladı.

"Tavad Rostom," dedi. "Size maalesef kötü bir haber ulaştırmak üzere buradayım. Babanız Tavad Giorgi üç gün önce vefat etti ve eşi Dedopali Darejan bir an önce Kobuleti'ye dönmenizi rica ediyor."

Ve sonra kendiliğinden ekledi.

"Tavad Rostom, tabii ki hepimiz sizi tez zamanda başımızda görmek isteriz."

Rostom'un duydukları karşısında hissettiği şaşkınlık kısa sürede yerini burukluğa bıraktı. O kadar uzun zaman olmuştu ki Kobuleti'yi terk edeli. Ansızın gelen bu acı haber, içinde yıllardır sessizce biriken memleket özlemini sanki bir anda alevlendirmişti. Kale, konak, kasabanın evleri, arkadaşları, kardeşleri ve tabii dzidada, sanki hep bir olmuşlar, kendilerine dönmesi için onu çağırıyorlardı.

Babasının ölüm haberiyle ona karşı duyduğu neredeyse nefret boyutundaki kırgınlık, yerini bir anda adım koyamadığı bir burukluğa bırakmıştı.

Rostom önce ulağa avluda yer gösterip yanına atının doyurulması için hanın seyisini gönderdi. Daha sonra da genç adama yiyecek ve içecek ikram edildi.

Rostom hanın zemin katındaki bir odada kalıyordu. Odanın tek penceresi neredeyse bir kapı gibi ince ve uzundu, ılık ilkbahar havası ve pencereden giren canlı güneş ışığı Rostom'u canlandırıp hareketlendirmişti, hemen birkaç parçadan oluşan eşyasını toparladı. Tiflis'e gelirken kullandığı deri heybeyi yatağının altından bulup çıkardı. Eşyalarını tozlu heybenin içine tıktı ve sonra başucunda asılı duran Kuranıkerim'i de göğsüne yerleştirip odasından avluya çıktı. Avlunun ortasında eyerlenmiş Varksvlavi'yi gördü. Atın dizginleri hancı Ahmet'in elindeydi. İhtiyar Azeri, belli belirsiz bir gülümsemeyle ona baktı.

"Biliyorum, ait olduğun yere gidiyorsun. İnşallah seni tekrar görebilirim bu dünyada."

Rostom adama sıkıca sarıldı. Bu Azeri hancı geçen birkaç senede ona babası kadar, belki daha yakın ve şefkatli olmuştu. İkisi birbirlerine sarıldığında Rostom'un göğsündeki Kuran'ı hisseden Ahmet elini kitabın üzerine götürdü. Rostom'a, "Senin oralara da huzuru götürmeyi unutma sakın," dedi.

Birkaç saat sonra Rostom ve Kobuleti'den gelen ulak çoktan yemyeşil kırlarda Kobuleti'ye doğru at sürüyorlardı.

Üç gün süren yorucu bir yolculuktan sonra nihayet Tavdgiridze'lerin kalesine vardılar. Tavad Giorgi'nin naaşını Rostom'un gelişine kadar bekletmek istemişlerdi, ancak ısınan havayla cesedin rengi rahatsız edici bir tona dönüşmeye başlamıştı. Altı gündür bekletilmekte olan Tavad Giorgi, bunun üzerine kalenin içindeki küçük aile mezarlığına defnedilmişti.

Tavad Giorgi'nin beden sağlığı attan düştükten sonra geçen birkaç senede çok yavaş biçimde az da olsa iyileşmiş, yardımla yürüyebilmişti. Zamanının çoğunu konaktan çıkmadan geçiren tavad, kendine düşen vazifeleri aksatmadan yerine getirmiş, ancak o kaza gününden sonra yüzünün güldüğünü gören olmamıştı. Fazlasıyla içtiği şarap hareketsiz vücudunu hızla yıpratmış, güçlü bedeni kısa sürede iflas etmişti. Ne genç karısı Darejan'ın ne de yakın dostlarının telkinleri onun ıstırap çeken ruhuna şifa olmuştu. Herkes tavad'ın hayata küsmesini, kazadan sonra gücünü bir daha toparlamamasına ve bu güçlü adamın hayata yarım bir insan olarak devam etmeyi kabullenememesine bağlamıştı.

Mutlaka bunların da etkisi vardı Giorgi'nin bozulan ruh ve beden sağlığında, ama asıl neden, dilsiz muhafızlarına Buneba ve Dedamitza'nın ölümü için verdiği emirdi. Vicdan azabı birkaç yılda beynini kemirip çürütmüştü sanki. Buneba'nın kalbi

durmadan önce doğaya son yakarışı ve aileyi yedi kuşak rahat bırakmayacak lanetinin ilk kurbanı Tavad Giorgi olmuştu sanki.

Rostom'u kasaba halkı çocukluğundan beri çok severdi. Buneba'yla olan aşk ilişkisi ve bu hikâyenin acı sonu kasaba halkı tarafından doğru ve tüm yönleriyle olmasa da biliniyordu. Bu olay kasabalının Rostom'a olan duygusal bağını daha da güçlendirmişti. Buneba ve annesi hakkında yapılan cadılık suçlamaları neredeyse unutulup, olay kasabalının beynine romantik ve mistik bir aşk hikâyesi, hatta efsanesi olarak nakşolmuştu.

Aşkının kaybına dayanamayıp doğduğu toprakları beyaz atının üzerinde terk eden bu prens, kasabanın genç kızlarının hayallerini süsleyen bir kahraman gibiydi artık.

Buneba ve Dedamidza'nın ölümü ya da ortadan kaybolmasının suçu ise o dönemin korkulu rüyası köle tüccarlarına atılmıştı. Bu ölümlerin azmettiricisinin Tavad Giorgi olduğunu dzidada ve Rostom'dan başka bilen yoktu. Bu iki ölümü Tavad Giorgi'den aldıkları emirle gerçekleştiren dilsizler olaydan bir yıl sonra neredeyse hiç iz bırakmadan ortadan kaybolmuşlardı. Tavad Giorgi onlara birer kese altın verip bir daha asla geri dönmemek üzere kaleyi terk etmelerini buyurmuştu. Zira bu iki dilsiz devi her görüşünde aklına Karadeniz'in kumlarına hançerini saplayarak verdiği o acımasız emir geliyordu. Sanki gümüş saplı hançer her gün kendi kalbine saplanıyormuş gibi hissediyordu.

Rostom kaleye döndüğünde kardeşleri Mamuka ve Maksim'i hayli büyümüş gördü. Üvey annesi Darejan ise tam bir dedopali olmuş, olgunluk ona başka bir güzellik katmıştı. Ancak son birkaç yılda hasta kocasına bakmak yüzünde zamansız ince çizgilerin belirmesine neden olmuştu. Darejan artık Tavdgiridze'lerin tavad'ı olan üvey oğlunun Kobuleti'ye dönmesiyle Rostom'un konağa taşınmasında ısrar etmiş, kendisi ve çocukları için kale içinde daha küçük başka bir kopakta yaşamayı uygun bulmuş-

tu. Ancak Rostom bu teklifi reddederek tavad'lık konağı yerine tekrar kendisine ait bölüme yerleşmişti. Genç tavad'ın Müslüman olması kasaba halkında menfi bir etki uyandırmamıştı. Zira kasabada yaşayan bazı aileler aslında zaten Müslüman'dı ve tavad'ları Müslüman olan tavad'lar Osmanlı'nın tanıdığı birçok ayrıcalığın da sahibi oluyordu.

Kafkas Dağları'nın insanları yüzyıllardır bir yaşam mücadelesi içindeydiler. Toprakları defalarca değişik halklar tarafından istila edilmişti. Gürcülerin derin kültürleri bütün bu istilacı ülkelerin medeniyetlerinden de çok şeyi benimsemiş, kendi içinde eritmişti. Sürekli yaşam mücadelesi içinde olan bu insanlar için din, bu zor koşulların altında kültürlerinin esnek bir parçası gibiydi. Hıristiyan ya da Müslüman olduklarında bu dinlerin vecibelerini büyük bir coşkuyla benimserlerdi.

Rostom, 1718 yılında kasabanın yönetimine geçmişti. Müslüman olmasıyla Osmanlı tarafından Tavdgiridze'lerin yüzyıllardır mülkü olan Kobuleti kasabasının yönetimi kendisine resmen verildi ve Guria Prensliği'nden ayrılarak münferit bir prenslik olarak tanındı.

Böylece sekiz yüz yıldır var olan bu hanedan, Osmanlı İmparatorluğu tarafından tanınmış oluyordu ve Kobuleti'nin idari yapısı Guria'dan bağımsız biçimde yeniden belirleniyordu.

Rostom, Müslüman olduktan sonra Rüstem Mehmet diye anılmaya başlanmıştı. Kobuleti kasabasının halkı da zaman içinde tavad'ları gibi İslam dinini seçecekti.

Rüstem Mehmet, uzun yıllar Kobuleti'yi yönetti. Halk tarafından sevildi, sayıldı. Yakınları, analığı Darejan ve artık çok yaşlanan dzidada ona evlenebileceği birçok genç kızı gelin adayı olarak takdim ediyorlardı ancak o, Buneba'yı ve aşkının yarattığı faciayı unutamamıştı bir türlü.

Yaşı elliyi geçmişti. Delikanlılığında ele avuca sığmayan Rüstem, uzun yıllardır son derece sakin ve gösterişsiz bir hayat sürüyordu. 1744 yılının sonbaharıydı. Kırım'dan esen sert rüzgârlar kestane ve çınar ağaçlarının kuru yapraklarını çoktan dört bir yana savurmuştu. Rüstem, konağın terasında yalnız oturuyordu. Darejan iki yıl önce gitgide zayıflayan kalbine yenik düşmüştü. Mamuka ve Maksim evlenmişler, kendi konaklarında mutlu birer aile kurmuşlardı. Doksanını çoktan geçen dzidada'nın gözleri bir zamandır hemen hemen hiç görmüyordu.

Terasta yalnız oturan Rüstem'in gözlerinin önünden bütün hayatı geçiyordu. Birden ürperdi, onu ürperten, hatıraları olduğu kadar yalnızlığıydı. Terasın oymalı taş sütunlarından dallarını uzatan kestane ağacı sanki Rüstem'e arkadaşlık etmeye çabalıyor, rüzgâr yüzünden birbirine sürten dallarıyla kendi dilinde onunla sohbet ediyordu.

Rüstem hayatta hiçbir şeyin kalıcı olmadığını biliyordu. İyiler, kötüler, iyilikler, kötülükler sanki geçen mevsimlerin dörtnala koşan arabalarına atlayıp bir bir yok oluyorlardı. Rüstem'in çocukluğundan beri atlara özel bir ilgisi, hatta zaafı vardı. Sevgili atı, can yoldaşı Varksvlavi de bu dünyadan yıllar önce ayrılmıştı.

Rüstem bazen rüyasında onun ölümünü görürdü. Beyaz Arap atı önce adım taşıdığı yıldızlara doğru dörtnala koşar, uzun yelesini savurarak Rüstem'e doğru aşağı bakardı. Ona küçük tatlı kişnemelerle veda ederdi. Sonra Varksvlavi'yi Arabistan çöllerinde koşarken görürdü, kendisi gibi Arap atlarının arasında eyersiz, yularsız, binicisiz alabildiğine özgür.

Rüstem bütün bu düşünceler ve buruk ruh haliyle salona geçti. Uzun ahşap masanın üzerindeki sürahiden kendisine bir bardak şarap doldurdu, başına dikti.

Ruhu bedeninden önce yaşlanmıştı. Yaşadığı sıkıntılar ve yoğun sorumlulukları beynini sürekli meşgul tutmuş, neredey-

se bedeninin arzularını ona unutturmuştu. Belki de kendime haksızlık ettim, diye düşündü. Hayat bu denli karmaşık olmasa gerek.

Henüz yanmayan ocağın bacasına tünemiş bir baykuş, konağın merdivenlerinden hızla çıkan adamın ayak seslerinden ürkmüş olacak ki, içli içli uğuldadı. Biraz sonra büyük tahta kapı net bir ritimle çalındı. İç odadan koşan bir hizmetkâr kapıyı ardına kadar açtı. Kapının önünde duran ulak, hizmetkâr kıza bir kâğıt uzattı. Kız rulo halindeki mektubu Tavad Rüstem'e verdi ve daha sonra ulakla beraber, ona yiyecek ikram etmek üzere dışarı çıktı.

Kokaz

Yaşlı kadın, gözlerini pencereden içeriye doğru çevirdi. Artık içerisi iyice loş hale gelmişti. Kokaz önde kendisi arkada yavaşça çatı katına doğru çıkıyorlardı.

Son yıllarda hayli yıpranan, vatanları Romanya'dan neredeyse bir asır önce getirtilmiş geniş latalardan oluşan basamaklar, büyük sarı evdeki ölüm sessizliği ve hüzne kendilerince saygı gösteriyorlardı belki de. Kokaz ve yeni -aslında çok eski- dostu gökten düşen kar taneleri kadar sessiz, geniş basamakları çatı katına doğru tırmanıyorlardı. Kokaz yıllardır sahibi olduğu bu evin her odasını, her kapısını, her penceresini, her gizli köşesini ezbere bilirdi. Burası onun dünyasıydı. Kanında hâlâ İsfahan ve Şiraz konaklarının yumuşak halılarında umursamazca yuvarlanan kibirli dedelerinin özelliklerini taşısa da o, binlerce kilometre uzaktaki bir dağın eteklerine kurulmuş bu evi tamamen sahiplenmişti.

Mehmet

Mehmet babasıyla onun Bursa'da bulunduğu kısa dönemlerde defalarca konuşmaya teşebbüs etti. Ancak paşa babası her seferinde konuyu değiştirdi, duymazdan anlamazdan geldi. Bazı defalarda Mehmet'in Teresa ile beraberliğinin kendi yaşadığı müddetçe mümkün olamayacağını söyledi. Mehmet sevgilisinin yanında, Viyana'da olduğu zamanlarda babasına karşı içinde öfke patlamaları yaşıyordu. Babasının Ankara'dan gelişini İstanbul'da çok sevdiği Pera Palas Oteli'nde ya da Bursa'daki büyük sarı evinde beklerken ona neler söyleyip nasıl ikna edebileceğini tekrar tekrar planlıyor, ancak en ufak detayına kadar planladığı bu konuşmaları babasıyla yüz yüze geldiğinde ya tamamen unutuyor ya da babasının tahmininin dışında kurduğu cümleler karşısında afallayıp onu onaylamasa da çaresiz suskunluklar içinde boyun eğiyordu.

Mehmet'in babası asla sesini yükseltmez, tok sesiyle tek tek ve değişmeyen bir tonda konuşur, kelimelerini dikkatle seçerdi. Ancak tartışmalar esnasında karşısındaki şahsa asla hakaretamiz olmayan ama tartıştığı kişiyi derinden yaralayabilip ömür boyu unutamayacağı bir ifade kullanmaktan çekinmezdi. Bu kural oğulları için de geçerliydi. Ağzından çıkan her kelime kendisi ve karşısındakiler tarafından yıllarca unutulmadan ha-

tırlanırdı. Bu sebepten etrafındaki herkes üzerinde, hiç boşluk bırakmayan mutlak bir otoritesi ve derin bir tesiri vardı. O, milliyetçi fikirlerle kavrulan genç Türkiye Cumhuriyeti'nin saygın ve çok başarılı bir paşası, bir yandan da asırlarca hüküm süren bir tavad ailesinin torunuydu. Genlerinden gelen mutlak otoriter ve kendine güvenli, biraz da kibirli karakterini kendi başarısı ve aklıyla elde ettiği mevkiinde arzu ettiği ve içinden geldiği gibi yaşıyor, etrafındakileri de yaşamaya mecbur ediyordu.

Ailenin asli geliri Gürcistan'dan getirdikleri servetleriyle kurdukları fabrikalardan geliyor, bütün aile varlıklı bir hayatı pek de fazla çalışmadan sürdürebiliyordu. Özellikle de hemen hemen hiç para ve iktisat mefhumu olmadan büyümüş Mehmet ve kardeşleri. Rahata fazlasıyla alışmış ve yabancı memleketlerde tamamladıkları iyi tahsillerine rağmen hiçbir zaman bilfiil çalışmayı düşünmemiş kardeşler için kendilerinden sevgi ve sıcaklık hariç hiçbir şeyi esirgememiş olan babalarının otoritesine uymak daha kolay geliyordu. Belki de çocukluklarından beri onlara öğretilen tek yol buydu.

Mehmet'in iki erkek kardeşi vardı. Küçük olanı gayet munis tabiatlıydı. Daha genç yaşta kendi karakterine uygun, ufak tefek ama son derece nazik bir genç kızla evlendirilmişti. Ancak içkiye bağımlılığı aşırı denecek derecede fazlaydı. İçkinin dozunu fazla kaçırdığı gecelerde kendisini çalışma odasına kapatırdı. Onu kimse, karısı bile asla sarhoş görmemişti. Ancak tek başına odasına çekildiği gecelerin sabahında erkenden kalkan karısının hizmetçilere göstermeden toplayıp ortadan kaldırmaya çalıştığı boş viski ve konyak şişeleri, içtiği alkol miktarının fazlalığını eleverirdi.

Paşa baba, Mehmet'ten dört yaş küçük ortanca kardeşe de şehrin en güzel evlerinden birini alıp dayatıp döşetmişti. Üç

kardeş içinde un ve pirinç işiyle nispeten biraz ilgilenen oydu. O da diğer erkek kardeşleri gibi son derece itinalı ve fevkalade şık giyinirdi. Gayet nazik olan bu genç adamın tek sıkıntısı doğuştan gelen ve zamanla giderek artan kemik rahatsızlığıydı. Ne yazık ki, Mehmet'in bu kardeşinin buluğ çağından itibaren hızla artan ağrıları sonucu sağ bacağında bir aksama vardı ve bu aksama son zamanlarda ona dayanılmaz ıstırap verir olmuştu. Ne yazık ki geçen yıllar içinde Türkiye'deki hiçbir doktor derdine derman olamamıştı. Mualla adında çok güzel, şık ve hayli frapan bir de karısı vardı. Küçük şehirdeki bütün davetlerin gözbebeği bu çiftin henüz çocukları olmamıştı. Şehirdeki tek güzel sinemanın bir locasını her akşam onlar ayırtır, bazen ayda ya da iki ayda bir de gitseler o locayı hep kendileri için boş tuttururlardı.

Mehmet ise Türkiye'de kaldığı müddetçe Teresa'ya bazen her gün yazıyor, genç kadının eline kimi zaman bir sonraki mektup bir öncekinden önce ulaşabiliyordu. Mektuplarında Mehmet, Teresa'ya hem özlemini dile getiriyor, hem de içini ona döküp biraz olsun yükünü hafifletiyordu.

Bir gün Teresa, Mehmet'ten yine uzun bir mektup aldı. Mektupta yakında kavuşacaklarını yazıyordu. Mehmet'in erkek kardeşinin artan kemik rahatsızlığı nedeniyle babaları oğlunun tedavisinin Berlin'de yapılmasına karar vermişti. Mehmet de erkek kardeşine Berlin seyahatinde refakat edecek ve bu şehirde kardeşinin birkaç ay sürecek tedavisi müddetince yanında kalacaktı. Böylece coğrafi olarak biraz daha Teresa'ya yakın olabilecekti. Kardeşinin tedavisi başlayıp yoluna girdiğinde derhal Viyana'ya gelmeyi planlıyordu.

Teresa da Mehmet'i onun kendisini sevdiği kadar seviyordu. Ancak genç kadın, Mehmet'e nispetle daha yorucu bir ço-

cukluk ve gençlik yaşamıştı. Bu yoğun ve güçlüklerle dolu hayat onu daha toleranslı ve sabırlı hale getirmişti. Ancak diğer yandan Mehmet'in kendi ayakları üzerinde durmayı bir türlü akıl edememesi ve hayattaki tek mutluluğunu babasının bir gün iki dudağının arasından çıkarmayı ümit ettiği müspet bir cümleye bağlamış olması onu düşündürüyordu. Bu çaresiz bağımlılığı, Mehmet'in karakterinden ziyade aralarındaki kültür farklılığına bağlamayı tercih ediyordu. Mehmet'le beraberken Teresa dünyanın en mutlu kadını oluyor, onun yoğun, derin ve çoğu zaman da menfi duyguların hükmünde olan hissiyat girdabına kendisini kaptırıyor, hatta bu açmazın içindeyken kendisini unutup bütün dikkat ve gücünü Mehmet'i kurtarıp yukarı çekme çabasına teksif ediyordu.

O bunları düşünürken gözlerinin önüne Mehmet'in sadece Teresa'yla umut ve huzur bulabilen hayattan sebepsiz biçimde yorgun düşmüş gözleri geldi. Bir anda kendisiyle alakalı düşünceleri bir yana bırakıp kısa sürede sevgilisine kavuşacak olmanın hayal ve ümidinin heyecanına kendini tekrar bıraktı.

Teresa'nın doğup büyüdüğü ve çok sevdiği Viyana, Avrupa'nın ilk sosyal demokrat şehriydi. 1918 yılında ilan edilmiş olan cumhuriyetle birlikte monarşi yönetimi altında ezilmiş ve hırpalanmış özellikle büyükşehirde yaşayan insanların yaraları hızla sarılmaya başlanmıştı. Eğitim ve sağlık konularına çok önem veriliyordu. Birkaç tane çocuk hastanesi kurulmuştu. Teresa bu hastanelerden birine hatırı sayılır bir bağış yapmıştı. Kendisi de bilfiil haftanın üç günü bu hastanede çalışıyordu. Avrupa'da artık savaş rüzgârları eserken Viyana çeşitli kültür ve sanat etkinlikleriyle cazibesini hâlâ koruyordu. Ama şehrin ışıkları öncekinden çok daha solgundu artık.

Viyana'nın içinde bulunduğu bu durumda Teresa vaktinin çoğunu hastanede geçiriyor, akşamları yorgun argın Belvedere Sarayı'nın karşısındaki dairesine dönüyordu.

O gün hastanede yine çok yoğun geçen bir günün öğleden sonrasında Teresa bir doktor arkadaşıyla birlikte çay içiyordu. Birkaç gün önce göğsünün altında bir sertlik hissetmişti. Bedeninde önceden var olmayan bu yabancı doku önce onu biraz düşündürse de sonra kafasından atmaya çalışmıştı. Ancak hastanede yorgun geçen bu günün öğleden sonrasında doktor arkadaşına bundan bahsetmeden de edememişti. Doktor Karl Firtzberg, Teresa'dan birkaç yaş daha büyük neşeli bir adamdı. Teresa'nın söylediklerini duyunca birden ciddileşivermişti. "Teresa," dedi. "Müsaade et, seni bir muayene edeyim. Bu tür şeyler bazen çok basit bezelerin iltihaplaşmasından da kaynaklanıyor olabilir, ama yine de dikkatli olmak lazım."

Teresa arkadaşının kendisini muayene etmesine isteksizce razı oldu. Muayene için Karl'ın hastanesindeki odasına geçmişlerdi. Karl, Teresa'yı dikkatle dakikalarca muayene ettikten sonra ona giyinmesini söyledi ve çay içtikleri küçük dinlenme odasına geri döndü. Teresa'ya muayene sonucunda pek de rahatlatıcı bir konuşma yapamayacaktı. Yarım bıraktığı çayından bir yudum aldı, çay buz gibi olmuştu.

Birkaç dakika sonra Teresa kapıda belirdi. Ardından, Karl'ın karşısına oturdu. "Eee, herr doktor, bedenimin yeni misafiri hakkında ne düşünüyorsunuz?"

Teresa'nın neşeli tavrı Karl'a moral vermişti, kendini topladı. "Sevgili Teresa," dedi. "Biliyorsun ki benim ihtisasım çocuk hastalıkları üzerine, ancak söylemeliyim ki göğsündeki yumru beni biraz rahatsız etti."

"Nasıl yani?"

"Teresa, emin olmadığım bir konuda seni heyecanlandırmak istemem, ancak seni bir mütehassısın muayene etmesinde fayda var. Umarım hiçbir aksi şey çıkmaz ama riske atmamak lazım."

Teresa arkadaşının ses tonundan konunun ciddiyetini anlamıştı, kendisi de endişelenmiş, ancak huzursuzluğunu arkadaşına belli etmekten kaçınmıştı. Üstelik de her bakımdan çok zor geçmekte olan hayatının bu dönemine bir de hastalık endişesi katmak niyetinde değildi.

Karl, "Bak Teresa," dedi. "Yarın senin için mütehassıs bir arkadaşımı arayacağım ve sen de mutlaka onu en kısa zamanda görmeye gideceksin."

Teresa arkadaşına baktı, gülen gözleriyle ve hayatı boyunca herkese karşı yapmaya alışık olduğu biçimde onu sakinleştirmeye çalışarak konuştu. "Endişelenme," dedi. "Doktor arkadaşını ilk müsait zamanda görürüm. Tatlı karına çok selamlarımı söyle. Haydi geç kalma, ben de artık çıkacağım hastaneden." Karl, Teresa'yı selamlayıp odadan çıktı.

Teresa doktorların dinlenmesine tahsis olunmuş gri renkli odada yalnızdı şimdi. Portmantodan mantosunu alırken aynada kusursuz siluetine gözü ilişti. Elbisesinin üzerinden eliyle göğsündeki sertliği yokladı. Vücuduna adeta davetsizce yerleşen yabancı cismi kalın yün elbisesinin üstünden hissedemedi. Mutlaka önemsiz bir şeydir, diye düşündü. Çocukluğundan beri kendini kontrol edip, teselli etmeyi çok iyi öğrenmişti.

Portmantonun rafından ördekbaşı şapkasını aldı. Bu şapkasını pek severdi. Şapkanın formu, üzerine diğer şapkaların yığılması yüzünden bozulmuştu. İki eliyle şapkayı şekillendirirken gözü şapkanın içindeki etikete ilişti. Kendi kendine hafifçe gülümsedi. "Les chapeaux Khetevan depuis 1785-Paris"[1] yazıyordu şapkanın etiketinde. Etikette yazanlar onu birkaç yıl öncesine götürdü. Şapkayı başına geçirdi.

(1) "Ketevan şapkaları 1785'ten beri-Paris"

Mehmet'le yaptıkları ilk seyahatleriydi. Ocak ayının sonuydu. Kar Paris'i alışık olmadığı bir biçimde esir almıştı. Place Vendome'daki Ritz Oteli'nde kalıyor, olağanüstü güzel vakit geçiriyorlardı. Gündüzleri müzelere ve sergilere gidiyorlardı. Paris'te Teresa'nın pek çok sanatçı arkadaşı vardı. Geceleri onlarla birlikte küçük Paris lokantalarında yemek yiyorlar, sonra da baş başa kalmak için sabırsızlandıkları otel odalarına dönüyorlardı. Mehmet'in bile Paris'te gözlerinin içi gülüyordu. Bir gün öğleden sonra kar yağışının durmasından faydalanarak küçük bir yürüyüşe çıkmışlardı birlikte. Işıkları yanmaya başlayan mağazaların vitrinlerine bakıyorlardı. Place Vendome'u Opera Garnier'e bağlayan ara sokaklardan birindeki bir şapkacı vitrinine takılmıştı Teresa'nın gözleri. "Bak Mehmet, ne kadar güzel ve değişik şapkalar var burada. Daha önce hiç dikkatimi çekmemiş bu dükkân."

Mehmet boynunu geri atarak dükkânın harfleri kiril alfabesini andırır biçimde yazılmış levhasındaki ismini okudu. "Les chapeaux Khetevan depuis, 1785-Paris."

"Teresa biliyor musun," dedi. "Ketevan bir Gürcü ismidir." Mehmet'in atalarının yaşadığı Gürcistan'a ve halkına pek de belli etmediği bir alaka duyardı. Ailesinin asırlardır yaşadığı topraklarla bağlantısı ve taşıdıkları kan, babası tarafından neredeyse unutulmuş ya da unutturulmuştu.

Teresa, Mehmet'in kolunu sıktı. "Haydi içeriye girelim, hem bak, kar tekrar başladı."

Kol kola vitrin çerçevesi ve kapısı bordo renkli dükkândan içeriye girdiler. Tezgâhın arkasındaki Musevi olduğu yüzünden akan yaşlı adam nazikçe ayağa kalktı. Yetmişli yaşların sonunda olduğu belliydi. Ufak tefek, biraz demode, ama yine de şık ve temiz gri yünlü bir takım giymişti.

"Buyurunuz, size nasıl yardımcı olabilirim?" Teresa dükkânın raflarına yerleştirilmiş işçiliği mükemmel, modelleri ga-

yet güzel ve değişik şapkalara memnuniyet ve biraz da hayretle baktı.

"Mösyö ben bir hayli sık Paris'e gelirim, ancak bugüne kadar ne yazık ki dükkânınızı fark edememişim. Üstelik de çok uzun zamandır bu işi yaptığınızı görüyorum."

Teresa adamın cevabını beklemeden gözünü tekrar heyecanla şapkalara çevirdi. Gerçekten de modeller gayet şıktı. Ayrıca da Teresa'nın sade ama aşırı seçici zevkine kalite olarak da uyuyorlardı.

Adam, "Madam bizim dükkânımız bir buçuk asırdan fazladır mevcuttur. Daha önce on altıncı arondismandaydık ama son kırk yıldır buradayız. Paris o kadar güzel dükkânlarla doludur ki bugüne kadar bizimkini fark etmemiş olmanız normal. Ancak sizin gibi şık bir hanımefendiyi kazanacağımız için çok mutluyum. Demek ki bugünkü kar sizi bize getirecekmiş," diye nazik iltifatlarını yaparken yan gözle de Teresa'nın hızla deneyip, içi eldivenlerle dolu camlı tezgâhın üzerine yığdığı şapkalara bakıyordu. Belli ki bu güzel ve genç kadın işlerin hayli kesat olduğu bu karlı günlerde birden fazla şapka satın alacaktı.

Mehmet her şapkanın bir öncekinden çok yakıştığı sevgilisini keyif ve hayranlıkla seyrediyordu. Sonra yaşlı adama döndü.

"Dükkânınızın ismi bir Gürcü adı, siz Gürcistanlı mısınız?"

"Hayır, ama dükkânı kuran kişi, yani büyük dedemin ortağı bir Gürcü hanımefendisiymiş."

Mehmet ilgilenmişti. "Öyle mi?" dedi. "Mutlaka ilginç bir hikâye olmalı."

Teresa sekiz adet şapka seçmişti. "Evet," dedi. "Hepsini alıyorum." Kasanın durduğu III. Napolyon tarzı masaya yönelmişti.

Mehmet, "Sevgilim," dedi. "Bunlar, lütfen benim sana hediyem olsun. Hem bak dükkânın kurucusu da benim memleketimdenmiş."

Yaşlı Musevi çoktan şapkaların fiyatlarını önündeki kâğıda alt alta yazıp toplam rakamı çıkarmıştı. Mehmet gözucuyla bakarak gerekli miktarı masanın üzerine bıraktı. Yaşlı satıcı çok etkilenmişti. Bu genç adam pazarlık etmek şöyle dursun, ödeyeceği rakamı duymak ya da duyurmak bile istememişti. Mehmet gerçekten de para hesabından ve para ile ilgili konuşmaktan nefret ederdi. Satıcı adam heyecan içinde, "Müsaade ederseniz size bir kadeh şarap ikram etmek isterim," dedi.

Mehmet atıldı. "Teşekkür ederiz mösyö, ancak kar iyice bastırıyor. Neden siz dükkânınızı kapatınca aldığımız şapkalarla birlikte otelimize gelmiyorsunuz? Hemen arka tarafta, Ritz'de kalıyoruz. Vaktiniz müsaitse otelin barında birlikte bir şey içelim. Hem de bize dükkânınızın kurucusu şu Gürcü hanımı anlatırsınız belki de."

Saat 19.00'da şapkacı dükkânının sahibi, Teresa ve Mehmet'ten önce Ritz Oteli'nin avluya bakan loş barına gelmişti bile. Teresa'nın satın aldığı şapkaları üç adet şapka kutusuna yerleştirip otelin girişindeki concierge'e teslim etmişti.

Birkaç dakika sonra önden Teresa, arkadan Mehmet, bardan içeri girdiler. Mehmet geciktikleri için özür dileyip yaşlı adama ne içmeyi arzu ettiğini sordu. Adam, "Bir kadeh şampanya," dedi. Teresa ve Mehmet ona katıldılar.

Mehmet, "Bugün sizinle tanışmak hoş bir sürpriz oldu. Teresa güzel şapkalar alacağı yeni bir dükkân keşfetti ve şimdi ben de sizden dükkânınızın kurucusu şu Gürcü hanımın hikâyesini dinlemeyi umduğum için heyecanlıyım," dedi.

Musevi satıcı pek memnundu. O gün, yılın en hızlı ve bereketli satışını yapmış, üstüne üstlük bir de kendisine şampanya

ikramında bulunulmuştu. Tadını çıkararak anlatacaktı bildiklerini. "Efendim," dedi. "Dükkânımızın kurucusu Ketevan, ülkesinde nüfuzlu bir aileye mensupmuş. Vefat eden eşinden hatırı sayılır bir miras kalmış. Ancak altmışlı yaşlarındayken Kıpçak bir adamla tanışmış, kimileri onu bir arkadaş ya da evlat gibi sevdiğini söylese de kimileri bu kendinden neredeyse otuz yaş genç adama âşık olduğunun dedikodusunu yapmışlar. Sonunda Kıpçak genç, Ketevan'ı ülkesindeki bütün malını mülkünü satıp Paris'e gelmeye ikna etmiş. Ketevan da tesadüf eseri şapkacılık yapmakta olan büyükbabamla tanışmış ve bu işe iyi bir sermaye koyarak önce on altıncı arondismandaki dükkânı açmışlar ve işi birlikte yürütmüşler. Madam sadece model seçimine müdahale edermiş, geri kalan bütün işleri benim büyük dedem idare eder, ay sonlarında madama kazançtan kârını verirmiş. İşte böyle." Şampanyasından bitmesi endişesiyle küçük bir yudum aldı.

Mehmet'e bu fazla ticari hikâye pek de cazip gelmemişti. Umutsuzca, "Ya sonra?" dedi.

"Sonrası şöyle: Madam Ketevan yüz bir yaşına kadar yaşamış. Son birkaç yılını Paris'in en iyi bakımevinde geçirse de aklı hep yerindeymiş. Hep ülkesinden ve çok sevdiği Batum şehrinden bahsedermiş. Hatta oradan getirdiği birkaç parça eşyayı büyük itinayla saklarmış. Bakımevine bile bu eşyalarıyla gitmiş. Oradaki odasını onlarla dekore etmiş, ah bir de tabii o pek sevdiği Kıpçak gencin küçük suluboya portresini yanından ayırmazmış. Resimle saatlerce canlı bir insanmış gibi konuşurmuş, zavallı kadın."

Teresa, "Peki," dedi. "O genç adam kendisiyle ilgilenmemiş mi? Ona ne olmuş?"

"Ah! Chere madame, orası biraz karışık. Adam pek sağlam bir pabuç değilmiş anlaşılan. Pardon!" Sarf ettiği cümleden bi-

raz mahcup olarak devam etti. "Yani, şöyle anlatayım; Paris'e gelince hiçbir iş güçle uğraşmamış, sadece Ketevan'dan aldığı bol cep harçlığını uygunsuz mahallelerde, kötü şöhretli barlarda kadınlara harcamış. Sonunda, yani Paris'e geldiklerinin daha beşinci yılında adamı St. Denis Sokağı'nda bıçaklanmış olarak bulmuşlar. Zavallı Madam Ketevan da ondan sonraki ömrünü yalnız geçirmiş, ama benim ailem ondan hiçbir zaman ilgi ve şefkatlerini esirgememişler. O da zaten ileriki yaşlarında bütün malvarlığını ve tabii ki dükkândaki hisselerini bizimkilere vasiyet etmiş." Adam bu son cümleyi gururla mı, yoksa çekinerek mi söylemek gerektiğini pek tartamamıştı.

Mehmet'e hikâyenin ikinci kısmı daha cazip gelmişti. "Peki," dedi. "Bu duygusal madamın memleketi Gürcistan'dan getirdiği eşyalara ne oldu?"

"Tabii ki onlar da bizim aileye intikal etmiş. Aslında pek de fazla bir şey yoktu. Büyükçe bir ahşap dolap, iki ahşap koltuk, birkaç Kafkas halısı, ki hepsi şu anda Cenevre'ye yerleşen kız kardeşimin evinde. Annemin vefatından sonra o almak istemişti. Aaaa... Bir de çok güzel ahşap bir levha vardı. Üzerine dağların üzerinde uçan bir şahin oyulmuştu. Arkasındaki Gürcüce yazıyı ben tercüme ettirmiştim. 'Ahmet ve Ketevan'a hatıra,' gibi bir şeyler yazıyordu. Onu da Stella, Cenevre'ye götürmüştü. Ama o çok garip bir biçimde ortadan kaybolmuş."

"Nasıl yani?" dedi Mehmet.

"İki yıl kadar önce kış çok sert geçmişti. Cenevre'de bir hafta kar yağışının hiç kesilmediğini yazmıştı kardeşim. İşte o kış, bir gece kardeşim ve kocası oturma odalarında otururlarken birden o çok eski ahşap levha gözleri önünde boydan boya çatlamış. İkisi de levhayı inceleyince oyma panonun üzerindeki şahin motifinin kaybolduğunu görmüşler. Hatta bunu biraz tekinsiz sayıp levhayı ertesi gün bir antikacıya götürüp satma-

ya karar kılmışlar. Ancak aynı günün sabahında kalkıp salona girdiklerinde, levhanın yıllardır asılı olduğu duvarda olmadığını görmüşler. Önce eve hırsız girdiğini sanmışlar, ama evde çalınan başka hiçbir şey olmadığını anlayınca polise gitmekten vazgeçmişler. Ne garip değil mi?"

Hikâye Mehmet'in çok ilgisini çekmişti. Biraz çekinerek alçak sesle sordu.

"Mösyö, peki bu Gürcü hanımın eşyalarından sizde kalan hiçbir şey yok mu?"

Yaşlı Musevi biraz düşündü. "Aslında var," dedi. "Kız kardeşim maalesef varlıksız bir Sefarad'la evlendiği için annemin evini boşaltırken çoğu mobilyayı onun almasına müsaade ettim, ama Madam Ketevan'dan kalan bir yağlıboya tabloyu da ben alıkoydum, o hâlâ bendedir."

Teresa, "Dükkânınızda gözüme çarpmadı," dedi.

"Ah! Evet, çünkü evimde asılı büyük bir yağlıboya tablodur, üzerine Kafkas Dağları resmedilmiştir."

Mehmet'in hiç görmediği ülkesine karşı bir alakası vardı, tabloyu çok merak etmişti.

"Mösyö," dedi. "Eğer sizin için mahzuru yoksa tabloyu görebilir miyiz? Malum benim de soyum Kafkaslara dayanıyor."

Mehmet'in samimi, hatta çocuksu ilgisi insan sarrafı olmuş yaşlı Musevi'nin dikkatinden kaçmamıştı.

"Neden olmasın?" dedi. "Tabii ki görebilirsiniz."

Hızlıca düşündü, bu çifti evine davet etmesinin hiçbir faydası olmazdı, ama tablo sayesinde bu bonkör çifti tekrar dükkânına getirtebilir, mutlaka ki bu nazik insanlar da onun zahmeti karşısında birkaç şapka daha satın alırlardı. Fikrini pek parlak bulup kendi kendine elinde olmadan gülümsedi. Ve garsonun bırakmış olduğu yeni şampanya kadehinden bir yudum daha aldı.

"Evim buraya pek yakın değil," dedi. "Sizleri oraya kadar yormak istemem, ama eğer yarın öğleden sonra dükkânıma gelirseniz tabloyu orada görebilirsiniz. Sabahtan sizin için onu evden dükkâna taşıtırım."

Teresa da adamın aklından geçenleri anlamıştı, muzipçe gülümsedi. "Ah! Ne kadar naziksiniz, hem benim de o güzel şapkalarınıza bir daha göz atma fırsatım olur."

İçkilerini bitirip kalktılar. Teresa ve Mehmet bir arkadaşlarının evine yemeğe, yaşlı satıcı ise bir gün sonra yapabileceği satışın hayaliyle evine gitti.

Ertesi gün öğleden sonra Teresa ve Mehmet yine şapkacı dükkânındaydılar.

Yaşlı satıcı gece tabloyu duvardan indirip iyice temizlemişti. Ertesi gün de tabloyu dükkânındaki tezgâhın arkasına yerleştirdikten sonra üzerini bir kumaşla örterek asırlık yağlıboya tabloya paha biçilmez bir sanat eseri havasıyla birlikte biraz da esrar vermeye çalışmıştı. Aslında annesinin ölümünden sonra eve çağırdığı bir antikacıya kendisine intikal eden eşyaları satmaya çalışırken bu tabloyu da göstermiş, ancak antikacı tabloya yüksek bir fiyat biçmediği için satmaktan vazgeçmişti.

Dükkâna girdikleri andan itibaren Mehmet'in gözü tezgâhın arkasında üzeri örtülü duran tablodaydı, ama tecrübeli satıcı Mehmet talep etmeden örtüyü kaldırmamaya kararlıydı.

Teresa lafa girdi. "Mösyö, sakın bu örtünün altındaki şey dün bize bahsettiğiniz yağlıboya tablo olmasın?"

Yaşlı esnaf beklediği soru karşısında memnun, sanki yağlıboyayı kendisi yapmış gibi artistik bir hareketle örtüyü kaldırıverdi. "Ta kendisi madam."

Tablo güzeldi. Kafkas Dağları resmedilmişti. İhtişamlı, olağanüstü güzellikte, biraz da ürkütücü Kafkas Dağları. Dağların

yamaçlarında yaylalar uzanıyordu. Kullanılan turuncu ve tuğla renkleri tabloya gün doğumu ya da günbatımı intibaı veriyordu.

Mehmet tabloyu hayranlıkla seyre dalmıştı. O güne kadar resmini dahi görmediği Kafkas Dağları'nı garip bir heyecanla seyrediyordu. Tablodan gözlerini ayıramadan ve neredeyse bütün nezaket kurallarını unutup sordu. "Bunu bana satar mısınız?"

Yaşlı satıcı çayından yeni bir yudum almıştı ki, Mehmet'in bu beklenmedik sorusu karşısında heyecandan çay genzine kaçtı. Adamın öksürerek mendilini ağzına kapatmasını ve heyecanını komik bulan Teresa, yüzünü kapıya dönerek belli etmeden gülmeye başladı.

Mehmet hâlâ dalgın gözlerle Kafkas Dağları'nı seyrediyordu. Yaşlı satıcı uzun cümlelerle bu tabloyu ne kadar sevdiğini ve tablonun kıymetini ballandıra ballandıra anlatırken, Teresa gülümseyerek yeni şapkalar deniyor, Mehmet'se büyülenmiş gibi tabloyu seyrediyordu. Sonunda Mehmet tabloya adamın istediği fiyatı vererek, Teresa da dört adet şapka daha satın alarak Musevi satıcıyı ihya etmişlerdi.

Yaşlı satıcı zafer sarhoşluğu içinde Teresa ve hayli büyük tablosu elinde Mehmet'in dükkândan uzaklaşmalarını izliyordu. Mehmet, Kafkas Dağları'nı görünce öylesine heyecanlanmıştı ki onların hayalini dükkânda bırakmaya dayanamayıp koca tabloyu bir başına otele kadar kendi taşımıştı.

Kokaz

Kar bütün coğrafyaları birbirine benzetir, bütün zamanları birbirine yaklaştırır. Mükemmel ve kusursuz beyaz örtüsü binlerce kilometre uzaklıktaki diyarları, asırlarca farklı zamanları benzer hale getirir. Yoğun kar altında Kafkas Dağları da, Uludağ da birbirine benzer, aynı olur ve kar erken gelen kış akşamlarını hep geciktirmeye çalışır solgun beyazlığıyla.

Yaşlı kadın ve Kokaz büyük sarı evin çatı katına çıkmışlardı. Geniş hole açılan tek kapı aralıktı, peş peşe içeri süzüldüler. İçerisi loştu ama odanın iki yanına sıralanmış pencerelerden gelen kısa günün son ışıkları hâlâ bütün odayı ve eşyalarını seçilir kılıyordu. Burası sanki evin diğer bölümlerinden daha da soğuktu, en azından Kokaz'a öyle gelmişti. Odanın iki uzun duvarı baştan başa kitaplıkla kaplıydı, raflardaki kitaplar boylarına göre dikkatlice sıralanmışlardı. Bazı raflarda kitapların arasına küçük heykeller ve biblolar yerleştirilmişti. Odada büyük bir maroken koltuk takımı vardı. Koltukların sırtlarına yerleştirilen bel minderlerinin kumaşı yıllar içinde akmış olsa da hepsi milimetrik biçimde yerleştirilmiş, son derece düzenliydi. Odanın ortasındaki büyük maun yazı masasının üstü bu

düzenli odayla tezat teşkil edecek biçimde karmakarışıktı, üzerine bir sürü şey rasgele yığılmıştı.

Kokaz yılların alışkanlığıyla masada boş bulduğu bir noktaya sıçrayıverdi. Masanın üzerindeki bütün bu yabancı eşyaları tanımak için koklamaya başlamıştı. Yaşlı kadın yavaşça masaya yaklaştı, iki çift buz pateni ayakkabısının ince uzun demirleri pencereden gelen soluk ışıkta eski bıçaklar gibi parlıyordu. Ayakkabıların bir çifti küçüktü, beyaz renkleri yıllar içinde biraz sararsa da çok az kullanıldıkları hemen anlaşılıyordu. Belki bir, belki iki defa. Daha büyük olan diğer çift de yepyeniydi, sadece yılların yorgunluğu üzerlerine çökmüştü. Masanın üzerine birkaç kitap, faturalar ve başka defterler düzensizce atılmıştı. Sanki bir şey aranmış gibiydi. "Polisler," dedi yaşlı kadın kendi kendine. "Herhalde onlar yapmışlardır." Belki de bir gece önce ruhunu yorgun bedeninden kurtarmaya karar veren Mehmet bir şeyler aramıştı. Masanın üzerinde birkaç fotoğraf vardı. Birinde Belvedere Sarayı'nın önünde çok güzel genç bir kadın objektife gülümsüyordu. Bir diğerinde donmuş Tuna Nehri üzerinde buz pateni yapan insanlar seçiliyordu. Geri planda yüzü tam görülmese de önceki fotoğraftaki genç kadın objektife el sallıyordu. Sonuncusu ise hüzünlü gülümsemesiyle Mehmet'in fotoğrafıydı. Arkasına Almanca "Biricik sevgilime hatıra - 1947" yazılmıştı. Bu fotoğraf belli ki ithaf edildiği kişiye hiçbir zaman gönderilememişti.

Masanın üzerindeki ağır kristal kül tablası söndürülmüş sigara izmaritleriyle doluydu. Geniş tabanlı üçgen formdaki konyak sürahisinin kapağı açıktı. Sürahi hemen hemen boştu, biraz ilerisine bırakılan kadehle sürahi arası içki lekeleriyle yapış yapıştı. Belli ki kadehler neredeyse insiyaki biçimde doldu-

rulmuş, zaman zaman dışarı akan konyak, kullanıcısını hiç mi hiç ilgilendirmemişti.

Yaşlı kadın, Mehmet'i düşündü. Kim bilir o odadayken nasıl bir ruh hali içindeydi. Muhtemelen yalnızdı. Neleri ya da neyi düşünüyordu?

Mehmet'i yıllardır esir alan sevgilisine kavuşamama ıstırabı hâlâ devam mı ediyordu? Yoksa hayatı artık onun için yaşanmaz kılan daha mı çaresiz bir neden vardı? Ruhu hâlâ Teresa'nın fotoğraflarında mı sükûnet ve huzur arıyordu?

Kafdağı'nın Masalı

Rüstem üzeri mühürlü ruloyu aldı, mührü kırdı ve okumaya koyuldu. Bu bir davet mektubuydu. Rüstem'i dünyevi hayata tekrar döndürecek bir davetti bu.

Gui Şervasidze kendisini bir ziyafete davet ediyordu. Kış gelmeden komşu ülkelerin prenslerini ve kasabaların tavad'larını bir araya getirecek büyük bir ziyafet vermeyi planlamıştı. Asıl amaç davete katılacak bütün bu yerel yöneticilerle bir türlü durulmayan politik konuları enine boyuna istişare etmekti. Gui Şervasidze bir soyluydu ama onun asıl önemi karısından kaynaklanıyordu. Zira ölen eşi, İmereti Kralı III. Mamia Gurieli'nin kızı, saygın bir prensesti.

Şervaşidze ailesi Kaçba olarak da anılırdı. Soylarının Şirvanşahlara dayandığı söylenirdi. Aile fertlerinin çoğu hayli kibirliydi. Bunun bir sebebi de Abhazya'nın, Gürcistan'ın diğer bölgelerine kıyasla daha zengin olmasından kaynaklanıyordu. Şervaşidze'ler, Tavdgiridze'lerle çoğunlukla dostluk ilişkisi içindeydiler. Bu mağrur aile, kökleri Bagratid'lere dayanan Tavdgiridze'leri sayardı. Her iki aile, müspet ilişkilerinin devamına çaba sarf ederdi.

Gürcistan'da soy sop son derece önemliydi. Soylu aileler kızlarını sadece birbirlerine gelin olarak verirler, böylece hem kanlarının asaletinin devamılılığını sağlar, hem de siyasi güçlerini pekiştirirlerdi.

Rüstem bu daveti kabul ettiğini yazdığı mektubu ulağa teslim etti.

Bir hafta sonra Gui Şervaşidze'nin saray yavrusu konağındaydı. Davetten birkaç gün önce gidip dost ailenin baba dostu yaşlı fertlerini tek tek ziyaret etti. Büyük ziyafetten bir gece önce Gui'nin konağında küçük bir akşam yemeği için buluştular.

Konak, ailenin şanına yakışır biçimde hayli gösterişliydi. Önce birkaç kadeh şarap içip hep birlikte derin bir sohbete daldılar. Tam yemeğe geçecekleri sırada geniş salonun ahşap kanatlı kapıları yavaşça ardına kadar açıldı, içeriye koşarak üç tazı girdi. Hayvanlar Afgan tazıları ile Arap Salukilerinin kırması gibiydi. Olağanüstü zarif bir biçimde dalgalı tüylerini uçurarak salona girmişlerdi. Hareketleri bir ceylanınki kadar zarif, ancak kendine güvenliydi.

Köpeklerin arkasından incecik bir gölge belirdi. İnce, uzun, narin bir siluet. Uzun eteklerinin altında adımları seçilemiyor, sanki halılarla kaplı bir zeminde yürümüyor da buzda kayıyordu. Karşılıklı oturmakta olan Gui ve Rüstem'e yaklaştı. Odanın içinde koşturan köpekler şimdi bu hayal kadar narin genç kızın arkasında duruyorlardı. Kız yana sarkmış iki elini zemine paralel biçimde hafifçe bileklerinden kırdı. Bu belli belirsiz hareketle üç köpek yan yana yere uzandılar. Böylesine zarif bir emre anında itaat ettiler. Efendilerinin sırtı onlara dönük olsa bile en ufak hareketini takip edecek kadar hassas ve iyi eğitimliydiler.

Yanan ocağın ve büyük bronz şamdanların loş ışığında Rüstem bu ince yapılı kızın yüzünü hâlâ seçememişti, ama onun zarafeti ve narin bedeni yıllar önce bütün varlığıyla sevdiği Buneba'yı hatırlatmıştı kendisine. Köpekleriyle olan bu hassas iletişimi de tıpkı Buneba'nın doğayla olan ahengi gibiydi.

Rüstem ocağın karşısında heyecandan ve şaşkınlıktan donakalmıştı. Gözlerini genç kızdan ayıramıyordu, ağzı hafifçe aralanmıştı. Ev sahibi misafirinin dikkatinin tamamen dağıldığını fark edip konuşmasını kesmişti. Kızının odaya geldiğini kapıya sırtı dönük olduğundan ancak fark edebilmişti. Başını çevirip biricik kızını görünce yüzü aydınlandı.

"Ahh!" dedi. "Tavad Rüstem, sizi kızımla tanıştırmak isterim. İsmi Aria."

Kız hafifçe dizlerini kırarak Rüstem'e selam verirken ona doğru iki adım attı. O anda Rüstem, kızın ocağın ışığında aydınlanan yüzü karşısında donakaldı. Bu kız Buneba'nın ta kendisiydi. Yıllar önce kaybettiği sevgilisi, büyük aşkı tam karşısında duruyordu. Rüstem ayakta daha fazla duramadı, iki adım geriledi, baldırlarının çarptığı koltuğa kendini bıraktı. İçinde bulunduğu salon, eşyalar, ev sahibi Gui, her şey herkes kaybolmuştu sanki. Karşısında sadece Buneba duruyordu. Birkaç dakika öylece kaldı. Ev sahibi konuğunun yüzündeki tuhaf ifade karşısında şaşkına dönmüştü. Endişeyle elini Rüstem'in omzuna koydu.

"Tavad Rüstem bir şeyiniz mi var?"

Rüstem omzuna dokunan bu elle irkildi. Karşısındaki Gui'ydi, daha sonra eşyalar, ocak, pencereler birer birer gözlerinin önünde tekrar belirmeye başladı. Genç kız da hayli şaşkın Rüstem'e doğru yaklaştı.

"Neyiniz var?" diye sordu.

Rüstem o anda kendine geldi. Kendini yaşadığı hayalden kurtarmaya çalışarak güçlükle konuşmaya başladı.

"Bir şeyim yok," dedi. "Sanırım bugün şarabı fazla kaçırdım." Gui bu açıklamayı yeterli bulup gülümsedi. Genç kız ise hâlâ dikkatle Rüstem'e bakıyordu.

Rüstem çekinerek kıza döndü.

"Affedersiniz, sizi çok önceden tanıdığım birine benzettim, ama tabii bu yıllar önceydi."

Genç kız gök mavisi gözlerini Rüstem'e dikerek sordu.

"Peki ne oldu ona?" Bu ani ve direkt soru karşısında Rüstem başını önüne eğdi.

"Çok uzaklara gitti."

Genç kız karşısında perişan görünen bu adamı teselli için birkaç söz daha söyledi. Rüstem onun yüzüne bakmadan Buneba'nınkiyle inanılmaz bir benzerliği olan sesini dinledi sadece.

O gece Rüstem bir saray kadar gösterişli konağın kendisine ayrılan bölümüne çekildi. Derin düşüncelerle geçirdiği sıkıntılı geceden sonra sabaha karşı uyku ondan şefkatini esirgemedi.

Gui'nin yaşantısı da konağı kadar görkemliydi. Kendisi Şervaşidze ailesine mensup olsa da kuzenlikten gelen uzak sayılabilecek kan bağı ve o dönemki Ekberi Erşet Kanunu'na[1] göre prens olması imkânsızdı. Bu hayli mağrur adamın hükmetme ve güç arzusu önüne geçilemez kuvvetteydi. Yaptığı evlilikle kral damadı olmayı başarmıştı, ancak biricik kızını o zamanlar için hayli geç bir yaş sayılabilecek yirmi yaşına kadar kimselere gelin vermeye kıyamamış, bütün taliplere bir kusur bulmuştu, kızına kimseleri layık göremiyordu.

Ertesi akşamki muhteşem ziyafetten sonra Rüstem, Kobuleti'ye geri döndü. Ancak aklında hep Gui'nin güzeller güzeli kızı

(1) Aile büyüğünün başa geçmesi kuralı

vardı. Buneba'nın yokluğunun kalbinde yarattığı o derin ve karanlık boşluğu, genç kız, tazeliği ve zarafetinin pırıltısıyla doldurmuştu. Ancak asıl önemlisi onun Buneba'ya olan aşırı benzerliğiydi. Rüstem kalesine döndükten sonra haftalarca kızı düşündü, en sonunda cesaretini toplayıp uzun bir mektup yazarak Gui Şervaşidze'ye uygun bir dille kızına duyduğu alaka ve hayranlığı ifade etti. Böylesine önemli ailelerin fertleri arasında gerçekleşecek bir evlilikte kızı istemek de ayrı bir merasim gerektirdiğinden, mektubunda Aria'yla evlenmek istediğini direkt biçimde yazmamış, ancak nazikçe ima edebilmişti.

Gui Şervaşidze, Rüstem'in mektubunu defalarca okudu. Ve tabii ki mektubun gönderilme amacını anladı. Kıymetli kızını Tavad Rüstem'e vermenin birçok avantajı olacaktı. Bu evlilikle iki aile ve klan arasında büyük bir güç birliği doğacaktı. Tavad Rüstem'in soyunun oldukça eskilere dayanması da cezp ediciydi. Kobuleti, Gürcistan'ın pek çok bölgesinden daha zengin ve verimli topraklara sahipti. Ancak yaşama biçimleri Şervaşidze'lerin Abhazya'da kurduğu görkemli ve daha Avrupalı düzene göre kaba ve taşralı sayılırdı. O, kızı Aria'yı gerçek bir prenses gibi yetiştirmişti. Kız Gürcüce, Rusça ve Fransızcayı anadili gibi biliyor, Osmanlıca bile anlaşabiliyordu.

Rüstem'in Aria'nın babası yaşında olması ve dinini değiştirmesi de Gui için ciddi bir mesele değildi aslında. Bu teklifi kızıyla da paylaşmaya karar verdi ve onu yanına çağırttı.

Gui'nin bulunduğu salonun çift kanatlı büyük kapısından önce Aria'nın üç tazısı girdi. Genç kız onların arkasından içeri süzüldü.

Gui konuşmaya başladı.

"Biricik kızım, senin benim için ne kadar kıymetli olduğunu bilirsin. Seni buraya önemli bir konu ile ilgili fikrini almak üzere çağırttım. Tavdgiridze'lerin tavad'ı Rüstem'den bir

mektup aldım. Hatırlarsan birkaç hafta önce kendisi burada misafirimdi."

Kız yumuşak sesiyle konuya girdi.

"Evet, tabii hatırlıyorum, beni kaybettiği büyük aşkına benzetmişti..." Kız, Rüstem'in şaşkınlığının ve ıstırap dolu ifadesinin açıklamasını, haftalardır konuyu kendi kendine düşünüp bu şekilde yapmıştı. Ancak kelimelerin ağzından bu netlikte dökülüvermesi onu babasının karşısında mahcup duruma düşürmüştü. Utanarak konuşmasını kesti.

"Evet, ta kendisi. Mektubunda üstü kapalı biçimde seni çok beğendiğini yazmış ve bence reddedilme riskine karşılık senin ona ilgin olup olamayacağını dolaylı yoldan anlamak istiyor. Benden gidecek yumuşak bir cevabın neticesinde eminim ki seni istetmeye bir heyet gönderecektir. Şimdi söyle bakalım, Tavad Rüstem'in kocan olmasını düşünür müsün?"

Bunları söylerken bir yandan da kızının yere inmiş bakışlarındaki ifadeyi anlamaya çalışıyordu.

Kız kısa bir süre suskun düşündü. Rüstem ilerleyen yaşına rağmen düzgün bir fiziğe sahipti. Ancak genç kızı asıl etkileyen bu orta yaşlı adamın yıllar önce kaybettiği aşkından söz etmeye çalışırken bulutlanan gözleri olmuştu. Kız sanki bu adamın aşkına âşık olmuştu.

Gui üsteledi:

"Kendisi sana layık bir aileye mensup, ama yaşça senden büyük ve Müslüman. Onun din değiştirmesinden sonra Kobuleti halkının büyük bir kısmı da tavad'ları gibi din değiştirdi. Oradaki yaşamın nasıl olur tam kestiremiyorum aslında. Ah, keşke annen sağ olsaydı."

Kız kendinden beklenmeyecek bir kararlılıkla konuşmaya başlamıştı.

"Babacığım, siz yıllardır benim hem annem hem babam oldunuz. Tavad Rüstem'in benim için iyi bir eş olacağını düşü-

nüyorum. Nedenini pek kestiremiyorum ama onu ilk defa görmeme rağmen sanki çok önceden kendisini tanıdığım hissine kapıldım. Belki de kader duygularımı böyle yönlendirdi."

Gui'nin yüzü gülmüş, kızının da bu işe gönüllü olması içini rahatlatmıştı.

Gui Şervaşidze, Rüstem'e kendine gelenle aynı incelikte bir mektupla cevap verip, olumlu görüşünü ihsas ettirdi ve mektubu Kobuleti'ye gönderdi.

Gelen mektupla Rüstem yeniden doğmuş gibi oldu. Sanki yıllar önce kaybettiği sevgilisine yeniden kavuşacaktı. Birkaç gün içinde en az yirmi yaş gençleşmiş hissediyordu kendisini. Derhal Kobuleti'nin yaşlı ileri gelenlerinden oluşturduğu kız isteme heyetini Abhazya'ya gönderdi. Cevabın müspet olmasıyla da yakın gelecekte gerçekleşecek düğünün haberi önce kalede, sonra kasabada hemen yayıldı. Bu haber dzidada'nın alacağı son haberdi, birkaç gün sonra yatağında huzur içinde öldü. Rüstem'i bu çok sevdiği yaşlı kadının kaybı fazlasıyla üzse de Buneba'ya tekrar kavuşacağı fikriyle adeta mutluluktan uçuyordu. Tavad'ları Rüstem'in nihayet evleneceği haberi bütün bölgeye kısa sürede yayıldı. Tavdgiridze'lerin idaresindeki Kobuleti halkı durumdan çok memnundu. Nihayet tavad'ları bir vâris getirecekti.

Ancak düğün haberinden pek de memnun olmayan biri vardı. Tavdgiridze'lerin kasabasındaki o kişi, Rüstem'in Darejan'dan olan kardeşi Mamuka'ydı. Mamuka çocukluğundan beri çok hırslıydı, bir an evvel Tavdgiridze tahtına oturmak istiyordu. Ağabeyinin çocuğunun olmaması kendisine iktidar yolunu açmıştı. Zira eğer Rüstem erken yaşta evlenip çocuk sahibi olsaydı, kendisi için iktidar ihtimali hemen hemen ortadan kalkmış olurdu.

Mamuka'nın aynı anadan olup kendinden sadece iki yaş büyük olan ağabeyi Maksim'in dört çocuğu da daha bir yaşına varmadan ölmüşlerdi. Hekimler yavruları bütün ihtimam ve çabaya rağmen kurtaramamışlardı. Bu da Tavdgiridze ailesinin yöneticilerinin artık Mamuka'nın soyundan çıkabileceği anlamına geliyordu. Anne ayrı kardeşi Rüstem'in tavad'lığını Maksim'inki takip edecek, bundan sonra ise Mamuka başa geçecekti, onu takiben ise kendi oğulları ve torunları.

Rüstem'in dünyaya gelebilecek çocukları iktidar sırasında fazla tehdit teşkil edemeyecek kadar küçük olsalar bile, yeğenlerinin doğma ihtimali Mamuka'yı endişelendirmeye yetmişti. Kendisinin daha şimdiden Solomon adında gayet akıllı bir oğlu vardı. Ancak Mamuka öz evladına bile şefkatsiz davranır, ona sadece bir vâris gözüyle bakardı.

Mamuka, ağabeyi Rüstem'in tavad'lığını fazla mülayim buluyordu. Kendine bırakılan konularda halka karşı aldığı acımasız kararlar ise ağabeyinin gözünden kaçmıyordu.

Ellili yaşlarındaki Rüstem bütün hızla düğün hazırlıklarını başlatmıştı. Düğün yaz sonunda yapılacaktı. Mevsimin uygun olması ziyafetlerin ve törenin kalede değil Tavdgiridze'lerin daha çok yazları kullandıkları Kintrişi Sarayı'nda yapılmasına imkân vermişti.

Gelin Hıristiyan'dı. Ancak evlenmeden önce kocası ve kocasının halkı gibi o da Müslüman olacaktı. Böylece nikâh kilisede değil sarayda yapılacaktı.

Kintirişi[1] Sarayı'nın bulunduğu bölge güzel tabiatıyla bütün Gürcistan'da ün salmıştı.

(1) Batı Gürcistan'da ormanlarının ve akarsularının güzelliği ile ünlü bir bölge

Kobuleti'deki kaleden atla sadece birkaç saatlik mesafedeki bu bölgede iklim yazları yumuşaktı. Olağanüstü zenginlikte ormanların arasında gümüş pırıltılı dereler akardı. Yaylalarda çiçeklerin renkleri bir başka canlı olurdu. Tepelerden aşağıya doğru akarken derelerin oluşturduğu çavlanlarla, orman gülleri ve açelyaların oluşturduğu mor, pembe, kırmızı çavlanlar yarışırdı. Buraları özellikle bahar ve yaz aylarında Gürcistan'ın cennet bahçeleri gibi gözükürdü. Saray denen üç katlı bina, aslında büyükçe bir konaktı. Ancak son derece zarif bir mimarisi vardı. Giriş katının üzerinde, sofa ve salonların bulunduğu katın güney cephesinde, boydan boya uzanan ahşap bir teras bulunuyordu. Ahşap kolonlar bu terasın üzerini gölgeleyen saçağı taşıyordu. Üzerleri bir dantel inceliğinde oymalarla süslüydü. Terastan bakılınca her türlü ağacın ve yeşilinin birbiriyle kaynaştığı orman ve yoğun açelya kümelerinin oluşturduğu renk cümbüşü görünürdü.

Düğün için beş hafta gibi kısa bir sürede saray onarılmış, ahşap işlemeleri pırıl pırıl boyanmıştı. Konak uzaktan bakıldığında sanki bu dünyaya değil de bir masal âlemine ait gibi görünüyordu. Gürcistan'ın özellikle batı bölgelerindeki konut ve konak mimarisi son derece zarifti. Bunlarda hem Gürcü taş ustalarının maharetini hem de ahşap oymacılarının zarif hünerlerini görmek mümkündü.

Selçuklu ve İran mimarisinin en nadide özellikleri yüzyıllar içinde birbiriyle uyumlu bir şekilde karışarak Gürcistan'ın eşsiz zarafetteki mimarisi ortaya çıkmıştı. Askeri ve dini yapıların ciddiyetli görkemi, bu konaklarda deniz ikliminin oynak neşesiyle bütünleşirdi.

Rüstem ve Aria'nın düğünleri her iki ailenin de konumları ve şartlarına uygun biçimde gayet görkemli olmuştu. Düğünü takip eden birkaç günün içinde uzak kasabalardan gelen davetli prensler, beyler, tavad'lar ve ileri gelen hatırlı konuklar birer birer Kobuleti'yi terk ettiler. Yeni evliler artık baş başaydı; onlar da birkaç gün daha Kintirişi'deki sarayda kaldıktan sonra Kobuleti'deki Tavgiridze'lerin kalesine geri döndüler.

Rüstem, Aria'ya ya da onun bedeniyle özdeşleştirdiği Buneba'ya tekrar tekrar âşık olmuştu. Sanki sonu korkunç biten bir kâbusu yıllar boyunca görmeye mahkûm olduktan sonra bir anda bu kâbustan kendini uyandırıp mutlu bir sonu yaşamaya başlamıştı.

Rüstem, Aria'yı el üstünde tutuyor, onun bir dediğini iki etmemeye çalışıyordu. Öğleden sonralarını ikisi uzun at gezintileriyle değerlendiriyorlardı. Aria'nın üç köpeği onları hiç yalnız bırakmıyordu. Kobuleti'nin sisli yeşil yaylalarında sonbaharın ilk günlerinin tadını birlikte çıkarıyorlardı.

Aria da Rüstem'in ilgisinden ve sevgisinden son derece mutluydu. Onun konağa gelmesiyle sade ve basit devam eden yaşantı daha görkemli bir boyut kazanmıştı. Genç kız, Kobuleti'ye hatırı sayılır bir çeyizle gelmişti.

Konağın salonu, gelinin babasının düğün armağanlarının sadece bir kısmı olan zarif mobilyalarla döşenmişti. Bu mobilyalar Rusların yeni gözbebeği olan San Petersburg'dan alınmış, birkaç defa atlı araba değiştirilip, nihayetinde kağnıların üzerinde Kobuleti'ye kadar hasarsız biçimde nakledilmişti. Genç kız yeni eşyaları, hayli derme çatma ve kaba olan eskilerini yerinden oynatmadan aralara serpiştirmiş, böylelikle yaşından beklenmeyecek bir olgunlukla ailenin mazisine saygısını göstermişti. Yaldızlı kanepe ve koltuklar havları dökülmüş eski

Kafkas halılarının üzerinde biraz eğreti dursa da bu eski konağa dönemine uygun bir zenginlik getirmişlerdi.

Gürcü derebeylerinin hayatları aslında basit sayılırdı. Bu savaşçı ve bir türlü birbirleriyle geçinemeyen klanların tavad'ları neredeyse bir garnizon ortamında yaşarlardı. Ancak Şervaşidze kızı, bu sert ve ciddi atmosferi yalnız çeyiz eşyalarıyla değil, kurduğu yeni düzenle de yumuşatmıştı. Yürürlerken sanki rüzgârda salınan söğütleri taklit eden güzel Gürcü kızlarından müteşekkil hizmetkârlar Aria'nın onlara diktirdiği kıyafetlerle konakta birer peri kızı gibi salınıyorlardı artık. Şervasidze kızı, Kobuleti'ye gelirken yanında sadece çeyizini değil bir de sadık hizmetkârını da getirmişti. Bu kadın Aria'nın prenses annesinin yıllar boyu aşçılığını yapmış bir Ermeni'nin hemen hemen kör ve dilsiz kızıydı. Otuzlu yaşlarını süren kızcağız henüz dört yaşındayken babasının çalıştığı konağın arkasındaki geniş bostanın suyu çekilmiş kuyusuna düşmüştü. Belki korkudan, belki de iki gün boyunca sesini duyuramamanın verdiği çaresizlikten sesi tükenmiş, dili tutulmuştu.

Aria'nın annesi hayattayken bu kızcağızı bir muhafızla evlendirmiş, ancak adam konakta büyüyen bu hassas kızı horlamış ve kabalığıyla onu bezdirmişti. Kızın üzüntüsüne dayanamayan prenses de talihsiz kızı tekrar konağa kabul edip onu bu sıkıntı ve zulüm dolu evlilikten kurtarmıştı. Zavallı kız daha sonra tekrar evlenmek istememiş, önce prensesin sonra da kızı Aria'nın bir tür nedimesi ve sırdaşı olarak onların yanında kalmıştı. Aria, Kobuleti'ye gelirken Mari adındaki bu sadık yardımcısını da yanında getirmişti. Mari, Aria'nın özel işleri ve kıyafetleriyle ilgileniyor, onun çok sevdiği üç köpeğinin bakımını da üstleniyordu.

Bu genç kadının gözleri çok az görüyordu. Konuşma kabiliyeti de hemen hemen yok gibiydi. Ancak en ilginci genç

kadının bir tilki hassasiyetindeki kulaklarının hanımının konuştuğu dört lisanı da mükemmel biçimde anlayabilmesiydi.

Mari'nin bu ilginç meziyetini ve keskin zekâsını bilen Gui Şervasidze bazen yabancılarla yaptığı toplantılarda bu kızı sofra hizmetine alırdı. Mari yemek süresince masanın başından, özellikle yabancı konukların yanından ayrılmaz, davet bitiminde de bu kişilerin kendi aralarında çekinmeden yaptıkları konuşmaları tek tek bir güzel yazarak efendisine anlatırdı.

Mari ve Aria'nın anlaşması hiç de zor olmuyor, birlikte geçen yılların verdiği alışkanlıkla aralarında neredeyse telepatik olarak anlaşabiliyorlardı. Genç kadının konuşmaktan çok, bakışları, hatta düşünceleri ile insanlar ve hayvanlarla anlaşabilme kabiliyeti bir şekilde Aria'ya da geçmişti.

İşte bu sadık hizmetkârı ve dostu, Aria'nın kendini güvende hissetmesini sağlamış, yeni hayatına fazla yadırgamadan alışmasına yardımcı olmuştu.

Yeni gelinin Tavdgiridze ailesinin bütün fertleriyle arası son derece iyiydi. Her geçen gün Kobuleti'ye ve onun halkına daha da ısınıyor, onlar da genç dedopali'yi sevip sayıyorlardı. Yalnızca Rüstem'in kardeşi Mamuka, Aria'ya son derece mesafeli davranıyordu. Onun doğuracağı çocukların kendininkiler için bir tehdit oluşturacağı fikri hırslı Mamuka'nın içini kemiriyordu.

Rüstem ve Aria'nın evliliklerinden dört ay geçmişti ki, bir akşam konakta aile fertleri toplanmıştı. Aria yemekte her şeyin mükemmel olması için üstün bir gayret göstermiş, bütün hazırlıkları bir bir denetlemişti. Bu gecenin onun için önemi büyüktü. Zira bir süre önce hamile olduğunu öğrenmiş, bunu Rüstem'le paylaşınca da kocasının bu gecikmiş mutluluğunu yakın dost ve akrabalarla paylaşmaya karar vermişlerdi.

Masadaki on iki kişilik gruba tamada'lık görevini Rüstem yüklenmişti. Önce karısına övgü dolu sözler yağdırdı, sonra da müjdeli haberi verdi. Aria başını hafifçe yana doğru eğip gülümseyerek masayı selamladı, sonra ayağa kalktı. Kral dedesinin annesine armağanı olan inci kolye boynunda pırıl pırıl parlıyordu. Herkese teşekkür ettikten sonra konuşmaya başladı. "Burada hepinizin huzurunda bir arzumu dile getirmek isterim. Eğer Allah bize sağlıklı bir erkek evlat verirse adının Ali olması dileğimdir."

Yemek sofrasında kısa bir sessizlik oldu. Rüstem, karısının bu fikrinden çok hoşnut olmuştu. Zira Aria, Rüstem'le evlenmeden hemen önce İslam dinini seçmişti. Ali sadece Müslümanların çocuklarına koyduğu bir isimdi. O döneme kadar çoğunluğu Müslümanlığı kabul etmiş Kobuleti halkı için genç dedopali'lerinin bu tavrı büyük önem taşıyacaktı.

Rüstem'in kulağına zaman zaman hakkında hep tereddütlü fikirler taşıdığı kardeşi Mamuka hakkında dedikodular geliyordu. Mamuka halk arasında yengesinin aslında Müslüman olmadığını, hâlâ Hıristiyan dinine inandığını söylüyor, yıllardır halkına Müslümanlığı telkin eden ağabeyinin kendi karısının dinine müdahale edebilecek dirayetten yoksun olduğunu anlatıyordu. O gece Aria'nın sözleri kendisinin de tamamen Müslüman dinine geçmiş olduğunun açık kanıtı oluyordu. Yarısından fazlası Müslüman olan Kobuleti halkı arasında Mamuka'ya inanıp paye verenler de olabilirdi. Genç kadın incelikli bir politikayla net bir mesaj vermiş oluyordu. Bütün bu kişilere ve tabii kayınbiraderi Mamuka'ya.

İşin ilginç yanı, Mamuka ve kardeşi Maksim ile karılarının Hıristiyan olmalarıydı. Mamuka'nın Hıristiyan olarak kalmasının iki sebebi vardı. Birincisi, çok yakın ilişkiler içinde olduğu Guria prensinin desteğini kaybetmemekti. Zira Rüstem'in

Müslüman olmasıyla bölgede hâkim olan Osmanlı, Kobuleti'yi Guria'dan ayrı bir prenslik olarak tanıyıp buraya birçok ayrıcalık vermiş, bu da Guria prensini bir hayli rahatsız etmişti. Ancak Mamuka prens ve yakınlarıyla temasını kesintisiz sürdürmüş, kendi halkından aldığı haklı haksız vergilerle Guria prensini geçen yıllarda hediyelere boğmuştu. İkincisi de Rüstem'in Müslüman olmasından sonra da Hıristiyan dinine inanmaya devam etmiş olan Kobuleti halkına daha sevimli ve yakın gözükmek istemesiydi. Maksim'in din değiştirmesi zaten düşünülemezdi, çünkü karısı birçok Hıristiyan din âlimi yetiştirmiş bir aileye mensuptu ve Maksim'in karısına olan aşırı zaafı herkesçe biliniyordu.

Aria bebeğini ilkbaharın ilk haftalarında dünyaya getirdi. Rüstem hayatına hayli geç giren evladının keyfini doyasıya çıkarıyor, bütün boş zamanını onunla geçiriyordu. Bebeğe Aria'nın arzusuna uygun olarak Ali adı konmuştu. Kobuleti halkı doğan bu vârisle Rüstem'e daha da bağlanmıştı.

İlkbaharda Kafdağı'nın karı, soğuğu ve türlü zorluğuyla mücadele eden bitkin bedenler, Karadeniz'den gelen ılık rüzgârlarla gevşer, bir yandan baharın tadını çıkarırken, bir yandan da gelecek kış için hazırlıklarına başlarlar, kış hazırlıkları yaz boyu sürerdi.

Kale ve konak güvenliydi, kötü niyetli herhangi bir kimsenin onların yanına kolayca ulaşması imkânsızdı. Ancak Mari, Kobuleti'ye geldiğinden beri az gören gözlerini bir an olsun Aria'nın üzerinden nasıl ayırmamışsa şimdi de aynı evham ve endişelerle bebeği gelebilecek her türlü kötülüğe karşı korumak için her zaman tetikte bekliyordu.

Ekim ayından itibaren kış kendini Kafdağı'na hatırlatmaya başlardı. Geceleri yaylalarda soğuk iyiden iyiye hissedilir,

daha yükseklerde ise gece toplanan çiy, yeşil çayırlara karın gelişinin yakın olduğunu yavaşça fısıldamaya başlardı. Güneşin erken kaçmasıyla evlerde ocaklar yanmaya başlar, koyun ve keçiler gölgelerin ağaçların dibine erken düşmesiyle aceleyle evlerin altındaki ağıllarına dönerlerdi. Irmaklar, kuş cıvıltılarının azalışından buldukları fırsatla ve gelecek karlı günlerin sularını daha da artıracağının cesaretiyle şırıltılarını sanki daha yüksek perdeden duyurmaya çalışırlardı.

İşte böyle bir sonbahar gününün bitiminde Aria çoktan yanmış ocağın karşısında oturmuş gergefine Kafdağı'nın üzerinde uçan bir ak şahini işliyordu. Ateşin kıpırtılarıyla etamin kumaşın üzerinde can bulan ak şahin sanki kanat çırpıyordu.

Aria'nın oturduğu koltuğun yanı başında iki tazı tembel tembel gerindiler. Üçüncü sadık köpekse her zamanki gibi, uyuyan Ali'nin odasında, Mari'nin yanında nöbetteydi. Aria konağa çıkan taş basamaklardan gelen ayak sesleriyle irkildi, gergefini yanındaki masaya bıraktı. Ayağa kalktı, elleriyle yüzüne dökülen saçlarını, inci küpeli kulaklarının arkasına attı. Sonra kapıya doğru yürüdü. Geniş kanatlı ahşap kapıyı kendinden önce davranan bir hizmetkâr açmıştı bile. Gelen Rüstem'di. Yarım açık kapıyı sol eliyle iterek ardına kadar açtı. Sert adımlarla sofaya girdi. Aria'nın yüzüne bile bakmadan yanan ocağa doğru ilerleyip ellerini ateşe uzattı. Aria biraz şaşkın, "Ne oldu?" diye sordu. "Çok mu üşüdünüz bugün?"

Rüstem başını sertçe yanan ateşten Aria'ya doğru çevirdi. Güzel karısının yüzünü görmesiyle gözlerindeki kızgın ifade anında yumuşadı.

"Aria," dedi. "Bugün tatsız şeyler işittim."

Bu kez başını hizmetkâr genç kızdan yana çevirdi. Dalgalı gri saçları saatlerdir at sürmekten darmadağınıktı. Hizmetçi kız mesajı anlayıp yavaşça odadan dışarı süzüldü. Kendisini ka-

rısıyla yalnız, korunaklı yuvasında hissetmek Rüstem'i rahatlatmıştı. Biraz daha sakinleşmek için kendine masanın üzerindeki sürahiden bir bardak şarap doldurdu. Karısının masanın üzerine bıraktığı gergefindeki ak şahine takıldı bir an gözü, ahşap halkaya gerilmiş etamini eliyle yana itip dikkatini tekrar topladı.

Aria az önce kalktığı koltuğa tekrar oturdu. Biraz tedirgin, dimdik oturuyordu şimdi. Rüstem yanan ocağa sırtını dönüp konuşmaya başladı.

"Bugün bildiğin gibi Kobuleti'yi dolaşıyordum. Halkımız bu yılki hasattan memnun, hepsinin yüzü gülüyor. Hatta birçoğu sana ve bebeğe hediyeler gönderdiler, ama canımı hayli sıkan şeyler de oldu ziyaret ettiğim birkaç evde. İnsanlar suskun ve keyifsizdi. Biraz üsteleyince sebebini öğrendim. Mamuka ara sıra bu evleri ziyaret ediyor ve onlara hakaretler yağdırıyormuş. Tembel ve işe yaramaz olduklarını, doğru dürüst vergi vermediklerini, eğer durum böyle devam ederse onların çocuklarını köle tüccarlarına satabileceğini söylüyor, onları sıkıştırıyormuş. Onlar da kendine gereken cevabı vermeye çalışmışlar. Kobuleti'nin tavad'ının ben olduğumu hatırlatıp, kendisinin ilave bir vergi talebine hakkı olmadığını cesurca ifade etmişler. Ama Mamuka, bir yandan yanındaki adamlarına köylülerin evlerini dağıttırmış, bir yandan da elindeki kırbaçla birkaç kişiyi bayağı hırpalamış. Küfürler savurup bugünlerin yakında biteceğini, kendi tavad olduğunda bütün bu saygısızlıkların hesabını katbekat onlara ödeteceğini haykırmış."

Rüstem'in sinirden yüzü kıpkırmızı olmuştu. Aria'yı en çok etkileyen, insanların çocuklarının köle tüccarlarına satılması tehdidiydi. Kendisi de yeni anne olduğundan bu cümle onu dehşete düşürmüştü. Kocasının konuşmasının devamını takip edememişti. Rüstem hırsla karısının yanındaki koltuğa

oturdu. Aria'nın ellerini avuçlarına aldı. "Sevgilim, bu çocuk fazla sınır tanımaz biri, onu defalarca uyardım. Daha sakin ve olgun davranmasını öğütledim. Ancak kelimeleri sadece kulaklarıyla duyuyor, kalbiyle duymayı reddediyor. Onun hırsı, iktidar hevesi beni endişelendiriyor. Kontrol altında tutmak için hayli uğraşıyorum. Maksim sakin ve uysaldır, ancak benden sonra Mamuka'yı kontrol etmesi imkânsız."

"Benden sonra," kelimesi Aria'yı tedirgin etmiş, oturduğu koltukta daha bir dikleşmişti.

"Evet, benden sonra Mamuka'nın yapabilecekleri beni endişelendiriyor."

Aria konuşmaya girmeye çalıştı ama Rüstem ona izin vermedi.

"Aria, şimdi beni dikkatle dinle, ben artık belli bir yaşa geldim. Daha ne kadar yaşarım bilemem, ama ömrümün Ali'nin büyüyüp güçlenerek yetişkin bir erkek olduğunu görecek kadar uzun olamayacağını hissediyorum, biliyorum. Benden sonra oğlumuzun ve senin geleceğini teminat altına almak isterim. Hissettiğim ve gördüğüm şu ki; Mamuka'nın hırsı ben öldükten sonra sizin Kobuleti'de rahat yaşamanıza imkân vermeyecek. Daha şimdiden böylesine saldırgan olabiliyorsa, sonra kim bilir neler yapmaya kalkacaktır."

Aria çenesini yukarı kaldırdı ve kararlılıkla kocasının lafını kesti.

"Neler söylüyorsunuz? Birincisi, size hiçbir şey olmayacak, daha uzun yıllar yaşayıp Ali'mizin delikanlılığını göreceksiniz. İkincisi, Mamuka ancak o zavallıları korkutabilir. Ben herhangi biri değilim; hem kendimi hem de Ali'mizi korurum, ama bana inanın buna gerek kalmayacak."

Gergin konuşmadan etkilenen iki köpek ayağa kalkmışlar, başlarını bu iki kişinin arasında mekik dokur gibi, bir birine

bir diğerine çeviriyorlardı. Karısının kendine olan güveni ve cesareti Rüstem'in hoşuna gitmiş, ancak onu rahatlatmaya yetmemişti. Bu kez hafifçe tebessüm ederek ve daha alçak sesle konuşuyordu. "Umarım, her şey dediğin gibi olur, ama ben yine de tedbirli olmak istiyorum. Hoşumuza gitmese de gerçekleri görmek lazım."

Gözlerini Aria'ya dikti. "Şu anda konakta kimler var?"

Aria kekeleyerek cevap vermeye çalıştı.

"Şey... Ali odasında, Mari onun başını bekliyor. Sanırım diğerleri de aşağıda yemek hazırlığındalar. Sen zaten Maya'yı dışarı gönderdin."

Artık soran gözlerle Rüstem'e bakıyordu. Rüstem, karısının elinden tuttu, birlikte yavaşça yataklarının bulunduğu odaya geçtiler. Geniş oda karanlıktı. Rüstem sofadan ayrılırken eline masanın üzerinde duran altı kollu şamdandan bir mum almıştı. İçeri girdiklerinde oda hafifçe aydınlandı. Rüstem mumu Aria'nın eline tutuşturup kapının önünde bekleyen iki tazının yüzüne hızla kapıyı örttü. Odada ikisi yalnızdı şimdi. Aria şaşkınlık içinde, adeta büyülenmiş gibi kocasını izliyordu. Yanan mumun eline akan sıcak damlasıyla kendine geldi. Rüstem odanın sonundaki oyma kapaklı ahşap yüklüğün kapılarını ardına kadar açtı. Dolabın içinde üst üste yığılmış yataklar, yorganlar ve yastıklar vardı. Rüstem en üsttekinden başlayarak dolaptakileri odanın ortasına boşaltmaya başladı. Aria az ötedeki yatağın üzerine ilişmiş, kocasını endişeyle seyrediyordu. Birkaç dakika içinde Rüstem dolabı tamamen boşaltmış, artık dolabın ahşap zemini ortaya çıkmıştı. Rüstem dolabın karşı duvarındaki ocağın gelberisini eline aldı, tekrar kapıları açık, içi tamamen boşaltılmış dolaba yöneldi. Elindeki ucu eğri demiri dolabın zeminindeki masif ahşap lataların arasına saplayıp, gelberinin sapına ayağıyla bir kaldıraç gibi bastırdı. Kalın eski meşe dö-

şemenin latası çatırdayarak yerinden oynadı. Rüstem'in biraz daha yüklenmesiyle çivilerinden kurtulup odanın ortasına doğru fırlayıverdi. Rüstem elini yüklüğün zemininde açılan delikten içeri soktu. Daha sonra yere yatarak kolunu içeri sarkıttı. El yordamıyla dolap zemininin dibinden art arda altı siyah meşin kese çıkardı. Çıkardığı büyükçe keseleri, ikişer ikişer karısının oturduğu yatağın üzerine taşıdı. Kendi de yatağa ilişti. Keselerden birinin bağını çözüp içindekileri yatağın üzerine boşalttı. Çil çil altınlar şakırdayarak yatağın üzerinde küçük bir tepecik oluşturmuşlardı. Aria konuşmadan kocasına bakıyor, soran gözleri ondan bir açıklama bekliyordu.

Rüstem, "Bak Aria," dedi. "Bu beş kese altın benim babamdan, anamdan kalanlar ve kendi biriktirdiklerim. Bir kesesi de dedem Mizar Bey'den kalmış. Bunları kullanmaya hiç ihtiyaç duymadım bugüne kadar, ancak bu altınların varlığını artık senin bilmen gerekiyor. Ben öldükten sonra sakın Kobuleti'de kalmayı düşünme. Kaledeki konak, Kintirişi Sarayı ve içindekiler tavad'lığın malıdır. Kim hükmediyorsa onun kullanımındadır, ama kale dışında kuzey tarafından akan çayın üzerindeki geniş yaylalar ve üzerindeki evler benim şahsi malımdır. Bütün bunları ben bu dünyadan gittikten hemen sonra sat. Mamuka kendi topraklarını büyütüp genişletmek için bunları mutlaka satın almak isteyecektir senden. Vadideki dört su değirmeninden biri de bana aittir, onu da satarsın. Daha sonra da bu altınları, kendi mücevherlerini ve tabii benim atlarımı da alıp buraları hemen terk et ve Ali'nin üzerinden bir an gözünü ayırma sakın."

Aria'nın, duydukları karşısında gözleri dolmuş, sanki boğazına bir yumru oturmuştu. Kendini toparlamaya çalışarak konuşmaya başladı.

"Rüstem," dedi. "Lütfen yeter, yalvarırım."

Rüstem ısrarla devam etti. "Bak Aria, Mamuka'ya hiç ama hiç güvenmiyorum ve ben bu dünyadan göçünce çevresine karşı çok daha zararlı ve acımasız olabileceğini biliyorum. Maksim iyi huyludur ama o da Mamuka'yla başa çıkamaz. Mamuka ne yapıp edip onu kısa zamanda devre dışı bırakacaktır. O bunlarla meşgulken sen kısa zamanda Kobuleti'yi terk edeceksin, şimdi söz ver bana, söz ver benim aşkım."

Genç kadın artık hıçkırıklarına mâni olamıyordu. Aria'nın ağlayışından tedirgin olan köpekler kapının dışında ulumaya başladılar. Aria gözlerini silip köpekleri sakinleştirmek için kapıyı araladı, o anda az ötede Ali'nin odasının açık kapısının yanında duran sadık Mari'yle göz göze geldi. Kadının tedirgin gri gözlerinden Rüstem'le olan konuşmalarının bir kısmını duyduğunu anlamıştı.

Teresa

Teresa'yı Mehmet'ten gelen son mektup üzmüştü. Mehmet önceki mektuplarında Berlin'de tedavi gören erkek kardeşinin sağlığının iyiye gittiğini yazmıştı hep, ama şimdi de tedavisinin yan etkilerinin genç adamı çok hırpalamakta olduğundan ve kendisinin de kardeşini bırakıp Viyana'ya gelemeyeceğinden bahsediyor, defalarca özür diliyordu. Ancak yaz başında Teresa'yı İstanbul'a davet ediyordu. Haziranda kendisi de kardeşiyle birlikte Türkiye'ye dönmüş olacaktı. Mehmet mektubunda uzun uzun memleketinin güzelliklerini anlatıyor, Teresa'yı da seyahat için baştan çıkarmaya çalışıyordu. Teresa mektubu bitirince gülümsedi. Bu seyahat ona da pek cazip gelmişti. Büyük aşkıyla onun memleketinde geçirebilecekleri güzel günlerin hayali bir anda Viyana'daki dairesinin loş salonunu aydınlatıvermişti sanki.

Bir süre için Avrupa'nın kasvetli durumundan uzak kalmak ve neredeyse tutsak durumdaki Viyana'dan ayrılmak ona çok iyi gelecekti. Çocuk hastanesinde üstlendiği zor görevi kendisinin yokluğunda Veruşka memnuniyetle üstelenebilirdi. Zaten Vera'ya acı anılarının bulunduğu İstanbul'a gelmesini teklif etmek en azından düşüncesizlik olacaktı. Kendini birden Mehmet'le efsanevi İstanbul'da buluşmanın baştan çıka-

rıcı hayaline kaptırdı. Beyaz atlı prensi ona bir süre için de olsa masalsı bir mutluluk teklif ediyordu. Neşeyle yerinden kalktı, daha şimdiden yolculuk hazırlıklarına başlamaya karar verdi. Hastanedeki doktor arkadaşı Teresa'nın göğsünde peyda olan sertlik için mütehassıs bir doktordan bir hafta sonrasına randevu almıştı. Teresa'nın sanki bir güvercin kanadında gelen bu haberden sonra hastalık psikolojisine girmeye hiç mi hiç niyeti yoktu. İlk iş olarak doktor randevusunu iptal etti. Sonra Viyana'daki savaş rüzgârlarının kapılarını kapatamadığı dükkânlarda hemen seyahat alışverişine başladı. Kendisine capcanlı, yepyeni bir gardırop hazırlayacaktı.

İstanbul'un canlı ve parlak yaz güneşi altında o da parlamak istiyordu. Birden aklına Mehmet için güzel bir hediye bulmak fikri düştü. Bu hediye öylesi bir şey olmalıydı ki, kendisini o yokken de Mehmet'e her an hatırlatmalıydı. Aklına aniden düşen bir fikir yüzünü güldürdü. Sürprizini hazırlamak için pek de fazla vakti yoktu, sadece iki ay.

Teresa çocukluğunda vaktinin çoğunu Fransa'nın güney sahillerinde geçiren babasından aniden gelen ziyaret mektuplarıyla yalnızlığını unutuverir, hemen ruh hali değişip onun ziyareti için hazırlıklara başlardı. İstanbul ziyareti fikriyle, bu alışık olduğu duygu ve heyecan genç kadının bütün benliğini bir anda neşe ve umutla dolduruvermiş, ayaklarını tıpkı yıllar öncesinde olduğu gibi yerden kesmişti.

Kim bilir her şey ne kadar güzel olacak, diye düşündü kendi kendine. Teresa ve Mehmet hazirandan önce birçok defa haberleştiler. Mehmet, Teresa'yı 1 Haziran'da İstanbul'da bekleyecek, çok sevdiği Pera Palas'ta bir ay kalacaklardı. Planı Teresa'yı babasıyla tanıştırmaktı, zira paşa baba o yaz Büyükada'da yazı geçirmek için büyük bir köşk kiralamıştı. Orada yıllardır Ankara'da birlikte yaşadığı hanımla kalacağın-

dan, oğullarını davet etmemişti. Kendileri ile Park Otel'de buluşmak istediğini bildirmiş, birlikte geçirecekleri üç gün için hepsinin odalarını önceden ayırtmıştı. Böylece iki oğlunun ve eşlerinin ve de büyük oğlu Mehmet'in kendisini Büyükada'da ziyaret etme ihtimalini aylar evvelinden ortadan kaldırmıştı.

Mehmet'in hayali, Teresa ile babasını tanıştırmaktı. Babasının Teresa'nın güzellik ve zarafetine hayran kalacağından öylesine emindi ki, bir daha Teresa belki de Viyana'ya hiç dönmez ve aynı yaz İstanbul'da evlenebilirlerdi. Bu fikir Mehmet'e gayet mümkünmüş gibi görünüyordu. Ancak Teresa'ya mektuplarında henüz bu asıl amacından bahsetmemiş, düşüncelerini yalnızca sevgili dostu Fehmi ile paylaşmıştı.

Hem Mehmet hem de Teresa, İstanbul'da buluşacakları için çok mutluydular. Teresa seyahatini Mehmet'le buluşacakları 1 Haziran'dan üç gün evvel İstanbul'da olmak üzere planlamıştı. Zira son birkaç aydır kendisini zaman zaman yorgun hissediyordu. Sevgilisiyle aylar sonrasında yol yorgunu görüşmek istememişti. Ondan habersizce İstanbul'da iki gün boyunca dinlenmek fikri cazip geliyordu. Ayrıca, Mehmet'i onun memleketinde sadece saatler sonra buluşacaklarını bilerek heyecanla ama güvenle beklemenin tadını çıkarmaya kararlıydı.

İki ay, seyahat ve Mehmet'e hediye hazırlığı içindeki Teresa için çok çabuk, Mehmet içinse çok uzun geçti.

O güneşli 27 Mayıs sabahı Teresa, Pera Palas'taki odasının balkonundan Haliç manzarasını seyrederek çay içiyordu. Bir gün önce İstanbul'a gelmiş, doğruca oteline gidip yerleşmişti. Mehmet'in kendileri için birkaç gün sonrası itibariyle ayırtmış olduğu oda güzel bir tesadüf eseri Teresa'nın İstanbul'a geldiği gün boşaltılmıştı. Teresa odasına girdiğinde akşam güneşinde neredeyse tılsımlı biçimde parlayan Haliç'ten gözlerini alama-

mıştı. Daha sonra kat hizmetçisi, Teresa'nın bavullarını açıp kıyafetlerini geniş kapaklı ceviz gardıroba yerleştirmişti. İlk gecesinde kendisini hayli yorgun hisseden genç kadın odasından çıkmamıştı. Artık o gecenin sabahında keyifle kahvaltısını ediyordu. Bir ara, Mehmet'in kardeşi gibi sevdiği Fehmi'yi aramayı düşündü, onun eşiyle birlikte İstanbul'da yaşamakta olduğunu biliyordu. Sonra vazgeçti. Sürprizinin bozulmasından korkuyordu. Aslında Mehmet mektuplarından birinde, babası ve Fehmi'yle birlikte bir akşam yemeği yediklerinden ve kendisinin İstanbul ziyaretinden bahsettiğini yazmıştı, hatta paşa babanın bu cümleyle pek ilgilenmemesini, en azından tepki göstermemesini de bir rıza belirtisi olarak yorumlamıştı. Teresa'yı gördüğünde, onun dul bir Hıristiyan kadın olması dahi babasının nezdinde önemini kaybedecekti. Muhtemelen Teresa'nın güzelliği, kültürü ve zarafeti babasında yerleşmiş önyargıları yıkmaya fazlasıyla yetecekti.

Mehmet'in babası görev icabı yıllarca Almanya'da yaşamış, buradaki silah imalathanelerinde incelemeler yapıp orada öğrendiği teknolojiyle kendi memleketinin ordusunda modern silah ve patlayıcı imalatına birçok yenilik getirmiş, gösterdiği yüksek başarılarının neticesinde büyük takdir ve iltifatlara mazhar olmuştu. Kendisi mükemmel biçimde Almanca konuşurdu, bu da Mehmet'e göre babası ve sevgilisi arasındaki sebepsiz buzların erimesini çabuklaştıracak bir nedendi.

Teresa kendini paşa babaya rahatça ifade edebilecekti. Mehmet mutlu neticeden o kadar emindi ki Teresa'yla evlendiklerinde sarı evin bahçesini nasıl tanzim edeceklerini dahi planlıyor, belki müstakbel karısının evin yeni tefrişine kendisi karar vermek isteyebileceği düşüncesiyle evde de bahçede de Teresa'nın ziyareti maksadı ile bir değişiklik yapmıyordu. Düşüncelerini bunların yanı sıra güzel Teresa'sı ile gezecekleri

İstanbul, belki sonra da başka şehirlerde geçirecekleri güzel günler ve geceler doldurmuştu. Sadece üç gün sonra Teresa'ya kavuşacak olma fikrinin verdiği heyecanla geceleri uyuyamıyor, bazen yatağından kalkıp çatı katındaki odasında bir iki kadeh konyağın verdiği rehavetle deri kanepede uyuyakalıyordu.

Teresa çayından bir yudum aldı. Alışık olduğundan buruk tat hoşuna gitmişti. Zaten bu şehirde gördüğü göreceği her şeye karşı daha şimdiden müspet bir yargı taşıyordu. Odasındaki telefonunun çalmakta olduğunu neden sonra fark etti Teresa.

Odasının Haliç'e bakan balkonundan sabah rüzgârıyla uçuşan tül perdelerini aralayarak içeri geçti. Ahizeyi kaldırdı, otelin santralindeki kız Fransızca konuşuyordu.

"Madam bir telefonunuz var."

Teresa aniden şaşırmıştı. Arayan kim olabilirdi? Kendi sorusunun cevapsız kalacağından emin olarak telefondaki otel santraline sordu. "Kim benimle görüşmek istiyor acaba?"

"Arayan mösyö le jeneral..."

Teresa kızın cümlesinin sonundaki ismi duymadan donakalmıştı. Tereddüt yok ki arayan Mehmet'in babasıydı. Teresa oturduğu küçük iskemlede dikildi. İçgüdüsel bir hareketle geceliğinin üzerine giymiş olduğu lizözün önünü kavuşturdu. Kalbi küt küt atıyordu artık, Mehmet'in babasıyla konuşmaya hazırdı. Santraldeki kıza, "Bağlayınız," dedi.

Telefon ahizesi kulağına yapışık, Mehmet'in babasının sesini güçlükle nefes alıp vererek bekliyordu. Hattın ucundaki tok, hafif genizden gelen ses önce kendini tanıttı. Aksansız bir Almancayla konuşuyordu. Sonra ilave etti.

"Sizinle telefonda da olsa tanışmak benim için mutluluk Frau Goldberg. Mehmet bana yıllardır sizden bahsediyor. İstanbul'da birkaç gün sonra olacağınızı söylemişti, ancak otelden bana dün geldiğinizi bildirdiler."

Teresa oldukça şaşırmış bir halde Mehmet'in babasının mükemmel cümlelerle yaptığı konuşmayı dinliyordu. Hafif genizden gelen tınısı olmasa hattın ucundaki ses insanda bir makine intibaı uyandırabilirdi. Son derece nazik bir biçimde, ancak vurgusuz ve içinde duygu barındırmayan bir konuşmaya sahipti. Demek, otelden kendisinin İstanbul'a varacağı anı takip ettirmişti ve ona ölen kocasının soyadı ile hitap ediyordu.

"Frau Goldberg, oğlum Mehmet'le aranızda olan derin duygular malumumdur. Mehmet'in size beslemekte olduğu fevkalade müspet ve zamana yenilmeyen hisler, benim için şahsınızın ne kadar hassas ve asil bir kişiliğe sahip olduğuna kâfi ispattır. Müsterih olunuz ki sizi böylesine seven bir gencin duygularına mukabele etmek vuslatla nihayetlenmeyecek bile olsa bir bivefaya duyulabilecek muhabbetten evladır. Hepimiz genç olduk, birçok şeyi yaşadık ya da yaşayamadık. Ancak ben şahsım adına attığım her adımda aileme herhangi bir zarar vermemeyi kendime hep düstur edindim. Bizlerin hayallerinin menfi olacak bedellerini kabul etmeye ancak sadece şahsımızı alakadar eden konular muhacibinde razı olmamız mümkündür, lakin bazı durumlarda şahsi kararlarımızın bedelini çok ağır biçimde ailece ödemeye mecbur kalabiliriz. Böyle bir şeye de asla hakkımız yoktur. Her ne kadar Mehmet'le karşılıklı hissiyatınıza hürmet etsem de sizin müstakbel beraberliğiniz hepimize fevkalade menfi biçimde tesir edecektir. Bu sebeptendir ki yaşadığım müddetçe beraberliğinize müsaade edemem."

Teresa ağzını dahi açmaya fırsat bulamamıştı. Anadilini kendisi kadar iyi konuşan bu adam sanki bir kâğıttan okur gibi aralıksız konuşuyordu. Ara sıra sarf ettiği cümlelerde Teresa'yı ve onun hayatını bütün detaylarıyla takip etmiş olduğu anlaşılıyordu. Birkaç saniyelik aradan sonra monolog tekrar aynı hızıyla başladı.

"Sizin dul bir hanım veyahut Hıristiyan dinine mensup olmanız beni bir dereceye kadar düşündürebilir, ancak Mehmet'le olan beraberliğinizi asla kabul edemememin daha önemli bir sebebi var." Paşa baba belki yutkunmak, belki de ağzını ıslatmak için birkaç saniye durmuştu.

Teresa, "Nedir bu sebep?" yerine sadece, "Buyurun söyleyiniz," demekle yetindi. Gözlerini tül perdenin arkasında kalan ışığa dikmişti.

"İlk zevcinizin iştigal ettiği mevzu tarafımızca malumdur. Biliyorsunuz ki bütün dünya olarak fevkalade hassas bir dönemden geçmekteyiz. Her ne kadar artık bilfiil çalışmasam da hâlâ mensubu bulunduğum askeri camiayla derin bir manevi, hatta fiziki bağım vardır. Cumhuriyetimiz memleketimizde yeşermekte olan henüz taze bir fidandır ve bizlerin onun herhangi bir kurumunun itibarını en ufak bir biçimde zedeleyecek bir davranışa göz yummamız kabil değildir. Siz maalesef ki, yıllarca bize düşman memleketlere kaçak silah satan bir şahsa zevcelik etmişsiniz, hâlâ evraklarınızda onun ismini taşıyorsunuz. Biliyorum ki bu şahsın ölümü ile de fevkalade zor ve töhmet altında günler geçirmişsiniz. Beni en iyi anlayabilecek kişi sizsiniz. Söyleyiniz, ben nasıl olur da sizin hayatınızda böyle mülahazat hanesi açık bir mevzu varken oğlumla beraberliğinize rıza gösterebilirim? Mazideki kimliğiniz, yani zevcinizin durumu malumken oğlum Mehmet dolayısıyla bana kim bilir ne çirkin hükümler yakıştırılabilir."

Teresa'nın gözleri hâlâ pencereye boş boş bakmaktaydı. Ancak artık gözlerinden sicim gibi yaşlar süzülüyordu. Paşa konuşmasını içindekilerini tamamen dökmeden bitirmeye hiç de niyetli değildi. Konuşmasına devam ederken sesi ne tehditkâr ne de kırıcıydı, ama seçtiği kelimeler insanın beynine zehirli iğneler gibi saplanıyordu.

"Bakınız Mehmet'in, dolayısıyla benim altında kalabileceğimiz töhmedin ihtimali sizin beraberliğinize asla huzur ve mutluluk vermeyecektir. Eminim ki fevkalade güzel ve çok gençsiniz. Ben üç tane büyümeyen çocuk yetiştirdim, ancak siz muhakkak ki hakikatleri Mehmet'ten daha doğru biçimde görme hasletine sahipsinizdir. Sizden istirhamım, istikbali fevkalade muğlak olan bu münasebeti derhal nihayetlendirmenizdir. Size ve sizin asil ruhunuza güveneceğimi ümit ediyorum. Biliniz ki zaman yaralı kalbinize merhem olacaktır. Sizinle yapmış olduğum bu görüşmeyi kalbinizin beraber atmakta olduğuna emin olduğum kendi evladımla yapmayı tercih ederdim, ancak onun fazla hassas ve gerçekleri görmeyen mizacı beni bu mevzuu sizinle paylaşmaya mecbur etti. Beni lütfen bir dost, sözlerimi de bir baba nasihati ve istirhamı olarak kabul ediniz kızım..."

Telefondaki ses Teresa'yı adeta birkaç dakikada hükmü, hatta esareti altına almıştı. Söyleyecek hiçbir kelime bulamıyordu. Alçak sesle, ümitsizce nasihat bekleyen kabahat işlemiş küçük bir çocuk gibi sorabildi sadece. "Peki ne yapmamı uygun buluyorsunuz?"

"Evladım, yarın akşam Sirkeci'den kalkacak eksprese rezervasyonunuz hazırdır. Ekspres, garı akşam altı buçukta terk eder. Saat dörtte arabam ve şoförüm otelinizde sizi bekleyecektir."

Teresa ahizeyi kapattı. Belki de hayatında ilk defa olarak hiçbir şey hissetmiyordu. Sanki aklı, duyguları bedenini terk etmiş. Telefondaki ses onun düşüncelerinin ve hissiyatının yerini almıştı. Bedeni bu görmediği ağızdan dökülen kelimelerin bir tür esaretine girmişti. O anda hiçbir şey düşünemiyordu. Ne Mehmet'i ne kendisini. Bu garip hissin tesirinde biraz önce

yerine bıraktığı ahizeyi tekrar eline aldı. Telefondaki gouvernant numarasını çevirdi. Telefonu cevaplayan sese Fransızca olarak odasına bavullarının hazırlanmasında yardımcı olacak bir kat hizmetçisi göndermelerini rica etti. Hemen sonra resepsiyonu çevirdi ve yarın otelden ayrılacağını bildirdi. Bir süre yatağın üzerinde omuzları düşmüş, boynu içeri çekilmiş, adeta kemikleri ve sinirleri sökülmüş bir beden gibi oturdu. Neden sonra üşüdüğünü fark etti. Odasındaki dolaptan şalını çıkarıp omuzlarına aldı. Bavullarını toplamak üzere gelen kat hizmetçisi Rum genç kıza kapıyı açtı.

Kız yüzünde oynak bir gülümsemeyle Teresa'yı mübalağalı biçimde selamladı. Arkasındaki valet Teresa'nın otelin deposuna kaldırılmış boş bavullarını içeri taşıyordu. Teresa tekrar balkon kapısının uçuşan tüllerinin arasından Haliç'e bakan terasına çıktı. Bu tanımadığı şehrin tılsımlı görüntüsüne; göğe yükselen birer serviyi andıran minarelerine, Haliç'in durgun suyunda yangın artığı siyah tahta parçaları misali neredeyse başıboş yüzüyormuş gibi gözüken yük kayıklarına baktı. Kulakları sanki hiçbir sesi duymuyordu. O anda minarelerden art arda yükselen ahenkli ses Viyana'daki dairesinde Mehmet'in gönderdiği taş plaktan dinlediği sesi hatırlattı. Gözpınarlarına biriken birer damla yaş onun hissedebilme kabiliyetinin geri dönmekte olduğunun habercisiydi. Aslında hiçbir şey düşünmemeyi içten içe tercih ediyordu. Kendisini ilk defa gerçeklerle yüzleşip hesaplaşamayacak kadar zayıf ve yalnız hissetti. Bu düşünceyi kendisine hiç yakıştıramadı.

Balkondaki masanın üzerinde birkaç serçe Teresa'nın az önce yarım bıraktığı kahvaltısından kalan yiyecekleri ürkek ama neşeli cıvıltılarla gagalıyorlardı. Onları ürkütmeden yarım bıraktığı çayını aldı. Buz gibi olmuş çayı yudumlarken tek hissettiği ağzındaki ıslaklıktı. Derin ve acımasız düşüncelerin

aklına gelmesini hiç istemiyordu. Odasına giren genç Rum kızı bavulları açmakta olan valet'ye kıkırdayarak Teresa'nın gardırobunu yatağın üzerine boşaltıyordu. Teresa'nın İstanbul seyahati için satın aldığı kıyafetlerin güzelliği genç kızın başını döndürmüştü. Teresa hizmetçi kızın bunlardan birini elinde olmadan okşadığını fark etti. "Neden o kıyafeti kendinize almıyorsunuz, eminim size çok yakışacak matmazel," dedi Teresa.

Kız, Teresa'nın söylediklerini derme çatma Fransızcasıyla yanlış anladığını düşünüyor, ancak açık gök mavisi ipek elbiseyi elinden bırakamıyordu. O anda Teresa'nın içten gülümsemesi gülen kızı doğruladı. Kız elbise elinde, farkında olmadan bavulların kilitlerini açmakta olan delikanlıya döndü. Genç adam ona alnını neredeyse kesintisiz biçimde bir baştan diğer başa kat eden kara kaşlarının altından belli belirsiz gülümsedi. Belli ki aralarında bir gönül ilişkisi vardı. Teresa yüzü pencereye dönük, koltuğa kendini bırakırken, kat hizmetçisi kız hâlâ ona teşekkür ediyordu. Teresa pencereden pervasızca giren bahar güneşinden rahatsız olmuştu. Gözlerini hafifçe kıstı, aklına sevgili Veruşka geldi. Teresa daha küçük bir çocukken ondan çok şey öğrenmişti. Vera'nın Teresa'ya piyanoda ilk öğrettiği parça Chopin'in do diyez minor noktürnüydü. Teresa bu parçayı haftalarca çalışmıştı. Vera en küçük hatasını bile itinayla düzeltmişti ve genç kızın bu eseri neredeyse bir resital piyanisti kadar mükemmel çalabilmesi için emek vermişti. Teresa parçayı mükemmel çaldığına kanaat getirince Vera'ya küçük bir konser vermiş ve ona bu parçayı çalmasını öğrettiği için daha önceden hazırladığı bir buket çiçekle teşekkür etmişti. Vera henüz on iki yaşındaki kızın ruhunun zarafetinden çok etkilenmiş, belki de hayatında ilk defa birinin yanında sesinin titremesine mâni olamamıştı.

Ona, "Küçükhanım, insanların asaleti yaşarken etraflarında, bu dünyadan göçtükten sonra da arkalarından bıraktıkları

izlerle ölçülür. Siz daha bu genç yaşınızda kalbimde silinmeyecek bir iz bıraktınız," demişti.

İşte şimdi Teresa da annesi gibi sevdiği Veruşka'yla aynı kaderi paylaşıyor, İstanbul'dan sevdiğine kavuşamadan ayrılıyordu, ama arkasında güzel izler bırakarak. Teresa odasında yalnız kalınca kendisine acımamaya kati kararlıydı. Bu tanımadığı tanıyamadığı yabancı şehirdeki otel odası şimdi ona pek kasvetli geliyordu. Viyana'daki çocuk hastanesinde çalışırken bazen gözünün önünden uzaklaştıramadığı dramatik hadiseler olurdu. O zamanlar eve gelir gelmez iki tane uyku ilacı alır, yatağına girer ve uykunun bilinçsizliğine sığınırdı. Haplarının yanında olduğunu hatırladı, bu sefer dört tane aldı. Mümkünse ertesi günü gidiş saatine kadar uyumak istiyordu.

Yatağına uzandı, telefondaki Mehmet'in babasının neredeyse monoloğunu hatırlamaya çekinmiyordu artık. Nasıl olsa biraz sonra uyku onu kurtaracaktı. Adamın sesinden çok, konuşma biçimi etkileyiciydi. Konuşurken karşısındakini suskun bırakarak adeta dönülmesi imkânsız yeminler verdiriyordu. Belli ki önce kendini almış olduğu kararların esiri ediyor, sonra da diğerlerini karşı konulmaz bir biçimde ikna ediyordu. Kim bilir bu hale gelmek için neler yaşadı, diye düşündü Teresa kendi kendine. O anda gözünün önüne Mehmet'in durgun, derin ve bitmeyen bir masumiyeti taşıyan gözleri geldi. Babasının karşısında hiçbir şansı yoktu Mehmet'in.

Teresa aldığı ilacın etkisiyle, istemiş olduğu gibi ertesi gün öğleden sonra uyandı. Üzerine son derece şık bir kıyafet seçti. Daha sonra saçlarını topladı. Seyahate uyacak birkaç mücevher taktı. Birkaç saat sonra bu şehirden ayrılacaktı. Mehmet'e bu durumu nasıl izah edeceğini düşündü. Zira Mehmet ertesi günü otele, üstelik de aynı odaya gelecekti.

Teresa, Mehmet'in hediyesiyle birlikte ona bir de mektup bırakmaya karar verdi. İstanbul'a gelip sonra da kaçarcasına

geri döndüğünün izahını yapamazdı Mehmet'e. Hele ki babasının kendisini arayıp konuştuğunu asla söyleyemezdi. Bunu gururuna kabul ettirmesi imkânsızdı. Mektubunda hayatında ilk defaya mahsus olmak üzere yalan cümleler yazacaktı. Mehmet'e yanında getirmiş olduğu inisyalli kâğıtlarını kullanarak uzun bir mektup yazmıştı. Zarfı kapatırken gözüne zarfın üst köşesindeki inisyal çarptı. Paşa baba haklıydı. Mektup zarfında bile kocasının soyadının ilk harfi kendi adıyla birlikte inisyal halindeydi.

Yapılan her hatanın bedeli bu kadar ağır biçimde ödenmek zorunda mı, diye düşündü kendi kendine Teresa.

Yıllar önce yapmış olduğu yanlış bir evlilik bir anda bütün hayatını ipotek altına almış gibi görünüyordu.

Teresa yazdığı mektubu Mehmet'in hediyesinin önüne bırakarak odasından çıktı. Resepsiyondan hesabını istedi. Ödenmiş olduğunu söylediler. Teresa cüzdanından çıkardığı bütün bir banknotu tezgâha bıraktı.

"Sizden bir ricam olacak, buraya giriş yaparken kullandığım ismi lütfen kayıtlarınızdan çıkarınız."

Resepsiyondaki çocuk, "Emredersiniz Madam Ingeborg Schmith," dedi. Teresa kendi kendine gülümsedi. Paşa baba belli ki bütün detayları herkesten önce düşünüyordu. Belki de kendisini diğerlerine üstün hissettiren tabiatının sebeplerinden biri de buydu. Teresa'nın bavulları çoktan kendisine gönderilen siyah otomobile taşınmıştı.

Teresa otelin döner kapısından çıktı. Kendisini selamlayan şoför kapısını açtı. Otomobile binmek için eğilince göğsünün altında hafif bir ağrı hissetti. Belli ki bedenine yerleşen yeni arkadaşı onu artık hiç yalnız bırakmayacaktı.

Mehmet heyecanla otelin asansöründen indi. Her zaman kaldığı Haliç'e bakan odasına doğru resepsiyonist genç önde kendisi arkada ilerliyorlardı. Aynı günün öğleden sonrasında Teresa'yı karşılamak üzere Sirkeci Garı'na gidecekti. Aylardır görüşmemiş olmalarının özlemi kalbini yakıp kavuruyordu genç adamın. Teresa gelmeden önce birlikte kalacakları odayı gözden geçirmek istemişti. Arzu ettiği yerlere Teresa'nın çok sevdiği beyaz güllerden koydurmayı planlıyordu. Resepsiyon görevlisi odanın kapısını açıp Mehmet'e yol verdi. Odaya geçen dar koridor belki de yazın ilk güneşiyle Mehmet'e her zamankinden daha ferah, daha parlak göründü. Alışık adımlarla küçük oturma bölümüne girdiğinde heyecandan sanki kalbi duracakmış gibi oldu aniden.

Tam karşısında Haliç'e bakan iki pencerenin arasında Teresa kendisine bakıyordu. Her zamanki gibi gülen gözleri, ince bir tebessümle kıvrılmış dudaklarıyla sevdiği kadın karşısındaydı. Açık kumral saçları çıplak omuzlarının üzerine dökülüyordu. Üzerinde daha önce Viyana'da Staatsoper'e giderken giymiş olduğu bordo saten tuvaleti vardı. Saçlarına anneannesinden kalan incili tiara'yı yerleştirmişti. Bütün bu güzelliği bir bahar sisi gibi örten mavi şifon eşarp aralık pencereden giren yaz rüzgârıyla hafifçe dalgalanıyordu. Mehmet her defasında sanki ilk kez görüyormuş gibi hissettiği Teresa'nın olağanüstü alımlı güzelliği karşısında adeta donakalmıştı. Bu hayalin kaybolmasından çekinerek yavaşça yaklaştı. Uçuşmakta olan mavi şifonu hafifçe kaldırdı. Teresa'nın parfümü şifonla birlikte Mehmet'e onun baş döndürücü kokusunu getirmişti. Yüzünü mavi kumaşa gömdü.

"Je reviens," diyerek kendi kendine fısıldadı. Sonra elini Teresa'nın pırıldayan saçlarına ve neredeyse şeffaf tenli boy-

nuna götürdü. Artık ince uzun parmaklarıyla ustaca vurulmuş yoğun yağlıboya darbelerini hissediyordu.

Teresa'nın tablosu Mehmet'i öylesine heyecanlandırmıştı ki arkada duran resepsiyon memurunun hafif öksürüğü onu neden sonra kendine getirdi.

"Beyefendi, size bu zarfı iletmemizi istediler." Mehmet heyecanla zarfı aldı. Üzerindeki yazıyı hemen tanıdı. Teresa'ya ait herhangi bir şeye zarar verme endişesiyle heyecanını kontrol edip zarfı itinayla açtı ve okumaya başladı:

Sevgili Mehmet,

Senden nasıl özür dileyeceğimi inan bilemiyorum, ama eminim ki sana olan özlemimin en az seninki kadar olduğunu artık biliyorsun ve hissediyorsun.

Galiba küçük yaramaz Eros bize hep oyunlar oynuyor.

İstanbul'a yola çıkmadan üç gün kadar evvel annemden maalesef üzücü bir haber aldım. Kendisi çok hasta ve beni yıllar sonra da olsa mutlaka görmek istiyormuş. Anneminki belki de son bir arzu. Buna yüz çevirmemi en az benim kadar senin de istemeyeceğine eminim, ancak güzel bir tesadüf eseri çok yakın bir arkadaşımın İstanbul'a geleceğini öğrendim. Sen kendisini tanımazsın, zira Hamburg'ludur. Ondan sana hediye olarak hazırlattığım tabloyu benim için otele götürmesini rica ettim. Beni kırmayıp kabul etti. Bu tabloyu senin için yaptırdım. Ümit ederim beğenirsin.

Sen bu mektubu okurken arkadaşım çoktan Halep'e, eşinin yanına gitmiş olacak. Ona teşekkür etmek için beyhude zahmet etme. Ben de Arjantin'e gitmek üzere yarın gemiye biniyorum. Varuşka da benimle gelecek,

daireyi birkaç aylığına kapatıyorum. Hizmetçilere de izin verdim. Buenos Aires'ten ilk fırsatta yazmaya çalışacağım.

Seni çok seven
Teresa

Mehmet mektup ve şifon eşarp elinde koltuğa kendini bıraktı. Öylesine şaşkındı ki ne hissedeceğini bilemiyordu. Teresa'nın uçuk mavi şifon eşarbını bir kere daha yüzüne yaklaştırdı. Gözlerini Teresa'nın tablodan gülümseyen gözlerine dikti.

Kokaz

Yaşlı kadın tabloyu hüzünlü bir tebessümle seyrediyordu. Ne kadar da güzelmiş, diye düşündü. Mehmet'in sarı evinin çatı katındaki çalışma odasında bulunan tablo duvarda asılı değildi. Evde tek tük kalan diğer tablolar gibi ağır yaldızlı bir çerçevesi de yoktu. Sadece kapının yanındaki çekmeceli komodinin üzerine, tam çalışma masasının karşısına yaslanmıştı.

Gri İran kedisi Kokaz da tabloyu yeni yaşlı arkadaşıyla aynı anda fark etmişti anlaşılan. Havayı kokladı, sonra o da sanki sadece ruhtan ibaret bir varlıkmış gibi hafifçe tablonun durduğu büyük ceviz komodinin üzerine sıçradı. Bu çok alışık olduğu odada ilk defa olarak aldığı yabancı kokuya çekinerek yaklaştı. Tablodaki Teresa'nın küçük bir yakut yüzüğün süslediği ellerini kokluyordu. Artık hava fark edilir bir hızla kararıyordu bu kış akşamında. Yaşlı kadın pencereye doğru yürüdü. Gözüne çatı arasına geçen kapı ilişti. Alçak kapak aralıktı. Yerde bir tomar halinde yığılmış, yıllar içinde akmış ipek kumaşı fark etti. Belli ki bu kumaş yağlıboya tabloya sarılmıştı ve Mehmet tabloyu başka bir kadının meraklı gözlerinden saklamak için çatı arasında muhafaza etmişti.

Yaşlı kadın bu ince olduğu kadar hazin düşünce karşısında tekrar sarsılmıştı. Böylesine derin bir aşkla sevilen kadının

yağlıboya bir tablodan bakan gözleriyle bile buluşamamak ne acı bir kaderdi.

Çalışma masasının koltuğuna ilişti. Masanın çekmeceleri aralıktı. Ancak başkalarıyla paylaşılmak istendiğinde sırların saklandığı çekmeceler böyle bırakılırdı. Ne kilitli ne de tamamen açık. Çekmecelerin içinde biriktirilmiş sayılamayacak kadar çok mektuba dokunmaya çekinerek baktı. Artık tamamen açılan çekmecelerden yayılan Teresa'nın parfümü odayı dolduruyordu. Bedeniyle olamasa da kokusu ve yağlıboya hayali, sevgilisinin odasında bir aradaydı.

Yaşlı kadın, acaba en acı olan ölüm mü, yoksa ölüm huzur içinde olduğu vakit bir kavuşma mı, diye düşündü. Kendisi için acı değildi ama bitmemiş, tamamlanmamış duygular, yarım kalmış aşklar için belki de acıydı, belki de bir umuttu sonsuza kadar, buluşma umudu.

Yaşlı kadın derin çekmecenin içinde tasniflenmiş mektup tomarlarından birini eline aldı. Mektupların kimileri kırmızı bir mürekkeple eski Türkçe olarak yazılmıştı. Bazılarında Teresa'nın neredeyse kâğıdı incitmekten çekinerek yazdığı ince elyazısı seçiliyordu. Bazıları zarfların içindeydi. Bazıları ise defalarca karalanmış müsveddelerdi. Mehmet'in kâh arkaya, kâh ileriye doğru, bazen de dik biçimde yazdığı zor okunan elyazısında telaş, sıkıntı, çaresizlik, arayış ve maziye özlem vardı.

Kafdağı'nın Masalı

1750 yılının kasım ayıydı. Rüstem karısıyla yediği akşam yemeğinden sonra hava almak için konağın önündeki terasa çıkmıştı. Yanan ocak salonu bir hayli ısıtmış, Rüstem'i rahatsız etmişti. Odun ateşinde çevrilmiş dana etinin son lokmaları boğazında düğümlenmişti. Lokmalarını yutmak için koca bir yudum şarap almış, eti güçlükle yutmuş, ancak yoğun şarap nedense boğazını, yemek borusunu yakmış, daha sonra bu yanma hissi kalbine ve göğsüne yayılmıştı. Bu hissi daha önce de birkaç defa yaşadığında temiz hava ona iyi gelmişti her defasında. Şimdi geniş terasın kuzey ucundaki bankta yalnız oturuyordu. Bunu evlenmeden önce uzun yıllar boyunca her akşam, evlendikten sonra da ara sıra yapıyordu. Aria kocasının yalnız kalma arzusunu gözlerinden anlar, peşinden terasa çıkmaz, onun Kafdağı'nın uzaklardaki uzantıları olan tepelere bakıp derin, hüzünlü hayallere dalışını bazen sofanın penceresinden Rüstem'e hissettirmeden izlerdi.

Kocasının mutlu evliliği ve çok sevdiği oğlu Ali'ye rağmen bir türlü tam olarak huzur bulamayan ruhu için sessizce dua ederdi. Rüstem zubunisinin üstten iki düğmesini açarak boynunu rahatlattı. Çoha'sını omuzlarına atmıştı. İçeriden Ali'yle

oynayan karısının neşeli sesi geliyordu. Köpekler de küçük havlamalarla anne oğulun neşesine iştirak ediyorlardı. Rüstem hep yaptığı gibi gözlerini Kafdağı'nın başlangıcı olan kuzeydeki tepelere dikti. Kuzguni siyah tepelerin üzerindeki birkaç evin yakılan ışıkları sanki koca siyah hayaletler gibi görünen dağların gözleri gibi olmuştu şimdi.

Rüstem, dağları sanki bir akraba ya da dost gibi severdi. Başını konağın taş duvarına yasladı. Değiştirdiği duruşundan ötürü göğsündeki yanma hissi yerini keskin bir acıya bıraktı. Dağları düşündü. Kafkas Dağları'nı, üzerlerine yayılan ormanları, dik, sarp kayalıkları, güneşli yaylaları. Ve nihayet onun için önünde uzanan dağların bir parçası olan Buneba geldi gözlerinin önüne. Onu yaylalarda yalınayak koşarken hayal etti. Gecenin karanlığında Buneba'yı dağların yamaçlarında seçmeye çalışıyordu sanki gözleri. Tam o anda hafif bir sesle irkildi. Başını yavaşça sesin geldiği yöne doğru çevirdi. Karanlığa alışan gözlerini biraz kıstı, az ilerisinde, terasın ahşap tırabzanı üzerindeki ak şahini fark etti. Kuş, tüylerini kabartıp silkindi. Beyaz kuşa büyülenmiş gibi bakıyordu. Kuş, gözlerini ona dikmişti. Rüstem'in tüyleri ürperdi, ayağa kalktı, kalbindeki ağrı dayanılmaz bir hal almıştı şimdi.

Ak şahin onu dikkatle izliyordu. Rüstem başını dağlara doğru bir daha çevirdi. O esnada Buneba'nın yüzü bütün canlılığıyla karşısında belirdi. Kız ifadesiz gözlerle bakıyordu Rüstem'e. Dudakları yine önceki birçok hayalinde olduğu gibi sitemle kıvrılmıştı. Onun bu hali Rüstem'in kendisini daha da kötü hissetmesine sebep oldu. Acımasız ağrı kalbine bir hançer daha saplıyordu sanki. Acının tesiriyle yüzünü buruşturup iki büklüm olmuştu şimdi. Bir an boynunda serin ama yumuşak bir temas hissetti. Başını kaldırınca bu defa Buneba'nın şefkat dolu gözleriyle karşılaştı. Kız ona artık sevgiyle bakmaya baş-

lamıştı. Rüstem'in yüzü bir anda aydınlandı, artık göğsündeki sancıyı hissetmiyordu. Buneba ona elini uzattı. Rüstem ayağa kalktı. Kendini bir kuş kadar hafif hissediyordu artık.

Buneba önde, Rüstem arkada terastan avluya inen taş merdivenlere doğru ilerlediler. Rüstem merdivenlerin başındaki taş sütuna okşar gibi dokundu. Yağmur ve karla yıpranmış taşın gözeneklerini parmaklarında hissetmek istemişti, ama taş sütun ona kuştüyü bir yastık kadar ılık ve yumuşak geldi. Başını tekrar avluya çevirdi. Buneba ona gülümseyerek bakıyordu. Belli belirsiz nal sesleri avluda yankılanmaya başlamıştı. Rüstem karanlığın içinden oraya doğru yaklaşmakta olan beyaz atı gördü. At gür yelesini savurarak ona doğru geliyordu. İncecik toynaklarıyla taş zemine hafifçe sanki çekinerek basıyordu.

Bu Varksvlavi'ydi. At gelip çoktan avluya inmiş olan Buneba'nın yanında durdu. Buneba, Varksvlavi'nin sırtına atladı. Atın eyeri, koşumları yoktu. Buneba ise onun sırtında sadece beyaz giysisi kadar ağırdı. Rüstem onlara doğru ilerledi, artık adımları avlunun çakıllı zeminine değmiyordu bile. Rüstem çok özlediği Varksvlavi'nin alnını okşadı, hayvanın gözlerini örten kâküllerini eliyle yana itti. Çok geçmeden Rüstem de sevgili atı Varksvlavi'nin sırtındaydı. Buneba'nın beline sarıldı. Başını onun tanıdık sıcacık boynuna gömdü, saçlarının kokusunu genzinde hissetti. Varksvlavi hafifçe şaha kalktı, hiç ses çıkarmadan yavaşça ilerleyerek kalenin dağlara doğru açılan kapısından dışarı çıktılar. Rüstem son bir defa kalesini görmek için başını çevirdi. Kapının üzerindeki yuvarlak burçta tanıdık iki karaltıyı fark etti. Dzidada ve annesi Tamara tebessümle onları seyrediyorlardı. Buneba'nm ak şahininin kılavuzluğunda Kafdağı'nın ardına doğru uzun bir yolculuğa beraberce çıkıyorlardı artık.

Aria, Ali'yi yatırmış, ocağın karşısında yalnız oturuyordu. Gözleri yanan odunların alevine dalmıştı. Birden yanında yat-

makta olan üç köpeği ayağa fırladılar. Terasa açılan çift kanatlı kapının önünde kısık ulumalarıyla ağlıyorlardı. Aria ayağa kalkıp kapıyı açtı. Üç tazı birbiri ardına ok gibi fırlayıp hızla taş basamakları inerek avluya koştular. Aria merdivenlerin başına geldiğinde köpeklerin bir karaltının etrafında heyecanla dönüp havladıklarını gördü. Koşarak onların yanına vardığında yerde yatan kocasının cansız bedeniyle karşılaştı. Rüstem çakıllı taş zeminde sırtüstü yatıyordu. Gözlerini yıldızlara dikmişti, yüzünde acı bir tebessüm vardı. Aria, çok sevdiği eşinin ruhunun bedeninden ayrıldığını fark etmekte gecikmedi. Başucuna diz çökerek hıçkırıklara boğuldu.

Rüstem'in cenazesi konumuna göre oldukça gösterişsiz ve sadeydi. Ölü bedeni tören elbiseleriyle giydirip tabutuna yerleştirildi. Konağın sofasındaki büyük tahta masanın üzerine konan tabut dört gün boyunca Kobuleti halkının ziyaretine açıldı. Şervaşidze'lerin Rüstem'in babası Giorgi'ye armağanı gümüş şamdanlar hiç söndürülmeden iki gün boyunca tabutun başucu ve ayakucunda yakıldı.

Aria ağıtçı istememişti. Kobuleti halkı çok sevdikleri tavad'larına günlerdir gözyaşı döküyorlardı. Müslümanlar ellerindeki Kuranıkerim'den ölünün başında dua okurken, halkın Hıristiyan kesimi kilisede ayinler düzenlemişlerdi. Bu toprakların açık gönüllü halkı Müslüman ve Hıristiyan geleneklerini sessizce birbiri içinde kenetleyip sevgili tavad'ları Rüstem'in ruhu için kalpten, bir ağızdan ama başka kitaplardan dualar ettiler günler boyu.

Rüstem'in ölümünün üzerinden iki hafta geçmişti. Taziye ziyaretleri için açık tutulan konağın kapıları kapatılmış hayat normale dönmüştü. O günlere kadar Kobuleti'nin yönetimiyle

çok fazla ilgilenmeyen Maksim ister istemez bu göreve soyunmuştu. Kendinden iki yaş küçük kardeşi Mamuka daha şimdiden her konuya karışıyor, fikir yürütüyor, her şeye müdahale etmeye çalışıyordu. Maksim dürüst ve akıllı bir adamdı, iktidar hırsı yoktu. Mamuka ise hem aşırı hırslı, hem aceleci, hem de en kötüsü de herkese karşı acımasızdı.

Aria siyah elbisesi üzerinde, geniş sofada yalnız başına oturuyordu. Kocasının hiçbir konuda anlaşamayan kardeşlerinin yarattığı gerginlik hissedilebilir hale gelmişti. Rüstem'in ölmeden bir süre önce kendisine adeta vasiyet mahiyetinde söylediği sözler aklından hiç çıkmıyordu son günlerde.

Kobuleti'deki Tavdgiridze tavad'larının konağı fazla büyük değildi. Rüstem'in dedesi Mizar Bey'in ömrü daha çok at sırtında geçmişti. Konağı inşa ettikten sonra vaktinin çok azını burada geçirmiş yaman bir savaşçıydı. Daha sonra buraya tek oğlu Giorgi yerleşmişti. O dönemde böyle konaklarda, aile büyükleri, yetişkin evli çocuklar, bunların eşleri ve torunlar hep birlikte yaşarlardı. Ancak Tavdgiridze tavad'larının aileleri hiçbir zaman çok geniş olmamıştı. Konağın iç taksimatı da kalabalık bir aileyi barındırmak üzere düzenlenmemişti. O yüzden Mamuka ve Maksim bu konağın hemen yakınındaki bir başka konakta aileleriyle birlikte yaşamışlardı o güne kadar.

Aria, Rüstem'in ölümüyle kardeşlerinin, özellikle de Mamuka'nın tavad'lık konağına bir an önce yerleşmek arzusunda olduğundan emindi. Kendisi de kısa bir müddet içinde buradan çıkmak istiyordu zaten.

Damadı Rüstem'in cenazesine gelen Aria'nın babası bir fırsatını bulup kızıyla yalnız kaldığında onu Abhazya'ya geri çağırmıştı. Mamuka'nın iktidar hırsını o da biliyordu. Kızını torunuyla birlikte orada yalnız bırakmaya gönlü elvermiyordu. Aria, Abhazya'ya geri dönmek istemiyordu. Kocasının

topraklarını kaçar gibi terk ederek baba evine, istenmeyen bir gelin gibi dönmeyi gururuna yedirememişti. Diğer yandan Kobuleti'de kalmamaya kararlıydı. Hem de ölen kocasına bu konuda verdiği bir söz de vardı. O dönemde Kobuleti'deki, daha Rüstem'in sağlığında Mamuka tarafından taciz edilmeye başlanan Müslüman olmuş ailelerin bir kısmı yavaş yavaş Acarai Süfla'ya göç etmeye başlamışlardı. Belli ki kendisi de Hıristiyan olan Maksim'in tavad'lığında ve tabii Mamuka'nın da etkisiyle Kobuleti'den birçok Müslüman aile göç etmek zorunda kalacaktı. Zira Mamuka bu ailelerden haksız vergiler talep ediyor, vermeyenleri tehdit ediyordu. Bu tehditlerden korkanlar da mallarını ve mülklerini yok fiyatına çoğunlukla da Mamuka'nın kendisine satıp akrabalarının toplanmaya başladığı Acarai Süfla'ya göç ediyorlardı.

Aria'nın bir başka endişesi daha vardı. Mamuka'nın tek oğlu Solomon'un bünyesi bir hayli zayıftı, ona bir şey olması halinde tavad'lığın vârisi Ali oluyordu. Mamuka buna asla dayanamaz ve Ali'ye bir fenalık yapabilirdi. İyisi mi vakit kaybetmeden, artık Çürüksu olarak anılan Kobuleti topraklarını terk etmekti. Acara'ya göçen Kobuleti'nin Müslüman halkının, tavad'ları Rüstem'in hatırasına saygıları büyüktü. Aria da kesin kararını vermişti artık, o da oğlunu alıp Acarai Süfla'ya yerleşecekti.

Kararını hanedanın reisi ve idarecisi konumunda olan Maksim'e bildirdi. Olgun ve sakin tabiatlı genç adam yengesinin gözlerinin içine derin derin baktı. Genç yaşında dul kalan bu güçlü kadının Kobuleti'den ayrılma sebebini anladığını, ama endişelerinde haklı bulduğunu bakışlarıyla ifade etmişti sadece.

Aria, Kobuleti'den göç etmek için baharı beklemişti. Çoluk çocuk bilmedikleri bir bölgeye taşınacaklardı. Kış kalede sakin

geçti. Mamuka'nın da yengesinin göç haberiyle içi rahatlamıştı artık. Bahara kadar geçen sürede Aria, kocasının Kobuleti'deki mallarının pek çoğunu elden çıkardı. Bunların hemen hepsini Mamuka büyük bir iştahla satın aldı. Aria da bu satışlardan elde ettiği altınları itinayla kocasının sağlığında kendisine gösterdiği ahşap dolabın zeminindeki gizli bölmeye sakladı.

Rüstem'in Kobuleti'deki toprakları o kadar genişti ki, yok pahasına da satılsa bunlara kasabada Mamuka'dan başkasının talip olmaya gücü yetmiyor, o da sadece en verimli ve kıymetli arazileri almayı tercih ediyordu.

Aria ve oğlu Ali'nin göç edeceği yer Keda kasabasının yakınındaki Ortsva köyüydü. Buraya daha önceden yerleşmiş olan Kobuleti göçmeni aileler muhakkak sevgili tavad'ları Rüstem'in dul karısı ile oğluna kucak açacaklardı.

Baharın gelmesiyle Kobuleti'den Ortsva'ya iki kişi gönderildi. Bunlar dul dedapoli ve oğlu için uygun sayılabilecek bir ev buldular. Zemin katı ahır olan bu üç katlı taş evi Aria'nın kendilerine verdiği altınlarla satın aldılar.

Nihayet nisan ayının son haftası bütün hazırlıklar tamamlanmıştı. Gürcistan'da o dönemde yollar çok bozuk olduğundan ya atlar ya da kağnılarla yolculuk edilirdi. Aria'nın babası Gui, Abhazya'dan kızı ve torunu için iki atlı bir araba göndermişti. Daha doğrusu bu arabayı Aria babasından istemişti. Adam da kızı ve torununun rahat seyahat edebilmeleri için her tarafı kutu gibi kapalı arabayı memnuniyetle göndermişti. Aslında bu araba kağnılardan pek de konforlu değildi, ancak içinde karşılıklı iki tahta bank vardı ve bunların üzerlerine oturularak seyahat edilirdi. Bankların üst kapakları sandık gibi açılır, buraya da taşınacak kıymetli eşyalar yerleştirilirdi. Ortsva'ya doğru çıkacakları yolculuğun gecesi sabaha karşı Aria ve Mari, Aria'nın odasındaki altın keselerini kimseye belli etmeden ara-

banın içindeki bu bölmelere taşıdılar. Daha sonra Mari bunların üzerini ot şiltelerle örttü. Sabaha kadar henüz atları koşulmamış olan arabanın içinde altın keselerle dolu bankların üzerinde oturarak gözünü kırpmadan bekledi. Aria'nın gözleri de hep arabanın üzerindeydi.

Nihayet günün ilk ışıklarıyla tavad'lık konağının önüne üç kağnı arabası getirildi. Aria'nın çeyizi, eşyaları, sekiz on kadar ahşap sandık, büyük hurçlar, denkler bu kağnılara bir bir yüklendi. Rüstem'in çok sevdiği dört atı da bu kağnıların arkasına bağlandı.

Aria'nın Kobuleti'li iki hizmetkârı ve onların kocaları da Ortsva'ya geliyorlardı. Zaten adamlardan biri Rüstem'in seyisiydi. Aria, artık üç yaşına gelmiş olan Ali ve sadık Mari atlı arabaya yerleştiler. Aria'nın çok sevgili üç tazısı hemen arkadaki kağnıda geleceklerdi. Maksim, yeğeni ve yengesinin yolculuklarının güvenli geçmesi için yanlarına dört atlı muhafızı da refakatçi olarak vermişti. Kafile ağır ağır yola koyuldu. Ali zorla uyandığı uykusunun mahmurluğunda huysuzlanıyordu. Aria, oğlunu arabanın içinde kucağına oturttu. Bir eliyle arabanın perdesini kaldırdı. Oğluna, "Bak," dedi. "Burası senin kalen, senin toprakların."

Çocuk anlamaz bir ifadeyle ağır ağır gözden kaybolan kaleyi seyretti. Kafdağı'nda yeni bir gün artık çoktan başlamıştı.

İki gün bir gece sürdü ağır kafilenin yolculuğu. Sonunda Keda'nın Ortsva köyüne vardılar. Yol boyu Aria'nın kafası o kadar dolu ve karışıktı ki ne geçtiği yerleri gözü görmüş, ne de seyahati anlayabilmişti. Arabacının sesiyle kendine geldi. "Dedopoli, Aria Ortsva'ya vardık."

Akşamüzeriydi. Arabayı ve kağnıları taş evin önünde durdurmuşlar, elbirliği ile eşyaları evin orta sofasına taşımışlardı.

Denk, sandık ve hurçları ortaya üst üste yığmışlardı. Mari yorgun yolcuların yemeğe oturmasından istifade ederek arabanın bankları altına gizledikleri altın keselerini evin emniyetli bir yerine, hiç kimseye hissettirmeden nakletmişti.

Ortsva'ya geldikleri bu ılık gecede herkes alabildiğine yorgundu. Aria ve Ali için konağın geniş odalarından birine yere bir yatak serildi. Çok geçmeden taş konağın yeni sakinleri derin bir uykuya dalmıştı.

Sabah en erken kalkan Mari olmuştu, ayak seslerine uyanan Ali de dalgın uyuyan annesinin yanından kalkıp Mari'nin yanına koşmuştu. Aria o sabah âdeti olduğundan daha da geç uyanmıştı. Pencereye doğru yürüdü. Ön bahçede Mari, Ali'ye bir oyun öğretiyordu. Aria'nın üç sevgili tazısı da onların etrafında koşuşturup oynuyorlardı. Aria'nın yüzüne geniş bir gülümseme yayıldı. Rüstem'le isteyerek evlenmiş, hatta onun kalbinin kuytu bir köşesinde sessizce saklamakta olduğu aşka âşık olmuştu. Kobuleti'de mutlu bir hayat sürmüşlerdi aslında, ama nedense Aria orada gerçek huzur ve iç aydınlığına bir türlü kavuşamamıştı. Rüstem'in bazen daldığı derin düşüncelerin getirdiği hüzün Tavdgiridze'lerin kalesinin taşlarına sinmişti sanki. Kalenin neşesizliğine bir de kayınbiraderi Mamuka'nın entrikacı ve zalim karakteri de eklenince Kobuleti, Aria'nın tam anlamıyla yuvası olamamıştı bir türlü. Şimdi ise bu hiç tanımadığı Acara köyünü kolayca sevmişti bile. İçine doğan huzurla Kobuleti'yi terk etmekle aldığı kararın ne kadar doğru olduğunu bir kere daha anladı. Genç kadın çocukluğunda el üstünde tutulmuş, her istediği yapılmış, ancak hiçbir zaman şımarmamıştı. Uzun yıllar boyu babasının sarayında birçok öğretmenden dersler almıştı. Kendi döneminin Rus ya da Avrupalı prensesleri kadar kültürlüydü. Ve daha sonra da isteyerek

evlendiği ve sevgiyle bağlandığı eşinden daha otuzuna varmadan dul kalmıştı. Bir anda bütün hayatı gözlerinin önünden hızla geçiverdi.

Mari'nin Ali'yle oyunu, ona annesini anımsatmıştı. Aria annesini henüz on bir yaşındayken kaybetmişti. Ancak onun pek çok sözü hâlâ kulağında çınlardı. Bir gün saraylarının bahçesinde annesi kendisine ahimaa çalmasını öğretiyordu. Bu eski Abhazya sazını çalmak hayli maharet ve çalışmak gerektirirdi. Birkaç dersten sonra Aria'nın dikkati iyice dağılmış, keyfi kaçmıştı. Bir türlü sazın tellerinden ahenkli melodiler dökülmüyordu. Aria annesine, bu sazı hiçbir zaman çalamayacağını, çünkü yeterli becerisinin olmadığını sıkılarak itiraf edince annesi ona beklenmedik bir soruyla karşılık vermişti. "Peki Aria, senin çok iyi yaptığın bir şeyler yok mu?"

Aria sevinçle atılmıştı. "Tabii var, ata binmek ve resim yapmak, ama bunların ahimaa çalmakla ilgisi ne?"

Annesinin cevabı bütün ömrü boyunca aklından çıkmayacak ve onu her konuda cesaretlendirecekti. "Bak kızım," demişti annesi. "Eğer insan birden çok şeyi iyi yapabiliyorsa her şeyi ama her şeyi yapmayı becerebilir demektir. Eğer o ana kadar yapamamışsa, yeterince çalışmamış ya da kendine yeterince güvenmiyordur. Eğer sen iyi ata biniyor ve resim yapabiliyorsan ahimaa'yı da bir gün mükemmel biçimde çalacaksın."

Aria da hiç alışık olmadığı bu yepyeni hayatta başarılı olup ayakta dimdik duracağına, o sabah annesinin hatırası ve uzaklardan seçilen dağların huzurunda yemin etti.

Ortsva köyüne yerleştikten sonra, Aria kısa zamanda köy halkına kendini sevdirip saydırmayı başarmıştı. Köyde bir miktar toprak satın aldı, ayrıca köyün sınırından geçmekte olan çayın üzerine bir su değirmeni inşa ettirdi. Burada köylünün

buğdayını una çeviriyor ancak fakir halktan hiçbir şey talep etmiyordu. Köyde ne kadar yaşlı, hasta, sakat ya da kimsesiz çocuk varsa hepsini Aria himaye ediyordu. Zaman içinde köylüler kendisini Tavad Rüstem'in dul eşi olmaktan çok, yardımseverliği yüzünden sevip saymaya başladılar. Genç kadının Tavdgiridze'lerin dul dedapoli'si olduğu zamanla neredeyse unutuldu. O Ortsva'nın en yardımsever ve en saygın kişiliği halini almıştı. Babası Gui Şervaşidze her yıl sevgili kızını ziyaret ediyordu. O da Ortsva'ya geldiğinde yardıma muhtaçları göz ardı etmiyor, onlara gereken yardımı yaparak kızının yerini pekiştiriyor, böylece torunuyla yalnız yaşamayı seçen sevgili kızının sayılıp benimsenmesine katkıda bulunuyordu.

Belki de Gui Şervaşidze'nin bu hayli gösterişli ziyaretlerinin de etkisiyle Ortsva halkı Aria'ya ölen eşinin isminden çok baba soyunun ismiyle Kacba ya da Şervaşidze olarak hitap ediyorlardı. Böylece sakin ve huzurlu uzun yıllar boyunca Aria, oğlu Ali ve sadık Mari, Ortsva'da yaşamlarını sürdürdüler.

O dönemde Gürcistan'da yüzyıllardır süregelen karışıklık ve istikrarsızlık aynen devam ediyordu. Yerel bey ve prensler birbirleriyle katiyen geçinemiyorlar, neredeyse her tavad'lık ve bölge kendi başına buyruk hareket ediyor, kimse kimsenin üstünlüğüne tahammül edemiyordu. Bütün küçük prenslikler ve beylikler kendilerini ayrı birer ülke gibi görüyorlardı. Osmanlı ve Rusların bölgedeki içten içe gövde gösterisi bazen daha da belirgin hale geliyor, yerel prensleri kendi tarafların çekmek için türlü imtiyazlar vererek buralarda hükümran olmuş bu kibirli beylere mavi boncuklar dağıtıyorlardı. Nasıl ki her prenslik kendisini bir devlet kabul ediyorsa, her Gürcü de kendini bir efendi gibi görüyor, Kafkasların bu soylu ama bir o kadar da inatçı halkı her geçen yüzyılda bir birlik olabilme umudundan gittikçe uzaklaşıyordu.

Acara, Osmanlıların idaresinde Gürcistan'ın diğer bölgelerine nazaran daha durgun ve fırtınasız bir liman gibiydi. Acarai Süfla ve Acarai Ulya olarak belirlenmiş iki sancak Ahıska paşasının kontrolü altında dirayetli biçimde yönetiliyordu. Bu bölge özellikle Müslümanlığı seçmiş Gürcü halkın sığınağı gibiydi. Yumuşak sayılabilecek iklimi, verimli toprakları ve Karadeniz'e olan limanıyla yaşam şartları hayli rahattı.

On sekizinci asrın ikinci yarısında Kobuleti'den Aşağı Acara'ya birçok aile göç etmişti. Bunun sonucunda buraya Tavdgiridze ailesinden de bazı kuzenler ve ikinci dereceden akrabalar da yerleşmiş durumdaydı. Bu dönemde Aria'nın akrabalarından Şirvanidze Şirvan Paşa da Batum muhafızı olarak bölgede saygın bir mevkiye sahipti.

Aria'nın Kobuleti'den Ortsva'ya göçü üzerinden on yıl geçmişti. Geçen yıllarda Aria'nın zarif üçgenimsi yüzünde aceleci ince kırışıklıklar belirmişti. Oğlu Ali, babasına tıpatıp benzeyen bir delikanlıydı artık. Yalnız fiziksel özellikleri değil, huyları da tıpkı çok küçük yaşta kaybettiği babası gibiydi. Bazen çok canlı, neşeli ve enerjik oluyor, bazen de bilinmez hüzünlerin tesirinde saatlerce yalnız oturup ilerideki tepeleri seyrediyor, bu tepelerin, ta uzaklarda Kraliçe Tamara misali tahtına kurulmuş Kafdağı'nın kraliçesinin eteklerinin kıvrımları olduğunu düşlüyordu. Ali'nin bu inişli çıkışlı ruh hali zaman zaman tamamen kendi içine dönen karakter yapısını Aria oğlu daha çok küçükken fark etmişti. Önceleri bunu babasını çok küçük yaşta kaybetmesine, daha sonra ergenliğe geçişine yormak istemişti. Bilge bakışlı oğlu onun en kıymetli varlığıydı ve çocuğun durgun huzursuzluğu yıllardır Aria'nın beynini kemiriyordu.

Mari geçen yıllarda biraz yaşlanmıştı, doğduğundan beri neredeyse göremiyor olması ve çıkardığı basit, tuhaf seslerle kendini, bir tanrıça gibi sevip saydığı efendisi Aria'dan başkasına pek ifade edemez oluşu onun ürkek ve kimselere güvenemeyen karakterini oluşturmuştu. İlerlemekte olan yaşı onun tedirgin bakışlarını daha belirgin hale getirmişti. Aria'nın oğlu Ali'yi, canını verecek kadar çok seviyordu. O da kendisine bunca yıl sevgide ve saygıda hiçbir kusur etmemişti. Seneler içinde Aria'nın üç tazısı ölmüş, ancak arkalarında yavru ve torunlardan oluşan on iki fertlik geniş bir koloni bırakmışlardı. Ali bu on iki köpeğe Zodyak'taki on iki yıldızın ismini vermişti. Aria, Ali, Mari ve bu on iki tazı değişik bir aile oluşturmuşlardı.

Geçen yıllarda Aria'ya birçok kısmet çıkmıştı. Bunların birçoğu varlıklı sayılan kişiler, paşalar, beyler, hatta prenslerdi. Aria bütün bu taliplerini geri çevirmişti. Ancak son beş yıldır çok ısrarcı bir talibi vardı. Adamın adı Şota'ydı. Şota, Aria ve oğlunun Ortsva'ya göç edişinden birkaç yıl sonra Keda'ya gelmişti. Keda, Ortsva'ya yakın küçük bir kasabaydı. Şota'nın Guria'lı olduğu biliniyordu. Keda'ya geldiğinde kırklı yaşlarında yakışıklı bir adamdı. Güzel bir eve yerleşmişti, hayli varlıklı bir hayat sürüyordu. Ancak mensubu olduğu aileye ilişkin kimsenin bir bilgisi yoktu. O dönemde Gürcistan'daki varlıklı kişiler ya bey, ya prens ailelerinin fertleri ya da tüccarlardı. Şota'nın hiçbir işi yoktu. Bilindik bir aileye de mensup olmaması onun gösterişli yaşantısının menşeini belirsiz kılıyordu. Adamın yakın bir dostu ya da arkadaşı da yoktu. Neredeyse yalnız denebilecek bir hayat sürüyor, ancak her ay aşağı yukarı bir hafta ortadan kayboluyordu.

Aria'nın o dönemlerde Keda'ya yerleşmiş olan Şervaşidze ailesine mensup bir kuzeni vardı. Levan isimli bu son derece neşeli ve hareketli kuzen, hemen hemen Şota'nın yaşların-

daydı. Şota'nın, kuzini Aria'ya olan bitmek tükenmek bilmeyen ilgisini bilen Levan, adamı biraz tanıyabilmek için bir av partisine davet etmiş, ancak Şota geri çevirmişti. Belli ki insanlarla fazla yakın olup cevap vermekte güçlük çekeceği sorulara maruz kalmak istememişti. Av partisini reddetmesinin sebebi olarak da birkaç yıl önce Kobuleti civarında avlanırken bir tavşanı yaralayışını, hayvanın acı içinde çıkardığı seslerin kulağında hâlâ yankılanışını, o günden sonra da avlanmamaya yemin edişini göstermişti. Levan bu hikâyeyi Aria'ya anlatırken hayvanlara zaafı olan kadının önce gözleri belli belirsiz parlamış, ancak daha sonra incecik yüzü aniden ciddileşivermişti. Aria yıllar önce kocasına verdiği söze sadık kalarak oğlu Ali'yi alıp Kobuleti'yi terk etmişti. Bu göç bir anlamda muhteris kayınbirader Mamuka'ya, yeğeni Ali'nin ve tabii ki ondan gelecek kolun Kobuleti hükümdarlığında artık hiçbir iddiası olmadığının, gelecekte de olmayacağının sessizce yapılmış bir anlaşması, hatta ispatı olmuştu. Fakat Aria, tedbiri elden bırakmamış, ölen kocası Rüstem'e kalben bağlı Kobuleti'de kalan iki adamından Mamuka hakkında zaman içinde hep bilgi almıştı.

İşte ölen tavad'larının hatırasına sadık bu iki adam, Mamuka'nın neredeyse her ay Şota ile görüştüğü haberini Aria'ya ulaştırmışlardı. Mamuka böyle gizli görüşmelerini tavad'lık konağında asla yapmıyor, bazı günler kimseye haber vermeden ortadan kayboluyordu. Bir defasında Aria'nın Kobuleti'deki bu iki sadık adamı tavad'ları Mamuka'yı korkuyla ama kendilerini hiç göstermeden kalenin karşı tepelerinin ardındaki çoban kulübesine kadar takip etmişler, Mamuka'nın orada Şota ile gizlice buluştuklarını Aria'ya bildirmişlerdi.

Aria bunu haber aldıktan sonra, bu yapışkan biçimde ısrarlı talibine karşı daha da temkinli davranmaya başlamıştı. Şota, Aria'nın kendisine olan bu çok mesafeli duruşunu görmezden

gelmiş, hatta kadının kuzeni Levan'la yaptığı konuşmayı bir ümit ışığı olarak addedip sempati kazanmak ümidiyle Aria'nın kulağına gitmesi için tavşan masalını uydurmuştu. Aslında Şota etrafındaki hiçbir canlıya pek de merhametli davranmazdı. Gece fazla havlayan köpeklerini demir çubuklarla dövdüğünü herkes biliyordu. Haftalık gezintisinden her dönüşünde zavallı atının karnı mahmuz darbelerinden kan içinde kalırdı. Bir defasında yanında yemek yapmak için çalışan hizmetkâr kadın çorba kazanını kendi üzerine devirmiş, belden aşağısı feci şekilde yanan zavallı kadın sakarlığı yüzünden bir de Şota'dan dayak yiyerek evden kovulmuştu.

Bütün bunlar Keda'da bilinen hikâyelerdi. Ancak Şota üretilen en iyi şarapları, peynirleri satın alıyor, fakir kasaba halkının insanlarını evinde ve topraklarında çalıştırıp kötü şartlarda da olsa bir iş imkânı yaratıyordu. Adamın bir de Ermeni bir sevgilisi vardı. Şota, Nona'yı evinin kâhyası olarak tanıtıyor, ancak herkes onunla olan gönül ilişkisini biliyordu.

Şota defalarca Aria'ya hediyeler göndermiş, hatta onu babasından bile isteme cüretinde bulunmuştu. Gui Şervaşidze bu adamı bir mektupla fena halde tersleyerek haddini bildirmiş ve Aria da hiçbir hediyesini kabul etmemişti.

Aria, Kobuleti'den Acara'ya göç ettikten sonra, beş yıl müddetince sakin tabiatlı Maksim, Kobuleti'yi itidalle idare etmeye çalışmıştı, ancak Mamuka onun her şeyine müdahale ediyor, bunu çoğu zaman ağabeyine belli etmeden, ama bazen de meydan okur bir tavırla yapıyordu. Sonunda Maksim bir tavad'dan çok tavad naibi durumuna gelmişti. Karısını da kaybettikten sonra dünyevi hırslardan tamamen el etek çekerek Kobuleti'nin idaresini neredeyse gönül rızasıyla kendinden iki yaş küçük kardeşine bırakmıştı. Sevgili eşinin Çoluk Nehri'ne bilinmeyen bir sebepten, düşüp genç denebilecek yaşında boğulmasının kederi Maksim'in içini kısa zamanda öyle

bir kemirmişti ki o da sonunda karısının yanına, öbür dünyaya göçmüştü.

Karısının nehre düşerek beklenmedik bir biçimde ölümü, ardından da Maksim'in bir yıl içinde sararıp solarak yataklara düşmesi ve ölmesi, Kobuleti halkı arasında dedikodular çıkmasına sebep olmuş, bu ölümlerin müsebbibi olarak hikâye edilen Mamuka'ya duyulan korku bir kat daha artmıştı.

Ağabeyinin ölümü ile Mamuka artık Kobuleti'nin tavad'ı, prensi, hükümdarıydı. Sonunda istediği mevkiye kavuşmuştu, ancak karısı ona Solomon'dan başka bir evlat vermemişti. Eğer Solomon'a bir şey olursa kendisinden sonra tavad'lık tekrar ağabeyi Rüstem'in koluna, onun oğlu Ali'ye geçebilirdi. Üstelik de Ali'nin annesi Aria böylesine sevilen ve sayılan bir kadınken. Bu ihtimal bile Mamuka'yı adeta deli ediyordu. İşte bu yüzden Aria'dan ve Ali'den sürekli haber almak için Şota'yı Keda'ya kendisi göndermişti.

Şota aslında ağzı laf yapan, giyimi ve fiziği düzgün bir adamdı. Ancak çok içki içip kumar oynayarak tüccar babasından kalan küçük servetini çoktan tüketmişti. Mamuka'nın ona sunduğu teklif, başına konan bir devlet kuşuydu sanki. Keda'ya yerleşecek, Aria ve oğlu hakkında sürekli bilgi toplayıp bunları Mamuka'ya yetiştirecekti. Bütün masrafları da Mamuka tarafından karşılanacaktı. Eğer hayal ettikleri gibi Şota, Aria'yla evlenmeyi başarabilirse genç kadının servetinin yönetimi de tabii ki Şota'ya geçecekti. Ancak Mamuka ve Şota'nın planının bu ikinci kısmı pek mümkün görünmüyordu, çünkü yıllardır bütün girişimleri sonuçsuz kalıyordu.

Aria küçük taş konağının aydınlık salonunda kuzeni Levan'la oturuyordu. Birlikte sohbet ediyorlar, bir yandan da çay içiyorlardı.

Aria başını Levan'a çevirdi. "Ee," dedi. "Söyle bakalım, bizim Mamuka'dan ne haberler var?"

Yıllardır için için hissettiği kayınbiraderinin tehditkâr varlığına alıştığından artık onu hafife alıyordu. Muzip bakışlı genç adam gür bıyıklarının altından Aria'ya gülümsedi. İşaretparmağıyla bıyığına bulaşan çay damlasını düşürdükten sonra konuşmaya koyulduğunda yüzü gittikçe ciddileşip asıldı.

Levan, "Ah, sevgili Aria," dedi. "Bu Mamuka çok hırslı ve öfkeli bir adam. Kobuleti halkını canından bezdirmiş, en ufak suçu bile korkunç biçimlerde cezalandırıyormuş. İnsanların mallarına sudan sebeplerle el koyuyor, itiraz edenleri tehdit ediyormuş. Biliyorsun kaç kişi onun şerrinden kaçmak için buralara göçtü."

Aria gözlerini kısıp cevap verdi. "Bilmez miyim? Birkaçına ben yardım edip yatacak yer ve yiyecek yemek verdim."

Levan lafı tekrar aldı. "Adamın gözü kara. Çıldır'daki Osmanlı paşasıyla arası bozukmuş. Guria prensinden başka dostu kalmamış. Kobuleti'nin Guria'ya tekrar bağlanmasını şiddetle istiyormuş. Tabii asıl amacının, bağlı olduğu Osmanlı sancağından kopmak olduğunu da artık kimseden saklamak gereğini duymuyormuş. Kim bilir Guria'ya kendi topraklarını bağlamak için şahsı adına ne taleplerde bulunacaktır. Geçenlerde papazın kendisine uzun uzun nasihat ettiğini görmüşler ama o kimseyi dinlemiyor. Karısının bile yüzüne bakmıyormuş. Kendisine eğer bir erkek çocuk daha doğurmazsa onu boşayacağını söylüyormuş. Zavallı oğlu Solomon'u da çok hırpalıyormuş."

Aria duyduklarından yorulmuştu. Kuzeninin lafını kesti. "Neyse, artık biz buradayız ve ondan uzağız, ancak biliyorum ki Mamuka imkân bulsa Ali'yi ortadan kaldırmak için her şeyi yapar. Bu yüzden yıllardır tetikte yaşıyorum. Sevgili Mari, Ma-

muka'yı ilk görüşünde ondan rahatsız olmuştu, bu yüzden Ali'nin üzerine en az benim kadar titriyor, biliyorum."

Aria, kuzeninin gözlerinin içine bakarak devam etti. "Peki, şu senin arkadaşın Şota, belki o da Mamuka'nın adamıdır, ne malum?"

"Bir dakika," diye atıldı Levan. "Şota benim arkadaşım falan değil, sadece sana olan ilgisini bildiğimden onu biraz tanımak istemiştim. O yüzden onu birlikte avlanmaya davet ettim."

Aria gülümsedi. "Onun ilgisi beni hiç ilgilendirmiyordu, ancak şimdi işin rengi değişti."

Levan, "Nasıl yani?" diye sordu.

Aria, "Bu esrarengiz, hatta bence tekinsiz adam yıllardır benim peşimde sanki başka kadın yokmuş gibi. Ayrıca bir de sevgilisi var, herkes bunu biliyor," dedi. Sonra sesini alçaltarak devam etti. "Artık Ali büyüdü, dostumuzu ve düşmanımızı daha iyi bilmemiz lazım. Bir de şu Şota denen adam bakalım ne kadar akıllı ya da uyanıkmış görelim." Bunu söylerken kendi kendine hafifçe gülümsedi. "Levan senden bir ricam var. Önümüzdeki hafta babam beni ziyarete gelecek. Ben onun onuruna evde bir ziyafet tertip edeceğim. Seni, eşini ve birkaç yakın dostu çağırmayı düşünüyordum. Şota'yı davetli listesine eklemeye karar verdim. Lütfen onu benim namıma davet et. Koşa koşa gelir, babam bundan pek hazzetmeyecek ama adamın niyetini iyice bir anlayalım bakalım."

Levan şaşkın ama hayranlıkla hâlâ güzel ve daima çok akıllı olan kuzinini dinliyordu.

Aria oturduğu koltukta dikleşti. "Biliyor musun Levan?" dedi. "Tetikte geçen yıllar insanın sağduyusunu güçlendiriyor. Bu adamı muhakkak daha iyi tanımamız lazım, lütfen dediğimi yap ve onu davet et."

Levan onayladı. "Tamam. İstediğin gibi olsun, onu davet edeceğim, merak etme."

Beş gün sonra Gui Şervaşidze, Ortsva'ya gelmişti. Sevgili kızı ve torunuyla iki gün geçirdi. Ali çok akıllı ve atak bir delikanlı olmuştu. Dede torun saatlerce ata bindiler. Geceleri yanan ocağın karşısında satranç oynadılar. Aria, babasına vereceği ziyafete Şota'yı da çağırtacağını söylemişti. Gui, kızının Şota'nın maskesini düşürme planındaki ısrarı karşısında isteksizce adamın ziyaretini kabul etmek zorunda kalmıştı.

Olağanüstü güzel bir ilkbahar akşamıydı. Tepelik bir arazide kurulmuş olan Ortsva köyünün arkasında ulu gürgenlerden oluşan bir orman vardı. Ağaçların yeni filizlenen dallarında şakıyan kuşların şarkısı, eriyen son karla akışını hızlandıran derenin şıkırtısıyla yarışıyordu. Gökyüzü pırıl pırıl ve bulutsuzdu. Aria'nın taş konağında akşam yemeği hazırlıkları çoktan tamamlanmıştı. Aria'nın babası ve Ali, misafirler gelene kadar geniş terasta satranca oturmuşlardı yine. Kendilerini oyuna fazlasıyla kaptırmış olan dede ve torunu, Aria'nın sesiyle başlarını kaldırdılar. İkisi de gördükleri manzaraya hayran olmuşlardı.

Aria artık olgun bir kadındı, ancak bedeni incecik ve dimdikti. Tepesinde topuz şeklinde topladığı saçlarına düşmüş tek tük zamansız kırlar akşam güneşinin mütecessis ışıkları altında simden teller gibi parlıyordu. Boynunda babasının düğün armağanı olarak verdiği prenses annesinin inci kolyesi vardı. Kulaklarına ölen kocası Rüstem'in armağanı olan zümrüt küpeleri takmıştı. Başının üzerine omuzlarından sırtına doğru akan muslin bir örtü almıştı. Kıyafeti, dönemin Gürcistan saraylarında çok moda olan Acem tarzı bir kaftandı. Sırmalı mor kumaş yerlere kadar uzanıyor, arkadan hafif bir kuyruk biçiminde uzuyordu. İçinden giydiği gömleğin dantelli yaka ve

kolları görünüyordu. Beline taktığı altın kemeri, Aria'nın bu ihtişamlı görünümünü tamamlıyordu.

Önce Gui kendini toparladı. "Kızım, ne kadar da güzelsin, tıpkı annene benzemişsin."

Bunları söylerken yaşlı adamın gözlerinin dolduğunu fark eden Ali atıldı. "Evet, anne korkarım gelinin seni kıskanacak."

Aria, babası ve oğluna şefkatle baktı. "Babacığım," dedi. "Annem dünyanın en güzel kadınıydı, kimse onunla bir olamaz. Ve sen küçük bey, eğer bir gelin getirmek için acelen varsa benden daha güzel olması gerektiğini hiçbir zaman unutma, seçimini ona göre yap."

Birlikte gülüştüler. Ali kısrağının yeni doğurduğu tayın durumunu görmek maksadıyla ahıra gitmek için izin istedi. Gui ve Aria, terasta yalnızdılar şimdi.

Aria tepeden yaylayı seyreden terasın kenarına doğru yürüdü. Ellerini korkuluğa koydu, başını hafifçe geriye atıp bahar havasını ciğerlerine çekerek konuştu. "Biliyor musun baba," dedi. "Evliliğim kısa sürdü. Rüstem çok iyi ve derin bir insandı. Onu çok sevdim, onun da beni sevdiğini hep hissettim, ama hiçbir zaman bana ait olmadı. İçinde hep bir hüzün vardı, o hüzünle ne ben ne de kendisi başa çıkabildik. Onu bazen rüyalarımda görüyorum. Yine aynı durgun hüzünlü gözleriyle bana bakıyor, hep biraz endişeli ya da tedirgin gibi. Neden, diye düşünüyorum. Acaba öteki dünyada rahat değil mi? Bazen onun ruhunun Mamuka yüzünden tedirgin olduğunu düşünüyorum. Onun bize bir fenalık yapacağını düşünüyor belki, ama bazen de onun rüyalarıma giren bu tedirgin gözlerini daha eski, unutulmuş hikâyelerin ıstırabına bağlıyorum."

Gui lafa girdi. "Kızım," dedi. "Rüstem'in gençliğini, hayatını ve yaşadıklarını biliyorum, sen de biliyorsun. Bilmediklerimizi de tahmin edebiliyoruz, ama senin bunlarla hiçbir ilgin

yok. Senden önceki talihsiz olayları bunca yıl sonra hâlâ neden kafana takıyorsun?"

Aria başını babasına çevirdi. Mavi gözleri Kafdağı'nın zirveleri gibi bulutlanmıştı. "Baba," dedi. "Benim ilgim belki yoktur, ancak Ali'nin var. Babasının yaşadıkları ve onun sebep olduğu..." Durakladı, başını öne eğerek devam etti. O güne kadar kendine bile tekrar etmeye cesaret bulamadığı yoğun düşüncelerini ifade edecek kelimeler ağzından dökülmeye başlamıştı artık. "O suçsuz ana kızın ölümlerini bazen gözümün önünde canlandırıyorum. Biliyorum ki Rüstem de kendisini bu felaketin girdabından kurtaramamıştı bir türlü. Şimdi de onun kanını taşıyan oğlu hiç bilmemesine rağmen bu olayın ıstırabını, hatta belki lanetini taşıyor gibi geliyor bana. Sanki geçmişte olanların vebali önce Rüstem'in, şimdi de oğlumuzun boğazını bir urgan gibi sıkıyor."

Bunları ilk defa birine yüksek sesle söyleyebilmenin rahatlığıyla Aria'nın gözlerinden sicim gibi yaşlar süzülüyordu artık. Babası kızının konuşması karşısında buz kesmişti. Aria boşanmış bir zemberek gibi konuşmaya devam ediyordu. "Ali değişik bir çocuktu hep. Daha çok küçükken penceresine gelen bir ak şahinden bahsederdi. Bütün silahlarla arası çok iyi olmasına rağmen elini meyve doğramak için bile bıçağa sürmedi hiç. Bazen tek başına saatlerce kuzeye, Kafdağı'nın olduğu yöne büyülenmiş gibi bakıyor. Biliyor musun, bana hiç babasını sormadı bugüne kadar, ama bazen Rüstem hakkında öyle şeyler söylüyor ki, onu kendi benliğinde benden daha iyi tanıdığını düşünüyorum. Ama ara sıra da az önce olduğu gibi muzip ve neşeli. Onun olgun davranışları beni hayrete düşürüyor. Bazı günler köpeklerle saatlerce yürüyor. Diğer köylerden ona köpekli prens adını takmışlar. Gözlerinde zaman zaman gördüğüm hüzün bana nedense Rüstem'i ve onun derin sıkıntılarını

hatırlatıyor. Rüstem'in öte dünyada rahatsız olduğunu hissediyorum. Bütün duam, Ali'nin bir an evvel babasının bulamadığı iç huzuruna kavuşabilmesi."

Gui, Aria'nın omuzlarını tuttu. "Benim güzel kızım," dedi. "Daha çok genç, göreceksin her şey çok iyi olacak. Hem neden baba oğul aynı huzursuzluk girdabına düşmüş olsunlar ki?"

Aria, "Bilemiyorum baba, ama korkuyorum," diye karşılık verdi. Aria'nın gözyaşları hıçkırıklara dönüşmek üzereydi ki Gui sertçe atıldı.

"Kızım," dedi. "Fazla kuruntu ediyorsun, çünkü yalnızsın. Rüstem'in hayatta yakalayamadığı huzuru oğlu neden yakalayamayacak olsun ki? Bu kötü düşünceleri at kafandan, unut bu laneti." Gui lafını bitirirken kelimeler ağzında boğulmuştu, kızının aklından geçenleri istemeden ama net bir biçimde ifade etmişti.

Lanet lafını duyan Aria bir anda titredi. Aslında yıllardır düşündüğü ama adeta babasının ağzından duyunca yüzleştiği korku buydu. Rüstem'in, oğlunun, belki de soyunun öldürülen suçsuz ana kız tarafından lanetlenmiş olması. Rüstem'in mazisini öğrendiğinde bu uğursuz hikâyenin teferruatını hep gizliden gizliye soruşturmuş, öğrendiklerini kafasında bir araya getirmişti.

Uzaktan, yaklaşmakta olan nal sesleri Aria'yı kendine getirdi. Eliyle kıyafetini düzeltti, kendini toparlamaya çalışarak babasına döndü. Ancak yaşlı adam kaşları çatık kendi ağzından insiyaki bir biçimde çıkan lafların üzerine düşünmeye dalmıştı. Onun bu hali Aria'yı daha da endişelendirse de konuşmaya çalıştı.

"Neyse bu akşam bakalım bizi ta Kobuleti'den gizliden gizliye izleten Mamuka'nın casusu Şota nasıl biriymiş, yakından göreceğiz. Galiba misafirler geliyor babacığım, ben salona geçiyorum, haydi sen de gel."

Gui Şervaşidze o an kendini çaresiz ve çok yaşlı hissediyordu. Kızının dediklerini duymadı bile; acaba sevgili torunu böylesine bir laneti mi devralmıştı babasından? Kendini güçlükle toparladı. Kızının peşinden salona geçti. Arkasında babasını hisseden Aria hemen onun koluna girdi, muzipçe gülüyordu şimdi, deminki sıkıntılı halinden eser kalmamıştı.

"Babacığım," dedi Aria dalgın dalgın düşünen babasına dönüp. "Senden rica ediyorum, bu akşam şu Şota denen adamı tamada yap. Yap ki konuştukça içini dışını iyice bir anlayalım."

Az önce terasta konuşulanların hâlâ etkisinde olan Gui kızının söylediklerini hayal meyal duyarak başını salladı. "Tamam kızım öyle olsun."

Ortsva'daki taş konağın geniş salonundaki eşyalar duvar kenarlarına çekilmiş, ortaya büyük bir masa kurulmuştu. Gelen on dört kişilik misafir grubu Aria'nın gösterdiği yerlere oturdular. Gürcüler, ziyafet sofralarına ikram edilecek bütün yiyecekleri aynı anda yerleştirirdi. İsteyen istediği yiyecekten alırdı. Sofraya o kadar çok yiyecek dolu tabak yerleştirilmişti ki masanın üzeri tamamen doluydu. Masanın bir başında Gui Şervaşidze oturuyordu, diğer başında ise ev sahibesi Aria. Misafirler de önem derecelerine göre masaya sıralanmışlardı.

Şota, tamada olacağını duyduğunda hayli şaşırmıştı. Ne yaşı ne de statüsü sofranın yöneticisi konumunu ifade eden tamada olmak için yeterliydi. Üstelik de ev sahibesi ve babasının kendisinden pek de hoşlanmadığını gayet iyi biliyordu. Tamada'lık görevini abartılı teşekkürlerle ama endişeyle kabul etti. Sofrada karşısına oturan muzip gülüşlü Levan ona bir göz kırparak cesaret vermişti.

Ziyafet hem Aria'nın babasının onuruna, hem de o günlerde Keda'da olan ve Aria'nın da kuzeni ve Batum muhafızı olan Şirvanidze Şirvan Paşa'nın eşi ile kardeşinin onuruna düzenlenmişti. Yemekte Acara'nın ileri gelenlerinden bazı kişiler

de yerlerini almışlardı. Davetin en ilginç kişisi aslında Aria'nın Mamida[1] olarak çağırdığı, babasının kuzini olan Ketevan adındaki yaşlı hanımdı. Kadın son derece zeki ve kibirliydi, yaşı altmışa yakındı, her şeyi acımasızca eleştirirdi. Hoşlanmadığı kişilere duygularını belli eder, lafını açıkça söyler, sözünü asla esirgemezdi. Aile içinde saygın, çekinilen, ama dürüst karakteri yüzünden aynı zamanda da sevilen bir kişilikti. Ketevan'ın kocası yıllar önce ölmüş ve ona hatırı sayılır bir servet bırakmıştı. Kintirişi ve Batum'da iki güzel evi vardı. Gui Şervaşidze'yi pek severdi, hatta bazıları onun yaşlı adamda hâlâ gözü olduğunu söylerlerdi. Aria'nın yemeğine son yıllarda edindiği garip bir dostuyla gelmişti. Bu, genç bir Kıpçak'tı. Yirmili yaşlarda, etrafındaki her şeyi istismar edebilecek arsız bir adamdı, ama sonunda Şervaşidze'lerin bu ziyafetine bile kimsenin bir isim yakıştıramadığı tuhaf arkadaşlığı sayesinde sızmayı başarmıştı. Bu adam da Şota'dan sonra ziyafetin ikinci sevilmeyen şahsiyetiydi. Ketevan bir erkek kadar çok tütün içerdi ve Kıpçak adamla olan tuhaf dostluğunun kabul görmediğinin farkındaydı. Ancak Şota'nın da istenmediğini biliyordu ve sofradakilerin menfi intibalarını Şota'nın üzerinde yoğunlaştırmak çok işine geliyordu. Zaten Aria'nın da bu ilginç akrabayı yemeğe davet etme sebebi biraz da Şota'ya karşı telaffuz edilmeyen bir işbirliği oluşturup adamdan sonsuza dek kurtulmaktı.

Herkes büyük bir iştahla çoktan yemekleri yemeye başlamıştı. Tamada'ların görevi sofradaki sohbeti idare etmek ve ziyafete katılan misafirler ve tabii ev sahipleri hakkında övgülü konuşmalar yapmaktı. Şota ne söyleyeceğini iyice düşünüp, ölçüp tarttıktan sonra gururla gümüş kakmalı kantzi'sini Gui Şervaşidze'ye doğru kaldırdı. Yutkunup sesini ayarladıktan son-

(1) Teyze, hala

ra konuşmaya başladı. "Asil Gui Şervaşidze bu gece soframızı onurlandırmakta; onu övmeye kelimeler yetmez. Asaletini anlatırken nefesler tükenir, kendisi taçların en kıymetlisine layık bir kral, kalelerin en ihtişamlısına sahip bir cengâverdir. O..."

Ketevan sardığı sigarasından derin bir nefes çekip dudaklarını keyifsizce büzdü. Bu abartılı konuşmayı pek manasız ve görgüsüz bulduğu her halinden belliydi. Şota'nın sözünü kesiverdi. "Bakın genç adam, yani bana göre genç sayılırsınız, siz galiba ilk defa tamada'lık yapıyorsunuz. İnsanları övmenin de bir usulü vardır. En ağdalı kelimeleri seçmek övgü değil yaltakçılıktır. En kıymetli taçlara layık bir kral olmak da ne demekmiş? Sülaleleri asırların gerisine dayanan kişilerin taçları kafalarının üzerine oturttukları maden ve kıymetli taş parçalarından değil, kafalarının içindeki kadim bilgi ve düşüncelerden imal olmuştur. Kalelerin ihtişamı ise aşılamayan yüksek burçlarından değil, asırlar içinde kahramanca tek tek örülen taşlarından ileri gelir."

O bu sözleri söylerken masadaki herkes donakalmıştı. Ketevan'ın garip arkadaşı Kıpçak adam gülerken iyice kısılan gözleri ve ileri fırlayan iki ön dişiyle bir tarlafaresine benziyordu. Gui bakışlarını öne eğmiş, bu fazla saldırgan konuşmayı sofra adabına tamamen aykırı bulduğundan duymazdan gelmiş gibi görünmeyi tercih etmişti.

Aria'nın ziyafetteki amacı arzu ettiğinden de önce gerçekleşmişti. Mütebessim bir ifadeyle başını kaldırdı. "Mamida'cığım misafirimize fazla yüklenmedin mi? Artık hiçbirimiz hakkında bir konuşma yapamayacak."

Sonra Şota'ya döndü. "Siz," dedi. "Övgülü sözlerinizi ne kadar cömertlikle harcıyorsunuz. Belki de şimdi eşimin sevgili kardeşi Mamuka Han hakkında da bir şeyler söylemek istersi-

niz. Kendisi burada olmasa da oğlumun mensubu olduğu Tavdgiridze hanedanının reisidir. Lütfen buyurun ve onun hakkında da birkaç kelime söyleyin."

Levan ziyafetin amacını her ne kadar biliyor olsa da konuşmaların bu denli hızlı gelişmesinden hayli şaşkın, Aria'ya bakıyordu. Şota, Ketevan'ın saldırgan konuşması karşısında öylesine şaşırmıştı ki kafası darmadağın kekeleyerek konuşmaya başladı.

"Ben, ben Mamuka Han'ı çok sever ve sayarım. Onun hakkını ödeyemem, bana yaptığı yardımları kardeş kardeşe yapmazdı. Şota aslında hiçbir şartta yıllardır itiraf etmediği Mamuka'yla olan yakın ilişkisini açığa çıkaran lafları nerdeyse farkına varmadan birbiri ardına söyleyivermişti. Ağdalı övgülerine şiddetli saldırı ve eleştiriyle karşılık bulan Şota, sanki kapıldığı korkuyla gerçeği gizleyememişti ve bir anda Mamuka'nın sadık bir bendesi olduğunu neredeyse itiraf etmişti.

Aria lafa girmenin tam zamanı, diye düşündü. "Ben de kadehimi sevgili kayınbiraderim Mamuka'nın onuruna kaldırıyorum. Allah kendisini Kobuleti'nin başından eksik etmesin, onun dostlarına ve sadık hizmetkârlarına da uzun ömürler versin." Bunu söylerken Şota'ya uzun uzun bakmıştı. Mizacı hayli arsız olan Şota'nın yüzü kızarmıştı.

Aria konuşmasına devam etti. "Şunu da eklemek isterim ki, bizim artık Kobuleti'yle ilişkimiz kalmamasına rağmen benim ve oğlum Ali'nin duaları Kobuleti halkının ve tabii Tavad Mamuka'nın üzerinedir. Artık o topraklarda iddia edecek hiçbir hakkımız olduğunu düşünmesek bile, bütün iyilikler Kobuleti'nin güzel toprakları üzerine olsun."

Aria hem Mamuka'ya iletmek istediği mesajı ince bir dille ifade etmiş hem de Şota'nın Mamuka'nın adamı olduğunu

anladığını açıkça belirtmişti. Bu haber Mamuka'ya gittiğinde Ali'nin Kobuleti toprağında hiçbir hak talep etmediğini anlayıp, kendilerini bir tehdit olarak görmekten vazgeçeceğini umuyordu. Aria'nın konuşması bitince tekrar kantzi'ler havaya kalktı.

Şota'nın tamada'lığı bir fiyaskoyla bitmişti. Adam öfkeyle önüne bakıyordu. Sofrada oturan herkeste bir gerginlik olmuştu. Sadece Ketevan'ın tuhaf genç Kıpçak arkadaşı öksürerek garip kahkahalarını sürdürüyordu.

Gürcü ziyafetleri saatlerce sürerdi, Aria küçük zaferinin tadını çıkarmak için şarabından koca bir yudum aldı. O sırada salonun terasa açılan kapısı açıldı, gelen Ali'ydi. Konukları aceleyle selamladı ve geç kaldığı için özür diledi.

Ali, "Lütfen beni bağışlayın ama sevgili kısrağımın bir tayı oldu bugün. Onun yanındaydım," derken gözlerinin içi parlıyordu.

Sonra masanın başında bir kraliçe edasıyla oturan annesine döndü. "Anneciğim yeni doğan tayın adını Varksvlavi koyacağım, tıpkı babamın hep rüyalarıma giren beyaz atı gibi."

Aria donakalmıştı. Masanın üzerinde duran eliyle sofraya dökülmüş ekmek kırıntılarını farkında olmadan ezdi. Başını oğluna döndürdü. "Çok iyi düşünmüşsün oğlum."

Şota rahatsızlandığını bildirerek erken ayrıldı. Ketevan anlattığı türlü hikâyelerle herkesi güldürdü. Zaten Şota odadan çıkar çıkmaz kendini tutamamıştı. "Bu tuhaf adamı ne diye sofranıza oturtunuz ki? Belli ki Mamuka'nın casusu, böylesine pek yüz vermemek lazım."

O geceden sonra Aria ve babası bir daha ne lanetten ne de Mamuka'dan bahsettiler. Gui bir hafta daha kalıp Abhazya'ya döndü. Şota uzun süre pek ortalarda görünmedi. Çünkü küçük köy ve kasabalarda nüfuzlu evlerdeki en küçük hadiseler bile

hizmetkârlar tarafından bire bin katılarak herkese anlatılırdı. Yemeğin hemen ertesi günü Şota, Mamuka'ya bir mektupla ağabeyi Rüstem'in karısı ve oğlunu Kobuleti'deki arazilerden hiçbir talebi olmayacağını öğrendiğini detaylı bir biçimde yazmıştı. Tabii olayı olduğu gibi anlatmayıp, bu lafları Aria'nın ağzından karşı konulmaz cazibesi şayesinde aldığını ballandıra ballandıra hikâye ederek.

Yazın sıcak günleri çoktan başlamıştı. Aria Mamida Ketevan'dan uzun bir mektup aldı. Acara ve Guria'daki bütün soylu aileleri tanıyan yaşlı bir akraba Ali için uygun bir kısmet bulmuş gibiydi.

Ketevan adeta yüz yüze konuşur gibi yazdığı upuzun mektubunda Ali için bulduğu gelin namzetini öve öve bitiremiyordu. Ali aslında henüz on dört yaşındaydı ve evlenme çağı gelmemişti, ama Ketevan iki genç arasında daha şimdiden bir nişan yapılabileceğini kafasına koymuştu. Kızın Aria'nın gençliğine benzediğini, anne ve babasını genç yaşta kaybettiğini, yaşlı ve bir yalnız adam olan dayısıyla birlikte Sokum'da yaşadığını yazıyordu. Kızın babası Abhazyalı küçük bir barondu, ancak mütevazı serveti gelin namzetinin kendisinden on beş yaş kadar büyük olan ağabeyinin idaresindeydi. Kızcağızın mühim bir parası ya da toprağı olmasa da gayet güzel Rusça ve Osmanlıca konuştuğunu, fevkalade iyi eğitim ve terbiyesi olduğunu altını çizerek anlatıyordu Ketevan. Aria, Ketevan'ın mektubunu birkaç defa okudu, aslında bu gün görmüş kadının fikirlerine güvenirdi. Ali'nin evlenme yaşı henüz gelmemişti ama belki de bu genç kız Ali'nin istikbaldeki karısı olabilirdi.

Aria bir mektup yazarak Ketevan'ı kızı da yanına alarak Ortsva'ya gelmesi için usulünce davet etti. Son bir yıldır yanından hiç ayırmadığı ve bir nevi manevi evlat muamelesi yaptığı

Ahmet adındaki Kıpçak genci de Ortsva'ya getirmemesini uygun dille rica etti. Zira bu genç adamın varlığı nedense Aria'yı pek rahatsız ediyordu.

Ketevan tuttuğunu koparan bir yapıya sahipti. İki hafta sonra Aria, Ketevan ve gelin namzeti Şuşhana, Ortsva'daki taş evin terasında çay içiyorlardı. Ketevan, Aria'yı dinlememiş, Ahmet'i de Batum'dan Ortsva'ya olan yolculuğunda yardımı olacağı özrüyle yanında getirmişti.

Ali, Ahmet'i de yanına alarak bir at gezisine çıkmıştı, tabii yanlarında on iki takımyıldızın adını taşıyan bir düzine tazıyla birlikte. Ali çocukluğundan beri olağanüstü bir maharetle at binerdi. Dörtnala koşan atın üstünde eyere basarak ayağa kalkar, yıldırım gibi giden atta ayağı üzengilerden çıkmış biçimde eyerde ters otururdu. O gün yanında atının üzerinde bir patates çuvalı gibi oturmakta olan misafirine hünerlerini gösteriyordu. Gizli gizli onun beceriksiz biniciliğiyle eğleniyordu. Ketevan'ın çevresi tarafından benimsenmediğinin farkında olan Ahmet'in, delikanlının maharetini görmezden gelmesine imkân yoktu.

Akşamüzeri Ali önde, Ahmet arkada eve geri döndüler. Ali iyi yetişmiş bir delikanlıydı; ev sahipliği vazifesini gereğince yaptığını, misafirinin keyifli vakit geçirdiğini düşünüyordu. Aslında kimseyle yakın dostluk kurmak mizacında yoktu. Herkesle belli bir mesafeyi korurdu. Bu huy belki ona atalarından intikal etmiş, belki de temkinli annesi ve Mari'nin eğitimleri neticesinde Ali'ye mal olmuştu. Atlarını ahıra bıraktılar ve sonra Ali misafirini taş konağın altında kendine küçük bir atölye haline getirdiği, saatlerce tahta oymalarla uğraşarak vakit geçirdiği odaya götürdü. Delikanlının oymacılıktaki mahareti at

binmek kadar iyiydi. On iki tazı da onların peşinden teklifsizce iki ufak penceresi olan taş odaya daldılar. Ali tahta levhaların üzerine manzaralar oymuştu. Hemen tamamında Kafkas Dağları geri plandaydı. Bunlardan birini alıp Ahmet'e doğru uzattı. Ufak pencereden sızan akşam güneşinin ışıkları itinayla cilalanmış tahta levhaya oyulmuş Kafkas Dağları'nı sanki gerçekmiş gibi aydınlatıyordu. Geri planda yükselen dağların zirveleri bulutların arasında kayboluyordu. Dağların ön sırasındaki daha alçak tepelerden birinin üzerinde bir kale motifi vardı. Kalenin taştan burçları ve giriş kapısının üzerindeki yuvarlak kule levhadan fırlayacakmış gibi başarıyla oyularak şekillenmişti. Ahmet, Ali'nin elindeki oyma levhaya, önüne geçemediği bir hayranlık ve delikanlıya karşı duyduğu artan bir kıskançlıkla büyülenmiş gibi bakıyordu. Ahşap levhayı daha da yakından görmek için bir adım atarken hemen önünde yatmış olan tazılardan birinin ayağına basmıştı. Hayvan bu densiz misafire hırlayarak ayağa kalktı.

Ahmet gözleri levhada, kendini Ali'yle ister istemez kıyasladı.

Bu neredeyse yarı yaşındaki delikanlıya üstünlük sağlayabileceği hiçbir vasfı yoktu. Aşırı içki, kumar düşkünüydü. Babası onu yıllar içinde defalarca Tiflis'in batakhanelerinden toparlamış, sonunda dayanamayıp yaşı otuza varan bu hayırsız evladı reddetmişti. Ahmet de tesadüf eseri tanıştığı Ketevan'ın kendisine karşı olan ismi konulamayacak zaafından yararlanıyor, kadının maddi ve manevi imkânlarını arsızca kullanıyordu. Hayatta hiç kimsesi olmayan Ketevan da ahir ömründe kendisiyle aynı çatı altında yaşayacak bir yoldaş bulmanın heyecanıyla onun hiçbir kusurunu görmüyor, etrafındakilere de Ahmet'e söz söyletmeyip toz kondurmuyordu.

Ali sakince sordu. "Oyma levhamı beğendin mi?"

Ahmet sinsice gülümseyerek Ali'ye baktı. "Evet," dedi. "Çok beğendim. Galiba Kobuleti'deki kaleyi oymuşsun. Ne yazık değil mi?" diye devam etti. "Artık oralarda hiçbir hak iddia etme şansınız yok. Muhtemelen gelecek yıllarda senin bir Tavdgiridze tavad'ı olduğun da unutulacak. Zaten şimdiden herkes sana ananın sülalesinin adıyla, Kaçba diye hitap ediyor."

Ali sersemlemişti, sonra atıldı. "Kobuleti bizim topraklarımızdır, istediğim zaman oralara dönebilirim. Ayrıca benim bir gün tavad olmayacağım ne malum?"

Ahmet dişlerini göstererek gülümsedi. "Ah tabii, sen geçen ayki ziyafette annenin söylediklerini duymadın. Aria artık sizin Kobuleti topraklarında hiçbir hak iddianız olmadığını açıkça söyledi. Sen yeni doğan tayın peşindeydin o sırada."

Ali şaşırmıştı ama pek de umursamamıştı Ahmet'in lafını. "Sevgili Ahmet," dedi. "Ne fark eder ki, Kobuleti de, tavad'lık da benim kanımda. Ölümlü dünyada gerisinin ne önemi var?"

Ahmet, delikanlının görgülü olgunluğu karşısında daha bilenmiş ve son kozunu oynamaya karar vermişti. Gözlerini kısıp kararlı ama alçak bir sesle konuşuyordu artık. "Belki de böylesi daha iyi," dedi. "Yani o uğursuz kalede yaşamamanız. Orada ne deden ne de baban mutlu olmuşlar. Tabii bir de babanın o hikâyesi var..." Etrafındaki herkesle ilgili her şeyi bilen meraklı Ketavan'dan duyduğu Rüstem ve Buneba'nın sonu felaketle biten aşk hikâyesini aklında tuttuğu bütün ayrıntılarıyla anlattı ve lafını gülümseyerek şöyle tamamladı.

"Umarım ki genç dostum, o cadı Buneba'nın laneti senin de hayatını mahvetmez."

Ali allak bullak olmuştu. O güne kadar ne kadar ısrar etse de herkesin konuşmaktan çekindiği olayları artık en ince ayrıntısına kadar öğrenmişti. Yutkundu. Kendini toparlamaya

çalışarak iki tazının aynı anda boyunlarını koluyla sıkıştırıp hayvanlarla şakalaştı.

"Haydi Ahmet," dedi. "Artık biz de annemlerin yanına terasa çıkalım."

Ali o günü hayatı boyunca unutmayacaktı. Kafasındaki tereddütler ve düşünceler bir bir yerini bulmuş, babasının hayatındaki talihsiz hakikatle yüzleşmişti. Bu olay Ali'nin keyfini epeyce kaçırsa da Ketevan'ın ziyareti yine de müspet sonuçlandı.

Güzel Şuşhana'yı Aria pek sevmişti. Ali de kızı beğenmiş, onu ilk gördüğü andan itibaren neredeyse göz hapsine almıştı. Ketevan'ların Ortsva ziyareti bir hafta sürdü; aynı kış sonu Ali'nin Şuşhana ile nişanını yaptılar.

Yılın ilk karı yağdığında Aria ve Mari taş salonda yanan ocağın karşısında karşılıklı oturuyorlardı. Ali'nin son zamanlarda çok daha huzurlu ve keyifli olduğunu uzun uzun konuşup şükretmişlerdi. Delikanlının gözlerindeki yorgun ama bilge ifadeye Şuşhana ile yapılan nişan taze bir parıltı getirmişti. Aria'nın küçük ailesinin herkesle arası gayet iyiydi. Şota bile bir yıl önceki ziyafette uğradığı muameleden dersini almış, ortadan kaybolmuştu. Şota, Keda'da Ermeni sevgilisiyle önceki yıllardan çok daha mütevazı bir hayat yaşıyordu. Belli ki Mamuka kendisiyle ispiyonculuk işinin bittiğini anlamış ve ona gönderdiği parayı kesmişti.

Aria'nın diliyle Mari'ninse sadece gözleriyle yaptığı bu derin sohbeti hızla açılan kapı böldü. Gelen Ali'ydi. Kalpaksız başına yığılan karları döktü, çizmelerini eşikte vurarak dizlerine kadar çıkan karları silkeledi. Sonra muzipçe gülerek annesi ve Mari'ye yöneldi. Çok heyecanlıydı ve neşeli görünmeye gayret sarf ediyordu. Onun ruh halini hisseden köpekler ayağa kalkıp hızla kuyruk salladılar. Ali sırtındaki kalın pelerini ocağın yanındaki koltuğa fırlattı.

"Size haberlerim var," dedi. "Ama önce birer bardak şarap doldurayım size, kutlamamız gereken önemli bir haber var." Ali'nin kumral gür saçları ve annesi gibi açık mavi gözleri pırıl pırıldı.

Şarap dolu bardakları Aria ve Mari'ye uzattı. Kendi de eline doldurduğu üçüncü bardağı alıp mübalağalı bir şekilde havaya kaldırdı. "Bu gece burada amcam Mamuka'nın şerefine içeceğiz. Kendisi zavallı yengemi canından bezdirip konaktan kaçırmış. Şimdi de yeniden evlenmek için planlar yapıyormuş. Neredeyse her kasabadan güzel ve soylu kızların karakalem portrelerini kendisine gelin adayı olarak sunuyorlar, o da hepsine burun kıvırıyormuş."

Ali, Aria'ya döndü. "Bu ne garip bir adam anne, kendini ne sanıyor? Ve hayali ne? Bütün Gürcistan'a tek başına sahip olmak mı istiyor?"

Ali'nin abartılı neşesi aslında pek de içten değildi. Kendisini fazlasıyla rahatsız eden bir haberi kendine ve sevdiklerine karşı kamufle etmeye gayret sarf ediyordu sadece.

"Size anlattığım olayın eğlenceli kısmı, aslında söyleyeceklerim maalesef bu kadar değil." Ali'nin yüzü birdenbire asılmıştı. Ruh hali dakikadan dakikaya değişiklik gösterirdi çocukluğundan beri. Başını öne eğmişti, şimdi dişlerinin arasından konuşuyordu artık. "Evet, keşke bu kadar olsaydı. Amcam Mamuka Kobuleti topraklarını artık tamamen ve yeniden Guria'ya bağlamış." Ali, babasının ülkesine orayı terk ettikleri günden beri hiç gitmemişti. Çocukken annesi türlü bahanelerle oğlunu Mamuka tehlikesindeki baba topraklarından uzak tutmuştu. Daha sonra da delikanlı Orstva'yı vatanı olarak benimsemişti, ama ne de olsa baba topraklarının amcasının şahsi çıkarları doğrultusunda peşkeş çekilmesi içten içe gururuna dokunmuştu.

Annesi onu hem Gürcistan'ın tehlikeli ve kaygan siyasi politikalarından, hem de amcası Mamuka'nın gözü dönmüş hırsından korumak için yıllar yılı ince ince işleyerek Kobuleti'ye aidiyetinden ve o toprakların hükümdarı olma fikrinden uzaklaştırmıştı. Ama yine de bu son durum genç adamı derinden üzmüştü.

Bütün gece hiç uyuyamadı, kendi kendine düşündü ve yapacağı hiçbir şey olmadığına karar kıldı. O artık Orstva'lıydı. Kobuleti'yi aklından çıkaracaktı ve öyle de yaptı. Ali ve annesi köydeki sakin hayatlarına devam ettiler.

Mamuka'nın ilk evlilik girişimi de Kobuleti'nin Guria'ya bağlanma planıyla birlikte başarısız olmuş, birkaç yıllık karışıklık sonunda Kobuleti toprakları tekrar Osmanlı idaresine geçmişti. Mamuka da Osmanlı paşasının gözünden iyiden iyiye düşmüştü. Sonuç alamadığı siyasi girişimleri onu daha da gaddar ve acımasız yapmıştı. Artık Kobuleti halkına kan kusturuyordu. Sonunda halk Mamuka'yı Ahıska Valisi Süleyman Paşa'ya şikâyet etti. Süleyman Paşa son derece dirayetli bir idareciydi. Acarai Süfla'yı bütün hassas dengelere dikkat ederek başarıyla idare ediyordu. Ancak Mamuka'nın siyasi sicili Osmanlı paşasının nezdinde hiç de parlak değildi. Uzun yıllardır Acara, Osmanlı idaresindeydi. Mamuka'nın tavad'ı olduğu ve asırlardır Tavdgiridze'lerin toprağı olan Kobuleti'ye Osmanlı 1718 yılında, yani Tavad Rüstem'in döneminde Guria'dan bağımsız bir yönetim hakkı vermişti. Böylece uzun zamandır Guria Prensliği'nin bir eyaleti olan Kobuleti, Çürüksu adıyla ayrı bir prenslik olarak Osmanlı tarafından tescillenmişti.

Mamuka şahsi menfaatleri doğrultusunda Guria prensiyle anlaşmış ve Kobuleti'yi tekrar Guria'ya bağlamayı denemiş, ancak bu işbirliği kısa zamanda bozulmuştu. İşte şimdi de Mamuka başarısızlıkla sonuçlanan Guria'yla birleşme girişimi-

nin intikamını sanki Çürüksu halkından alıyordu. Süleyman Paşa'ya halktan gelen şikâyet mektuplarının, yalvarma dolu dilekçelerin ardı arkası kesilmiyordu. Sonunda Süleyman Paşa şöyle bir karara vardı; eğer Mamuka, oğlu Solomon'u kendi yanına, Ahıska'ya bir tür iyiniyet nişanesi, hatta garantisi olarak gönderir ve halka yaptığı eziyetleri sona erdirirse tavad'lığına devam edebilecekti. Delikanlı da Ahıska'da hem rehin olarak kalacak hem de bir yandan eğitim alacaktı. Mamuka kendisi için son çare gibi görünen bu öneriyi kabul etti. Delikanlı yaşındaki oğlunu Süleyman Paşa'nın yanına gönderdi. Bir süre için hareketlerine çekidüzen verdi. Ancak huylu huyundan vazgeçememişti. Kısa bir müddet sonra Mamuka yine Kobuleti halkını ödenemeyecek ağırlıktaki vergilerle ezmeye, en ufak suçları ise korkunç biçimlerde cezalandırmaya tekrar başladı.

Halk yeniden isyan etti ve bölgedeki mutlak kontrolör konumundaki Süleyman Paşa'ya Mamuka'yı katiyetle başlarında görmek istemediklerini ifade ettiler. Rüstem'in ölümünden sonra eşi ve oğlu Çürüksu'yu terk edip topraklarda hak iddiaları olmadığını belirttikleri için Kobuleti halkı başlarında tavad olarak genç Solomon'u istiyorlardı.

Haris Mamuka'dan üstelik de kendi halkının arzusuyla kurtulmak Osmanlı paşasının da işine gelmişti. Genç Solomon, Çürüksu'ya geri gönderildi. Ahıska paşasının yanında geçen sürede Müslüman olup Süleyman adını almıştı ve artık Tavdgiridze topraklarının tavad'ı o olacaktı. Mamuka'nın yakın dostu Guria prensinin topraklarına sığınmasına izin verildi.

Karısından daha Kobuleti'de tavad'lığı sırasında kurtulan Mamuka, İmeriti kralının kızı bir prensesle evlendi. Ondan Giorgi, Mizar, Saloman, Alexandre, Pridon, Almaz Han adında altı oğlu oldu. Guria'da yıllarca refah içinde yaşadı ve Kobuleti'ye geri dönme umudunu hiç kaybetmedi.

Mamuka'nın Kobuleti yönetiminden alınmasıyla tekrar rahat nefes alan yalnız bu bölgenin halkı olmamıştı. Doğduğu günden beri Mamuka tarafından bir gelecek tehdidi olarak görülen Tavad Rüstem'in oğlu Ali ve annesi Aria bu çok hırslı ve acımasız amcanın yaratabileceği tehlikelerden kurtulmuş oldular. Ortsva'ya yengesi ve yeğeninden haber almak için gönderdiği Şota, Mamuka'nın Guria'ya gitmesiyle varını yoğunu satıp Ermeni sevgilisini de yanına alarak velinimetinin yanına, Guria'ya göç etmişti. Ömrünün sonuna kadar Mamuka için bir casus gibi çalışacaktı.

Geçen yıllar boyunca Ortsva'da Aria, oğlu Ali ve Mari'nin hayatı gayet sakin sürdü. Nişanlarından dört yıl sonra Ali ve Şuşhana evlendiler. Küçük aile taş evdeki sakin ve mutlu yaşantısına devam etti. Ancak bu mutluluğu Ali ve Şuşhana'nın Mizar adını verdikleri ilk oğullarının iki yaşına varmadan kızıldan ölmesi gölgeledi. Uzun yıllar sonra Mehmet adını verdikleri ikinci bir oğulları daha oldu.

Tıpkı Kafdağı'nın ardında başlayan bütün diğer masallar gibi günler ayları, aylar yılları kovaladı. Aria'nın doksan yılı geçen uzun ömründe maddi hırsları hiçbir zaman olmamış, kocası Tavad Rüstem'den kalan altınların bir kısmıyla başladığı değirmencilik işi zamanla un ticaretine dönüşmüştü. Aria yaşamı boyunca oğluna nasihat olarak verdiği siyasete karışmaması tavsiyesini ölüm döşeğinde gözlerini yumarken de vasiyet olarak tekrarlamıştı. Onun biricik oğluna verdiği nasihat; hiçbir zaman kimseye baş eğmemesi; paraya, pula, güç ve kudrete esir olmamasıydı. Aria'nın, oğlu Ali'ye en büyük tavsiyesi; yedi yüz yıla dayanan asaletinin tek şartının, her zaman kendinden zayıf durumdakilere ve ihtiyacı olanlara yardım etmesi gerekliliğiydi. Ona göre asil kan ancak düşkün ve zayıflara yapılacak yardımla damarlarda akmaya devam edebilirdi.

Aria ölünce kendisinden birkaç yıl evvel bu dünyadan göçmüş olan sadık can yoldaşı Mari ve sevgili tazılarının gömülü olduğu Ortsva'daki en yüksek tepeye gömüldü. Aria'nın başucuna mütevazı bir tahta levha üzerine sadece ismi yazıldı, bu kendi vasiyetiydi. O mezarının geçen zaman içinde ortadan kaybolmasını arzu etmişti. Belli ki tıpkı baharın gelmesiyle eriyen karlar ya da toprağa karışan sonbahar yaprakları gibi çok sevdiği tabiata karışmak istiyordu. Oğlu Ali, annesinin çok sevdiği inci kolyesini tunç bir havanda dövdürüp inci tozlarını mezar toprağına serpti. O inciler kimseye Aria'ya olduğu kadar yakışmazdı. Bu paha biçilmez inciler ancak sevgili annesinin mezar toprağına karışacak kadar kıymet taşıyabiliyordu oğlu Ali'nin gözünde.

Kokaz

Karanlık tamamen bastırmıştı, odadaki tek ışık Kokaz'ın parlayan gözleriydi artık. Gri kedi bir kere daha ümitle yeni yaşlı arkadaşının kucağına sıçradı. Yaşlı kadının alnında gezinen parmaklarından ziyade onun sevgi dolu müspet enerjisiydi Kokaz'ı rahatlatan bu çok soğuk odada.

Ne kadar da zordu bu çok uzun hayatı ya da hayatları yaşamak farklı bedenlerde, ama aynı ruhla, aynı sevgiyle ve üstelik de bedenden bedene aktarılan aynı bilinçle. Belki dünyada bilmeden, farkında olmadan yaşamak, hatta defalarca yaşayıp kendini hep ilk sanmanın naifliği daha rahatlatıcıydı.

Uludağ'ın etekleri de Kafkas Dağları'nın etekleri kadar soğuk olabiliyordu demek ki ve her şeyi örten kar her yerde aynıydı dağları olan bütün diyarlarda.

Yaşlı kadın yorgun, çok yorgun ve bir o kadar da sakindi aslında bu soğuk odada. Karın üzerine düşen dolunayın mavi ışığı içeriyi hafifçe aydınlatmıştı. Teresa'nın yağlıboya tablosundaki yüzü pencereden gelen ayın ışığında donuk bir biçimde parlıyordu. Yaşlı kadın kucağındaki mektuplarla hâlâ tablonun karşısına yerleştirilmiş koltukta oturuyordu. Tablonun dayalı olduğu komodinin yanında ufak bir masa üzerine yerleştirilen

gramofonun pirinç borusu sanki bu soğuk kış gününde cesaretle açmış bir çuhaçiçeği gibi göründü yaşlı kadının buğulu gri gözlerine. O da müziği çok severdi. Kim bilir Mehmet neler dinliyordu, diye düşündü kendi kendine. Gramofona yaklaştı, kıvrımlı kolu plağın üzerine yerleştirdi. Önce çıkan cızırtı Kokaz'ı ürküttü, daha sonra plaktan onun çok iyi tanıdığı, tatlı olduğu kadar mesafeli bir kadın sesi soğuk odayı doldurdu.

Kokaz bir gün evvel ölen en sevgili dostunun her gün defalarca dinlediği şarkıyı duyunca bir an Mehmet'in geri geldiğini düşündü. Kim bilir Mehmet, Safiye Ayla'nın sesinden kaç defa dinlemişti çok sevdiği o şarkıyı: "Ararım, ararım seni her yerde/Sorarım ıssız gecelerde sevdiğim nerde." Yaşlı kadın mektupları bir bir okumaya başlamıştı. Önce biraz tereddütle ve çekinerek, sonra da onları okumanın kendine Mehmet tarafından atfedilmiş bir vazife olduğunu kabul ederek.

Mehmet

Mehmet gramofona o sevdiği şarkının plağını koydu. Mehmet, Teresa'dan gelen mektubu belki beşinci, belki onuncu defa okuyordu. Mektup, Mehmet'e iki gün önce Buenos Aires'ten gelmişti. Bütün yaz Teresa orada kalmıştı. Annesini bırakamadığını yazıyordu. Ayrıca oraları çok sevmişti. Bir önceki mektubunda Arjantin'e yerleşmeyi dahi düşünebileceğini yazmıştı. Aralarındaki artan coğrafi mesafe sanki duygularına da mesafe koymaya başlamış gibiydi. En azından Mehmet, Teresa için öyle düşünüyordu. Bu son mektubunda Teresa'nın ifadeleri özlem ve aşktan ziyade şefkat içeriyordu. Geçen zaman belli ki Mehmet'e olan aşkını küllendirmişti. Mehmet, Teresa'yla İstanbul'da buluşamayınca hemen Bursa'daki evine dönmüş, ondan gelecek mektubu beklemeye koyulmuştu. Aradan geçen beş ay boyunca Teresa'dan bu gelen ikinci mektuptu sadece. Mehmet de kendini tutuyor, Teresa'nın seyrekleşen ve kısalan mektuplarına aynı şekilde cevap veriyordu. Ancak ona olan aşkının şiddeti hiç değişmemişti. Tek korkusu Teresa'nın, Arjantin'de gönlünü bir Latin erkeğine kaptırmasıydı. Bazen bu endişesini gerçek gibi görüyordu. O zaman kendini Teresa'dan soğutmaya çalışıyor, ancak sadece birkaç saat bu kararının arkasında durabiliyordu.

Bir keresinde Fehmi de artık bu ilişkinin devamının mümkün olamayacağını, zira aralarına giren mesafenin gittikçe arttığını söylemişti. Acaba Fehmi haklı mıydı? Aylardır aklı karmakarışıktı. Elindeki son mektubunda Teresa, Avrupa'da hayatın çok zor olduğunu, artık hiç dönmek istemediğini açıkça yazıyordu işte. Gerçekten de İkinci Dünya Savaşı bütün Avrupa'yı kasıp kavuruyordu o yıllarda.

Teresa

New York Plaza Oteli'ndeki dairesinde yalnızdı Teresa. Bu daire onun ve Veruşka'nın beş aydır yeni evleri olmuştu. Teresa aylardır alışamamıştı onun yokluğuna. İnsan henüz yaşarken bedeninin bir parçasının kendisini böyle terk etmesine nasıl alışabilirdi ki? Derin yarası son bir iki haftadır iyileşmeye başlamıştı ve artık acı vermiyordu. Aynada kendine çekinerek bakıyordu. Aylardır onun geçirdiklerini dışarıdan anlamak mümkün olabilir miydi acaba? Yüzü hâlâ solgun olsa da ayaktaydı artık. Biraz sonra Veruşka'yla Central Park'ta yürüyüşe çıkacaklardı. Sevgili Veruşka bu son zamanlarda ona öylesine destek olmuştu ki, o olmasaydı ne yapardım, diye düşündü kendi kendine. Ve daha sonra elbisesini düzeltti. Sol göğsünün boşalan yerini belli etmek istemiyordu. Teresa hayatının en zor dönemini geçirmişti. İstanbul'dan döner dönmez göğsündeki sertliğin büyüdüğünü fark etmiş ve Viyana'daki mütehassısa görünmüştü. Tecrübeli doktor, Teresa'nın durumunu hayli ciddi bulmuş, derhal ameliyat olması gerektiğini söylemişti. Ancak Teresa ameliyatı Viyana'da olmamaya kararlıydı. Zira Mehmet bunu duyarsa perişan biçimde derhal Viyana'ya, yanına koşar, bu da her şeyi büsbütün zorlaştırırdı.

Viyana'daki doktoru New York'taki çok ünlü bir cerrahtan bahsetmişti. Roy Zindemann savaş sırasında Avrupa'da bulunmayan şanslı Musevi azınlığa dahildi ve New York'ta tanınmış biriydi. Teresa için Amerika'ya gitmek her bakımdan bir kurtuluş olacaktı. Birkaç gün içinde Belvedere Sarayı'nın karşısındaki daireyi kapatıp Vera ile beraber New York'a yola çıktılar. Böylece İkinci Dünya Savaşı'nın Avrupa'da yarattığı kâbustan da kurtulmuş olacaklardı.

New York'ta Plaza Oteli'ne yerleştiler. Doktor Zindermann, Teresa'yı muayene ettiği günün ertesinde ameliyata aldı. Genç kadın, göğsünün tamamını kaybetmişti. Doktor hastalığın bedeninin diğer uzuvlarına da sıçramamış olduğu ümidindeydi.

Teresa kısa bir müddet içinde önce Mehmet'ten, sonra da kadınlığından uzaklaşmış ya da uzaklaştırılmış gibi hissediyordu kendini. Teresa'nın bedeninde meydana gelen ıstırap ruhununkini unutturmamış ancak bir nevi hafifletmişti.

Ameliyattan sonraki ilk hafta her yalnız kaldığında veya yalnız olduğunu düşündüğünde ağladı, ağladı... Ancak, dev bir kumdan kale görünümündeki Plaza Oteli'nin duvarları göründüğünden çok daha inceydi. Teresa'nın kimseye göstermeden döktüğü gözyaşları yan odadaki Vera'nın içine akıyor gibiydi.

Bir gün Vera, Teresa'yı dışarı çıkmaya ikna etti. Birlikte 5. Cadde'de yürüyorlardı. Vera'yı hastanede olduğu haftalarda Teresa'nın yanma sokmamışlardı. O da sıkıntısını giderebilmek için saatlerce New York sokaklarında yürümüştü. Bir keresinde bir dükkânın vitrininde gördükleri ona tanıdık gelmişti. Sanki çok eski geçmişi gibi sıcak ve tanıdık. Vitrinin kırmızı kadifeyle kaplanmış zemininde Rusya'nın geçmişi pırıl pırıl parlıyordu sanki. Faberje kutular, imparatorluk armalı bir kahve takımı ve güzel Rus mücevherleri... Vera'nın aylardır kızı gibi sevdiği Teresa'nın solgun yüzünden başka bir şeyi görmeyen buğulu gözleri aylar sonra ilk defa canlı bir varlığınkine

benzer bir ışıkla parlamıştı. Dükkânın ismi küçük vitrinine altın yaldızlı harflerle yazılmıştı: La Vieille Russie.[1]

Vera insiyaki bir biçimde dükkâna girmiş ve neredeyse unutmaya başladığı ya da çalıştığı kendi diliyle, "Ben geldim," diyebilmişti sadece. Sanki, bir zaman tünelinden uzun yıllar öncesine geçmiş gibiydi. Sonraki günlerde birkaç kez daha sahipleri ve çalışanları kendi memleketinden olan bu dükkânı ziyaret edip onlarla mesafeli de olsa bir arkadaşlık tesis etmişti.

İşte şimdi de zorla dışarı çıkmaya ikna ettiği Teresa'yı o dükkâna götürüyordu. Tıpkı ağaç evini arkadaşına göstermek isteyen bir çocuk gibi heyecanlıydı. Çok geçmeden dükkânın önündeydiler. Vera yine ışıl ışıl vitrinin önünde durduklarında Teresa'ya gururla gülümsedi.

Teresa, Vera'nın hislerini anlamıştı. "Sevgili Veruşka," dedi. "Demek beni kendi Rusya'na getirdin. Eski Rusya'ya."

Vera evine önemli bir misafir kabul eden nazik bir ev sahibesinin heyecanlı misafirperverliğiyle dükkânın kapısını ardına kadar açtı. Teresa önde Vera arkada içeri girdiler. Tezgâhın arkasındaki iki satıcıdan biri daha önce birkaç defa dükkânı ziyaret etmiş olan Vera'yı hemen tanımıştı.

Bu sefer Fransızca olarak, "Hoş geldiniz," dedi. Vera'nın yanındaki bu çok zarif hanımı bir Beyaz Rus zannetmişti aslında. Ancak pot kırmamak için Fransızcayı tercih etmişti. Genç kadının Amerikalı olmadığı bütün zarafetinden belliydi. Böyle zarif bir hanımın Fransızca bilmemesine imkân yok, diye düşünmüştü.

Vera ve Teresa'yı küçük kırmızı koltuklara buyur ettikten sonra iki satıcı, dükkânın hemen hemen bütün hazinelerini tek tek onlara göstermeye başladılar. Küçük çekmecelerden

---

(1) La Vieille Russie (Fransızca eski Rusya): New York'ta bulunan ve Çarlık Rusyası'na ait antikalar satan bir dükkân

çıkan birbirinden güzel mücevherler ve en az onlar kadar güzel objeler dükkânın pelesenk tezgâhları üzerine yerleştirilen siyah kadife tepsilere sıralanıyordu. Faberje'nin Çarlık Rusyası döneminde imal ettiği ender taşlardan üretilmiş küçük hayvan figürleri, çar yumurtaları, amberden imal edilmiş biblolar, damgalı Rus gümüşü kadehler, eski kesim elmasların hülyalı derinliğiyle kibarca ve görgüyle derin, neredeyse duyguyla parlayan küpeler, yüzükler, broşlar, hatta daha çok Ruslara ve Osmanlı'ya mahsus uç kısımları zarif biçimde inceltilmiş altın vermeyli, sapları mineli gümüş çay kaşıkları. Yıllar öncesinde anlatılan artık unutulmuş masallardan kendini kurtarabilen suskun tanıklar gibiydiler.

Çok geçmeden dükkânın idarecisi olan Rus Musevisi adam yanlarına geldi. İçeride meşgul olduğu için özür diledi ve hanımlara birer fincan çay ikram etti. Sonra tezgâhın üzerine dizilmiş eserlere gururla baktı.

Fransızca olarak, "Medam," dedi. "Sizlere göstermek istediğim bir parça daha var. İçeride, özel kasamda." Yorgun ve hasta geçen aylar sonunda Teresa bile bu esrarengiz parçayla ilgilenmiş görünüyordu. Tecrübeli satıcı birkaç dakika sonra elinde kapağı bombeli mor kadife kaplı bir mücevher kutusuyla geri döndü. Kutuyu karşısında oturan iki hanımın önünde bir sihirbaz edasıyla açtı. Kutunun içinde neredeyse avuç içi büyüklüğünde bir elmas broş vardı. Romanov'ların kartalları dükkânın tavanında asılı kristal avizenin ışığında suskun bir kibirle parlıyorlardı şimdi. Teresa ve Vera unutulmuş bir hayalin içindeydiler. Vera yerinden yavaşça kalktı, kuru, upuzun parmaklarıyla broşu okşadı.

Kendi kendine alçak bir sesle, "Kırık kartallar," dedi. O bu cümleyi söylerken aslında artık tarihe gömülmüş bir imparatorluğu ve dönemi kastetmişti. Ancak hakikatte de broşu oluş-

turan çift kartallardan birinin kanadı kırıktı, neredeyse yarısı yoktu.

Musevi daha alçak sesle söylenen bu cümleyi duyar duymaz atıldı. "Madam bu imparatorluk ailesine ait bir mücevherdir, evet fark etmiş olduğunuz gibi kanatta bir eksik var. Biz orijinalliğine müdahale etmek istemedik. Zaten eğer bütün olsaydı Londra'daki müzayede firmalarının kataloglarına kapak olurdu. Ama üzerindeki elmasların iriliği, kalitesi ve provönansı onu yine de eşsiz bir parça yapıyor."

Veruşka konuşulanları duymuyordu. O kırık kartalların kanadında ait olduğu topraklara, güzel, eski günlere uçmuştu çoktan. Yüzündeki çaresiz gülümsemeyle broşu seyrediyordu yalnızca.

Teresa, Vera'yı neredeyse yirmi yıldır tanırdı. Herhangi bir obje onun ilk defa olarak böylesine ilgisini çekmiş, gözlerine belli belirsiz bir pırıltı getirebilmişti. Teresa ayağa kalktı, dükkânın idarecisi konumundaki adama İngilizce olarak, "Bunu satın alıyorum," dedi. Sonra Vera'ya döndü.

"Sevgili Veruşka sen benim kırık kalbimi, yaralı bedenimi nasıl şefkatle tedavi edebildiysen eminim bu kartallara da kırık kanatlarıyla uçabilmeyi öğreteceksin, en azından gidebilecekleri yere kadar, kırık kartallar senindir."

Vera hayatında ilk defa olarak başkalarının yanında ağlıyordu. Kırık kartallar ona yalnızca çökmüş görkemli bir imparatorluğu değil, kendi geçmişini de hatırlatmış, yeniden yaşatmıştı. Veruşka, Teresa'nın ellerini tuttu. "Bunu kabul edemem."

Teresa, "Edeceksin sevgili Veruşka, sana hep beni hatırlatacak bir şey vermek istemiştim. Ne mutlu bana ki bu broş sana hem beni, hem de seni hatırlatacak," dedi fısıldayarak. İkisi de boğazlarına oturan yumrular yüzünden daha fazla konuşmamayı tercih ettiler.

Dükkânın idarecisi bu beklenmedik alışveriş karşısında çok şaşkındı. Kendini tutamadı. "Madam, fiyatını dahi sormadınız?"

Teresa, "Gerçekten istenen ya da hak edilen şeylerin fiyatı sorulmaz," dedi.

Adam pazarlıkçı yeni zengin Amerikalı müşterilere alışmıştı. Dükkân daha evvel Paris'teyken, aynı firma için tezgâhtar olarak çalışıyordu. Orada parasal varlıkları, ruhi servetlerinin çok gerisinde kalmış gerçek servet sahibi kişilerle tanışmıştı aslında. O insanların alışverişleri esnasındaki şıklık, aldıkları parçaların çok daha ötesindeydi. O kişilerin eski dünyaya ait naif ve asil hayalleri tekrar gözünün önüne geliyordu. Biraz mahcup başını eğdi.

Teresa'nın hayatında olmayan tek sıkıntı maddiyat olmuştu, ancak savaş onun da gelirlerinin çoğunu azaltmıştı. Böylesine pahalı bir alışverişi asla kendisi için yapacak imkâna sahip değildi. Ama layık olana verdiği bu hediye onu her şeyden daha çok mutlu etmişti. O, zenginliğin ölçüsünün almakla değil, vermekle olduğunun sırrını biliyordu.

Vera ve Teresa kendilerine teklif edilen şampanya ikramını nazikçe reddederek La Vieille Russie'den ayrıldılar. 5. Cadde'yi akşamüzerleri şık giyimli insanlar doldururdu. Kocalarına kıymetli hediyeler aldırmaya çalışan hanımlar, sevgilileriyle şık kafelerde buluşmak için koşuşturan gençler, vitrinlerdeki pahalı ve şık giysilerin büyüsüne kapılmış dükkânları dolduran bir sürü heyecanlı insan. Bütün lüks mağazalar, bu her şeyi isteyip her şeye sahip olan ama yine de pek bir şeyi olmayan insanların çılgın alışveriş arzularına hizmet için ışıklanmaya başlamıştı. Vera ve Teresa gerçek ve hayal arasına sıkışmış iki varlık gibi bu kalabalığın arasından otellerine doğru ilerliyorlardı.

Önce Vera konuştu. "Biliyor musun Teresa?" dedi. "Bu hediyen verdiğin ilk çiçek buketi kadar beni duygulandırdı. Onları hâlâ saklarım, artık giymediğim dantel gömleğin içinde dururlar."

Teresa, "Ah, evet," dedi. "Bana derse gelirken hep giydiğin o güzel gömlek. Sanki iki yıl boyunca kollarını süsleyen danteller dirseklerine doğru zaman içinde yükseliyor gibi gelirdi bana."

Vera gülümsedi ve içinden şunları geçirdi: O danteller gerçekten de gitgide yükseliyordu, çünkü piyano derslerinden kazandığı paranın çoğu kendisinden çok daha zor şartlarda Viyana'da sürgün hayatı yaşayan tanıdıklarına gidiyordu. Hiçbir zaman yeni bir gömlek almaya imkânı olmamıştı. Akan ipek kumaşın her deliğinin çevresini geceleri dantel şeklinde örüyordu.

Mehmet

Mehmet allak bullaktı. Ne düşüneceğini, ne yapacağını, hatta ne hissedeceğini bile bilemiyordu. Bir türlü başa çıkamadığı hayat, ruhunda Teresa'nın yokluğunun meydana getirdiği boşluğu bir alay endişe, kaygı, şüpheyle doldurmuş, yıllardır yüzleşemediği çaresizliğini her an yüzüne acımasızca çarpar olmuştu. Kendini terk edilmiş hissediyordu. Zaman zaman Teresa'ya kızıyor, onu suçluyor, tüm gücünü toplayıp ona ilişkilerinin bittiğini yazmayı planladığı mektuplara başlıyor, ancak bir anda gözlerinin önüne gelen Teresa'nın içten gülen gözleri daha ilk satırlarındayken başladığı mektupları buruşturup çöpe atmasına sebep oluyordu. Bu özlem, kırgınlık, hatta kıskançlık girdabından kurtulmaya çalıştıkça her defasında daha büyük yaralarla ve daha çok hırpalanmış olarak dibe batıyordu.

Bursa'daki büyük sarı evinden hemen hemen hiç çıkmıyordu.

Sevdiği birkaç şey dışında hiçbir şeyi yemiyordu. Yaşlı emektarı hemen her gün aynı mönüden oluşan yemeğini Mehmet'in çalışma odasına bir tepsiyle götürüp çok azı yenmiş olarak geri alıyordu. Öğleden sonralarını iple çekiyordu, onu rahatlatmasa bile içtiği birkaç kadeh konyak en azından bey-

nindeki birbiri ardına gelen çaresiz düşüncelerin etkisini az da olsa hafifletiyordu. Kendisini ilk defa olarak bu denli yalnız hissediyordu. Bir defasında Teresa'yı görmeye Buenos Aires'e gitmeyi düşündü. Ancak kendisini bekleyen durumu bilemiyordu. Teresa orada gönlünü başka birine kaptırmış olabilir miydi? Zavallı, istenmeyen bir aptal âşık durumuna düşmeyi asla kabullenemezdi. Bu seyahat fikri onda neredeyse sevdiği kadına karşı bir nefret duygusu yeşertmişti. Teresa'nın orada mutlaka bir sevgilisi olduğuna kendisini inandırmaya başlıyordu artık. Bu fikrini Fehmi'ye söylemeyi düşündü, ancak böyle bir ihtimal bile kardeşi kadar yakın hissettiği Fehmi'nin karşısında onu küçük düşürecekti.

Mehmet'in bütün bu hissiyatın mutlak esaretinde olduğu günlerde babasından bir mektup aldı. Evinin çatı katındaki çalışma odasında isteksizce mektubun zarfını açıyordu şimdi. Mehmet ve Teresa yıllardır aşklarını istedikleri gibi yaşayamamışlar, aralarına hep mesafe girmişti. Mehmet'in babasının bu ilişkiyi asla tasvip etmeyen, görünmeyen ama hissedilen mevcudiyeti ise onları hiç rahat bırakmamıştı. Ancak Mehmet, Teresa'nın Arjantin'e gitmesiyle bir türlü beraber olamayışlarının sebebi olarak artık yalnızca Teresa'yı görmeye başlamış, kafasında bütün suçu neredeyse ona yüklemişti. O döneme kadar Teresa'yla mutluluğunu gölgeleyen ve bir araya gelmelerini engelleyen kişi olarak gördüğü ve neredeyse nefret ettiği babasını kafasında artık daha az suçlar olmuştu.

Teresa'nın omuzlarına yüklediği suçluluk babasını Mehmet'in gözünde temize çıkarıveriyordu. Babasının eski Türkçe, gayet işlek, ancak daima kırmızı mürekkep kullanarak yazdığı keskin elyazısını görünce koltuğunda gayriihtiyarı dikleşti. Elini çenesine götürdüğünde parmaklarında hissettiği bir haftalık uzamış sakalından rahatsız, okumaya başladı.

Mehmet,

Afiyet havadislerinizi maaleseftir ki dolaylı yollardan ve farklı kişilerden alabiliyorum. Kardeşin de tedavisinden iyi netice aldıktan sonra beni çok seyrek arar oldu. Fabrikalardaki işlerin nahoş durumuna acaba vâkıf mısınız? Yoksa bu vaktinizi ziyadesiyle alan her ne ya da neler ise işinizle evvela olduğundan dahi az biçimde ilgilenmenize mâni mi teşkil ediyor? Her ne hal ise?

Ayın sekizinde Bursa'da olacağım ve senin evinde kalmakta fayda mülahaza ediyorum. Zira geliş sebebim tamamıyla senin istikbalinle alakadardır. Kadim ahbabım Mahir Halim Bey'in kerimesi Azra ile senin izdivacını münasip buluyorum. Kendisi iyi yetişmiş, terbiyeli, veçhen de ziyadesiyle güzel bir genç kızdır. Bana gönderilen fotoğrafını bu mektubun içerisine koyuyorum. Ümit ederim ki sana ve ailemize münasip bu genç kızın hayalinden muhabbet bağlarsın ve benim gelişimde aileyle söz keseriz. Katiyen kendisini tesadüf dışında görüp buluşmaya tevessül edip beni mahcup duruma düşürme. Zira memleketimiz Garbi medeniyetlerin müspet taraflarını benimsemiş olsa da pek sevdiğin Viyana şehrine benzemez.

Gözlerinden öperim

Baban

Mehmet çalışma masasının maroken koltuğunda cansız bir yığın gibi oturuyordu artık. Babasından gelen mektup kendisinde bir padişah fermanı tesiri yapmıştı neredeyse. Mürekkebinde is, kan ve süt kullanılan bir ferman. Yine cevabını kendi içinde barındıran sorular, suçlamalar, uyarılar ve sonunda

emirler içeriyordu. Bu keskin harfler yapılabilecek muhtemel hatalar için bile başından uyarıyordu kendisini.

Neden sonra okuduğu satırları hatırlayıp zarfı silkelemeyi akıl etti. Çalışma masasının üzerindeki yağ yeşili sümenin üzerine, kenarları tırtıklı kesilmiş büyükçe bir vesikalık düşmüştü. Mehmet resmi eline aldı. Gözüne ilk çarpan, genç kızın yaşından beklenmeyecek derecede ölçülü, hatta biraz müstehzi gülümsemesi olmuştu. Beyaz tenli kızın gözleri gülümsemesiyle tezat teşkil edecek biçimde utangaç ve hülyalı bakıyordu. Dalgalı saçlarını alnının bir tarafına küçük bir simonla toplamış, başına bir kaplin oturtmuştu. Bu tamamen yabancı genç kızın güzel yüzü Mehmet'te hiçbir alaka uyandıramamış, ancak alımlı ifadesi, yüzünde belli belirsiz bir gülümsemeye sebep olmuştu. Bu genç kızı daha evvel birkaç defa görmüştü aslında. Ancak hiç dikkatini çekmemiş, sadece baba dostu Mahir Halim Bey'in kızını şapkasını çıkararak selamlamakla yetinmişti.

Mehmet'in sarı evinin büyük bahçesinin arka hududunda yaz kış şırıl şırıl akan bir dere vardı; evin bahçesi arkada bu dereye kadar asma bahçeleri halinde kat kat inerdi. Bu taraçaların birinde Mehmet'in çok sevdiği dövme demir bir kameriye vardı. Bahar sabahları, burada kahvesini içerken vadiye pembe bir bulut gibi çöken şeftali ağaçlarının çiçeklerini seyrederdi. Mahir Halim Beylerin boyası neredeyse her sene yenilenen büyük beyaz ahşap evleri derenin karşısındaki tepede pembe çiçekli şeftali ağaçlarının arasında ona Viyana pastanelerinin vitrinlerini süsleyen kocaman kremalı pastaları hatırlatırdı.

Mehmet kendi kendine yavaşça, "Beyaz evin beyaz tenli kızı," dedi. Sonra fotoğrafı elinden bıraktı. Gözlerini karşıda asılı duran Teresa'nın yağlıboya portresine çevirdi. Teresa hâlâ ona içten gülümsemesiyle bakıyordu. Ancak o anda Mehmet bu gülümsemeye şefkatin yanında bir de alaycılık atfetmişti.

Babasından gelen mektubu avucunda buruşturdu. Teresa'nın tablosuna bir defa daha baktı. Tablodaki içten gülümseyen o kadın artık alenen alaycı bir kahkahayla gülüyor gibi geldi ona. Teresa onu terk etmişti. Şimdi de sanki kendisiyle alay ediyordu. Mehmet, babasından gelen az önce buruşturduğu mektubu eliyle düzeltti. Sinirden alnındaki damarlar şişmiş, bir anda yüzü ter içinde kalmıştı.

Alnından damlayan ter, kırmızı mürekkebi bir kan damlası gibi kalın dokulu kâğıda yaydı. Mektubun yazılı yüzünü meydan okurcasına dışa getirecek biçimde dikkatlice katladı, içine vesikalık fotoğrafı koydu. Bütün bunları Teresa'nın tablosunun karşısında ve gözlerini tablodan ayırmadan yapıyordu. Sanki istenip tercih edilen bir adam olduğunu kendisini terk ettiğine inandığı Teresa'ya ispat edip göstermek istiyordu. Sonra tabloya daha dikkatlice bakınca Teresa'nın içten gülen gözleriyle karşılaştı. Hayır, Teresa ona hâlâ tatlı tebessümü ve olanca şefkatiyle bakıyordu. Az önceki düşüncelerinden mahcup, mektubu sümenin altına koydu. Boğazına sanki bir yumru oturmuştu. Hıçkırıklarını geri göndermek için çaba sarf ediyordu. Ağzından mâni olamadığı boğuk bir hırıltı çıktı sadece, yerinden kalktı.

Teresa'nın tablosunu okşadı. Tabloda birbiri üzerinde kucağında resmedilmiş ellerini öptü. Oda ona çok soğuk gelmişti. Oysa büyük yeşil çini soba gürül gürül yanıyordu, neyse ki hava kararmaya başlamıştı artık. Bir kadeh konyak aldı, gramofona en sevdiği sesten en sevdiği plağı yerleştirdi. Safiye Ayla "Ararım Seni Her Yerde" şarkısını söylüyordu tekrar. Yünlü ropdöşambrının yakasını kaldırdı. Ocak ayıydı. Dışarıda yılın ilk karı yağmaya başlamıştı. Gözü konyak kadehine ilişti. Balon şeklindeki kadehin dibinde hâlâ içki vardı, ancak azalmış olması onu endişelendirdi, hatta az sonra bitecek olması onu

telaşa düşürmüştü. Aslında hiçbir şeyin bitmesini istemiyor, bu ihtimal onu perişan ediyordu. Kadehe tekrar konyak koydu. İcap eden miktardan daha fazla. Gözlerini tekrar Teresa'nın tablosuna çevirdi. "Ne olur bitmesin, bitmesin Allahım," diye alçak sesle yakardı. Teresa'yla beraberliği ona aralarındaki binlerce kilometreye rağmen bir nevi huzur ve güven veriyordu, ama ya Teresa onu terk etmiş ve hatta gönlünü bir başkasına... Belki yüzlerce defadır, aynı sırayla başlayan düşünceler yine beynini işgale başlamıştı işte.

Çok ama çok yorgun hissediyordu kendisini, hiçbir şey yapamayacak kadar yorgun ve her şeyi yapabilecek kadar itiraz gücünden yoksun. Gözlerini kapattı. Ağzına kadar dolu olan kadehini iki eliyle tutuyordu artık. Teresa'yı, güzel günleri hatırlamak istiyordu. Sadece başını onun göğsüne dayayıp sonsuza kadar öylece kalabilmek tek arzusuydu.

Teresa

Teresa odasında yalnızdı. Pencereye doğru yürüdü, neredeyse bütün ışıkları yanmış olan Manhattan ona önce bir lunapark, sonra ise ucuz pullarla işlenmiş bir gece elbisesi gibi göründü. Bu şehir, hastalığı, ülkelerindeki savaş onun duygularını köreltmiş ya da o bütün bu sıkıntıların karşısında ayakta durabilmenin yolunu öyle bulabilmişti. Mehmet'i düşündü, acaba ne yapıyordu, kim bilir. Onu ne kadar da çok özlemişti. Acaba hayatına başka bir kadın girmiş olabilir miydi? O anda Mehmet'in daima sebepsiz bir yorgunlukla bakan gözleri geldi gözlerinin önüne. Teresa'nın gözleri buğulanmıştı. Keşke aşkının yanına koşup onu teselli edebilseydi. Başını göğsüne dayayıp dalgalı saçlarını okşayarak onu bitmez ve bilinmez hüznünden kurtarabilseydi. Elleri Mehmet'in başını ararcasına göğsüne doğru gitti, o anda elbisesinin altında var olmayan göğsünün boşluğunu hissetti. Dudakları acıyla kıvrıldı. Gözlerindeki yaşları sildi. Omuzlarını geri atmaya çalıştı. Pencerenin önündeki küçük yazı masasına ilerledi. Otelin antetli kâğıt ve zarfları, New York şehri manzaralı birkaç posta kartı deri bir kâğıtlığa yerleştirilmişti. Çekmeceyi açtı, kendi mektup kâğıtlarını çıkardı. Mehmet'e mektup göndermek bir hayli

zor oluyordu. Zira Mehmet, Teresa'nın Arjantin'de olduğunu zannettiği için Teresa yazdığı mektupları iç içe iki zarfa koyuyordu. Mektuplar New York'tan Vera'nın kuzini Alexandra'ya gönderiliyordu önce. Alexandra, Arjantin'de yaşıyordu. Kuzin Alexandra mektuplar eline geçtiğinde önce kendine ithafen yazılı üst zarftan Mehmet'in Teresa tarafından yazılmış zarf ve mektubunu çıkarıyor, oradan Türkiye'ye postalıyordu. Bu dolaylı postalamadan ötürü Teresa'dan giden mektupların Mehmet'e ulaşması haftaları alıyor, Mehmet'ten gelen mektuplar da aynı yolla Teresa'ya haftalar sonunda ulaşabiliyordu.

Teresa, Mehmet'e gerçekleri ifade etmeye kararlı bir mektup yazmaya başlamıştı. Onların ilişkilerinin hiçbir şansı yoktu. Onları kesin biçimde ayıracak olan paşa baba değildi. Artık Teresa kendisinin bile güç kabullenebildiği bu durumunda Mehmet'e asla gösteremezdi kendini. Onu da, kendini de bu talihsiz hastalığın neticesiyle üzmemeye kararlıydı, ama her şeyi yine de yavaş yavaş yapması icap ediyordu.

Sevgili Mehmet,

Ümit ederim iyisindir ve görmeye muvaffak olamadığım güzel memleketinde kış buradakinden daha hafif geçiyordur. Yazdıklarım seni şaşırtmasın, zira artık Buenos Aires'te değiliz. Vera ve annemle birlikte annemin tedavisi ve ameliyatı için bir ay kadar önce Amerika'ya New York'a gelmek mecburiyetinde kaldık. Burada annemin sol göğsünü bir ameliyatla aldılar. Annem bu fevkalade güç ameliyatı vakarla karşıladı. Zira artık kalbinin, üzerindeki ağırlıktan kurtulduğu için daha rahat çarptığını söylüyor. Latife ederek bizleri üzmemeye çalışıyor tabii ki. Herhalde burada birkaç ay daha kalmamız icap edecek.

Mehmetçiğim, benim hayatıma artık pek çok mecburiyet istikamet veriyor ve verecek gibi gözüküyor. Viyana'dan fevkalade menfi haberler alıyorum ve artık oralara dönmeyi pek arzu etmiyorum.

Seninle hayatımın en mesut dönemini geçirdim, ama aylardır görüşemiyoruz ve belki de daha uzun zamanlar görüşme imkânımız olmayacak. Ben bu hayatta yaşadıklarımı bazen pişmanlıkla bazen de saadetle hatırlayabiliyorum. Benim hafızam en güzelleri seninle birlikte olmak kaydıyla pek çok acı tatlı hatırayı barındırıyor. Hayat böyle bir şey galiba... Ama hepimizin birçok şey yaşaması icap ediyor. Zira aksi halde bu dünyaya beyhude gelmiş oluruz. Sen de artık hayatın geniş ufkunda bilinmeyen denizlere yelken açmalısın. Heyhat ki aramıza giren koskoca deniz bizim birlikte olmamıza artık imkân vermeyecek gibi gözüküyor.

Şahsi kanaatim senin de hayatına bensiz bir istikamet vermeye çalışmandır. İmkânsızlıkları ve aşılması güç mesafeleri kale alarak kalbinde benim mevcudiyetimden azade istikbal için bir yer açmandır.

Biz seninle en büyük aşkları ve sevgileri yaşadık, ama maatteessüf artık bu bir nevi çocukça hissiyatımıza nihayet vermemiz icap ediyor.

Seni her zaman çok sevecek olan
Teresa.

Bu son cümleleri yazmak Teresa'ya çok zor gelmişti, ama kafasında aylardır düşündüklerini Mehmet'le paylaşabilmenin buruk rahatlığını da hissediyordu artık. Mektup elinde küçük yazı masasından kalktı. Ayakta bir defa daha okudu. Bu mektup bir sevgiliye değil mazideki yakın bir dosta yazılmış gibiy-

di. Muhakkak ki Mehmet'in eline geçtiğinde kendisini perişan edecekti. Mehmet, Teresa'nın kullandığı her ifadeyi birkaç misli daha soğuk, daha mesafeli, daha incitici, hatta acımasız olarak yorumlayıp kendini kahredecekti.

Teresa buna dayanamazdı, tekrar küçük yazı masasına oturup bir not ilave etti.

"Not: Mehmetçiğim yeni adresimiz aşağıdaki gibidir, güzel haberlerini beklerim."

"Adresimiz" ifadesiyle bir yandan mektup bekleyen kişiyi şahsilikten çıkarmaya çalışıyor, diğer yandan da ne olabileceğini tahmin dahi edemeyeceği güzel haberleri adeta bir temenni gibi beklediğini ifade ediyordu.

Mehmet'e yazdığı mektup Teresa'yı büsbütün yormuştu. Yatak odasına geçti, yatağına uzandı. Tek arzusu bir an evvel uyumaktı. Üzerindeki kıyafetlerini bile çıkarmak istemiyordu. New York'un kışı ona çok soğuk gelmişti nedense. Soğuk ve yabancı. Gözlerini kapatarak bir başka şehirde, Viyana'da Mehmet'le birlikte yaşadığı sıcak ve tanıdık eski güzel zamanların şefkatli hayaline sığınmaya çalıştı.

Mehmet

Teresa'nın mektubu Mehmet'in eline geçtiği vakit kar artık Uludağ'ın yamaçlarına çekilmişti. Belki bir de bütün masalların başladığı, bütün masal kahramanlarının ardında kaybolduğu Kafdağı'nda.

Mehmet aylar önce babasının mektubu eline geçtiğinde kafasından türlü fikirler üretip günde birkaç defa değişen kararlar almaya çalışmıştı. Ancak Teresa'yı aklından çıkarmaya her çalışışında o, kalbinin daha derinlerine yerleşiyordu. Babasının Bursa'ya geleceği tarihten birkaç gün evvel bir telgraf çekmiş, yakın arkadaşı Fehmi'nin karısının doğumunda bulunmak üzere İstanbul'a hareket ettiğini bildirmişti.

Babası bu davranışından ötürü Mehmet'e muhtemelen çok kızmıştı. Gelin namzetinin babasına uzun bir telgraf çekerek rahatsızlığını bildirmiş ve kendisi için bu hayatta en güç şeyi yaparak nazikçe af bile dilemişti. O olaydan sonra Mehmet'i ne telefonla aramış ne de mektup yazmıştı. Evladıyla münasebetini keserek onu cezaların en büyüğüne çarptırmış, asabi telefon konuşmaları ve kızgınlık dolu mektuplar yerine, telaffuz edilmemiş en rencide edici kelimeleri, kaleme alınmamış en derin esefleri tercih etmişti.

Teresa'yla Mehmet'i yıllardır ayırmış olan mesafe, onların ilişkilerini sadece mektup zarflarının içinde yaşamalarını mümkün kılmıştı. Onların aşkı yıllar öncesinin tutkulu hatıralarına hapis kalmış, ancak küllenen ateşteki kıvılcımlar güç şartlarda ulaşmış mektuplarla canlılığını muhafaza etmeye çalışmıştı. Mehmet, Teresa'nın mektuplarını tekrar tekrar okuyordu. Son mektubundaki ifade neredeyse aralarındaki coğrafi mesafeyle aynıydı artık. O büyük aşklarının tutkusu sadece birkaç şefkat kelimesinin gölgesinde zorlukla seçilebiliyordu. Mehmet'in Teresa'nın hayatında ve kalbinde böylesine gölgeli biçimde işgal ettiği mevki onun gururunu kırıyordu. Aşkını kaybetmişti, ancak gururu olmadan nefes almasına imkân yoktu. Babasının onun için aylar öncesinde bulduğu gelin namzeti belki yaralı kalbini değil ama gururunun tamirini sağlayabilirdi. Hemen babasına bir mektup yazmaya karar verdi. Teresa'nın kendisine hediyesi olan altın Parker dolmakaleme bir süre gözü takıldı. O kalemle babasının teklif ettiği izdivaca müspet cevap veriyor olmak, sanki Teresa'dan alacağı bir intikam gibiydi onun için...

Muhterem pederim,

Biliyorum ki geçen ziyaretinizde burada olmayarak sizi ziyadesiyle üzdüm. Ancak şer görünen hallerin altında hayır vardır derler. Ben de aylardır bana münasip gördüğünüz izdivacın teferruatını düşünmekteyim.

Hissiyatım müspettir, bana gücendiğinizi biliyorum, ama ben sizin kıymetli evladınız değil miyim? Bu küslüğümüz beni en derinden yaralıyor. Sizden istirhamım, beni kendinizden mahrum bırakmamanızdır. Siz de genç olmadınız mı? Cehaletime veriniz. Ve istikbalde ellerinizden öpecek olan torunlarınızı yetiştirebilme

hazzını bana layık görünüz. Azra Hanım'ın benim için mükemmel bir zevce olacağına kalben inanmaktayım. Ancak şefkatiniz bu istikbalde benim mihmandarım olacaktır.

Ellerinizden öperim

Oğlunuz Mehmet

Kokaz

Kar öylesine bir hırsla yağıyordu ki, artık sarı evin küçük karelere bölünmüş çatı katı pencereleri, çerçevelere yığılan karla neredeyse kapanmıştı. Pencerelere dışarıdan çekilen bu soğuk beyaz tül perdeden artık dolunayın ışığı bile içeri sızamıyordu. Bu karanlık ve soğuk odanın tek ışığı Kokaz'ın gözbebekleri, tek sıcaklık kaynağı ise onun uzun gri tüylerle kaplı narin bedeniydi.

Yaşlı kadın, ellerinin arasından halısız parke zemine düşen birkaç mektubu itinayla kaldırıp koltuğun kenarına bıraktı.

"Ne garip," dedi. "Sanki Mehmet'in babası ve Teresa bilmeyerek de olsa aynı hakikati kabul etmişler. Mehmet ise bütün nafile çaba ve serzenişlerinin sonunda çok hırpalanarak hakikatlere razı olabilmiş."

Sonra bu düşüncesinden hafif mahcup, başını yavaşça önüne özlem, hüzün ve türlü gayretle dolu mektuplara eğdi. Mehmet, Teresa'ya sadece âşık olmamıştı; onun ruhunu, varlığını kendisininkinin üzerine adeta sökülemez bir biçimde yapıştırıp onunla bir olmuştu ve tabii ki Teresa'nın ruhunun artık terk ettiği bu ortak beden nefes alamayacaktı.

Elindeki tomardan bir mektup daha çekti. Bu Mehmet'in mektuplarından birinin müsveddesiydi. Daha müsvedde ha-

lindeyken bile yazısının okunaklı olmasına gayret sarf etmiş, itinayla seçtiği her kelimenin atlanmadan anlaşılmasını arzu etmişti. Bu defa yazısı hafifçe sağa doğru yatıktı. Belli ki istikbale dair belli belirsiz de olsa bir ümit besliyor, en azından beslemeye gayret sarf ediyordu.

Elindeki mektubun tarihine baktı: 8 Mart 1941. Diğer mektuplardan çok daha yakın tarihliydi. Mehmet, Teresa'nın uzaktan uzağa dostluğuna bile razı olmuştu besbelli. Teresa ise hâlâ Amerika'daydı anlaşılan.

Mehmet

Sevgili Teresa,

Ümit ederim çok sevdiğin, tercih ettiğin ve muhtemelen benimsediğin New York şehrinde mesutsundur. Ve ümit ederim bu şehir de daha evvel muhabbetle bağlandığını yazdığın Buenos Aires'in akıbetine uğramaz ve yakın istikbalde senden mahrum kalmaz.

Ben de hayatın bana biçtiği esvabı kendime yakıştırmaya gayret sarf ediyorum. Senin de mektuplarında ihsas ettiğin üzere hayatımı inşa hususunda kararlı adımlar atıyorum.

Teresa ben nişanlandım ve yakında evleniyorum. Kiminle, nasıl diye sorma. Zaten sormazsın. Ümit ederim, kırık kalbimin hayatta kalan eser miktarda hücreleri o bigünah, güzel kızı mesut etmeye kâfi gelebilir.

Elimden geleni yapacağım. Teresa sen mutlu musun? İyi misin? Yaşadıklarımız ender de olsa hâlâ aklına geliyor mu? Ümit ederim benim hayalimi hafızanın mahzenine kilitlememiş ol. Ben ne olursa olsun seni unutamıyorum. Teresa ben seni hâlâ çok ama pek çok sev...

Mektup bitmemişti, belki Teresa'ya giden hakikisini başka türlü nihayetlendirmeyi tercih etmişti, ama müsveddesinde kinayeli başladığı az da olsa hayattan ümitli tavrı, ilerleyen satırlarda dizginlerini koparıyor, tekrar edilen bir aşk itirafına dönüşüyordu.

Mehmet'in hissiyatı nasıl yüzünün ifadesine anında yansırsa mektubunu yazarken hızla farklılaşan duyguları da yazısına intikal ediyor, beyni eline yazı yazmaktan çok bir tabloyu boyar gibi hükmediyordu.

Hayattaki en büyük şanssızlık hem akla hem de duygulara sahip olmaktı. Onların bitmek bilmeyen anlaşmazlığı işgal ettikleri bedende huzur bırakmıyordu. Tabii bir de kader! Önceden yazılmış, belki de asırlar önce belirlenmiş kader, fertleri hayata karşı ilkbahar güneşinde erimeye mahkûm kar yığınları gibi çaresiz bırakıyordu. Birbirlerine kenetlenmiş kar tanelerinin tek umudu ise sadece ilkbahar rüzgârıyla eğilen ağaç dallarının gölgesinin merhametine sığınmak oluyordu artık.

Belki de hayat uzun, kısa, hazin ya da neşeli; nasıl olursa olsun hissedilerek yaşanabildiğinde insana yakışabiliyordu.

Mehmet ve Azra'nın düğün merasimleri çok kalabalık olmamış, ancak zarif bir biçimde gerçekleşmişti. Mehmet kendisinden on yedi yaş küçük karısıyla türlü sıkıntı, özlem, bekleyiş ve hayalle dolu sarı evinde yaşamak istememişti. Yepyeni bir hayata başlamayı arzuluyor, en azından arzulamayı hayal ediyordu. Artık İstanbul'da yaşamaya karar vermişti. Düğünlerinin ertesi günü yeni yuvalarının arayışı içindeki bu birbirini hiç tanımayan ve tanımayacak olan çift İstanbul'a beraber hareket etmişlerdi.

Park Otel'e yerleşmişlerdi. Birkaç emlakçı vasıtasıyla Şişli civarındaki kiralık daireleri gezmişler, ancak hiçbirini beğen-

memişlerdi. Mehmet eliyle karşıdaki binayı göstererek, "İşte böyle bir yerde bir daire olsaydı," demişti. Tecrübeli simsar hemen atılarak, "Maalesef efendim orada hiç kiralık yok, lakin üçüncü katı satılıktır," diye karşılık vermişti.

Derhal daireyi gezmişler, ferah, yüksek tavanlı, birbirine geçen üç salon ve dört yatak odası olan kaloriferli, konforlu bu geniş daireyi pek beğenmişlerdi. Mehmet hemen karar verip simsara daireyi satın aldığını söylemişti. Mehmet'in her zaman güzel şeylere karşı önüne geçemediği bir alakası, hatta zaafı olmuştu.

Güzel kıyafetler, güzel eşyalar, güzel evler, güzel arabalar, güzel oteller, restoranlar, hatta mücevherler ve güzel olan her şeye zaafı vardı. Ve tabii en çok da güzeller güzeli Teresa'ya.

Beğendiği her şeye hemen sahip olmayı isterdi ve çoğuna da sahip olmuştu. En önemlisi hariç. İşte şimdi de güzel gördüğü hemen her şeyi satın alarak hayatını doldurmaya gayret sarf ediyordu. Güzelliğini hayal meyal fark ettiği karısı da ince bir zevke sahipti. Kocasının ikisine ya da ona satın aldıkları kalbini tam olarak dolduramasa da zamanını ve hayatını renkli geçirmesine vesile oluyordu. Azra, karıkoca ilişkisinin nasıl olması icap ettiğini, olabileceğini derme çatma ve üstü kapalı biçimde öğrenmeye çalışmıştı. Onun kocasıyla yaşamaya başladıkları hayat, yıllardır yatağında gizli gizli okuduğu aşk romanlarındakilere hiç benzemiyordu, ama onlar romandı. Büyük aşklar, tutkular zaten sadece romanların sayfalarında can bulmaz mıydı?

Yaşadığı renkli hayat bazen kendisini şanslı addetmesine sebep oluyordu, ama genç kalbi kocasıyla olan yetersiz ruhi yakınlıklarını derinden derine kendisine fısıldıyordu.

Daireyi satın alma kararı her ikisini de memnun etmişti. Aynı günün akşamında heyecanla İstanbul'un o dönemin tanınan mobilyacısı Antonio Farina'dan bir randevu aldılar. Yeni evlerini günün son modası olan tarzda döşeyeceklerdi.

Her ikisi de Farina'nın çizimlerden meydana getirdiği katalogdaki en güzel parçalarda fikir birliği ediyorlardı. O gece saat on ikiye kadar Farina'nın dükkân atölyesinde kaldılar ve yeni evleri için gerekli olan her türlü siparişi verdiler. Mehmet âdeti üzerine hiç pazarlık etmemiş, ayrıca siparişlerinin erken hazırlanması halinde Mösyö Farina'nın talep ettiği rakamın fazlasını teklif etmişti. Ancak önlerinde yine de birkaç ay vardı. Mehmet bu yeni evin kendisi için yeni bir hayat olmasını ümit ediyordu ve beklemeye hiç sabrı yoktu. Bursa'ya dönmemeye kararlıydı, ancak genç karısı aylarca otelde kalmayı arzu etmiyordu. Son derece titizdi, eğer otelde uzun müddet kalacaklarsa burada kullanacakları bütün çarşaf, havlu ve tabii kendi çamaşırlarının her hafta biriktirilip Bursa'ya gönderilmesini şart koşmuştu. Zira sadece annesinin evinde onun hizmetçileri tarafından yıkanmış çamaşırları temiz kabul ediyordu. Birkaç gün daha otelde kaldılar, farkında olarak ya da olmayarak asla yalnız kalmıyorlardı. Kalkar kalkmaz sokağa fırlıyorlar, Beyoğlu'nda ya da Kapalıçarşı'da yeni evleri için antikalar, tablolar veya Azra'ya mücevher alıyorlardı.

Tek eğlenceleri ve ortaklıkları alışverişti. Havanın güzel olduğu bir günü geçirmek için Büyükada'ya gittiler. Faytonda giderken gördükleri güzel binaları birbirlerine gösteriyorlardı. Mimoza mevsimiydi. Bütün adayı açan mimozalar sanki sarı bir tül gibi kaplamıştı. Bu narin çiçeklerin hafif rayihası çamların yağmurdan sonra keskinleşen kokusuyla yarışıyordu. Mehmet o anda aklına gelen fikri söyleyiverdi. "Evimizin hazır olmasına daha zaman var; neden bir köşk tutup yazı ve sonbaharı bura-

da geçirmiyoruz," demişti. Aynı gün adada iki üç köşk baktılar. Sonunda Nizam tarafında her yıl Mısır hanedanlığına mensup bir aile tarafından kiralanan Musevi bir madamın büyük köşkünü beğendiler. Köşkün sezonluk kirasıyla adada mütevazı bir köşkü rahatça satın almak mümkündü. Ancak Paris'te hayatının büyük bölümünü geçirmiş ve işini fevkalade bilen köşkün sahibesi Madam Tilda, köşkü adeta profesyonel bir otel gibi idare ediyordu. Evin dekorasyonu çok zevkliydi.

Köşkle birlikte yedi hizmetkâr da genç çiftin emrinde çalışacaktı.

Yeni dairelerinin hazır olması sonbaharı bulacaktı. Bu süre zarfında Büyükada'da kalmaya karar verdiler. Mehmet Madam Tilda'ya köşkü tuttuklarını söyledi. Azra da memnun olmuştu. Sadece, "İyi oldu, ben mimozaları ne kadar da severim," dedi kocasına. O gece orada kaldılar. Belki de ilk defa birbirlerini her halleriyle sevmeye ve tanımaya, benimsemeye gayret sarf ettiler. Ertesi sabah Mehmet, İstanbul'a indi. Bankasına gidip yapılması gereken ödemeleri tanzim edecekti. Birkaç gün önce satın aldıkları dairenin, parasının dekoratör Farina'ya siparişlerinin hayli yüklü olan yarı bedelinin ve ayrıca Büyükada'daki köşkün sezonluk kirasının ödenmesi gerekiyordu. Bir de tabii ki bir haftadır satın aldıkları tablo, aksesuvarlar ve mücevherlerin de bedelleri vardı. Bunların tamamı neredeyse küçük bir servet tutuyordu.

Mehmet, Karaköy'deki bankasına gitmiş, banka müdürü kendisini odasına buyur edip onun az şekerli kahvesini sipariş etmişti bile. Mehmet'in istediği para biraz sonra küçük bir çantada müdürün odasına getirilmişti. Yaşlı müdür ayağa kalkıp çantayı Mehmet'e teslim ederken alçak sesle hesabı hakkında bilgi verdi. Bankada artık pek az parası kalmıştı. Mehmet son cümleyle hemen hiç ilgilenmedi. Kendisini kapıda bekleyen

taksiye attı. Çantadaki parayla bütün alışverişlerini bir bir ödedi. Her girdiği dükkânda hürmetle ağırlandı. En sonunda küçük bir servet ödediği Farina, kendisine kapağı ince bir mine işçiliğiyle bezenmiş altın bir sigara tablası hediye etti. Tabakanın üzerinde zirveleri karla kaplı dağların üzerinde uçan bir şahin tasvir edilmişti. Mehmet son olarak da otelle hesabı kesmek üzere tekrar bütün gün oradan oraya dolaştığı taksiye bindi ve otelinin yolunu tuttu. Bir an evvel otele dönmek istiyordu. O gece İstanbul'da kalacak, adaya dönmeyecekti. Zira koşuşturma ve sıcak onu hayli yormuştu. Resepsiyon müdürü onun geldiğini haber alınca hemen bankonun arkasına koşmuştu. "Beyefendi az evvel paşa babanız sizi telefonla aradılar, sizden acilen telefon bekliyorlar," dedi.

Mehmet içinden hafifçe ürpermişti. Daha sonra bu telefonun hiçbir ehemmiyet taşımayacağını düşündü. Babası ne diyebilirdi ki, hâlâ balayındaydı. Babasının arzu ettiği kızla evlenmişti. Teresa artık yoktu ya da yalnızca Mehmet'in hatıralarında saklıydı.

Operatöre babasının telefon numarasını verip bankonun karşısındaki lacivert, büyük kanepeye yerleşti. Kendisine bir kahve söyledi. Son günlerde kafasını işgale müsaade etmediği hayaller bir anlık boşluktan istifade edip yavaş yavaş adeta çekinerek beynindeki yerlerini tekrar alıyorlardı şimdi. Teresa acaba ne yapıyordu? Ondan son mektubu uzun zaman önce almıştı. Evlendiğini kısa bir mektupla adeta intikam alırcasına ona yazmış, sonunu da sadece, bütün muhabbetimle, diyerek bitirmeyi bile başarmıştı. Mehmet'in sigarasının külü uzamış, çoktan bej tüvit pantolonunun üzerinde belli belirsiz bir lekeyle dağılmıştı. O esnada operatör kız Mehmet'in yanına geldi. "Telefonunuz hazır efendim." Mehmet hâlâ düşündüklerinin

tesirinde ahizeyi eline aldı. Telefondaki tok, hafif genizden ses onu kendine getirdi.

"Mehmet seni aramak istemezdim fakat en büyük evladımsın, bilmen gereken hakikatler beklemez. Birkaç gün evvel başvekilimiz Rüştü Saraçoğlu beyefendi hükümet programını açıkladılar. Vergi kanunları neredeyse tamamen değişecekmiş gibi görünüyor. Kanunun kestiği parmak acımaz elbette ancak, ödemekle mükellef olacağımız vergiler bir hayli yüksek olacak. Dün mali müşavirimizi aradım, çok yüksek meblağlar telaffuz etti. Sıtma illeti tehlikesi ile iki senedir çeltik dikimi durduruldu. Fabrika işlemez durumda. Bunları ilk defa duyduğuna eminim, zira Rıfat Bey fabrikaya bir yıldır uğramadığını söyledi."

Diyalog ya da monolog önce biraz yumuşak başlasa da dakikalar içinde her zamanki mutat kıvamını tekrar kazanmaya başlamıştı.

"Artık evlendin, sen de yuva sahibisin. Kendine, hayatına bir çekidüzen vermen icap ediyor. Bakmakla mükellef olduğun bir ailen olduğunu unutma. Senin ve kardeşlerinin banka mevduatlarınıza çok dikkat etmeniz şarttır. Zira nakitleriniz bundan sonra artamayacaktır. Sen İstanbul'dasın, oraya yerleşmeyi planlıyorsun biliyorum. Ancak bu kararın benim nazarımda henüz bir deneme mahiyetindedir. İstanbul'da şimdiden bir emlak alıp masrafa girmen bu durumda uygun düşmez."

Mehmet'in babası hiç durmadan konuşuyordu, hiç aralıksız ve karşısındakine fırsat vermeden, hiçbir yorum, cevap beklemiyor, belki de sırf bu sebepten hatır bile sormak lüzumunu hissetmiyordu. Mehmet konuşmanın ilk bölümünü duymuştu. Babası hâlâ bir şeyler söylüyordu, belli ki artık önce söylediklerinin açılımını yapıyor ve oğlunu ithama başlıyordu.

"Peki oğlum, telefonu kapatmak mecburiyetindeyim. Senin ve gelinimin gözlerinden öperim."

Nihayet bitmişti. Duydukları Mehmet'i ilk anda hiç etkilememişti, ancak neden sonra babasının nasihatlerine tamamen ters düşen kendi davranışlarını hatırlayabildi. İstanbul'da bulunduğu iki haftadan az bir müddet zarfında neredeyse bütün parasını harcamıştı. Banka müdürü de öyle dememiş miydi? Ona en tuhaf gelen, babasının Mehmet bankadan çıktıktan birkaç saat sonra kendisini aramasıydı. Belli ki müdür bey, Ankara'yı arayıp kendisini durumdan haberdar etmişti.

Önce vaziyete biraz içerledi, sonra aniden rahatladı. Babası vaziyeti biliyordu artık. Demek ki bir mesele kalmamıştı. Para meselesi nasıl olsa hallolurdu. Otelin barına geçti, bir kadeh şampanya sipariş etti. Kafasından programlar yapmaya koyuldu. Neredeyse ocak ayına kadar İstanbul'da, Büyükada'da kalmayı planlamışlardı. Ancak karısıyla baş başa kışın ıssızlaşacak bir adada aylarca kalacak olma fikrinden aniden rahatsız oldu. Aklına Bursa'daki otomobilini İstanbul'a getirtmek fikri geldi. Arabayı Park Otel'in garajına bırakabilirdi. Böylece adadan İstanbul'a geldikleri günler çok sevdiği arabasıyla dolaşabilirlerdi. Aklına gelen bu fikir onu fazlasıyla memnun etmişti. Hayatındaki en mühim meselenin çözümü ne de kolay hallolmuştu. Adada yaz boyu sıkılmayacaktı. Mehmet beyaz Mercedes'ini çok severdi. Bazen onunla canlı bir varlıkmış gibi dertleştiği bile olurdu. İşte artık o da İstanbul'a gelecekti. Ona Yıldız ismini takmıştı. Belki amblemindeki işaretten, belki de içinden geldiği için.

Yaz ayları her yerde pek çabuk geçer. O yıl İstanbul'da da öyle olmuştu. Mehmet ve Azra restoranlarda, mağazalarda birkaç arkadaşlarıyla vakitlerini doldurmaya muvaffak olmuşlardı.

Bu süre zarfında Mehmet, Teresa'ya sadece bir mektup yazabilmişti ve evlendiğini söylemişti. Zaten iki medeni insan olarak yazışmalarında ne mahzur olabilirdi ki? Yine de yeni adres olarak Teresa'ya, yakın arkadaşı Fehmi'nin bürosunun adresini vermişti. Genç eşine bu durumu izah etmeyi düşünmüyordu. Ama ne olursa olsun Teresa'dan haber almalıydı. Onun soluk alıp verdiğini bildiği müddetçe kendisi yaşayabilirdi ancak.

Teresa'dan haber alamazsa ne yapardı? Son mektuplarında ona her şeyi yazıyordu. Kendine göre bir türlü hesap veriyor, belki de günah çıkarıyordu. Sonbaharın ilk günlerinde Azra'nın hamile olduğunu öğrenmişlerdi. Büyükada'daki köşkte ruhen ve bedenen birbirlerine en yakın oldukları gecede hamile kalmıştı Azra. Mehmet haberi alınca pek sevinmişti. Hemen önce babasını, sonra da kardeşlerini haberdar etmişti. Bankada kalan paranın neredeyse yarısıyla karısına çiçek buketi şeklinde bir elmas broş almıştı. Hemen Farina'yı aramışlar, Şişli'deki evin bir odasının çocuk odası olarak tanzimini istemişlerdi.

İstanbul'un kışı daha ziyade ocak ve şubat aylarıydı. Ancak o yıl kar şehri erken özlemişti. Yerde olmasa da yağan ilk karı İstanbullular kasım ayında görmüşlerdi.

Azra, Büyükada'daki köşkün penceresinden yağan karı gördüğünde pek sevinip heyecanla ellerini çırpmıştı. "Bak Mehmet, kar taneleri beyaz mimozalara benziyorlar," demişti heyecanla. O gün karın neredeyse korkarak düşen tanelerini Mehmet'le karısı farklı pencerelerden seyretmişlerdi. Gün boyu yağan kar akşama doğru Büyükada'nın güneşe alışkın palmiye yapraklarının üzerinde ince bir tabaka oluşturmaya muvaffak olmuştu. Geçen kısa ve sıcak bir mevsimin ardından tabiattaki mevcudiyetini bir an evvel hatırlatmaktan gururluydu kar. Belki neşeli, canlı, hafifmeşrep İstanbul'da değil ama

pek çok diyarda o mutlak hâkimdi. Tıpkı soğuk ve karanlık kışın mutlak hâkimiyetini sürdüğü hayatlar gibi.

Mehmet, Büyükada'daki köşkün en çok kütüphane olarak düzenlenmiş odasını sevmişti. Burada çoğu zaman tek başına kitap okuyor, bazen de hayallere dalıyordu. Son bir ayda sadece bir defa İstanbul'a inmişlerdi. Zira sonbaharın çırpıntılı denizinde İstanbul'a varmaya çalışan vapur hamileliği ilerleyen Azra'yı tutuyordu. Son şehre gidişlerinde yeni evleri için seçilen kumaşları görmüşlerdi. Mehmet'in sevdiği kumaşlar koyu kahverengi kadifeler, bordo goblenler, bir de nefti yeşili deriler olmuştu. Azra'ysa kocasının tamamen tersi uçuk pembe ve sarı tonlardaki ipeklileri, filizi tonlarındaki brokarları ya da küçük emprime desenlerini tercih ediyordu.

Mısır Apartmanı'nın altındaki Lazzaro Franco[1] mağazasındaydılar. Azra birbirinden güzel kumaş toplarını tezgâhların üzerine indirtiyordu. Ancak Mehmet kumaşlara ilgisini tamamen kaybetmişti. Onun düşündüğü, bu alışverişi Teresa'yla yapıyor olsalardı, hangi kumaşları ve renkleri seçecekleriydi. Teresa maviyi çok severdi. Mutlaka mavi tonlarını seçerdi. Tıpkı Belvedere Sarayı'nın karşısındaki dairesinde olduğu gibi. Açık maviler. Kendi gözleri ya da ikisini tümüyle ayıran koca okyanus gibi... Bir an, onu belki de bir daha hiç göremeyecek olmanın üzüntüsü kalbini bir mengene gibi sıkıştırmaya başladığını hissetti.

Karısı alt kattaki salonda kitap okuyordu. Teresa'ya bir mektup yazmayı düşündü Mehmet. Yerinden kalktı, ceviz Victoria tarzı yazı masasına yöneldi. Elini mektup kâğıtlarına götürürken masanın üzerindeki telefon çaldı. Yasak bir şey yapmak

(1) Beyoğlu'nda Mısır Apartmanı'nın altında uzun yıllar hizmet vermiş bir kumaş mağazası

üzereyken yakalanmış bir çocuk gibi irkildi. Ahizeyi masum bir telaşla kaldırdı, kulağına götürdü. Mutfak katındaki paralel telefondan aramışlardı. Ahizenin ucundaki ses bozuk Türkçesiyle konuşan Rum hizmetçiye aitti. "Pederiniz arıyorlar efendim," dedi kız.

Mehmet'in omuzları çöktü. Babası ta Ankara'dan bu kadarını da takip ediyor olamazdı. Kendini bu çocukça düşünceden kurtarıp koltuğunda dikleşti. Dekoratör Farina'nın hediyesi olan altın tabakasından bir sigara çekip yaktı. Artık monoloğu dinlemeye, en azından duymaya hazırdı. Gözü tabakanın üzerinde mineyle işlenmiş resme takıldı. Karlı dağların üzerinde uçan beyaz şahin yazı masasının bohem lambasının ışığında sanki minicik kanatlarıyla hareket ediyormuş gibi geldi ona. Sonra babasının sesiyle kendine geldi.

"Mehmet, senin, zevcenin ve doğacak yavrunuzun afiyette olduğunuzu ümit ediyorum. Aylardır hiç Bursa'ya gitmemişsin. Zevcenin hamileliği malum, ancak sana evvela olduğundan daha ciddi sorumluluklarını ima etmişti. İçinde bulunduğumuz ahvali şerait hakkında anlıyorum ki daha açık malumat vermek mecburiyetindeyim. Sen pek gazete okumazsın bilirim. Fakat ümit ediyorum varlık vergisinden haberdarsındır." Telefondaki ses birkaç saniye cevap bekler gibi sustu. Mehmet gerçekten de pek gazete okumazdı. Konuyla ilgili duyduklarını hatırlamaya çalıştı.

Babası tahmin ettiği üzere cevap alamamıştı, devam etti. "Evet bir hafta evvel meclisimizde kabul edilen kanun ziyadesiyle gayrimüslimlere ve fakat bizlere de ağır mükellefiyetler yükledi. İrat gelirlerimiz ve diğer başka gelirlerimizin vergisini ödemek boynumuzun borcudur. Şeref meselemizdir, ben Yeşilköy'deki arsaların tamamını satışa çıkardım, yok fiyatına da olsa şükür Kayserili bir alıcı çıkmış. Yarın tapuda vekilharcı-

mız Rıfat Bey'le buluşursun. Kendisinde gayrimenkulün satışı için sana çıkardığım vekâlet var. Artık dikkatli olmanız lazım. Tekrar ediyorum, fuzuli masraflarınızı kısın. Kısın ki istikbalde doğacak yavrunuz refah içinde yaşama imkânı bulabilsin. Oğlum dünya değişiyor, her şey değişiyor ve değişecek. Ümit ederim hayırlısı olsun, ama bil ki senin de, kardeşlerinin de gidişi gidiş değildir. Son hadiseler beni de madden sarstı. Bu sene, belki gelecek sene artık kendi yağınızla kavrulacaksınız. Doğacak sabiyi düşünmek senin vazifendir."

Mehmet belki de ilk defa babasını tam olarak dinlemişti. Zira saniyeler önce Teresa'ya mektup yazmak üzere teksif ettiği dikkatini babasının telefondaki sesine ister istemez yöneltmişti.

Sadece, "Haklısınız baba, haklısınız," diyebildi, ama belki de hayatında ilk defa içinden gelerek.

Ahizeyi yerine bıraktı, ciddi bir paniğe kapılmıştı. Ne yapabilirdi? Babası en aşağı bir sene hiç para gönderemeyeceğini söylüyordu. Bir sene geçinmek için ne kadar para gerekirdi? Kendi yağıyla kavrulmak ne demekti? Nereden iktisat etmesi gerekirdi?

Daha şimdiden Madam Tilda'nın Rum hizmetçilerinden birinin kardeşiyle Şişli'deki evde çalışmak üzere anlaşmışlardı. Kadının kocası da aşçılıklarını yapacaktı. Doğacak çocuk için getirtilecek bir de matmazelle ancak yaşayabileceklerini planlamışlardı.

Bankadaki parası azalmıştı, ama ne kadar kaldığını bilmiyordu bile. Bir anda ormanda yalnız kalmış küçük bir çocuk gibi paniğe kapıldı. Üstelik gece de yaklaşıyordu besbelli...

Sabahleyin ilk vapurla şehre indi. Önceki gün yağan kar çoktan erimişti. Ancak hava buz gibi soğuktu. Hafif bir sulu kar atıştırıyordu. Vapur iskelesi etrafında insanlar oradan oraya

koşuşturuyorlardı. İlk defa etrafına dikkatlice bakıyordu. Bu koşuşturan kalabalığın hemen hepsinin üzerinde siyah paltoları vardı. Çok yakınlarından geçerken burnuna defalarca yağmurla, karla ıslanmış kalın kumaşların keskin ve ekşi kokusu geliyordu. Birçoğunun yüzü asıktı, acaba onlar nasıl başa çıkıyorlardı hayatla? Gelirleri nereden geliyordu? Hepsi yakalarını kaldırmış soğuktan korunmaya çalışıyorlar, başları önde hızla bir yerlere yetişmeye çalışıyorlardı. Gözü Haliç'in karşı kıyısında, Sarayburnu'ndaki hafif karlı kubbelere ve alemlere, bulutların arasından yüzünü gösteren güneşin altında parlayan ince minarelere ilişti. İstanbul bu kadar güzelken kimse onun pek farkında değil gibiydi. O anda kendisini çok boş, korunmasız, bir yandan da suçlu hissetti. Üzerindeki Kamel paltosunun renginden bile neredeyse utandı. Belki her şeyini satıp savıp etrafında koşuşturmakta olan bu insanlara yardım etmesi gerekirdi ama o artık baba olacaktı. Önce evladına karşı sorumlu olması icap etmez miydi?

Bir taksiye atlayıp Park Otel'in garajındaki sevgili arabasını aldı. Kontağı çevirince kulağına gelen güçlü motorun sesi onda bir güven duygusu uyandırmıştı. Tapu dairesinin yolunda ısınan kalorifer arabasını konforlu sıcaklığa getirince güveniyle birlikte keyfi de yerine gelmişti. Arabasıyla Galata Köprüsü'nden geçip Bakırköy'deki tapu dairesine gitti. Vekilharç Rıfat Bey ondan evvel daireye gelmişti. Bir gün önce Bursa'dan İstanbul'a gelip Sirkeci'deki bir otelde kalmıştı. Rıfat Bey'in yanında üç kişi vardı; biri şişman, orta boylu, yaşlıca bir adamdı. Üzerine kat kat giydiği yün hırkalar ve içindeki yakasız gömleği eski paltosunun yakasından görünüyordu. Başında bir kasket vardı. Ayaklarına ayakkabı yerine mest ve lastikler giymişti. Yanındaki daha gençten iki adam Mehmet'in elini iki elleriyle hafifçe başlarını sallayarak sıktılar. Üç adamın da

güneşten erken buruşmuş yüzleri, günlerdir tıraş görmemişti. Yaşlıca olanı Mehmet'e öpmesi için elini uzattı. Adamın gözlerindeki sevecen ifadeye rağmen Mehmet yaşlı adamın elini sıkmakla yetindi. Kravatsız gömleklerinin üzerine belli ki bayramlık takımlarını giymiş bu iki genç, yaşlı adamın oğullarıydı. Üçünün de yüzündeki sakin, mutlu, hatta sevecen ama şaşkın ifade Mehmet'te şefkat duygusu uyandırıp onu rahatlatmıştı. İlk defa kendilerine ait bir şeyin satışına şahit oluyordu. Aslında Yeşilköy'deki arazileri kendisi daha önce hiç görmemişti. Ancak çok geniş ve onlarca dönüm olduğunu biliyordu. Acaba bu insanlar o arazileri neden almak istiyorlar, diye düşündü.

Biraz sonra tapuda imzaları atıp karşılıklı olarak helalleştiler. Yaşlı alıcı Mehmet'in yanaklarını öpüp altın dişleriyle gülümsedi. Kendince hayırduası etti. Mehmet kendisine bir heybe içinde verilen parayı saymadı. Zaten bu hiç görmediği mülkün kaça satıldığını bilmiyordu. Parayı Rıfat Bey'e teslim etti. Arabasına binerken bu ilk mal satışının tanımadığı burukluğu vardı içinde. Daha sonra otomobilini Beyoğlu istikametine sürdü. Önce Şişli'deki daireyi satın aldığı emlakçının bürosuna gidecekti. Emlakçı ufak tefek, kibar bir adamdı. Altmışlı yaşlarını sürüyordu. Seyrek beyaz saçlarını biriyantinle yana doğru taramıştı. Mehmet'i görünce oval çerçeveli altın gözlüklerinin üzerinden gülümsemişti. Mehmet kendisine karısının ailesinden ayrı kalmaya dayanamadığını, o sebepten İstanbul'a yerleşmekten vazgeçtiklerini söylemişti. Altı ay önce satın aldığı daireyi derhal satmak istiyordu. Tecrübeli emlakçı vaziyetin Mehmet'in anlattığından daha ciddi olduğunu hemen hissetmişti, ama onu rencide etmek istemiyordu.

"Bakınız," dedi. "Satın almış olduğunuz mülk daha evvelinde de söylemiş olduğum gibi gayet kıymetli bir mevkide, ebatları ve ahvali fevkaladedir. Ancak bugünlerde orayı pek kolay

elden çıkaramazsınız. Zira şu varlık vergisi özellikle gayrimüslim varlıklı kişilerin belini fena büktü. Birçoğu çıkarılan borçlarını ödemek için emlakını neredeyse üçte bir fiyatına satıyor. Şişli ve civarında da durum aynı. Piyasaya düşmüş böylesine kelepirler mevcutken sizin daireyi aldığınız fiyatın yakınına bile satmamız kabil değil. Keşke bir müddet bekleyebilseniz."

Mehmet, "Hayır," dedi. "Ben kati kararlıyım, orayı bir an evvel satmak istiyorum."

Yaşlı emlakçı Mehmet'in maddi sıkıntısına artık kesinlikle kani olmuştu. "Bu aralar dışarlıklı birkaç zengin aile orada mülk edinmek istiyor. Belki onlardan birisine teklif edebilirim. Ancak maatteessüf ödediğiniz paranın belki yarısına ancak satabiliriz. Zira bunlar kurbanlık aldıkları gibi çataçat pazarlık ediyorlar."

Mehmet, "Önemli değil," dedi. "Ben de tecrübe satın almış oldum. Demek ki burada yaşayamayacakmışız ne yapalım." Bunları söylerken ilk defa parayla ilgili bir mevzuda rahatsız olmuş, kendisini gayet kifayetsiz hissetmişti, ama ne olursa olsun oradan gelecek paraya ihtiyaçları vardı. Acaba daireyi satınca eline geçecek para onları bir yıl idare edecek miydi?

Yarım saat kadar sonra bu sefer yarı İtalyan yarı Musevi dekoratörünün ofis odasında karşılıklı oturuyorlardı. Mehmet adama aynı hikâyeyi, karısının İstanbul'a intibak etmekte zorlandığını anlattı. Daireyi satışa çıkardığını söyledi. Ancak neredeyse ikinci bir daire fiyatına anlaştıkları eşyalara artık ihtiyacı yoktu. Oysa evin eşyalarının hemen hemen tamamı hazırlanmıştı, depolarda birkaç küçük eksik bekleniyordu. Bunların bedellerinin yarısını zaten sipariş esnasında ödemişti, ama kendisine gayet nazik davranan Mösyö Farina'yı asla mutazarrır edemezdi. Gerekirse evin satışından gelecek parayla borcunu kapatmayı düşünüyordu.

Ancak konuşurlarken mevzu bambaşka bir noktaya gelmişti. Mösyö Farina gayet endişesiz konuşuyordu.

"Siz nasıl arzu ederseniz öyle yaparız Mösyö Mehmet," dedi. "Arzu ederseniz yeni eşyalarınızla Bursa'daki evinizi tezyin edebiliriz, ama bu yeni moda eşya tarzı oraya pek uymayabilir. Aslında benim aklıma gelen başka bir ihtimal de var. Nişantaşı'nda yeni bir daire satın alan bir çift, geçen gün uğramıştı. Sizinkine benzer bir tezyinat hayal ediyorlarmış. İmalat için en aşağı altı ay icap ettiğini söyleyince bekleyemeyiz dediler. Ancak bende kartları mevcut, bu eşyaları biraz değişiklikle onların evinde pekâlâ kullanabilirim. Hatta size kaparonun tamamını olmasa bile bir kısmını iade etmem mümkün olacaktır."

Mehmet'i aslında fevkalade cazip ve makul bu teklif karşısında soğuk terler basmıştı. Bir anda kendisini çok mahcup hissetmişti. Belli ki karşısındaki bu adam onun zaruretini hissetmiş, kendisine ihsas dahi etmeden yardımcı olmaya çalışıyordu. Hemen atıldı. "Asla," dedi. "Benim yapmış olduğum ödeme ancak emeğinizi karşılar, bunu asla kabul edemem."

Gözleri kızarmıştı, ayağa fırladı. Mösyö Farina'ya teşekkür etti. Mağazanın pirinç kapı tokmağını aceleyle çevirerek açmaya çalıştı. Açılmayınca kapıyı sarstığını fark eden mağaza çalışanlarından biri, kapıyı iterek açtı. Mehmet dışarı fırladı. Mösyö Farina şaşkın halde Mehmet'in arkasından bakıyordu.

Yüzüne çarpan soğuk hava Mehmet'e iyi gelmişti. Karşı kaldırımın kenarına park ettiği arabasını görünce içi rahatlamıştı. Arabaya doğru yürüdü. Yanına külhani tavırlı on yedi, on sekiz yaşlarında bir dilenci genç yaklaştı. Bir Mehmet'e bir de arabaya baktı.

"Beyim birkaç kuruş versene," dedi. Mehmet duymamıştı, delikanlı kendisini duymamazlıktan geldiğini düşünüp talebi-

ni hemen azalttı. "Peki bir sigara ver o zaman," dedi. Mehmet altın tabakasını cebinden çıkardı. Yaylı klipsin altından bir sigara çekti, sonra gözü Mösyö Farina'nın hediyesi tabakaya ilişti. Birden metal elini yakar gibi oldu. Üzerindeki mineli peyzaja baktı. O anda desenler pek kaba ve acemice yapılmış geldi gözüne. Elindeki tek dal sigarayı delikanlıya uzatmak yerine kendi dudaklarına götürdü.

Sonra, "Böylece al," dedi ve sigara dolu altın tabakayı genç dilenciye uzattı.

Çocuk şaşkın şaşkın tabakaya baktı. Altın tabakanın üzerindeki mineyle resmedilmiş dağlar, İstanbul'un kar bulutlarını aceleyle kovalayıveren güneşinin altında pırıl pırıl parlıyordu. Ancak uçan şahin motifi artık yerinde değildi. Belki de dilenci delikanlı o detayı fark etmemişti. Ağzı açık, yüzünü Mehmet'e döndü. "Beyim sen in misin cin misin? Yoksa Kafdağı'ndan mı buralara geldin?" diyecek oldu, ama Mehmet beyaz arabasıyla çoktan oradan uzaklaşmıştı.

Mehmet'in o gün adaya geri dönüp karısıyla konuşacak gücü yoktu. Ama her şeyi olduğu gibi asla anlatmayacaktı. Ancak Azra'nın annesine neredeyse marazi bağlılığı ve hayranlığı İstanbul'a yerleşmekten vazgeçip Bursa'ya geri dönme fikrinde kendisine kolaylık sağlayacaktı.

Adaya dönmek yerine arkadaşı Fehmi'ye gitmeye karar verdi. O, halden anlardı, durumunu kısmen de olsa ona anlatabilirdi. Tekrar Park Otel'in garajına otomobilini park etti.

Önce karısını telefonla aradı. İşlerinin bir gün daha süreceğini, şehirde kalması icap ettiğini söyledi. Genç kadın pek oralı olmamıştı. Sesi neşeli geliyordu. Madam Tilda'yla bezik partisi yapıyorlardı. Daha sonra Fehmi'ye telefon etti. Fehmi ve karısının ikizleri olduğundan Nişantaşı'ndaki daireye dadılarla

sığmaları güçleşmişti. O kışı Suadiye tarafında tramvay caddesi üzerindeki köşkte geçiriyorlardı.

Fehmi aziz dostunun kendisini ziyaret edeceğini duyunca pek içtenlikle sevinmişti. "Seni bekliyoruz, hem ikizler de amcalarıyla tanışmış olurlar," dedi. Mehmet iki saat sonunda Bostancı vapurunun güvertesindeydi. Moda'dan itibaren başlayan birbirinden güzel köşkler, her türlü üslupta inşa edilmiş ağaçlar arasındaki villaları seyrediyordu. Acaba Teresa'yla evlenmiş olsalar bunların birinde mi oturuyor olacaklardı? Neden olmamıştı, neden birlikte değillerdi? Neden başına hep tatsız şeyler geliyordu?

Yıllar önce Pera Palas'ın barında otururken Kamboçyalı arkadaşı Javi'nin söyledikleri hiç aklından çıkmıyordu. Evet, o belki de bir lanetin mağduruydu ya da sadece hayata karşı dirayeti yoktu.

O geceyi Fehmi ve onun ailesi ile geçirdi. Zor geçen bir zamandan sonra böylesine sevdiği insanlarla beraber olmak ona iyi gelmişti. Artık karısına, Bursa'ya bir an önce dönmek zorunda olduklarını anlatmaya hazırdı. Sabahleyin ilk vapurla adaya döndü. Birkaç gün içinde eşyalarını toplayıp Bursa'ya geri döndüler.

Bursa'da haziran ayları çok güzeldir. Küçük şehir ününe layık biçimde yemyeşil olur, Uludağ'ın tepelerinde kuytulara saklanmış karların serinliğini akşam rüzgârları şehre getirirdi.

O gün Mehmet'in sarı evinde bir telaş vardı. Öğleden sonra İstanbul'a gidecek, bir gün sonrasında da Fehmi ile beraber Hamburg'a hareket edeceklerdi. Mehmet'in içi içine sığmıyordu, zira Fehmi telefonda Teresa'dan mektup geldiğini söylemişti. Bundan önceki son mektup Viyana'dan gelmişti, ama

neredeyse dört ay oluyordu. Teresa Amerika'dan Viyana'ya dönmüştü dönmesine ama hâlâ mektuplarının araları ayları buluyordu. Birbirleriyle telefonda görüşmemeye sanki sessizce fikir birliği etmişlerdi. Teresa'dan gelen her mektuba Mehmet de sadece tek mektupla cevap veriyor, ancak haftalar boyunca yazdığı müsveddelerle tek taraflı da olsa Teresa'yla bağını devam ettiriyordu. Teresa mektuplarında eski bir dost gibi ifadeler kullanıyor, Mehmet'e hayat hakkında havadisler veriyordu. Mehmet Hamburg'dan telefonla Teresa'yı aramaya kati kararlıydı. Yüz yüze görüşmeyeli ve birbirlerinin sesini duymayalı neredeyse on sene geçmişti. Teresa'nın evlenmediğini ve hayatına başka birinin girmediğini mektuplardan anlıyordu. Mehmet ondan haber aldığında delicesine mutlu oluyor, ancak Teresa'nın ölçülü ve biraz soğuk ifadesi Mehmet'i her defasında tekrar hayal kırıklığına uğratıyordu.

Mehmet, Bursa'daki sarı eve döndükten sonra Teresa'nın çatı katındaki çalışma odasında asılı olan yağlıboya tablosunu ipek bir kumaşa sarıp aynı odadan geçilen yüklükte saklıyordu. Haftada birkaç defa odasına çıkıyor, tabloyu yerinden çıkarıp karşısına yerleştiriyor, bazen saatlerce onunla konuşuyordu.

Mehmet'in odasına evin çalışanları sadece onun istediği vakitler temizlik maksadıyla giriyorlardı. Genç karısı da evdeki bu ananeye hürmet göstermiş, hatta odayı o güne kadar hiç görmemişti. Hamburg seyahati Mehmet'in hüzünlü gözlerine belli belirsiz bir ışık getirmişti. Ancak Azra biraz endişeliydi. Zira aralarındaki uçsuz bucaksız ruhi mesafeyi daima koruyan kocası, şimdi de fiziki bir mesafeyle ondan birkaç hafta uzaklaşacaktı. Mehmet karısına ve iki ay evvel dünyaya gelen oğluna gayet ilgili ve nazik davranıyordu. Bebeğin masmavi gözlerine şefkatle bakıyordu, onun açık mavi gözleri Mehmet'e her görüşünde Teresa'nınkileri hatırlatıyor, bazı zamanlar onun Teresa'yla ikisinin çocuğu olduğunu düşündürüyordu.

Ne Mehmet'in ne de karısının ana babalarında o renk gözler vardı. Bu donuk ama derin renk, çocuğun gözlerine ta Kafdağı'ndan belki de bir ak şahinin kanadında gelmiş gibiydi.

Mehmet karısıyla ve küçük oğluyla vedalaştı, bebeğin mavi gözlerine uzun uzun baktı. Sonra beyaz arabasına atlayıp İstanbul'a yola çıktı.

Gece geç saatlerde Fehmi'yle karşılıklı oturuyorlardı. Fehmi'nin karısına babasından Ege'de uçsuz bucaksız tarım arazileri miras kalmıştı. Fehmi, Viyana'da iktisadi ilimler okumuştu.

Tarımdan hiç anlamıyordu ancak Almanya'da birkaç çiftlikle yazışmış, oradaki sulama ve ekim tekniklerini öğrenmek maksadıyla yakın arkadaşı Mehmet'ten destek alarak bir seyahate karar vermişti.

Fehmi, Almanya'daki randevularının detaylarını Mehmet'e anlatırken o bunları duymuyordu bile. Biraz önce arkadaşından alıp ceketinin içcebine yerleştirdiği mektup neredeyse göğsünü yakıyor, bir an evvel odasına çıkıp mektubu okumak istiyordu.

Sonunda odasında yalnızdı. Teresa'dan gelen mektubu açtı, belli belirsiz Je Reviens kokusu daha şimdiden odaya yayılmıştı.

Sevgili Mehmet,

Eşinin hamileliği beni çok heyecanlandırdı. Ümit ederim kendin gibi hassas ve akıllı bir oğlun olsun ya da annesi gibi güzel bir kızın. Sen bu satırları okuduğunda o belki de dünyaya gelmiş olacak. Orada olup kendisine bir hediye vermeyi ne kadar da isterdim. Viyana, harbin sıkıntılarını ve ıstırabını hâlâ ziyadesiyle

yaşıyor. Ben hastanedeki gönüllü işime geri döndüm. Yardım etmeye çalıştığım çocuklar artık benim ailem gibi oldular. Neredeyse bütün vaktim hastanede geçiyor. Biliyor musun artık annemle çok sık görüşüyoruz. Birbirimize yıllar sonra kavuştuk. Mektuplarından sıhhatinin iyi olduğunu anlıyorum. Senin hayatını, aileni kurmuş olman beni ne kadar mesut ediyor tahmin edemezsin. Ayrıca beni unutmadığını da biliyorum, sana minnettarım.

Bizlerin kaderi ne kadar fevkalade çizilmiş ki birbirimizin hafızalarında yaşayabiliyoruz.

Seni seven Teresa

Mehmet, Hamburg'taki Vier Jahreszeiten Oteli'ndeki odasında yalnızdı. O akşam Teresa'yı aramaya kararlıydı. Heyecandan gün boyu Fehmi ve Almanlarla yaptığı toplantılardan neredeyse hiçbir şey anlamamış, önceki akşamdan beri heyecandan ağzına bir lokma koymamıştı. Şimdi aç karnına art arda içtiği birkaç kadeh konyak ona hafif bir rehavet vermişti. Odasının penceresinden Binnealster Gölü görünüyordu. Akşam güneşi gölün üzerindeki dağınık gri bulutların arasından parlıyordu. Gölde beyaz kuğular keyifle yüzüyorlardı. Mehmet ahizeyi kaldırdı ve otel santraline Viyana'daki Teresa'nın evinin numarasını söyledi. Ona saatler gibi uzun gelen bir bekleyişten sonra odasındaki telefon çaldı. Santraldeki kız Viyana telefonunun hazır olduğunu bildirdi. Cızırtılı zil uzun uzun çalıyordu. Mehmet'in kalbi yerinden fırlayacak gibiydi. Biraz sonra Teresa telefonu açacaktı. Acaba Mehmet'in sesini tanıyacak mıydı? Telefon açılmıyordu. Acaba Teresa eve dönmemiş miydi? Peki ya hizmetçiler? Neden evde kimse yoktu? Birden-

bire endişelenmişti, belki sabahtan beri hiçbir şey yemediği için açlıktan, belki de heyecandan Mehmet'in elleri titriyordu. Ahizeyi yerine bıraktı. Kadehinden aldığı koca bir yudum konyak midesini kavurmuştu. Gözlerini çevirdi, bulutların arasından göle vuran inatçı bir güneş huzmesinin altında iki kuğu boyunlarını birbirine dolamıştı. Onlar âşıktı. Tıpkı Mehmet'in hâlâ Teresa'ya olduğu gibi. Ahizeyi tekrar kaldırdı, Teresa'nın numarasını bir daha istedi. Telefon kısa sürede bağlandı. Cızırtılı zil sesi kulağındaydı tekrar. Bu sefer daha uzun beklemeye kararlıydı. Telefonla inatlaşmanın kesin kararıyla yatağın üzerinde kaykıldı. Ahizeyi tutan ve titremekte olan kolunu yastığa dayadı. Bekledi, bekledi.

Nihayet telefon açıldı. Mehmet heyecanla olduğu yerde dikildi. Karşısındaki sesi derhal tanımıştı. Heyecandan konuşacak gücü kendinde bulamıyordu.

Yutkundu, güçlükle, "Vera, Veruşka ben Mehmet," diyebildi. Hattın diğer tarafında kimse yok gibiydi. Acaba Mehmet mi Vera'nın sesini duyduğunu sanmıştı? Sesin gerçek olması ümidiyle teyakkuz halinde nefes almadan bekliyordu artık. Neden sonra hattın diğer ucundan cevap duyuldu.

"Dobriden Herr Mehmet kakdila?"[1] Vera'nın sesi sanki geçen yıllarda değişmiş gibi gelmişti Mehmet'e.

"Sevgili Vera," dedi. "Ben iyiyim, siz nasılsınız? Teresa nasıl?"

"Biz de iyiyiz," dedi telefondaki ses yavaşça.

"Teresa nerede? Yanınızda mı?"

Bir süre sessizlik oldu. "Teresa şu anda burada değil," dedi Vera.

"Hastaneden gelmedi mi?"

---

(1) "Merhaba Mehmet Bey, nasılsınız?"

"Hayır Herr Mehmet, o annesiyle beraber Paris'te, orada buluştular."

"Peki neden?" diye sordu Mehmet. Sonra aklına Teresa'nın yıllar önce yine annesiyle Paris'te buluşmuş olduğu geldi.

Vera, "Ben o dönünce kendisine bildiririm, size yazar," dedi.

"Ama ben Hamburg'dayım. Birkaç hafta sonra Türkiye'ye döneceğim. Acaba kendisinin kaldığı otelin sizde telefonu var mıydı?"

Vera, "Maalesef," dedi. "Ama beni arayacaktır, size yazmasını söyleyeceğim."

Mehmet lafı daha fazla uzatmadı. Vera'ya iyi akşamlar dileyip telefonu kapattı.

Morali fazlasıyla bozulmuştu. Son mektubunda Teresa annesinin Paris'e geleceğini ve orada buluşacaklarını neden yazmamıştı? Belli ki Teresa, Paris'te birisiyle beraberdi. Acaba kendisine yazmaktan çekindiği bu münasebet ne müddettir devam ediyordu? Vera, Teresa'yı kızı gibi severdi, belli ki Mehmet'e o anda bu yalanı uydurmuştu, ama o aslında Mehmet'i de sevmez miydi?

Mehmet bir kadeh daha konyak doldurdu. Yıllardır görmediği, sesini bile duymadığı sevgilisini kıskanıyordu. Hem de çılgın gibi.

Çaresizdi, yüksek sesle ağlamaya başladı. Sesi odada yankılanıyordu, sonra kendisine çekidüzen verdi. Banyoda yüzünü yıkarken gözleri aynaya ilişti. Kan çanağı gibi olmuştu. Beyazları neredeyse hiç görünmüyordu. "Lanet olsun," dedi kendi kendine. "Lanet olsun her şeye, Teresa'ya, hayata ve şu peşini bırakmayacak gibi gözüken asırlardır devam eden lanete."

Sarı boyalı evde Azra ilk defa yalnızdı. Dadısı bebeğini uyutmuştu, hafif bir akşam yemeği yemiş kitap okuyordu. Sonra kitabı bırakıp yatak odasına çıkıp yatmaya karar verdi. Geniş meşe basamakları yavaş yavaş çıkmaya başladı. Yatak odasının olduğu ikinci kata gelince çatı katından bir ışık sızdığını fark etti. Önce hizmetçileri çağırmayı düşündü, sonra kendi çıkıp kapatmaya karar verdi. O katta sadece Mehmet'in çalışma odası vardı. Çatı katının holüne çıkınca ışığın Mehmet'in odasının aralık kapısından sızdığını anladı. O odaya hiç girmemişti ve girmeyi mütecessislik olarak görüyordu. Bir yandan da kocasının yalnız saatler geçirdiği bu odayı merak etmekten kendini alamıyordu. Yavaşça kapıyı itti, aralık kapı ardına kadar açıldı. Kapının tam karşısına gelen Mehmet'in yazı masasının üzerindeki lamba açık kalmıştı. Rugan ayakkabılarının ses yapmamasına dikkat ederek yürüdü. O evin hanımıydı ama yine de kocasının odasına izinsiz girme fikrinden rahatsız olmuştu. Hizmetçilerin iki kat altta olduğunu hatırladı. Yazı masasına doğru ilerledi, ışığı kapatacakken gözü aralık duran çekmeceye ilişti. Aslında bir kütüphane görümündeki bu mabedi alabildiğince merak ediyordu. Bu oda kocasını ondan uzaklaştırıyordu. Sanki vazgeçilemeyen bir sevgili gibiydi Mehmet için bu oda.

Azra o anda kocasını kendisinden uzaklaştıran bu odadan intikamını alır gibi hissetti kendini, o hırsla aralık duran çekmeceyi açtı. İçinde destelerce mektup vardı. Bu yığını görünce kalbi duracak gibi oldu. Mektupları eline aldı, birkaçının üzerindeki Mehmet'in elyazısını tanıdı. Bunlar zarflanmamış müsveddelerdi besbelli. Heyecandan bacakları titriyordu. Yazı masasının arkasındaki döner koltuğa oturdu. Mektup destesinden rasgele bir avuç çekip masanın üzerine bıraktı. Önce ona ait müsveddelerden bir tanesini aldı, gözleri satırlarda do-

laşırken kaşları çatıldı, ardından alnındaki damar belirginleşti. Nikâh yüzüğü olan sol elini boynuna götürdü; sanki boğazına bir taş oturmuştu. Mektubu dudakları titreyerek okudu. Sonra bir mektup daha çekti, rasgele art arda aldığı mektupları yutarcasına okuyordu artık.

Beyaz evin beyaz tenli kızı, sabaha karşı saat ikide beyaz ahşap baba evinin kapısını vuruyordu. Arkasında Mehmet'in aşçısı Cafer Efendi vardı. Evin genç hanımı mutfakta uyuyakalan hizmetçiyi uyandırmış, babasının evine gitmek istediğini söylemişti. O saatte en yakın yere gidecek de olsa bir kadının yalnız sokağa çıkması tasavvur edilemezdi. Hemen Cafer Efendi'yi uyandırdılar. Bu sıcak haziran akşamında Azra tir tir titriyordu. Üzerine Castor kürkünü giymişti. Beyaz evin üst kat ışıkları hâlâ yanıyordu. Azra, annesinin neredeyse sabaha kadar tek başına kitap okuduğunu bilirdi. Hele babası çiftlik evinde kalacaksa. Neden sonra uykulu bir hizmetçi kapıyı açtı. Genç kadın hiçbir şey söylemeden içeri girdi, koşarak üst kata annesinin odasına çıktı.

Saatler boyunca hıçkırıklarla annesine yaşadıklarını anlattı. Annesinin suya damlatarak verdiği Validol, gözyaşlarını kurutmasa da hafifletmişti.

Annesi, kızını hiç konuşmadan dinliyordu. Topluca, kısa boylu kadının etrafındakiler üzerinde büyük tesiri vardı. Son derece ters bir yapıya sahipti. Şehirde kimseyle görüşmez, hatta görüşmeye layık bulmazdı. Neredeyse otuz yıla yaklaşan evliliğinde yıllardır yalnız sayılırdı. Kocası gayet sakin tabiatlı, sevilip sayılan bir adamdı. Ancak karısının her mevzudaki aşırı titiz tabiatı ve insanlar hakkındaki münekkit tavrı onu kendinden zaman içinde tamamen uzaklaştırmıştı. Hafta sonlarını birkaç saat uzaklıktaki çiftlik evinde geçiriyordu Azra'nın babası.

Bazı hafta başları beyaz boyalı evine gelirken çiftlikte yaptığı yağlıboya tabloları getirirdi. Rus ressamı Perov'u pek sever, daha çok onun hakiki boyutlarına uygun kopyalarını yapardı. Ancak karısı çiftlik evindeki zamanını sadece yağlıboya tablo yapmak ve keman çalmakla geçirmediğini yıllar önce öğrenmişti. Mahir Halim Bey'in çiftlikteki yalnızlığı zaman zaman hanım arkadaşları tarafından bozuluyor ya da o yalnız yaşamına sadece çiftlik evinde ara sıra gidip gelen hanımlarla çare bulmaya çalışıyordu. Arza'nın annesi bu hakikati duyduktan sonra uzun yıllar evvel beyaz evdeki odalarını ayırmıştı ve işte şimdi en sevgili kızına da kader aynı oyunu oynuyordu.

Orta yaşlı kadının aklından kendi hayatı geçiyordu. Azra'yı dinlerken onun kaderini değiştirecek, belki de kendi intikamını alacaktı hayattan. Oturduğu koltukta önce ileri geri sallandı, sonra gözlerini yumarak konuşmaya başladı. Kızı can kulağıyla annesini dinliyordu. Artık uçuk pembe ipek mendiliyle kirpiklerine bastırmamaya dikkat sarf ederek gözlerini siliyordu.

"Kızım kendini asla bu bivefa için üzmeye değmez. Belli ki şu anda işba halindesin, bu da geçer, ancak hakikatler değişmez, katiyen. Demek ki zevcinin o ecnebi kadınla hâlâ derin bir hissi münasebeti var. Sen ne için bir adamın sadece fiziki mevcudiyetiyle iktifa edesin? O adam benim güzel kızıma layık değilmiş demek ki yazık." Bir süre konuşmadı, aslında yıllardır kendisi için düşündüklerini kızının şahsında dile getiriyordu.

"İnsanlar asla değişmezler yavrum. Bundan böyle bu evimiz hem senin hem de yavrunun yuvası olacaktır. Yarından tezi yok evindeki hususi eşyalarını topla ve yavrunu kapıp gel."

Azra biraz şaşırmıştı, bu denli sert bir tepki beklemiyordu annesinden. Bir ara, "Babama sormak icap etmez mi?" diyecek oldu. Annesi lafını kesti. "Çiftlikte resim yapmak yerine kızının hayatına şekil vermek için burada bulunması icap ederdi.

Ayrıca bunun için kimseye danışılmasına lüzum yok. Dediğim gibi olacak, ben seni bir adamın iki kadınından biri olasın diye doğurmadım," dedi.

Mehmet dört hafta sonra Bursa'ya dönmüştü. Sarı boyalı evinde sessizlik hâkimdi. Kapıyı açan hizmetçi kız hanımının bebeğini alıp annesine gittiğini söylemekle yetindi. Sonra Mehmet'in kahvesini eline tutuşturup koşarcasına yanından uzaklaştı. Mehmet anlatılanı mutat bir ziyaret olarak yorumlamıştı kendi kendine, ama daha sonra salonda yorgunluk kahvesini içerken utana sıkıla emektar aşçı Cafer Efendi geldi yanına. Vaziyeti kendi anladığı biçimde anlattı. Mehmet hayretler içindeydi. Çok şaşırmıştı, önce ayağa fırlayıp kayınpederinin evine gitmeyi düşündü. Ancak biraz sakinleşince karısının evi terk etme sebebi üzerine düşünmeye başladı. Çatı katındaki odasına çıktı. Büyük kanepede yığılmış gibi oturuyordu. Bir yandan da karısını böyle üzecek ihtimaller üzerinde kafa yoruyordu. İçin için bu olaya şaşırmamıştı. Acaba Azra kendisinin Teresa'ya olan tutkulu hissi bağını öğrenmiş olabilir miydi? Birden gözüne yazı masasının açık çekmeceleri ilişti ve hemen masasının başındaki koltuğa oturdu. Açık duran çekmecelerdeki mektuplar darmadağındı ve o an her şeyi bütün açıklığı ile anladı.

Birden bir ter bastı, yıllardır mevcudiyeti mektup satırlarına sıkışmış bir münasebet için karısını ve hatta biricik yavrusunu kaybetmek üzereydi. En fazla üç çeyrek saat sonra beyaz evin limonluğundaydı. Kendisini tanıyan bahçıvan onu evin girişindeki limonluğa kadar buyur edebilmişti. Mehmet camlı sokak kapısını açan hizmetçiye karısını görmek istediğini söyledi. Hizmetçi kız uzun bir süre ortalarda görünmedi. Limon-

luktaki küçük stalaktit havuzun şırıltısı artık sinirlerini bozuyordu. Kapıyı açıp hole yürüdü. Bir yandan da sağ ve soldaki açık kapılı odalarda Azra'yı arıyordu gözleri. Merdivenin üst basamaklarından gelen sesle kendine geldi.

"Orada durunuz." Bu ikinci kata çıkan merdivenin başında duran kayınvalidesinin sesiydi. "Evet, durunuz. Burada sizi görmek isteyen kimse yok, lütfen bu evi derhal terk edin."

Azra yukarıdaki genç kızlık odasında bebeği kucağında konuşulanları heyecanla dinliyordu. Oradan fırlayıverip kocasını affetmeye, en azından dinlemeye hazırdı. Ancak ok yaydan çıkmış, daha ziyade ok ve yay yıllar önce yaralanmış birinin eline geçmişti.

Mehmet, "Valide hanım nasıl böyle konuşursunuz? Ben kerimenizin nikâhlı kocasıyım, yukarıdaki de bizim yavrumuz. Böyle bir müdahaleye nasıl cüret ediyorsunuz?" dedi. Sinirden alnındaki damarlar atıyordu.

Orta yaşlı kadın hâlâ merdivenin üst basamağında duruyordu, tekrar konuşmaya başladı. "Siz gayrimeşru münasebetinizle kızımın haysiyetiyle oynadınız, buna asla müsaade edemem. Evet, şimdi derhal burayı terk ediniz," diye tekrarladı.

Mehmet orada daha fazla duramazdı. Kapıyı ardından açık bırakarak evden fırladı. Azra konuşulanları duymuş, bir üst kattaki odasından kocasına yetişmek üzere aşağı koşuyordu, annesi merdivenlerden aşağı bağırdı. "Emin Efendi kapıyı kilitle."

Mehmet haftalarca Azra'ya ulaşmak için uğraştı ama nafile, belki olayı babasına anlatabilse muhakkak ki babası yakın dostu olan Mahir Halim Bey'le konuşur, iki dünür bu meseleyi

hallederlerdi ancak Mehmet bu hadiseyi babasına nasıl anlatabilirdi?

Mehmet iki ay boyunca karısını ve oğlunu görebilmek için çırpındı durdu. Boşanma tebligatı ekimin yirmi üçünde eline geçmişti Mehmet'in. Artık babasını arayıp arabuluculuk yapmasını istemekten başka şansı kalmamıştı. Ayrıca babasıyla aylardır konuşmamıştı. Elini ahizeye götürürken telefon acı acı çaldı. Ankara'dan ödemeli arıyorlardı, kabul etti. Arayan kim olabilirdi? Ahizeyi kulağına götürdü. Telefondaki kadın sesi, "Bir dakika efendim," dedi. "Ben Avukat Cezmi Kanizade Bey'in sekreteriyim, şimdi size kendisini bağlıyorum." Mehmet, Cezmi Bey'i iyi tanırdı. Kendisi yıllardır babasının avukatı hem de yakın dostuydu. Avukat Cezmi, Mehmet'in çocukluğunu bilirdi. Hatta ona eskiden Cezmi Amca diye hitap ederdi, ancak kendisiyle yıllardır konuşmamıştı.

Biraz sonra ahizeden tanıdık tok sesi işitti.

"Mehmet evladım. Sizi, sizi..." Telefondaki ses kekeliyordu. "Maalesef elim bir hadiseden haberdar etmek için arıyorum." Artık sesi titriyordu. "Paşa babanızı, benim aziz dostumu bu sabah kaybettik, başımız sağ olsun."

Mehmet sözleri yanlış işittiğinden emindi, nasıl olabilirdi? Nasıl? "Siz, siz ne diyorsunuz Cezmi Amca?" diyebildi.

"Yavrum kabullenmenin fevkalade müşkül olduğunu biliyorum, ama maalesef babanız bu sabah ruhunu teslim etmiş. Allah taksiratını affetsin. Ben az evvel kaldırıldığı hastaneden geliyorum. Dün gece pek ağır bir enfarktüs geçirmiş, hemen hastaneye yetiştirmişler, ama sabaha karşı vadesi dolmuş. Biraderlerinize de vaziyeti bildirip acilen gelirseniz iyi olur evladım. Allah sizlere ve evlatlarınıza uzun ömürler bahşetsin. Bundan sonra bizlerin gideceği yer orasıdır."

Mehmet telefon ahizesi elinde kalakalmıştı. O vakte kadar değil babasız kalacağını, babasının ölümlü olduğunu dahi hiç aklına getirmemişti. Gözleri doldu. Onsuz ne yapacaklardı?

Ankara'daki askeri tören bitmişti. Mehmet ve kardeşleri Avukat Cezmi Bey'in Kızılay'daki bürosunda yan yana oturuyorlardı. Önlerine getirilen çaylara ellerini sürmemişlerdi. Hiçbiri konuşamıyordu. Anlatılmaz bir şaşkınlık içindeydiler. Sanki babalarını bu dünyadan götüren kuvvet onları da bir anlığına kavramış ve tepetaklak yukarıdan geri fırlatmıştı.

Yaşlı avukat kravatının üzerine yığılmış sarkık boynunu sağ eliyle sıvazladı. Elindeki mavi kenarlı ekose kocaman mendiliyle önce, az evvel cenaze esnasında defalarca buğulanan gözlerini sildi. Mendilin sürtünmesinden dolayı ters dönen sarkmış gözkapaklarının kirpik içlerinde soluk bir pembe renk vardı. Sonra aynı mendille üst kısmı siyah, altı şeffaf gözlüklerini temizledi. Hukuki şahsiyetini yavaş yavaş hatırlamıştı. Eski büyük makam masasının üzerinde parmaklarını kavuşturdu.

"Evlatlarım," dedi. "Siz bana birer emanet sayılırsınız. Babanızın malvarlığını bilmeniz lazım."

Üçü de sanki bir diğerinden bahsediliyormuş gibi birbirlerine baktılar.

"Evet, pederinizin Ankara'da gayrimenkulleri vardı. Yıllar içerisinde pek çoğunu sattı." Biraz itham edercesine devam etti. "Malum bir değil dört ev bakıyordu. Sizleri hiçbir zaman maddi meselelerle üzmediğini takdir edersiniz."

Mehmet'in gözleri dalmıştı, evet babaları onlara her zaman arzu ettikleri meblağı ikiletmeden göndermiş, hatta onların banka hesaplarını hep dolgun tutarak kendilerine para isteme fırsatı bile vermemişti. Ancak son zamanlarda, üç kar-

deş de bankadaki birikmiş ya da harcanmamış paralarıyla geçinmişlerdi. Bu maddi rahatlığın bedelini, babalarının yıllardır beraber yaşamakta olduğu kadının mevcudiyetini hiç sorgulamayıp ondan her zaman uzak, çok uzak yaşayarak ödemişlerdi.

"Evet, sizlere Elmadağ'daki sekiz daireli apartmanını bırakmış, bankadaki nakit paraşının da tamamı sizindir. Kendi kullandığı dairedeki bilumum eşya da sizlere bırakıldı. Maalesef bankadaki hesabı çok yüklü değil. Bunun dışında bildiğiniz gibi geçen yıl Yeşilköy'deki arazilerin tamamı satıldı ve nakit paranın büyük bölümünü de aynı dönem çekti. Bir de sıra dükkânlar var. Onda sizin kararınız geçerli olacak."

Mehmet sordu. "Sıra dükkânlardan kastettiğiniz nedir?"

"Babanıza ait olan sıra halinde on bir dükkân, daha doğrusu işyeri. Tek katlı işyerleridir. Bunlar müşterek tapuludur. İyi de kira getirirler. Her birinize üçer tane dükkân düşüyor. Ancak sizin belirleyeceğiniz ikisini pederinizin vasiyeti üzerine devretmeniz icap ediyor. Tabii önce müşterek tapuyu münferit hale getirmek lüzumu var."

Ortanca kardeş, "Bu iki dükkânın vasiyette kime devrolması istenmiş?" diye sordu.

Tecrübeli avukat gözlerini kaçırdı.

"Malumunuzdur, pederinizin yirmi iki senedir hayatını paylaştığı bir hanım var. Bu mevzuda kanuni bir hakkı mevcut değil elbette ama siz bilirsiniz."

Üç kardeş birbirlerine baktılar, babaları bunca yıldır hiç bahsini geçirmediği bu kadını neden bu biçimde vasiyetine dahil etmişti? Ona hayat teminatı olarak başka bir biçimde tedbir alamaz mıydı? Yıllar önce bu hanım arkadaşına iki daire aldığını hepsi biliyordu. Acaba babaları bu dünyadan ayrıldıktan sonra hayatını paylaştığı insanla evlatlarını bir biçimde karşılaştırmayı mı arzu etmişti?

En küçük kardeş avukata döndü ve, "Cezmi Amca bir vasiyete riayet etmemek bize yakışmaz, hangisi uygunsa siz kendisine hakkını veriniz," dedi.

Avukat, "Tabii ben de sizlerden bunu beklerdim, ancak arzu etmeseniz de bu hanımla bir görüşmenizde fayda görüyorum. Kararı karşılıklı verirsiniz, beni böyle bir müşküle sokmayınız," diye kestirip attı.

Mehmet bir yandan da yıllardır babasına hayat arkadaşlığı yapan kadını merak ediyordu. Nasıldı? Genç miydi? Güzel miydi? Babası onda vazgeçilmez ne bulmuştu? Mehmet ve kardeşleri genç denebilecek bir yaşta kaybettikleri annelerini yeryüzüne inmiş bir melek gibi görürlerdi. Sakin, ağırbaşlı, fazla konuşmayan, gülmeyen, ancak onlara hep güven veren ve koruyan bir melek. Bu kadın nasıldı öyleyse? Acaba böyle bir vasiyette, asıl arzusu içten içe çocuklarının bu şahsı tanımaları mıydı? Hiçbir şeyi sebepsiz yere yapmazdı babaları.

Mehmet, "Cezmi Amca," dedi. "Ben bu hanımla görüşürüm, siz lütfen telefonla kendisini görmek arzusunda olduğumu bildiriniz."

Avukat Cezmi yılların tecrübesine rağmen belli belirsiz telaşlandı, ama bunu karşısındaki gençlere belli etmedi. Telefonu kaldırdı, sekreterine, "Kızım, Sabire Hanım'ı bana bağla," dedi.

Mehmet kulak kesilmişti. Demek adı Sabire'ydi? Bu kadın babasının hayatında uzun yıllardır vardı. O anda aklına kardeşleri ile yıllarca evvel yaptığı bir konuşma geldi. Hepsi de delikanlı çağındayken birbirlerine çapkınlık maceralarını anlatıyor, eğleniyorlardı. Konu babalarının aşk hayatına dayanmıştı her nasılsa. En küçükleri, "Belki de babamın tombul bir odalığı vardır," demişti. Mehmet hemen ağabeylik vazifesini üstlenmeye çalışıp, "Bak böyle şeylerin latifesi olmaz, annemizin ruhu

muazzep olur," demiş ama yine de üçü birbirlerine belli etmeden ne çok gülüşmüşlerdi.

Avukat Cezmi telefonu kapatmıştı. "Evet evladım," dedi. "Sabire Hanım buyursunlar diyor, ama evvela babanızın evine uğrayalım. Zaten Sabire Hanım'ın dairesi de iki sokak ileridedir."

Üçü de sorar gözlerle yaşlı avukata baktılar. "Kendisi apar topar bir gün içerisinde evine geçti," diye malum soruyu cevapladı. Mehmet'in kardeşleri sudan bahanelerle, akşam babalarının arkadaşlarının düzenleyeceği mevlitle ilgilenmeleri icap ettiğini söyleyip apar topar avukatın ofisinden ayrıldılar. Böyle bir karşılaşmayı arzu etmiyorlardı. Yarım saat kadar sonra Mehmet ve yaşlı avukat paşa babanın dairesinin bulunduğu binanın önündeydiler. Dört katlı apartmanın her katında iki daire vardı. Güzel bakımlı yayvan bir binaydı. Yuvarlak biçimli geniş balkonları Ankara'nın umumi mimarisine pek de uymuyordu.

Mehmet'in babası en üst kattaki dairelerden birini kendisine ayırmış, diğerlerinin çoğunu milletvekilleri olmak üzere yüksek bürokratlara kiraya vermişti. Avukat Cezmi cebinden çıkardığı bir anahtar destesinin içinden deneyerek dairenin kapısını açanı buldu. Mehmet ömründe ilk defa babasının evini, yani gerçek evini görecekti, heyecanlıydı. Birlikte içeriye girdiler. Dairenin içi gayet aydınlıktı. İki kanatlı cam kapıdan salona geçtiler. Salon çok geniş ve aydınlıktı ancak bir sırça köşk olmaktan çok uzaktı. Eşyalar belli ki bina yapıldığı vakit alınmış ve hiç değiştirilmemişti. Kaliteli eşyalardı, ancak ehemmiyetli bir kıymetleri yoktu. Devasa boyuttaki ceviz yemek masası salonun bir ucuna yerleştirilmişti. Ayrıca salonda iki büyük koltuk takımı vardı. Koltuk ve kanepelerin kolçakları aslan başı biçiminde oymalarla süslüydü. Takımlardan birinin yüzü belli

ki sonradan çizgili bir nefti ipekle değiştirilmişti. Salonun ağır oturaklı bir havası vardı, ama gösterişten ve ihtişamdan uzaktı. Hatta binayla yaşıt kadife perdelerini geniş pencerelerden giren güneş uzun yıllar içinde soldurmuştu. Yerde gayet büyük Isparta işi lacivert taban halıları seriliydi.

Mehmet kendi kendine düşündü. Demek ki babalarının uçsuz bucaksız bir serveti yoktu, o imkânlarını kendisinden çok oğullarına seferber etmişti. Böylece evlatlarıyla arasına koyduğu ruhi ve coğrafi mesafenin kefaretini kendince ödemişti.

İki pencerenin arasındaki devasa ceviz konsolun üzerinde yine çok büyük üç gümüş çerçevede üç oğlunun fotoğrafları duruyordu. Mehmet o güne kadar bu fotoğrafları hiç görmemişti. Daire tertemiz ve bakımlıydı, ancak pencere önünde bir dizi halinde duran büyük lacivert porselen kaşpoların hepsi boştu.

Mehmet avukata, "Burası genişmiş, babamın mevlidini burada yapabilirdik," dedi sadece.

Avukat Cezmi, "Arkadaki odaları görmek ister misiniz evladım?" diye sordu.

Mehmet bir an evvel Sabire Hanım'la tanışmak istiyordu. "Hayır, buyurun randevumuza geç kalmayalım," dedi.

Dairenin kapısını açan genç kızla Avukat Cezmi konuştu. Mehmet heyecandan konuşulanları duymamıştı bile. Sonra yaşlı avukat önde Mehmet arkada dairenin salonuna girdiler. Burası Mehmet'in babasının dairesinden çok daha küçüktü, ama yine aydınlık ve pırıl pırıldı. Salonun ucundaki koltukta oturan kadın onları görünce ayağa kalktı, ancak pencereden giren güneş Mehmet'in gözünü alıyor, karşısında sadece birkaç adım ileride duran kadını seçemiyordu, çok heyecanlanmıştı. Neden sonra gözlerinin önünde orta yaşlı kadının silueti

belirdi. Ortadan uzun boylu, balıketindeydi. Kızıl kahverengi saçlarını ensesinde sıkı bir topuzla toplamıştı. Üzerinde de saçlarıyla aynı renkte yünlü bir bluz ve yine aynı tonlarda tüvit bir etek vardı. İskarpinleri de kahverengiydi. Mehmet durakladı, annem saçlarını boyayan orta yaşlı kadınları pek tasvip etmezdi diye düşündü kendi kendine. Ancak kadının gayet kibar bir görüntüsü vardı. Neden sonra Sabire Hanım'ın uzattığı eli fark etti Mehmet. "Hoş geldiniz evladım."

O anda Mehmet karşısındaki kadının amber rengindeki badem gözlerini fark etti. Gözakları kanlanmıştı, belli ki iki gündür ağlamıştı. Biçimli küçük bir burnu, oval bir yüzü vardı. Kadın hafifçe gülümsedi. "Kısmet bugüneymiş, buyurunuz, oturun," dedi. Önce Avukat Cezmi zarif oymalı koltuk takımının ufak kanepesine oturdu. Körüklü çantasını yanına bıraktı. Tıknaz yaşlı adam kocaman göbeğiyle kanepenin yarıdan fazlasını işgal etmişti. Pencereden gelen güneşle Cezmi Bey'in gözleri gibi buğulu, yıllardır defalarca boyanıp cilalanmaktan gerçek rengini yitirmiş ayakkabıları parlamaya gayret ettiler. Mehmet kolsuz iskemleye ilişti. Sabire Hanım onun yakınına oturup sağ elini üzeri dantel örtülü yuvarlak çay masasına koymuştu. Parmağındaki bir fındık iriliğindeki Felemenk elması yüzük güneş ışıklarıyla parlıyor, menevişler krem rengi duvarlara yansıyordu.

Mehmet kendi kendine, annemin de böyle bir yüzüğü vardı, diye düşündü. Demek babam iki tane almış. Karşısındaki kadının kibar, sakin ve görgülü görüntüsüyle Mehmet'in aklındaki peşin hükümler yavaşça inatlaşıyorlardı. Sabire Hanım ne çok güzeldi, ne de frapandı, ancak onun saçlarından kıyafet rengine kadar intikal eden mutlak ahenk etrafına huzur ve dinginlik veriyordu. Çok sakindi ve bir o kadar da nazik.

Sabire Hanım, "Ne ikram edebilirim size?" diye yumuşak sesiyle sordu.

Cezmi Bey, "Kahve zahmet olmazsa," dedi.

Sonra başını Mehmet'e çevirdi. "Siz ne alırdınız?"

"Ben de kahve alabilirim," dedi Mehmet.

Kadın yavaşça içeri seslendi. "Emel kızım." Sonra, "Ahh," dedi. "Kafa mı kaldı bende, bugün izinli." Ayağa kalkmak için davrandı. O esnada kapıda bir genç kız belirdi.

"Anneciğim ben yaparım kahvelerinizi."

Mehmet gözleri kızda donakalmıştı. Kız on dört, on beş yaşlarında görünüyordu. Tertemiz giyinmişti, ama uzun konçlu beyaz çorapları, kabarık eteği ve karpuz kollu toz pembesi bluzu ile yaşına göre biraz çocuksu ve demode bir tarzda giydirilmişti.

Demek yaşlıca bir anne ve asker bir babanın kızı hayatı, modayı ve yaşını biraz geriden takip edebiliyor diye düşündü Mehmet. Mısır püskülü gibi düz sarı saçları, çenesinin hizasında kesilmiş kâkülleri başının bir tarafına kırmızı bir tokayla toplanmıştı. Sarı seyrek kirpiklerinin altında çukur gözleri içten bir neşeyle gülüyordu. Üçgen biçimli yüzünde onu daha da sempatik ve çocuksu gösteren çilleri vardı.

Avukat Cezmi'ye doğru hafifçe aksayarak yürüdü, adamın elini öpüp alnına götürdü. "Hoş geldiniz Cezmi Amcacığım." Cezmi Bey onu alnından öptü. Mehmet afallamıştı. Demek Cezmi Bey her şeyi biliyordu, belli ki sık görüşüyorlardı ve o kız...

Sabire Hanım, "Mehmet Bey," dedi. "Kızım Seher."

Kız hafifçe dizlerini kırıp Mehmet'i selamladı, sonra elini uzattı. "Siz de hoş geldiniz efendim."

Mehmet, "Hoş bulduk," diyebildi güçlükle. Elini sıktığı bu kız belli ki onun kız kardeşiydi. Sanki beyninin içi boşalmıştı, hiçbir şey düşünemiyordu.

Sabire Hanım, "Haydi evladım sen dersinin başına dön, ben kahveleri yaparım," dedi. "Birer kadeh de likör alır mıydınız?"

Cezmi Bey ayağa fırladı. "Sabire Hanım lütfen zahmet buyurmayın, likör kâfidir."

Kadının kahve yapacak kuvveti yoktu. "Nasıl arzu edersenız," dedi.

İleride kontrbüfenin üzerinde gümüş bir tepsi içindeki karafta yemyeşil nane likörü güneşte pırıl pırıl parlıyordu. Sabire Hanım büfeden iki küçük kristal kadeh çıkardı. Mehmet büyülenmiş gibi kadına bakıyordu. Alnında damarlar atıyordu, bu kadın onun kardeşinin annesiydi, ne düşüneceğini hiç bilemiyordu. Sabire Hanım tepsi içindeki likörleri önce Cezmi Bey'e sonra Mehmet'e ikram etti. Mehmet, kadının gözlerine bakmadan kadehi alıp bir dikişte bitirdi. Kendini toplayıp, "Seher..." diyebildi sadece. Sabire Hanım kalktığı iskemleye tekrar hafifçe ilişmişti.

"Ah Seher," dedi. "O paşa babanın vefatını bilmiyor, henüz söyleyemedim. Okuldan az evvel geldi, doğruca bu eve aldırdım. Yavaş yavaş söyleyeceğim, kendisini pek severdi." Gözleri tekrar dolmuştu, ince çizgilerin fark edildiği titreyen bamtelini parmağıyla bastırdı.

"Evet Seher," dedi. "Ona ne şekilde söyleyeceğimi, ne nevi bir tepkiyle karşılaşacağımı tahmin edemiyorum. Canım kızım bundan sonra bana can yoldaşı olacak. O bana babanızın en kıymetli emaneti Mehmet Bey."

Sabire Hanım her şeyi o kadar yumuşak ve nazikçe söylüyordu ki Mehmet ne düşünecek şey ne de konuşacak söz bulabiliyordu. Sabire Hanım yumuşacık bakan amber rengi gözlerini tekrar Mehmet'e çevirdi.

"Takdiriilahi," dedi. "Seher'i gelinlik kız olarak görmeyi ne kadar isterdi, ama nasip olmadı. Ben tabii ki elimden geleni yapacağım." Başını yavaşça kapıya doğru eğip kızın orada olup olmadığını kontrol ettikten sonra Avukat Cezmi'ye döndü.

"Cezmi Beyciğim, belki sırası değil ama emrihakkın ne zaman vaki olacağı belli olmuyor. Biraz kendimizi toparlayınca kızımın nüfusuma nakil muamelelerini bir an evvel halledelim," dedi.

Sonra Mehmet'e döndü. "Affedersiniz bu bizim meselemiz."

Mehmet, "Yoo buyurun, buyurun," dedi. "Bu hepimizin müşterek meselesidir."

Sabire Hanım'ın gözleri belirgin biçimde dolmuştu bu sefer. "Mehmet Bey evladım," dedi çekinerek. "Ne kadar asil bir ruha sahipsiniz." Bakışlarını boşluğa çevirdi. "Seher kızımızınki pek hazin bir hikâyedir. Bundan dokuz sene evveldi, pederiniz Bursa'ya sabaha karşı hareket etmişti. Sincan köyünün yakınında bir kaza olmuş, ufak bir kamyon devrilmiş, içindeki şoförle beraber üç şahıs kaza mahallinde ruhlarını teslim etmişler, Allah rahmet eylesin. Tek kızlarını paşa babanız yaralı olarak kurtarmış. Ayağının aksaması o kazadan mütevellittir." Sonra sesini biraz daha alçaltarak devam etti. "O zamanlar Seher'imiz iki yaşında kadardı. Bir sene dili tutuldu, konuşamadı kızcağız. Nüfusa da kaydettirmemiş rahmetli pederi. Biz de Allah onu bize seher vakti bahşettiği için Seher ismini verdik. Pek de akıllıdır, hep sınıfının birincisi olur. Geçen sene çok boy attı, aslında on bir yaşında. Onun istikbali bana emanet artık, ben de olanımı ona bırakacağım. Rahmetli de böyle olsun isterdi ruhu şad olsun."

Mehmet rahatlamıştı. Biraz da mahcup olmuştu, karşısındaki kadın bir metresten çok hassas bir hanımefendiydi belli

ki. Etrafına yaydığı huzurlu enerji babasını ona meftun etmişti yıllardır.

Mehmet bu düşüncelerdeyken bir anda irkildi, kucağına bir kedi sıçrayıvermişti. Mehmet kediyi fark edince tebessüm etti. Gri tüylü bir İran kedisiydi, ufak patileri ve narin kemik yapısından dişi olduğu belliydi.

Sabire Hanım, "Ah sizi rahatsız etmesin. Ceylan gel kızım," dedi.

Mehmet kediyi okşarken, "Yoo kalsın, pek şirin," dedi.

Sabire Hanım, "Geçen hafta üç yavrusu oldu. Seher'in odasındalar," dedi. Sanki kendilerinden bahsedildiğini duymuşlar gibi üç yavru kedi koşarak salona girdiler Sabire Hanım onlara şefkatle baktı. "Bakınız, öndeki tombul olanını pederiniz pek sevmişti, hatta ismini de o verdi," dedi gülümsemeye gayret ederek.

Kedi yavrusunu eğilip kucağına aldı. "Bakın," dedi. "Ne güzel kocaman bir kafası var." Mehmet'e döndü. "Rahmetli pederiniz onu gördüğünde, 'Bakın Sabire Hanım bunun başında bizim oraların kalpağı var, acaba ismini kabalak mı koysak?' demişti. Sonra da, 'Yok yok herkes ismini kılıbık olarak yanlış telaffuz eder, ben caydım ismi Kokaz olsun,' demişti. Ne kadar gülmüştük."

Mehmet hayretler içindeydi. Babası kedileri sever miydi? Üstelik şakalaşıp gülüşebiliyordu da demek ki? Belli ki onun asıl yuvası burası olmuştu. Ve yıllardır sakinliğini, iç huzurunu bıkmadan ona yansıtan ismiyle müsemma bu kadın da onun hakiki eşiydi.

Sabire Hanım, "Sizi gördüğüme pek memnun oldum," dedi. "Rahmetli ruhunu teslim ettikten sonra eve koşup hususi eşyalarımı, saksı çiçeklerimi ve kedilerimi kapıp buraya geldim. Zaten bu evi hep açık tutardım, arada Seher'imle burada

kalırdık. Size vermem icap eden birkaç parçayı da yanımda getirdim." Masanın üzerindeki küçük Şam işi kutuyu eline aldı, kapağını açtı, içindeki fotoğrafları belli etmeden okşadı.

"Bunun içinde pederinizin bazı fotoğrafları var," dedi. "Belki sizde yoktur, bir de İstiklal Madalyası." Fotoğraflara son bir defa göz attı. Kutudan ebadı biraz büyük olduğu için yerleştirirken kenarları kıvrılmış bir mukavva çıkardı. "Ahh," dedi. "Bu da içindeymiş." Ardından kartonu Mehmet'e uzattı.

Mehmet elindekine baktı. Bu bir fotoğraftı, bir yağlıboya tablonun fotoğrafı neşredildiği mecmuadan kesilerek, gri bir mukavvaya yapıştırılmıştı. Fotoğrafta ay ışığında parlayan azgın dalgalar vardı.

Sabire Hanım, "Bunu ecnebi bir mecmuadan pek beğenip kesmişti. Orijinali Rusya'da bir müzedeymiş. Resme uzun uzun bakmıştı. 'Ahh Karadeniz,' diye içini çekmişti. Ben de kıyamayıp saklamıştım," dedi.

Mehmet kartonun arkasını çevirdi, babasının yazısını hemen tanımıştı.

Siz ey Karadeniz'in azgın dalgaları,
Sabredin, dinlenin biraz masun kayalıklarda,
Merhamet! Rahat bırakın biçare kayıkların yakasını,
Fırsat verin veda etsin bu muazzep eşhas ata topraklarına,
Onlar bir daha belki geri dönmeyecekler,
Dönseler de bir gün bimar olup memleket hasretinden,
Sükût edip bu bizim kadim vatanımızdı diyemeyecekler.

Mehmet tekrar şaşırmıştı. Şimdi de babasının hiç görmediği memleketine olan hasretini onun mısralarından anlıyordu.

Sabire Hanım, Mehmet'e döndü ve, "Pederiniz malumunuzdur, memleketinden bahis açmaktan haklı olarak imtina

ederdi. Yalnız bazen gazetelerde Stalin'in üstelik de kanını taşıdığı Gürcü halkına yaptığı mezalimi okudukça pek üzülürdü," dedi.

Sabire Hanım sustu, hassasiyete kapılıp hafi kalmasını icap ettiğini bildiği mevzularda boşboğazlık etmişti. Lafı değiştirdi. Mehmet hâlâ kucağındaki sevimli kedi yavrusunu okşuyordu. "Siz de mi kedileri seversiniz?"

"Evet, pek severim, anlaşılan bu yaramaz da beni sevdi." Kediyi kucağından alıp yere bırakmayı denedi. Gerçekten de yavru kedi incecik tırnaklarını Mehmet'in pantolonuna geçirmiş onun kucağından inmeyi istemiyordu.

Sabire Hanım, Cezmi Bey'e döndü ve alçak sesle, "Şu hayvanlar," dedi. "Ne kadar hassastırlar, muhtemelen Mehmet Bey de pederinin kokusunu aldı." Sonra Mehmet'e döndü. Gülümsedi. "Bu yaramazla beraber beş kedim oldu. Anneleri Ceylan babaları Şakir. Bu yavrulara benim ihtimamımı gösterecek birisi çıkar da onlar da yeni bir yuvaya kavuşursa, ben de alakamı beşe bölmek mecburiyetinde kalmam."

Bu evdeki konuşmalar ne kadar hafif, kolay, neredeyse kendiliğinden gerçekleşebiliyordu. Mehmet yavru kediyi avuçlarına alıp havaya doğru kaldırdı. Yavru kedi istenildiğinden emin, küçük pençelerini boşlukta açtı, yeni sahibine ince sesiyle miyavladı.

Mehmet, "Müsaade ederseniz bu yavruyu ben alayım," dedi gözlerini kediden ayırmadan.

Sabire Hanım, "Çok, pek çok memnun olurum. Bu kutudakileri de lütfen yanınızda götürünüz evladım," dedi. Mehmet'e Şam işi küçük kutuyu uzattı. Bir daha hiçbir zaman görüşemeyeceklerinden emindi. Mehmet kucağında kedisi ve elinde ahşap kutuyla ayağa kalktı. Biraz sonra Avukat Cezmi, Sabire Hanım ve Mehmet daire kapısının açıldığı apartman sahan-

lığındaydılar. Mehmet yeni can yoldaşını ceketinin göğsüne yerleştirmişti. Küçük yavru hissettiği şefkatli sıcaklıkla daha şimdiden gözlerini kısmış uyumak üzereydi.

Avukat Cezmi asansörü çağırdı, yüzünde aziz dostunun hatırasına karşı muvaffakiyetle icra ettiği vazifenin huzuru fark ediliyordu. Sabire Hanım, Mehmet'e elini uzattı. Onu yanaklarından öpmek arzusuyla insiyaki biçimde hafifçe uzattığı başını fark ettirmeden geri çekti. "Evladım, bu ziyaretiniz beni çok mütehassis etti. Tekrarı kabil olmasa da benim en acı günümde içime su serpti, Allaha emanet olunuz," dedi.

Sevdiği adamın çocuklarından birini görebilmiş olmanın huzuru vardı. Konuşma esnasında Mehmet'in yüzünde saklı olan hatlar ona kaybettiği hayat arkadaşını hatırlatırken genelde babasına pek benzemeyen Mehmet'in değişik fizyonomisi Sabire Hanım'a Mehmet'in annesinin tahmini yüzünü düşündürüyor, bu da kendisini sessiz bir mahcubiyetin bitmeyen mahkûmiyetine sürüklüyordu.

Mehmet'in konuşması onun anlık düşüncelerini dağıttı. Mehmet, "Siz de bize babamızın emanetisiniz," diyebilmişti.

Sabire Hanım dairesine girdi, kapıyı kapattı. Hıçkırıklarını içine akıtıyordu, yıllardır yaptığı gibi.

Mehmet merdivenleri yürüyerek inmeyi tercih etmişti, merdiven boşluğunun serinliği ona iyi gelmişti. Pırıl pırıl merdiven taşlarından gelen lizol kokusu genzini yaktı. Merdiven boşluğu ışığı sadece bir tarafta bina aydınlığına boylu boyunca açılmış olan buzlu camlı pencerelerden alıyordu. Mehmet merdivenleri inerken karşısındaki boş duvarda bir gölgenin hareket ettiğini hissetti. Bu muhtemelen merdivenlerden inmekte olan kendi aksiydi, gölgeye dikkatli bakınca babasının yüzünü seçer gibi oldu. Ona belki de ilk defa şefkatle, huzurlu ama biraz çekingen tebessüm ediyordu. Mehmet başını salladı, belli ki kendi aksinde ilk defa babasını seçebilmişti gözleri.

Bina kapısının dışında Avukat Cezmi'yle buluştular. Mehmet son defa apartmana baktı. Üst katın tülünün arkasında kendisini izleyen şefkatli bakışları fark edemedi.

Bu pırıl pırıl güneşli Ankara gününde yan yana yürüyorlardı. Ne Sabire Hanım'dan ne de sıra dükkânların paylaşımından konuşmaya lüzum hissetmediler. Bütün bu insanlar yaşanan koca hayatların karşısında küçük maddi hesapların ehemmiyetsizliğini biliyorlardı.

Avukat Cezmi Bey'in bürosunda karşılıklı birer kahve içtiler. Yaşlı avukatın sekreteri Mehmet'in babasıyla alakalı birçok dosyayı toparlamıştı. Muhasebeden gelen evrakla beraber ciltli dosyalar Cezmi Bey'in büyük makam masasında bir yığın teşkil etmişti.

Avukat, "Bunların bazıları tasnifli ancak neredeyse otuz yıllık evrak var burada. Bir bir elden geçiriniz evladım," dedi Mehmet'e.

Mehmet karşısındaki yığına çaresizce bakıyordu. "Ben mi?" diyebildi. "Bunları nasıl tasnif edebilirim ki?"

Yaşlı avukat çenesini sıvazladı. "İsterseniz," dedi. "Size bir yardımcı bulalım." Biraz düşündü. "Hah bak aklıma geldi. Zevcemin Bursa'da muallim mektebinin son sınıfında okuyan bir kız yeğeni var. Pek akıllıdır, ebeveynini kaybettiği için Bursa'da küçük baldızımda kalıyor. Geçenlerde münasip bir işte çalışmak istediğini söylemişti. Bu konuyu ona açarım, belki size yardımcı olabilir," dedi.

Mehmet bir eliyle göğsündeki kedisini okşarken sadece başını "evet" anlamında sallamakla iktifa etti. Bugün yaşadıkları onun zihnini ziyadesiyle işgal ediyordu.

Mehmet ve Azra tek celsede boşandılar. Oğulları birinci yaş günü pastasının mumunu dedesinin kremalı pastayı andıran pırıl pırıl beyaz boyalı evinde sadece annesi ve annesinin akrabalarıyla üflemeye çalıştı. Mehmet ayrılığın hüznüne o kadar alışmıştı ki, yıllardır Teresa'nın güzel mavi gözlerini ya birkaç siyah beyaz fotoğraftan seçmeye çalışıyor ya da yalnız kaldığı zamanlar Teresa'nın yağlıboya tablosunu odasındaki yazı masasının karşısındaki konsolun üzerine dayayıp onu hayata bağlayan bakışlardaki sıcaklığı ressamın fırça darbelerinde arıyordu. Sevdiklerinden ayrı yaşamak neredeyse onun yaşam biçimi halindeydi. Küçük oğlunun hasreti de ona tanıdık bir duygu gelmişti; belki de Mehmet'in hayatında bu alışkanlık halini almış marazi hal yüzünden. Şimdi de oğlunun mavi gözlerinin yokluğunu kolay kabullenebilir olmuştu.

Avukat Cezmi Bey'in karısının yeğeni Saliha aylardır okul çıkışlarında sarı boyalı eve uğruyordu. Mehmet'in babasından kalan evrakları titizlik ve sabırla tasnif ediyor, kalın dosyaların muhteviyatını incecik ve olağanüstü muntazam yazısıyla Mehmet için özetler haline getiriyordu.

Mehmet ve kardeşleri babalarından kalan sıra dükkânların en iyi konumda olan ikisini Sabire Hanım'a devretmişlerdi. Onların yıllardır yaşama biçimi haline gelen bonkörlük ve nezaketle bu olayı kendi aralarında bile bir daha konuşmamışlardı. Ancak hepsinin ufak tefek borçları ve ne kadar kısmaya çalışsalar da yine de büyük sayılabilecek masrafları vardı. Çeltik fabrikası çoktan kapanmıştı. Un işletmelerinden gelen gelir ancak maaşları ödeyebiliyordu. Öte yandan devlet yardımıyla Anadolu'da böyle fabrikaların çok daha ileri teknolojide olanları birbiri ardına kuruluyor, onları işletmenin devamını ise sadece baba dostu birkaç yaşlı tüccarın sadakati temin edebiliyordu.

Sonunda üçü oturup ortak bir karar alarak babalarının Ankara'daki gayrimenkullerinin tamamını satmaya karar verdiler. Böylece herkes kendi servet ve imkânını bilecek ve istikbale dair kararlarını münferit olarak alabilecekti. Dükkân ve dairelerin neredeyse tamamını içinde oturan kiracılar satın aldı. Aslında bütün bu mülkler iyi kiralar getiriyorlardı ama kardeşler babalarının yokluğunda paniğe kapılmışlardı ve bankadaki nakit paranın onlara güven vereceği hususunda hemfikirdiler. Rahat harcama alışkanlıklarını bir türlü frenleyemiyorlar, daha doğrusu harcamalarının nereden kısılabileceğini bilemiyorlardı. Oysaki İkinci Dünya Harbi'nin ertesi o dönemde, harcama alışkanlığı kazanacak kadar paraya hiçbir zaman sahip olmamış bambaşka bir grup insan Anadolu'nun içlerinden çıkıp gelerek en büyük servetleri inşa ediyorlardı.

Kokaz

Yaşlı kadın Mehmet'in mektup destelerinin arasında bulduğu resme bakıyordu şimdi. Bir mukavvaya yapıştırılmış resimde Karadeniz'in azgın dalgaları neredeyse bu elim geceyi aydınlatmaktan çekinen dolunayın ışığının altında parlıyorlardı. Tabloda yalnızca dalgalar resmedilmişti. Ne bir kayık, ne bir insan görünüyordu. Acaba güzel yurtlarını bırakmak zorunda kalıp göçe zorlanan kadim Kafdağı'nın gururlu insanlarının doluştuğu köhne sandallar zorla yeşertilmiş umutlarla göç edilen Anadolu'nun sahillerine bu fırtınadan kurtulup varabilmişler miydi? Yoksa Karadeniz'in, Golyat'ın acımasız kollarını andıran dalgaları onları çoktan geri dönülmez karanlıklara mı çekmişlerdi?

Kokaz sevgili dostu Mehmet'in büyük yazı masasının üzerinde yatıyordu. Yaşlı kadın ona şefkatle baktı. Özlem her varlık için ne kadar zor, diye düşündü. Hayvanlar, insanlar ve hatta artık hiçbir bedende olmayan ruhlar.

Kar yağışını artık tamamen kesmiş, belki de yağmaktan usanmıştı. Dışarıda gün yavaş yavaş ağarır gibiydi. Kokaz ne tam olarak uyuyordu, ne de uyanıktı. Belki o da, bu sakin, çok sakin ve yalnız gecede kendi hayatını ve geçmişini düşünüyor-

du. Mutlaka ki onun da geçmişi yalnızca bu yaşadığı kısacak hayatla sınırlı değildi. Yaşlı kadın ince parmaklarını onun alnında ve sırtında gezdirmeye çalıştı, onu anladığını hissettirmeye çalışıyordu. Kokaz bu belli belirsiz temastan emin olmak istercesine boynunu kaldırdı. Yanaklarını ince parmaklara sürmeye çalıştı. Teresa yağlıboya tablosundan bakan şefkatli mavi gözleriyle onları sessizce izliyordu. Biraz sonra gün ağaracaktı. Yaşlı kadın mektupları yavaş yavaş çekmeceye yerleştirmeye başlamıştı. O yine tıpkı Mehmet'in bıraktığı gibi yazı masasının çekmecesini aralık bırakacaktı. Ne kapalı, ne de tam açık: Artık ifşa edilmekten çekinilmeyen sırları saklayan bütün çekmeceler gibi.

Mehmet

Mehmet ve Fehmi sarı evin salonunda karşılıklı oturuyorlardı. İki eski dost aylardır görüşmemişlerdi. Son olarak Ankara'da Mehmet'in babasının cenazesinde bir araya gelmişler, ancak sohbet etmeye hiç fırsatları olmamıştı.

Teresa mektuplarını hâlâ Fehmi'nin adresine gönderiyordu. Ancak son mektup neredeyse altı ay önce gelmişti. Zaten son senelerde gelen mektupların muhteviyatları hemen hemen birbirinin aynı gibiydi, iki eski sevgilinin birbirine yazdıkları mektuplarda geçen yıllarla birlikte yıllar evvelinden birbirlerine karşı hissetmiş oldukları büyük aşk ancak birkaç kelimenin harflerinin arkasına saklanıyordu. Artık Mehmet'in müsveddelerinde bile daha az tutku ve heyecan vardı. Mehmet boşanmış olduğunu Teresa'ya ümitle telgraf çekerek bildirmişti. Ancak Teresa'nın cevabı günler sonra bir mektupla gelmişti. Fehmi bile artık Mehmet'in babası vefat ettiği ve kendisi de boşandığı için Teresa'dan gelen bu mektuptan bayağı ümitlenmiş, mektubu aynı gün vekilharcıyla İstanbul'dan Bursa'ya göndermişti. Ancak mektup gelecek için ümit taşımaktan çok uzaktı. Şimdi Mehmet, Fehmi'ye Teresa'dan aylar evvel gelen mektubu okuyordu. Sesi durgun, tonlamadan uzak, yorgun ve ümitsizdi.

Sevgili Mehmet,

Eşinden boşanmış olduğunu yazmışsın, ne kadar üzüldüm tahmin edemezsin ve mektubunu aldığım günün gecesinde hiç uyuyamadım. İyi ki bizim birbirimize yıllardır göndermekte olduğumuz mektupların hepsini yakıyormuşsun. Zira bunlar bana yazmış olduğun gibi evliliğinin en buhranlı döneminde eşinin eline geçmiş olsaydı kendimi ömrüm boyunca affedemezdim. Muhtemelen eşin mektuplarımızı devam eden hissiyat ve münasebetimizin bir nişanesi kabul edecekti.

Bizim yıllar içinde sadece birbirimize yazışarak devam ettirdiğimiz dostluğumuza böyle derin manalar atfedecekti. Beni en çok üzen minicik oğlundan ayrı kalman oldu, ama çocuklar çok küçük yaşlarında en çok annelerine ihtiyaç duyarlar. Eminim ki sen de gelecek senelerde ona yakınlığını, sevgini ve alakanı vermekten kaçınmayacaksındır. Henüz çok gençsin, karşına mutlaka sevip anlaşacağın başka bir hanım çıkacaktır.

Hayatın değişen şartlara ahenk göstererek devam ettiğini en iyi biz ikimiz biliriz.

Ben gayet iyiyim. Viyana'ya bu yıl bahar pek erken geldi. Her gün çocuk hastanesindeki işime devam ediyorum. Gelecekte bu mevzuda daha da aktif ve faydalı olabilmek tek arzum.

Sevgilerimle

Teresa

Mehmet, "İşte böyle Fehmiciğim," dedi. Belli ki Teresa ikimizin artık hiçbir geleceği olamayacağından ziyadesiyle emin. Hatta benim hissiyatım onun hayatında başka biri olduğu istikametindedir. Sadece bana hissettirmekten imtina ediyor.

Baksana bu mektubunda bile aramızda zaten kapalı olan kapılara bir de kilit vurmuş. Fehmi, Mehmet'i dalgın dinliyordu. O da arkadaşıyla aynı fikirdeydi. Hal böyle iken Mehmet'i mevzu hakkında yüreklendirmek yerine onun aslında aksi yorum ümidiyle yaptığı bu konuşmayı kabul ederek aynı fikri beyan etmek çok daha yerinde olacaktı."

Fehmi, "Evet Mehmetçiğim bence haklısın," dedi. "Zaten aradan geçen yıllar her şeyi bütün hisleri değiştiriyor. Sen artık Teresa'ya eskiden olduğu gibi delicesine âşık mısın? Hayır. Eh! Demek ki o da hakikatleri senin gibi görüyor." Bunları söylerken de gözucuyla Mehmet'e bakıyordu Fehmi. Onun hafifçe buğulanan gözlerini görmezlikten gelerek devam etti. "Bak biz bile değiştik Mehmetçiğim. Ne sen, ne de ben yıllar önceki gibi miyiz? Bırak mazi mazide kalsın."

Tam bu sırada Saliha salonun açık kapısının önünde belirdi. Lacivert plikaşe eteği, beyaz bebe yakalı bluzu, kısa topuklu iskarpinleri ve yana ayırarak iyice başına yapıştırıp taradığı saçlarıyla yirmili yaşlarına gelmiş bir genç kızdan çok bir talebeyi andırıyordu.

"Mehmet Bey bugün için ayırdığım evraklar da tasnif oldu," dedi. Sonra gözlerini kaçırarak ilave etti. "Zaten bir iki gün içinde hepsi bitecek, şimdi sizden müsaade rica ediyorum."

Mehmet, genç kıza dönüp nazikçe gülümsedi. "Peki Saliha Hanım, teşekkür ederim. Siz geç kalmayınız, iyi akşamlar," dedi.

Fehmi, kızı görünce pek şaşırmıştı. "Mehmetçiğim kim bu genç hanım? Bilmediğim bir akraba mı?"

Mehmet, "Hayır, pederim vefat edince incelenip tasnif edilmesi gereken o kadar çok evrak vardı ki tahayyül bile edemezsin. Ankara'dan buraya getirirken ancak beş koca bavula sığdırabildim. Sonra da karşı odayı neredeyse bir büro haline

getirdim. Sağ olsun Avukat Cezmi Bey bir akrabasının kızından bana yardımcı olmasını rica etti. Zaten bu hanım kız da böyle haftanın birkaç günü çalışmak için bir iş ararmış. Muallim mektebi son sınıfta okuyor. Çok akıllı ve kibar, daha da önemlisi o kadar sakin ki sana tuhaf gelebilir ama bana huzur ve güven telkin ediyor Fehmiciğim," dedi. Fehmi kendi kendine düşündü. Biraz evvel kapıda gördüğü genç kız gayet zarifti ama şu anda yüzünü tarif etmesini isteseler edemezdi.

Mehmet'in dikkatini çeken hep çok güzel ve alımlı kadınlar olmuştu. Ancak belli ki arkadaşı bu narin genç kızdan etkilenmiş, hatta onun genç yaşına rağmen etrafında yarattığı sükûnette huzur bulmuştu. Fehmi, "Eee Mehmetçiğim hayat belli mi olur, Allah bir kapıyı aralamadan diğerini kapatmazmış kullarının yüzüne. Demin genç hanım evrak tanziminin yakında biteceğini söylerken pek mahzunlaşmış gibi geldi bana. Kimbilir belki de istikbalde birbirinizden ayrılmazsınız," dedi.

Mehmet tebessüm etti. Ancak o ana kadar aklına hiç gelmeyen düşünceler belli belirsiz içini ısıtmaya yetmişti.

Aradan geçen üç senenin sonunda Mehmet ve Fehmi tekrar aynı salonun aynı koltuklarında oturuyorlardı. Mehmet'in hayatında bu üç sene zarfında pek çok şey değişmişti. Saliha'yla evlenmişlerdi. Evliliklerinden bir buçuk sene sonra yine ağabeyi gibi dünyaya mavi gözleriyle bakan bir çocukları olmuştu. Mehmet ilk oğlunda tadamadığı babalık hislerini, kırgın hayatından artakalan duyguları toparlayıp ikinci oğlunda yaşamaya çalışmıştı. Saliha son derece ayakları yere basan bir genç hanımdı. O hayatı zora koşmayan nadir insanlardandı. Ne kendisi ne de başkaları için. Saliha'nın yaşının ötesindeki olgunluğu, çok düşünüp az konuşan heyecandan arınmış kişiliği, ölçülü

davranış biçimi ve zarafeti Mehmet'in fırtınalı Karadeniz'i andıran hayatında asude bir liman olmuştu. Aralarındaki tutkulu bir aşk olmasa da huzur telkin eden bir beraberlikleri vardı. Ancak geçen yıllar içinde Mehmet'in ve tabii kardeşlerinin de maddi durumları inanılmayacak bir hızda bozulmuştu. Aldıkları hiçbir maddi tedbir kâfi gelmemişti ya da onlar tedbir almaya çalıştıkça daha başka taraflardan beklemedikleri masraflar çıkmış, kontrollerinde olmayan bu harcamalar onları daha da çok ümitsizliğe sevk etmiş ve bozulan morallerini yine bildikleri tek yol olan para harcayarak düzeltmeye çalışmışlardı. Üç kardeş de hiçbir zaman hayatlarını nasıl kazanabileceklerini düşünmeyi akıllarına getirmemişlerdi.

Hâlâ hepsi güzel evlerinde oturuyorlardı. Ancak bu evlerin mefruşatı hayli eskimiş durumdaydı. Hepsi ve eşleri hâlâ güzel kıyafetlere düşünmeden para harcayabiliyorlardı. On, on beş senelik de olsa otomobilleri hâlâ pırıl pırıldı ama salonlarının koltuklarının eriyen ipek döşemeleri, bahçelerinin artık her bahar yenilenemeyen sardunyalarının boş saksıları, su kaçırmaya başladığı için artık dolu tutulmayan nilüfer havuzları onların çok ama pek çok gerileyen maddi imkânlarının sessiz şahitleriydiler.

Fehmi'nin o seferki ziyareti de aslında arkadaşı Mehmet'e bir şekilde yardımcı olmak maksadını taşıyordu. Mehmet evindeki bazı kıymetli antika, aksesuvar ve tabloları elden çıkarmaya karar vermişti. O zamanlar İstanbul'da Mehmet ve kardeşleriyle aynı hazin kaderi paylaşan pek çok kişi ve ailenin satmak zorunda kaldığı parçaları alan bir antikacı vardı. Fehmi bu adamı da yanına alarak Bursa'ya Mehmet'in evine gelmişti. Mehmet kendisine pek zor gelen hadiseye karısının şahit olmasını istemediğinden onu ve küçük oğlunu, karısının teyzesini ziyaret etmelerini bahane ederek birkaç günlüğüne İstanbul'a göndermişti.

Kendisi bu hiç istemediği satışı günlerce düşünerek harap olmuştu. Ancak onun böyle çaresiz kaldığı makûs hadiselere karşı garip bir boyun eğme biçimi vardı. Hakikatlerin yükünü taşıyamayacağı kadar ağır olduğuna kani olduğunda onların mevcudiyetini neredeyse inkâr ederek bedenini mecburen hadise mahallinde bıraksa da ruhu ve düşünceleriyle derhal oradan uzaklaşmaya çalışırdı.

İşte şimdi de durum yine aynıydı. İstanbul'dan gelmiş olan Ermeni antikacıyı emektarı Cafer Efendi'ye evi gezdirip parçaları göstermesi için teslim etmişti. Aziz dostu Fehmi ile salonda yengesinin Paris dönüşü hediye getirdiği nefis konyağı yudumluyordu.

Tecrübeli esnaf evin her odasını geziyor, ilgilendiği antika ve tabloları elinde düzensizce katlanmış büyük buruşuk mendiliyle beraber tuttuğu küçük bloknota bir bir not ediyordu. Zaman zaman vazoların üzerindeki manzara resimlerinin imzası olup olmadığına elindeki lupla bakıyor, bir imzayla karşılaştığında vazoları kendisini izleyen Cafer Efendi'ye belli etmeden imzaları gözükmeyecek biçimde çeviriyordu. Eh ne de olsa biraz sonra pazarlık başlayacaktı. Bloknotunun arka sayfasına da pek işine gelmeyecek birkaç parçayı kaydetti.

Mehmet üçüncü konyak kadehini çoktan bitirmişti. "Ah Fehmiciğim iyi ki geldin de şurada karşılıklı bu güzel konyağın keyfini çıkarıyoruz," diyecek oldu. Fehmi, Mehmet'i iyi tanırdı ancak onun böylesine olayları hafife alabilme şansı artık içinde bulunduğu şartlarda pek kalmamıştı. Zira elinden bu antikaları da çıkardıktan sonra pek para edecek bir şeyi kalmıyordu.

Fehmi dayanamadı ve, "Mehmet bence şu adamın yanına git ve parçaların prövönansları ve kıymetleri hakkında bir parça bilgi ver," dedi.

Mehmet, "Fehmiciğim ben bunları alırken o kadar çok emek sarf edip düşünerek seçtim ki şimdi bir de onlardan ayrılacakken uğraşıp kendimi yormak istemiyorum," diye karşılık verdi.

Tam o esnada antikacı önde, Cafer Efendi arkada salonun kapısında belirdiler. Ne Mehmet ne de Fehmi onları fark etmişlerdi. Yaşlı esnaf hafifçe öksürerek geldiklerini belli etti onlara.

Onu kapıda fark eden Mehmet, "Mösyö buyurunuz size bir kadeh konyak ikram edeyim," dedi. Yaşlı antikacı biraz afallamıştı, zira çoğunlukla böyle evlerde pek itibar görmeye alışık değildi. Maddi düşüşlerini tepetaklak yaşamış bu kimseler hayata karşı mağlubiyetlerinin acısını sanki suçlu oymuş gibi çoğu defa kendisini hor görerek çıkarmaya çalışırlardı. Hele misafirlerinin yanına asla sokmazlardı. Kaç defa artık ihtişamlı hayatlarını tamamlamış köşklere arka kapılardan içeri alınıp kovarcasına gönderilmişti.

Adam içeri girdi ve Mehmet'in hissettirdiği güvenle en büyük koltuğa oturarak ev sahibinin kendine uzattığı kadehi aldı. Gururu okşanmıştı. Kendisinin de o insanlardan aşağı olmadığını ispat edercesine Fransızcasına çekidüzen vermeye çalışarak konuştu. Konyağından bir yudum almıştı.

"Ah! Cher. Monsieur," dedi. "Quel cognae!"[1]

Ağzını şapırdattı, neredeyse bir hayat iksiri içiyormuş edasıyla gözlerini kısıp başını arkaya attı. Kocaman burun delikleri birer mağarayı andırıyordu şimdi. Mehmet ve Fehmi birbirlerine bakarak hafifçe tebessüm ettiler.

Söze giren Fehmi oldu. "Evet mösyö, arkadaşımın elden çıkarmayı düşündüğü parçaları gördünüz, ne düşünüyorsunuz?" dedi.

---

(1) "Ne konyak!"

Bu esnada Mehmet kucağına sıçramış olan Kokaz'ı okşuyor, onunla tatlı tatlı sohbet ediyordu.

Antikacı yaşıyla tezat gür ve boyalı saçlı kafasını kaşır gibi yaptı. Sonra biraz deforme ceketinin cebinden bloknotunu çıkardı, ilk sayfayı açtı.

"Ne desem bilemiyorum," dedi. "Tabloların bir kısmı anonim zaten, ama çerçeveleri güzel, bazılarınınsa imzaları tam okunamıyor. Gümüşler Avusturya işidir, bizimkiler pek sevmez. Vazolar hoş ama üzerlerindeki resimler biraz acemice yapılmış. Bronz heykelleri çok beğendim, hepsi imzalıdır. Ama ne yazıktır ki hep kılıç çekmiş insanlar, kopuk kafalar ya da kaçırılan kadınlar var, biraz moral bozucudurlar, pek bizimkilerin zevki değildir."

Fehmi dayanamadı. "Aman mösyö!" dedi. "Bizler de cenubi Afrikalı değiliz ya; biz beğenmişsek neden başkaları beğenmesin ki? Bütün o bronz figürler mitolojik hadiseleri tasvir ediyor. Bu memlekette artık mürekkep yalamış hiç mi kimse kalmadı kuzum!"

Antikacı, "Yoo yoo," dedi. "Beni yanlış anlamayınız ama şimdiki müşterilerimiz daha iç açıcı, daha parlak heykelleri, daha canlı ve gösterişli renkli tabloları seviyorlar."

Mehmet bir yandan kucağındaki kedisiyle sohbet ediyor, bir yandan da antikacı ile Fehmi'nin sonu nereye varacağı aşikâr sohbetini bakışlarını Kokaz'dan ayırmadan dinliyordu.

Tecrübeli antikacı daha sonra küçük bloknotunun arka sayfasına aldığı notları okumaya başladı. Burada aslında işine yaramayacak parçaları not etmişti.

"Mösyö Mehmet," dedi. "Mesela şu holdeki büyük maun masa çok kıymetlidir, ama maalesef onu koyacak yerim yoktur. Her odadaki sobalar da aynı. Büyük boy aynalarınızı da sakın kimseye ucuza vermeyiniz. Ah, keşke yerim olsaydı da ben alsaydım."

Mehmet ve Fehmi durumu anlamışlardı. Mehmet'in zaten eşya satmaya niyeti yoktu.

Yaşlı antikacı salondaki tablolardan gözünü ayıramıyordu. Bunların çoğu yabancı ressamlara aitti. Yerinden kalkıp hepsini bir bir inceledi. Sonra gözüne Kafdağı'nın resmedildiği büyük yağlıboya tablo takıldı. Yanına gitti, imzayı göremeyince yüzünü buruşturdu.

Mehmet'e döndü. "Aman cher monsieur, bunu sakın satmayınız, pek kıymetli bir tablodur," dedi.

Mehmet, bu küçük esnaf oyununu anlamazlıktan gelmekten artık sıkılmıştı. Adam almayacağı her şeyi övüp duruyor, asıl gözü olan parçalara da burun kıvırır gibi yapıyordu. Belki de bardağı taşıran son damla Teresa'yla satın aldıkları tabloyu da oyununa alet etmeye çalışmasıydı.

Mehmet, "Bakınız," dedi. "O tablo zaten asla satılık değildir. Siz lütfen size gösterilenlere toplu bir kıymet biçiniz."

Adam yutkundu, abartılı bir biçimde, "Siz nasıl emir buyurursanız efendim," dedi. Birkaç dakika sonra Fehmi yaşlı esnafla bilebildiği kadarıyla aziz dostu yerine pazarlık etmeye çalıştı. Sonra bütün parçalar için toplu bir rakama anlaştılar.

Kokaz, Mehmet'in neredeyse insiyaki olarak bir saattir durmaksızın devam ettirdiği okşamasının neticesinde uyuyakalmıştı. Antikacı, Cafer Efendi ve kapıda bekleyen kamyonetin şoförü eşyaları paketleyerek taşıyorlardı. Yaşlı antikacı yaptığı kârlı alışverişin heyecanıyla en aşağı on yaş gençleşmiş, cüssesinden beklenmeyecek bir güçle koca tabloları kimseye bırakmadan evin önüne arka arkaya yanaştırılmış kamyonete tek başına götürmüştü. Sonra da şoförünün yanına kurulup İstanbul'a doğru yola çıkmıştı.

Mehmet, "Saliha dönünce muhakkak evden giden parçaların yokluğunu fark edecektir, ama eminim bana hiçbir şey

sormayacak," dedi. Mehmet belki çok sevdiği parçaların evden gidişinden, belki hissiyatını etrafa belli etmeme gayretinden, belki de art arda içtiği konyaklardan kendisini yorgun ve halsiz hissediyordu. O anda muzipçe arkadaşına döndü. "Fehmiciğim, haydi bize birer kadeh daha ver bakalım şu kel, kör konyaktan," dedi.

İki eski dost gülüştüler, ancak onların bu tebessümü her ikisinin de mahzun düşüncelerin işgalinde olan ruhlarının gerçek halini gizleyebilmekten çok uzaktı.

Mehmet kendi usulunce hayata hep tutunmaya çalışmıştı. Bir türlü alışamadığı Teresa'nın yokluğunu ve bu yokluğun ruhunda yarattığı derin boşluğu aceleci, fakat samimi kararlarla doldurmaya çalışmıştı. Her yeni girişiminde yeni bir insan olup, hayata başka gözlerle bakmayı denemiş, ancak her defasında başarısız olarak hep daha koyu bir karanlık içine saplanmıştı. Kader onu hep Karadeniz'in bilinmez, tekinsiz girdapları gibi giderek daha derin ve karanlık sulara savurmuştu.

Kim bilir belki de Mehmet'in alın yazısı neredeyse iki asır evvelinden kendisi ile aynı adı taşıyan büyük büyük dedesi Rüstem Mehmet Bey'in alnına çoktan yazılmıştı. Hem de izlerini sadece kalp gözü açık olanların görebileceği kesin ve acımasız Kafkas bıçakları ile.

Son Mektup

O kış hem erken hem de çok şiddetli gelmişti. Ocak ayı müddetince neredeyse her gün kar yağmıştı. Mehmet evden hiç çıkmıyordu artık. Neredeyse aylardır kendisini sarı evine hapsetmişti. Son zamanlarda tek icraatı günlük gazeteleri okumaktı. O dünyada olup bitenleri de tıpkı kendi etrafındakiler gibi, uzak bir gözle sanki kendisi başka bir dünyada yaşamaktaymış gibi takip ediyordu. Kendisini hiçbir zaman hayatla, çevresini saran insanlarla ya da dünyayla bağdaştırıp bütünleştirmeyi başaramamış, kendi yarattığı dünyasında hiç kimseyi kabul etmemişti. Onun dünyası hiçbir zaman kavuşamadığı aşkıyla o denli doluydu ki orada başka kimsenin bütünüyle mevcudiyetine imkân yoktu.

Teresa'nın artık aralıkları ayları bulan mektuplarına da tamamen alışmıştı. Önemli olan onun varlığıydı. Mehmet artık aldığı nefeslerin Teresa'nın binlerce kilometre uzaktan verdiği nefesler olduğunu düşünüyor, hatta gözlerini kapadığında bazen onun kokusunu genzinde duyduğuna emin oluyordu. Yalnız kaldığı zamanlar çatı katındaki odasına kapıyordu kendisini. Karşısına Teresa'nın resmini sakladığı yerden çıkarıp yerleştiriyordu. Evden hemen hiç çıkmadığı için bütün gününü ipek pijamalarının üzerine giydiği ropdöşambrla geçiriyordu.

Artık en büyük zevki evde yalnız olduğu zamanlarda kucağına Kokaz'ı alıp Teresa'nın tablosuyla sohbet etmekti. O günlerde itinayla tıraş oluyor, saçlarını tarıyordu. Teresa'nın kendisini kötü ya da bakımsız görmesini asla istemezdi.

Birkaç gün önce karısı Saliha küçük oğullarını da alıp biraz kırılan havadan istifade ederek İstanbul'da oturan teyzesini ziyarete gitmişti. Mehmet'in aylardır gittikçe artan içekapanıklığına o da çok üzülüyor, bunu daha çok artan maddi problemlerine bağlıyordu. Tabii bir de yıllardır ayrı kaldığı büyük oğlunun o belli etmese de içini kemiren özlemine...

Birkaç gün yağmayı kesen kar önceki akşamdan itibaren daha bir şiddetle yağmaya başlamıştı sanki. Geçici olarak kırılan havayı azarlıyor; ona üstünlüğünü ezici biçimde ispata çalışıyordu.

Saliha, Mehmet'i telefonla arayarak gelişlerinin birkaç gün erteleneceğini söylemişti. Karda çocukla yolculuğa çıkmak ihtiyatsızlık olurdu.

Evin emektarı Cafer Efendi on gün kadar evvel peritonit olmuştu. Hastaneden çıkıp Umurbey'de oturan tek kızının evine gitmişti. İyileşinceye kadar orada kalacaktı.

Mehmet evde yalnız olmaktan gayet memnundu. Karısına söylemeden o İstanbul'a gider gitmez evdeki hizmetçiyi de bir haftalık izne göndermişti. Evde üç gündür yalnızdı; ne sobaları ne de yemek odasındaki büyük ahşap şömineyi yakıyordu. Ev buz gibi olmuştu ama Kokaz da kendisi de bu soğuktan pek rahatsız olmuyorlardı. Mehmet son iki geceyi çatıdaki çalışma odasındaki kanepesi üzerinde kıvrılarak geçirmişti. Ara sıra gözlerini açtığında Teresa'nın tablosunun açık kalan çalışma lambasının ışığında beliren gözleri, sanki ona eski şefkatiyle bakıyor gibiydi.

Mehmet'e o akşamüzeri bir mektup geldi. O gün tipi halinde yağan karın altında postacının belki de teslim edebileceği son mektup... Mehmet mektubu aldığında zarfa bakmış, puldaki Belvedere Sarayı'ndan, mektubun Avusturya'dan gönderildiğini anlamıştı. O anda kalbi yerinden çıkacakmış gibi olmuştu. Mektup muhakkak ki Teresa'dandı. Çok uzun bir aradan sonra gelen ilk mektup. Mehmet mektubu eline alıp, koşarak çatıdaki odasına çıkmıştı, ama bir türlü açmaya cesaret edemiyordu. Teresa'nın tablosunun karşısına oturdu.

Viyana'dan bir mektup ilk defa olarak Mehmet'in Bursa'daki ev adresine gönderilmişti. Tam on sekiz yıl boyunca Teresa bütün mektupları hep Fehmi'nin İstanbul'daki ofisine göndermişti. Zira Mehmet ilk karısı Azra'yla İstanbul'a taşınmaya karar verdiklerinde Teresa'ya yeni adresi olarak orayı göstermişti. Teresa da mektuplarının Mehmet'in karısının eline geçeceği endişesi ile yıllardır yazdıklarını aynı adrese göndermeyi sürdürmüştü.

Mehmet elinde tuttuğu mektubu açmaya cesaret edemiyordu. Bu mektupta Teresa muhtemelen evlendiğini yazıyordu ona. Bu yüzden karısıyla yaşadığı eve göndermekte herhangi bir mahzur görmemişti.

Mehmet mektup elinde Teresa'nın tablosunun karşısındaydı saatlerdir. Soran gözlerle tabloya bakıyordu. O mektubu açmadan zarfın içinde yazılanları tablodan duymak istiyordu. Oda loştu, ancak Mehmet'in çalışma masasının üzerindeki lamba yanıyordu. Lamba Teresa'nın Mehmet'e bir doğum günü hediyesiydi. Büyük bronz bir şahinin havalanmaya hazır kanatlarının arasına beyaz bir mermer top yerleştirilmişti. Damarlı mermerden süzülen tatlı ışık tabloyu seçilebilir hale getiriyordu aslında ama o gece Teresa'nın içten gülen gözlerinden hiç eser yoktu. Onun bu ifadesi Mehmet'i daha çok endişelendiri-

yor, bir türlü bu soğuk odada bile elinin teriyle nemlenen zarfı açmayı göze alamıyordu. Koltukta kıpırdamadan oturuyordu Mehmet. Hiç kıpırdamadan. Yanı başındaki yazı masasının üzerinde, her zamanki yerinde oturan Kokaz heyecanlanmıştı. Odanın içinde sanki yavaş, çok yavaşça hareket etmekte olan bir nesneyi dikkatle takip eder gibiydi. Ara sıra ağzını açıyor, miyavlayacak gibi yapıyor, sonra sanki görünmeyen bir şeyleri rahatsız etmekten çekinerek odada yeni beliren bir varlığı çenesini titretip hiç ses çıkarmadan takip ediyordu.

Mehmet gözlerini tablodan ayıramıyor, tablodan gelecek bir işareti ümitle bekliyordu. Neredeyse gün ağaracaktı.

Odaya sızan günün ilk ışıkları bile Teresa'nın durgun bakan gözlerine canlılık vermeye yetmemişti. Oysaki başındaki tiara'sı, bu aceleci güneş ışıkları altında parlamaya başlamıştı bile. Neden Teresa'nın gözleri o kadar donuktu? Yoksa artık Mehmet'ten tamamen kopmuş, hatta onu unutmuş olduğunu bu bakışlarla mı ifade etmeye çalışıyordu? Ama Teresa, Mehmet'i çok severdi, onu asla üzmek istemezdi. Yoksa elinde olmayan bir sebep miydi Teresa'nın gözlerine bu esrarlı soğukluğu getiren bu çok soğuk gecede? Mehmet mektubu açmaya bir türlü cesaret edemiyordu.

Kokaz aniden yerinden fırladı, ahşap zemine atladı. Sanki görünmeyen bir şeyi takip edercesine üzerinde tablonun durmakta olduğu komoda doğru yürüdü. Sonra bir ağaca tırmanır gibi komodun çekmece tutamaklarına basarak yavaşça mermer tablanın üzerine çıktı. Sanki yerden komoda bir atlayışta çıkmak istememiş ya da komodla arasına giren bir varlığın geçmesine imkân sağlamıştı.

Kokaz'ın hareketlenmesi Mehmet'i de harekete geçirmişti. Son bir defa Teresa'nın gözlerine baktı, onun bakışlarında bir mana aradı ama bir ümit yoktu. Teresa'nın durgun ve hiç alışıl-

mamış biçimde buz gibi bakan gözleri ona zarfın içindeki mektupta yazılmış olanlar hakkında belli ki sır vermeyeceklerdi.

Mehmet mektup açacağını eline aldı. Zarfa yandan tehditkâr biçimde sapladı. Sonra keskin aletle zarfın kapağını yapışkanından ayırdı. O anda burnuna Teresa'nın kokusu gelir gibi oldu. Zarfın içine yerleştirilmiş tek sayfalık mektubu aldı. Burnuna götürdü. Evet, bu Teresa'nın yirmi yıldır hiç değiştirmediği parfümüydü. Genzine yayılan bu tanıdık parfüm kokusu Mehmet'i biraz rahatlatmıştı. Gözlerini tekrar sevdiği kadının tablosuna çevirdi. Tablodaki gözler sanki biraz mana kazanmış gibi geldi ona. Teresa'nın dudakları ince bir tebessümle kıvrılıyormuş gibiydi.

Kokaz şimdi üzerinde tablo bulunan komodun üzerinde, yanında hiç kıpırdamadan duran bir varlığı seyrediyor gibiydi, sanki artık ona iyice alışmıştı. Sırtını hafifçe kamburlaştırdı. Kuyruğunu havada kavis yapacak şekilde kıvırdı. Yanında duran bu dost varlığa beyhude sürtünmeye çalışıyordu.

Mehmet üçe katlanmış mektubu açtı. İki elinin parmaklarının arasındaki kâğıtlara baktı. Teresa'nın yazısı yine aynıydı. Sanki kâğıdı incitmekten korkar gibi yazardı Teresa. Ona böyle suluboya tablo yapar gibi değişik ve güzel biçimde yazı yazmayı da tıpkı piyano çalmayı öğrettiği gibi Vera öğretmişti. "Yazı yazarken kâğıtla kalem asla birbirlerine üstünlük taslamamalıdır," derdi hep ona. Teresa'nın okulda öğrendiği dik yazısı Veruşka sayesinde sanki bir hayal âleminden haberler verir hale gelmişti. Kullandığı uçuk mavi mürekkep de harflerin görüntüsünü daha da yumuşatıyordu. Mehmet mektubu nihayet yavaş bir biçimde okumaya başlamıştı artık.

Sevgili Mehmet,

Sana bu mektubu yazmaya nereden başlamam gerektiğini bilemiyorum. Belki de hayatımda ilk defa olarak böylesine çaresiz ve hatta suçlu hissediyorum kendimi. Hayat hepimize öyle çok şeyi, öyle bilinmez anlarda getiriyor ki, bize kaderimize sessizce boyun eğmekten başka bir imkân tanımıyor.

Bizler ne kadar mutluyduk, Belvedere Sarayı'nın karşısındaki dairede ve ne kadar çok şeyi paylaştık o sessiz konuşmalarımızda. Dünya hızlı, hatta acımasızca değişiyordu ya da belki bizlere öyle geliyordu. Zira bizler dünyaya terk edilmiş eski bir binanın çerçevesinin boyalarının çoktan döküldüğü penceresinin neredeyse tamamen kapalı duran kalın perdelerinin arkasından bakıyorduk.

Başımıza her gelen hadiseye ne kadar çaresizce ve masumiyetle boyun eğdik. Hissetmiş olduğumuz müşterek duygular bizi ne kadar da tahammüllü hale getirdi, hayatın bizlere getirdikleri karşısında. Biliyorum, senin bu birlikteliğin ayrı ülkelerde, ayrı şehirlerde de olsa nefes alabilmesine ne kadar çok ihtiyacın vardı ve biliyorum ki seni ne kadar hırpalayacaktı nefeslerimizin birbirine karışmaması küçük dünyamızı sarmalayan o sis bulutunda. Acaba senden beni affedebilmeni ümit etmem hiç mi imkânsız? Ama ben kendi doğru bildiğimi yaptım ayrı kaldığımız son on beş sene içinde. Belki de büyük bir hata ettim, ama kıyamadım ne sana, ne de o ender güzellikteki duygularına. Mektuplarla bile sınırlı olsa hep devam etmesini, yarım kalmamasını istedim o büyük aşkın. Bilmem şimdi artık sana hakikati itirafa hakkım var mı?

Ancak mecburum. Zira seni bilinmezliğin karanlığına mahkûm etmeye hiç hakkım yok. Benim yorgun kalbimin artık dinlenmeye ihtiyacı var. Son birkaç aydır uzun yıllardır çalışmakta olduğum hastanenin bir odasından seyrediyorum karın yağışını. Sanki kar bana bir şeyler anlatmaya çalışıyor. Pencereye vuran taneler daha fazla gecikmeden sana hakikatı anlatmam için beni uyarıyorlar.

Kırık kartallarımı avucumda tutuyorum şimdi. Onlardan cesaret alarak sana bu mektubu yazabiliyorum ancak. Sen onları bilmezsin sevgili Mehmet, onlar bana ikimizin de bu dünyadaki en sevdiği varlık olan Teresa'mızın bir hatırasıdır.

Bana hep güzel bir hatıra bırakmak istediğini söylemişti Teresa. O hatırayı avuçlarıma bıraktıktan sadece iki ay sonra bu dünyadan ayrıldı. Zira geçirmiş olduğu ağır ameliyatından sonra bir daha asla iyileşemedi. Hiç şikâyet ya da isyan etmedi. Ağrısı olduğu gecelerde hep senin ona gönderdiğin plağı çalardım kendisine. Geceliğinin yakasından senin hediyen olan broşları hiç çıkarmıyordu. Aynaya her bakışında sevgili köpeklerine yakında kavuşacağını hissettiğini söylüyordu. Sana hastalığını söylemeyi hiç düşünmedi. Seni üzmemeyi, ne olursa olsun üzmemeyi neredeyse hayatının tek amacı haline getirmişti. Odasında hep o çok sevdiği beyaz güllerden bulundururdum.

Bir sabah uyandığımda, pencereden New York şehrini bembeyaz kar altında gördüm. Odamdan çıkıp Teresa'yla odalarımızı bağlayan küçük salona geçtiğimde oranın buz gibi soğuk olduğunu hissettim. Teresa'nın kapısını açtığımda içim rahatlamıştı biraz.

O pencerenin karşısına çektiği bir koltukta oturuyordu, ancak pencere saatlerdir açıktı belli ki. Kar içeri dolmuştu. Teresa'nın beyaz geceliğinin etekleri kar içindeydi, güzel kumral saçlarına düşen kar taneleri hiç erimemişti. Kucağındaki bir demet beyaz gülün üzerine yığılan kar sanki günlerdir vazoda duran yorgun gülleri tekrar tomurcuk haline getirmişti. Teresa sağ eliyle sevgili broşlarını okşar gibiydi. Onun sanki başka bir dünyaya aitmiş gibi duran güzelliği karşısında kaskatı kesilmiş, hareket edemiyordum. Pencereden odaya yağan karın altında öylece duruyorduk. Üşütebileceğini düşünüp pencereyi kapatmak üzere koştum. Sonra Teresa'ya yaklaştım, yüzü gülümsüyor gibiydi, gözleri açıktı. Açık ama donuk. Teresa'nın ruhu yağan karın girdiği pencereden uçup gitmişti.

İnan bana ne yapmam gerektiğini çok düşündüm. Teresa'nın ölümünün seni ne denli yıkıp perişan edeceğini biliyordum. Bu onun en son isteyeceği şeydi. Birkaç yıl o şehirde kaldım. Teresa'yı her gün ziyaret ettim. Ona hep sevdiği beyaz gülleri götürdüm. Senden gelen mektupları mezarının başında ona okudum ve sana Teresa'dan mektupları yazmaya devam ettim. Aşkınızın öylece yarım kalmamasına aklımca gayret sarf ettim. Sonra Viyana'ya geri döndüm. Teresa bütün malvarlığını kurucularından olduğu hastaneye bırakmıştı. Belvedere Sarayı'nın karşısındaki dairesini de bana. Ben orada artık yaşayamazdım. Sen arayabilirsin diye evin telefonunu hastanedeki odama naklettirdim. Daireyi satıp gelen miktarı ben de aynı hastaneye bağışladım. Binanın yaşlı kapıcısı senin mektuplarını bana aksatmadan getirdi.

Ancak doktorlar bana söylemeseler de günlerimin sayılı olduğunu artık biliyorum. Mehmet bütün sevdiklerim beni bekliyorlar, onlara kavuşmak için nasıl sabırsızlandığımı tarif edemem.

Mehmet bizler aynı makûs talihi paylaşıyorduk. Ben kendi yarım kalan aşkımı sizinkiyle tamamlamak istedim. Lütfen beni affet.

Dasvidenya[1]

Veruşka

Mehmet mektubu tekrar zarfın içine yerleştirdi. Gözleri buğuluydu, ancak yaşlar süzülmüyordu. Sakince bakışlarını Teresa'nın tablosuna çevirdi sadece.

Teresa tablodan Mehmet'e her zamanki içten şefkatiyle bakıyordu artık. Dudakları hafif bir tebessümle kıvrılmıştı.

Ne kadar da güzel, diye düşündü Mehmet. Başındaki tiara'sıyla bir masal prensesi gibi görünüyordu şimdi. Üzerindeki bordo elbisesi çok ama pek çok yakışmıştı.

Mehmet, "Sevgilim ne olur beni affet," dedi. "Ne kadar geç kaldığımı fark edememişim, ama şimdi hemen hazırlanırım ben." Operaya gideceklerdi.

Koşarak merdivenleri indi. Yatak odasına girdi. Kokaz da onun peşindeydi. Mehmet ona şefkatle baktı. "Yoo yaramaz, seni götüremeyiz," dedi. "Sen burada kalacaksın." Vakti çok az kalmıştı artık, hemen giyinmesi icap ediyordu. Dolaptan aceleyle smokinini çıkardı. Teresa ne ara böyle hazırlanmıştı ki? Operadaki temsil başlamak üzere olmalıydı, ama son gonktan önce yetişebileceklerini biliyordu Mehmet. Pantolonunu giydi, pijamasının üzerine smokin ceketini geçirdi. Beline itinayla ke-

(1) Elveda

merini doladı. Artık hazırdı. Tekrar çatıya, odasına koştu. Teresa onu bekliyordu. Artık gözleri neşeyle cıvıl cıvıldı. Mehmet koşarak yazı masasının üst çekmecesini açtı. Orada Teresa'nın mavi şifon eşarbını buldu, onun kokusunu tekrar genzinde hissetti. Eşarbı boynuna attı. Teresa'nın tablosunu sardığı kalın ipek urganı eline aldı. Koşarak merdiven holüne fırladı. Teresa artık onun hızına yetişemiyordu. "Dur sevgilim bu kadar acele etme," demeye çalıştı, Mehmet onu duymuyordu bile.

Teresa, Mehmet'e yetişmeye çalışırken uzun etekleri ayaklarına dolaşıyordu. İpek pabuçları hâlâ ıslaktı. Merdiven holüne çıktığında tavandan kendisine kıpkırmızı bakan gözlerle karşılaştı. Tavanda geniş daireler çizerek sallanan büyük bronz avizenin şahinleri kan dolu bakışlarıyla Teresa'yı izliyorlardı. Teresa ürperdi. Onu Mehmet'in sesi kendine getirdi. Mehmet alt holde açık sokak kapısının önünde kendisine sesleniyordu.

"Haydi sevgilim," dedi. "Geç kalıyoruz." Teresa koşarak merdivenleri indi. Mehmet siyah smokininin içinde ne kadar da yakışıklı görünüyordu. Sanki masallardaki Kafdağı'nın prensi gibiydi. İkisi birbirlerine özlemle sarıldılar. Artık bir daha hiç ayrılmayacaklarından emindiler. Mehmet'in beyaz arabasına doğru birlikte koşuyorlardı artık. Bahçeye yığılan kara basmaya kıyamadılar. Artık ikisi de arabanın içindeydi. Motor çalıştı, araba bahçe yolunun bitimindeki geniş demir kapıdan çıktı. Mehmet ve Teresa el eleydiler. Gözlerini birbirlerinden ayıramıyorlardı. Beyaz araba Kafdağı'nın ardına doğru giden yolda gözden kayboluyordu artık.

Kokaz pencereden sevgili dostunun arkasından bakıyordu. Yanındaki yaşlı kadının yüzünde buruk bir tebessüm vardı. Yaşlı kadın, ne kadar zor, diye düşündü. Her şeyi görüp, bilip mâni olamamak. Sonra gözleri daldı. Ne çok şeye şahit olduğunu düşünüyordu. "Nihayet," dedi. "Bu lanet bitti, nihayet

kendi kendisini lanetlemiş olan âşıkların yedinci kuşağı artık gerçekten sonsuza dek kavuştular."

Artık gün ağarmış, kar durmuştu. Yaşlı kadın, gitme zamanı, diye düşündü. O günün sabahında polisler eve tekrar geleceklerdi. Kimselere görünmek istemiyordu. O asırlardır sadakatle bağlı olduğu bu insanların yanında olmuştu. Yaşlı kadın Kokaz'ı son bir defa okşayıp onunla vedalaştı. Artık dinlenmeye ihtiyacı vardı onun da. Sarı boyalı evin kapısından bahçeye çıktı. Günlerdir bahçe yoluna biriken kar, uzun siyah eteklerine nafile dolanmaya çalışıyordu. Karda hiç iz bırakmadan Kafdağı'na doğru yavaşça yürüyordu artık, Dzidada, Mari ya da Veruşka.

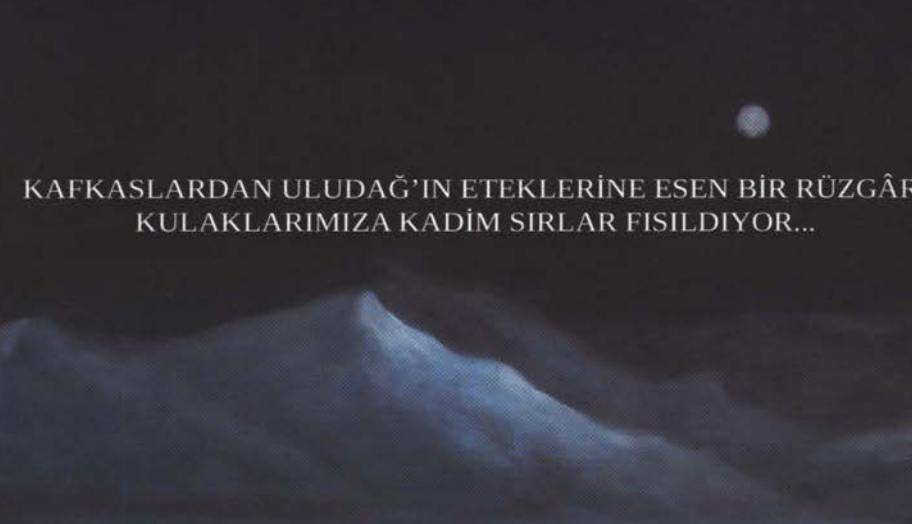
Beni daha çok küçük yaşlarımda iki elimden tutarak
hayata hâlâ bakmakta olduğum pencerenin
önüne getiren büyük teyzelerim
Leman ve Hayrünnisa hanımların
hatıralarına sonsuz minnet ve şefkatimle...

SON

1963 yılında İstanbul'da doğdu. Saint Benoît Lisesi'ni ve İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ni bitirdi. Mimarlık tarihi üzerine yüksek lisans yaptı. Halen mimar olarak hayatına devam etmektedir.

KAFKASLARDAN ULUDAĞ'IN ETEKLERİNE ESEN BİR RÜZGÂR
KULAKLARIMIZA KADİM SIRLAR FISILDIYOR...

Pek çok gizemli masal Kafdağı'nın ardında başlar ve kim bilir nerede son bulur. Orası, gerçekle hayalin, umutla çaresizliğin, aşkla nefretin, kavgayla sükûnetin bir arada harmanlandığı gerçeküstü bir diyardır.

Bizim masalımız Kafdağı'nın kıyısında başlayan yüzlerce yıl sürecek bir lanetin kadere karşı çaresiz kıldığı âşıkların izini sürüyor.

Ve artık öğreniyoruz ki, Kafdağı'nın eteklerinde alınan nefeslerin, çarpan kalplerin, dökülen gözyaşlarının bir farkı yoktur Uludağ'ın kıyısındakilerden...

Mehmet'in kalbi de tıpkı büyük atası Rostom gibi ancak aşkıyla dolu olduğunda çarpabiliyor. Bu masalda bazen keskin gerçeklerle baş edemeyecek kadar naif, derin, duyarlı hatta bazen de hayata karşı savunmasız insanlarla tanışıyoruz.

Yıllar ve yıllar süren hayatlarda herkesin anlattığı masallar vardır elbet, ama *Kış Masalları* onu okuyan ve dinleyen herkesin kalbinin bir köşesinde iz bırakacak, bildiğimiz tüm kadim hikâyeleri hafızalarda tazeleyecek, gizemli ve olağanüstü öyküsüyle ruhlarımıza nüfuz edecek.

Eğer siz de uzun zamandır roman yazılmadığını düşünenlerdenseniz, *Kış Masalları*'nı okuduktan sonra fikrinizi değiştirecek ve onu başucunuzdan ayırmayacaksınız.

ISBN 978-975-21-1593-4
9 789752 115934
17.00 TL
ALTIN KİTAPLAR